petitui eiꝰ: ꝙ aūt aliq̄s ex deliberatiōe eli-
git ꝙ affectꝰ ſuꝰ ſe ꝯformet his q̄ ſm̄ ſe ſūt
peccata mortalia hoc ē peccatū mortale: ⁊
ideo talis ꝯſenſus ī delectationem peccati
mortalis ē mortale pctm̄. Hinc dic̄ Aug.
xij. ꝺ trini. ꝙ ꝓpt̄ peccata delectatiōis etiā
ſine volūtate ꝑficiēdi ſ; cum volūtate oble
ctādi totꝰ hō dānabit̄. Et ideo dicēdū: ꝙ
ſolꝰ ꝯſenſus ī delectatiōez q̄ ꝓcedit ex cō-
placētia ipiꝰ actꝰ homicidij cogitati ē mor-
tale pctm̄: nō aūt ꝯſenſus ī delectatiōez q̄
ꝓcedit ex cōplacētia cogitatiōis ꝺ homici
dio. Ceterꝝ cū rō ꝯſentit ī talē delectatiōez
peccati mortalis: tūc vocat̄ delectatio mo-
roſa: nō vtiq; ſm̄ diuturnitatem tp̄is: ſ; ex
eo ꝙ rō deliberās circa delectationē īmo-
rat̄ nec tn̄ eā repellit tenēs ⁊ voluēs libēt̄
ea: q̄ ſtatī cū aīm attigerunt reſpui debue-
rūt: vt dicit Aug. vbi ſ. Tertio poſt h̄ ad
libidinē ꝓuocat mollicies veſtiū et lecti-
ſterniorꝝ: q̄rꝝ etiā ſuauitas efficacit̄ libidi
nē excitat. Vn̄ dic̄ Amoſ. vj. dn̄s ad hmōi
Ve q̄ opulēti eſtis ī ſion: ⁊ infra. Qui dor
mit̄ ī lectis eburneis ⁊ laſciuitis ī ſtratis
vr̄is. Et iterū Ezechiel. xxiij. Lauiſti te et
circūliniſti ſtibio ocl'os tuos: et ornata es
mundo muliebri: ſediſti in lecto pulcherri
mo: ⁊ mēſa ornata ē an̄ te. S; ad quē finez
oſ̄dit Eſa. c. xiiij. dicēs: Detracta eſt ad in
feros ſupbia tua: ꝯcidit cadauer tuū: ſub-
ter te ſternet̄ tinea ⁊ operimētū tuū erunt
vermes. Quarto deniq; ꝓuocat ad libidi
nem ſuauitas vnguētorꝝ ⁊ balneorꝝ. Nam
Amos. vj. De laſciuiētibus ī ſtratis ſuis
ſubdit̄ ꝙ erāt optimo vnguēto delibuti: ⁊
nihil cōpatiebāt̄ ſup ꝯtritiōe Joſeph. Vn̄
dicūt q̄dā ibidē ꝙ ī optimo vnguēto intel
ligit̄ illud q̄ vngebant̄ vaſa diuino cultui
applicāda: ꝺ q̄ ꝑcipit̄ Exo. xxx. ꝙ nullus
ſub pena mortis illo vteret̄. Quartꝰ la-
queus ē odor oblectans q̄ ſilr̄ allicit ad
luxuriā: in cuiꝰ argumētum ꝺr. ij. Paral.
xvj. ꝙ poſtq̄ȝ rex Aſa mortuꝰ erat: poſue-
rūt eū ſup lectū ſuū. i. feretꝝ vel ſepulture
locū: plenū aromatibꝰ ⁊ vnguētis meretri
ceis. i. rebus odoriferis q̄bꝰ antiq̄tus me-
retrices aſpergebant lectos ſuos ad allici
endū hoīes ad luxuriaȝ: ſicut ꝺr Prouer.
vij. in ꝑſona meretricis. Aſpſi cubile meū
mirrha: aloe ⁊ cinamomo. Nimirꝝ cum ꝺr
Prouer. xxvij. ꝙ vnguēto ⁊ varijs odori-
bus delectat̄ cor. S; vt ꝺr Eſa. iij. Erit ꝓ
ſuaui odore fetor. S; q̄lis fetor erit oſ̄dit
Job. c. xxviij. dicēs: Aſpergat̄ ī taberna-
culo eiꝰ ſulphur. Fetor nāq; ſulphureꝰ peſ
ſimꝰ ē: vn̄ Eſa. xxx. ꝺr. Preparata ē eni ab
heri. i. a ꝑ̄ncipio tophet. i. gehēna ſm̄ oēs
doctores a rege ꝑparata ꝓfūda ⁊ dilatata
nutrimenta eius ignis. ſ. infernalis ⁊ lig-
na multa. i. peccata: flatus dn̄i ſicut torrēs
ſulphuris ſuccēdens eā. Quintꝰ laqueꝰ
eſt guſtus alliciens ſcȝ ad crapulā ⁊ ebrie-
tatem: ac ꝑ ꝯſequēs ad libidinem. Delica-
ta nanq; cibaria cum abundantia ſumpta
multum ꝓuocant ad libidinem: ꝑ̄ſertim il
la que calorem naturalez nutriunt: ⁊ quia
comedere ⁊ bibere ſunt ꝺ neceſſitate natu
re diabolus ibi laquem temptationis ab-
ſcondit: vbi natura ſibi neceſſitatez requi-
rit. Hinc chriſtū eſurientem pane tempta-
uit et ꝓthoparentes pomo dececit. Unde
prima temptatio filiorum iſrael erat de po
tu: vt patet Exo. xv. ſecūda de cibo. Exo.
xvj. Et quia ſm̄ Grego. plures īterficiunt̄
gula q̄ȝ gladio: ⁊ ſm̄ Hiero. vēter ⁊ genita
lia ſibi ſūt ꝓpinq̄: ideo venter mero eſtuās
defacili ſpumat in libidinē: et quia ſūptio
cibi ⁊ potus neceſſaria eſt ad conſeruatio-
nem indiuidui: ſicut actꝰ venereus ad con
ſeruationē ſpeciei: ideo deus vtrobiq; ma
ximam appoſuit delectationem: ne ab ani
malibus negligantur vt dicit Tho. ſuper
iiij. di. xlix. Homines autē beſtijs viliores
effectu maxime delectabilibꝰ illis abutun
tur. Sed ꝺ his dicit̄ Apocal. xviij. Quā-
tum glorificauit ſe et in delicijs fuit: tantū
date illi tormentū ⁊ luctum. Et figuratum
eſt Deut̄. xxviij. vbi dicit̄: ꝙ homo delica
tus et luxurioſus inuidebit fratri ⁊ vxori
que cubat ī ſinu ſuo: ne det eis de carnibꝰ
filiorꝝ ſuorꝝ q̄s comedet: eo ꝙ nihil habeat
aliud in obſidiōe: ſilr̄ tenera mulier de-
licata que ſup terraȝ ingredi nō valet: nec
pedum veſtigium figere ꝓpter molliciē et
teneritudinem nimiaȝ: inuidebit viro ſuo
q̄ cubat in ſinu eius ſup filij ⁊ filie carnibꝰ
⁊ illuuie ſecundinarū que egrediunt̄ ꝺ me
dio feminū eius. id ē coſte. Sūt enī ſecun-
dine pellicule que egrediunt̄ cum pueris
quibus īuoluti ſunt. Si taliter iudicabat
dn̄s tēporaliter puniēdos trāſgreſſores ꝑ̄
ceptorꝝ illorꝝ: o qualis erit punitio eterna-
lis? Cū ſicut hic puniēdo tribuit diē ꝓ an-
no: ſic ibidē annum ꝓ die: īmo mille milia
annorꝝ ꝓ minimo momento. Qꝺ a nobis
auertat chriſtꝰ ieſus. Ad laudem dei.

De luxuria ⁊ eius ſeptēplici ꝯcu

piſcētia: ac de filiabꝰ eiꝰ q̄ ſūt octo ſm Gregoriū: Sermo XI

Non mechaberis.

n Exo. xx. Hic iam vltimo vidēdū
A ē de peccato luxurie. Pro quo
ſciendū: ꝙ luxuria ē ex imūdis deſiderijs
veniēs: lubrica mētis et carnis ꝓſtitutio.
Vel luxuria ē libidinoſe voluptatis appe
titus. Et intelligas appetitū q̄ ē cū ꝯſenſu
rōnis: qꝛ talis appetitus eſt mortale pecca
tū. Dicit᷑ enī mortale peccatū eo ꝙ rō non
cohibet hmōi appetitū: cū tñ poſſet: vt di/
cit᷑. xxxij. q. vij. in. c. non ſolū. Inter cetera
ſeptē vitia vitium fornicatiōis. i. luxuria
maximū ſcelus eſt. Qḋ duobꝰ modis pōt
intelligi. Primo extenſiue: qꝛ fornicatio
maculat tam corpus ꝗ aīam: qꝛ ſm apl'm
q̄ fornicat᷑ in corpꝰ ſuū peccat: ⁊ hāc rōnē
ſubdit ibidē in textu dicēs: ꝙ ꝑ carnis im/
mūdiciā tēplū dei violat᷑: vñ q̄ dicit apl's. j.
Cor. iij. Neſcitis qꝛ corpa vr̄a templū ſūt
ſpūſſancti. Scḋo pōt intelligi q̄tū ad mul
titudinē in h̄ peccato delinquentiū: qꝛ licꝫ
ſm Inno. vitiū hoc ſit extrema turpitudo
non ſolū aīam maculans ſed etiā naturaꝫ
fedans: tñ inumerabilis multitudo labo/
rat ī hoc vitio: vt merito diceret dñs Job
xl. Ecce Behemoth quē feci tecū fenuꝫ q̄ſi
bos comedit: fortitudo eiꝰ in lūbis eius: ⁊
virtus illiꝰ in vmbilico vētris eiꝰ. Behe/
moth īterp̄tat᷑ beſtialis ſenſus diabolū de
luxuria tēptantē: vel luxurie vitiū ī q̄ tota
ratio abſorbet᷑ a carne ⁊ hoīem reddit be/
ſtialē: nihilominꝰ tñ ſicut bos herbam ſic
Behemoth hoīes ꝑ luxuriaꝫ comedit: ꝑ h̄
deſignare volēs intolerabilē multitudinē
h̄ vitio vel in aliq̄ ſpecie laborantē. Nulli
nanqꝫ parcit etati: nulli ſexui: nulli ſtatui
vel ꝯditioni: nec q̄dē veret᷑ deo ꝯſecratas
pſonas accedere: nec q̄dem thorū mr̄imo/
nialē inuadere: in quo nimiꝝ deijcit infini
tos. Sara ḋ octo viris vnū viuū retinuit:
nunc vero de viginti vix vnus īnoxiꝰ eua/
dit. Sic etiā in ſingulis ſtatibus ⁊ etatibꝰ
ſtragē exercet ineſtimabilē: nec vllū etiam
vſqꝫ ad decrepitā etateꝫ relinquit infeſtū:
ſed q̄s opere non poteſt ſaltem affectu tur
pitudinis deijcere conat᷑. Hic primo q̄ri
poteſt: vtrum actus venereus poteſt fieri
ſine peccato ⁊ videt᷑ ꝙ nō: quia nihil vide
tur impedire virtutem niſi peccatūꝫ: ſꝫ oīs
actus venereus maxime virtuteꝫ impedit
quia dicit Augu. in. j. ſoliloquioꝝ. Nihil
eſſe ſentio qḋ magꝭ ex arte deijciat animū
virilem: q̄ blandimēta femine: corporūqꝫ
ille contactus ſine quo vxor haberi non
poteſt. Unde in actu venereo ſupfluitas ē
delectationis: que rationē intantū abſor/
bet ꝙ impoſſibile eſt aliquid īteligere in
ipa vt dicit phs in. vj. ethic̄. Et ideo dicit
Hiero. ꝙ in illo actu ſpiritus ꝓphetie non
tangebat corda ꝓphetarum. Ecōtra vero
videt᷑ ꝙ ꝑ actum venereū non poteſt fieri
peccatum p̄ſertim cum ſolutus cōuenit cū
ſoluta. Ratio ē quia quilibet licite poteſt
vti ꝓut libet eo qḋ ſuum eſt: ſed in actu ve
nereo p̄ſertim ſolutus ab omī vinculo nō
vtit᷑ niſi eo qḋ ſuū ē: ⁊ ſic non videt᷑ eē pec
catum. Ad h̄ dicendū ſm Tho. ſcḋa. 2ᵉ. q.
cliij. ꝙ ī humanis actibꝰ illud ē pctm̄ qḋ ē
ꝯ ordinē rōnis ⁊ quāto aliq̄d ē magis ne/
ceſſariū: tāto magis oportet vt circa illud
ordo rōnis ſuet᷑: ⁊ ꝑ ꝯſequēs ē magꝭ viti/
oſū ſi rōnis ordo p̄termittat᷑. Uſus aūt ve
nereoꝝ ad bonū cōmune valde ē neceſſari
us qḋ ē ꝯſeruatio generꝭ hūani: ⁊ ideo cir
ca h̄ maxīe debet attēdi rōnis ordo. Ha/
bet igit᷑ ordo rōnis vt q̄libet ꝯueniēter or/
dinet in ſuū finē: ⁊ ideo nō ē pctm̄ ſi ꝑ rati/
onem vtat᷑ hō rebꝰ aliq̄bꝰ ad finē ad quē
ſūt: modo ⁊ ordīe ꝯueniēti: dūmodo finis
ille ſit aliqḋ vere bonū. Sicut aūt eſt vere
bonum ꝙ ꝯſeruetur natura corpalis vniꝰ
indiuidui ad cuius cōſeruationē ordinat᷑
vſus ciboꝝ: ſic etiam eſt quoddā bonū ex/
cellens ꝙ natura ꝯſeruet᷑ humane ſpeciei
ad cuiꝰ ꝯſeruationē vſus venereoꝝ neceſ/
ſarius ē: vñ dicit Aug. li. ḋ bono ꝯiugali:
qḋ eſt cibus ad ſalutē hoīs: hoc ē ꝯcubitꝰ
ad ſalutem humani generis. Et ideo ſicut
vſus ciboꝝ pōt eſſe ſine peccato ſi fiat ordi
ne debito ⁊ modo ad finē ꝯſeruatiōis ho/
minis: ſic etiam vſus venereoꝝ ſi fiat ordi
ne debito ⁊ modo: ſm ꝙ ē ꝯueniēs ad finē
humani generis ſiue generatiōis. Et licꝫ
q̄tum ad cōmunē ſtatum virtutis virtꝰ nō
impedit᷑ niſi ꝑ peccatum: tamen q̄tū ad ꝑ
fectum ſtatū virtutis pōt impediri v̄tutis
ꝑ aliqḋ qḋ non eſt peccatū ſꝫ ē minꝰ bonū:
et hoc modo vſus femīe deijcit aīm: nō q̄/
dem a v̄tute ſꝫ ab arce. i. a pfectione v̄tutꝭ.
Uñ dic̄ Aug. ī li. ḋ bo. ꝯiu. Sic bonū erat
qḋ Martha faciebat occupata circa mini/
ſteriū ſāctoꝝ: ſꝫ meliꝰ qḋ maria audiēs ver
bū dei: ita etiā bonū Suſāne ī ꝯiugali ca/
ſtitate laudamꝰ: ſꝫ bonū Anne vidue ⁊ ma/

gis marie virginis anteponimus. Ecōtra
vero ſi quid fiat circa venereū actum ꝑter
id quod ratiōis ordo requirit vitioſū erit.
Et hoc ꝑtinet ad rōnem luxurie ꝙ ordinē
ꝛ modū rōnis excedat circa venerea: ꝛ h̄ ē
peccatuꝫ: quia non licet ei membra ſua ad
hoc vti. Cuius ratio ē: quia dicit apl'us. j.
Cor. vj. ꝯtra luxuriā loquēs. Empti eſtis
ꝑcio magno glorificate ꝛ portate deū ī cor
dibus veſtr. Ex eo ergo ꝙ inordinate ꝗs
vtit corpore ſuo ꝑ luxuriā: deo facit iniu
riā q̄ ē ꝑncipalis dn̄s corporis noſtri. Un
ꝛ Aug. in li. de decē chordis ait: Dn̄s qui
gubernat ſeruos ſuos ad vtilitatem illoꝝ
non ſuā hoc p̄cepit ne ꝑ illicitas volupta
tes corruat templū eius qđ eſſe cepiſti. Et
ideo apl'us ad Gal. v. quēlibet noſtrū dili
genter auiſat ne decipiamur carnis illece
bris dicens: Caro cōcupiſcit aduerſus ſpi
ritū et ſpūs aduerſus carnem: hec enī ſibi
inuicē aduerſant vt nō q̄cūqꝫ vultis illa fa
ciatis. Dicit autē cōpendiuꝫ ꝙ luxuria ex
ſuo genere ē peccatū mortale: qꝛ ē ꝯ̄ prece
ptum illud nō mechaberis. Et eiꝰ ꝯcupiſcē
tia diſtinguit in ſeptē modos. Primus ē
cū ꝯcupiſcentia ꝯſiſtit in p̄mo motu tm̄ et
ſic eſt veniale pctm̄: nā primꝰ motus in ge
neratiua ſemꝑ eſt pctm̄ niſi ꝑ ſacrm̄ matri
monij excuſet: lꝫ nō ſemꝑ ſit pctm̄ ī nutri
tiua: cuius ratio ē: qꝛ vis ꝯcupiſcibilis nō
eſt ita corrupta ī nutritiua ſicut ī generati
ua. Secūdus eſt cū ſequit ꝯſenſus in dele
ctationē lꝫ non in opus: ꝛ ſic ē mortale pec
catū: ſicut cū ꝗs tenet ſcienter cogitatiōeꝫ
immūdā de pctō carnis: ꝛ ſibi placet dele
ctat voluēdo ꝛ reuoluendo: liceꝫ opus ꝑfi
cere non vellet. Tertius cū adeſt ꝯſenſus
in opus ſi facultas vl' oportunitas adeſſet
ꝛ ſic etiam eſt peccatū mortale. Quartus
cū ꝯcupiſcētia nō ſoluꝫ tenet corde ſꝫ etiā
paſcit viſu: ꝛ ſic etiā eſt peccatuꝫ mortale.
Mat. v. Qui viderit mulierē ad ꝯcupiſcē
dū eā iā mechatꝰ ē eā in corde ſuo. i. q̄ hoc
aīo ꝛ fine ītēdit in mulierē vt eā ꝯcupiſcat
ꝛ ꝑ ꝯſenſū carnaliter cognoſcat: qꝛ ſm̄ Au
gu. hoc nō eſt iā titillari ſed plene ꝯſentire
libidini. Et ſignāter dicit ad ꝯcupiſcēduꝫ
eā: qꝛ ſi ꝗs viderit eā vt rē pulchrā ꝛ viſui
gratā nec vlteriꝰ ꝓcederet tūc puū vel nul
lū eſſet pctm̄: vel ſolum pctm̄ curioſitatis.
Quintꝰ modus ē ī ſtultiloquio ꝛ turpilo
quio vt cū ꝗs ꝓcat mulierē vl' ſaltē habet
cū ea familiaria colloquia ꝓpt libidinem
ad alliciēdū eius ꝯſenſum: ꝛ ſic ē mortale.
Sextꝰ cū ꝗs libidinoſe mulierē amplexat
vel oſculat aut libidinoſe tāgit vbera vel
pudēda illiꝰ: ꝛ h̄ vocatur ab apl'o turpido
vt dicit glo. ibidē ꝛ hoc ē mortale pctm̄: et
tātograuiꝰ p̄cedētibꝰ quātomagis libido
ꝑ talia accēdit ꝓpt nimiā approximatiōeꝫ
ad ignē: vñ tāgere mulierē ſine intētione
peccādi vel libidinē excitādi vel etiam a
muliere ſic tāgi nō ē pctm̄. Sil'r tāgere vx
orē ſuā cū intētiōe ſed ex neceſſitate ꝛ ex ꝓ
poſito generādi ꝓlem ad diuinū cultū vel
p̄cauendi fornicatiōeꝫ ī ꝯiuge vl' reddēdi
debitū. Sꝫ ex libidine oſculari vel tāgere
mulierē ad ſe nō ꝑtinentē ē mortale pctm̄.
Septimus modus ē qñ ꝯcupiſcētia ꝓcedit in
opꝰ: ꝛ tūc certū ē ꝙ ē mortale pctm̄: hec cō
pendiū. Scd̄o q̄ri pōt: vtꝝ luxuria ſit vi B
tiū capitale: p̄ſertim cū dicat Iſid̄. li. de ſū
mo bono: ꝙ ſicut ꝑ ſupbiā mētꝫ itur ad ꝓ
ſtitutionē libidinis: ita ꝑ humilitatē men
tis ſalua fit caſtitas carnis: ſed ꝯ̄ rōneꝫ vi
tij capitalis eē videt ꝙ ex alio vitio oria
tur. Ad h̄ rñdet Tho. vbi ſupra: ꝙ vitium
capitale ē illud qđ habet finē multū appe
tibilē: ita ꝙ ex eius appetitu hō ꝓcedit ad
multa peccata ꝑpetrāda q̄ oīa ex illo vitio
tāꝙ ex ꝑncipali dicunt oriri. Finis aūt lu
xurie ē delectatio venereoꝝ q̄ ē maxīa: vñ
delectatio hmōi ī venereis ē maxime appe
tibilis ſm̄ appetituꝫ ſenſitiuū: tum ꝓpter
vehemētiā delectatiōis: tū etiaꝫ ꝓpter ge
neralitatē huiꝰ ꝯcupiē: ex q̄ manifeſtū ē: ꝙ
luxuria vitiū ē capitale. Nec obſtat ꝙ lu
xuria ex vitio ſupbie originē trahat: quia
Grego. xxxj. moral'. ſupbiam ponit reginā
oīm vitioꝝ: ꝛ inanē gl'iaꝫ que īmediate ab
ipſa orit ponit vitium capitale: ꝛ h̄ rationa
biliter: qꝛ ſupbia importat inordinatū ap
petitū excellētie: ex oī aūt bono qđ ꝗs ap
petit quādā ꝯſeqt ꝑfectionē ꝛ excellētiā:
ꝛ ideo fines oīm vitioꝝ ordinant in fines
ſupbie: ex q̄ videt ꝙ habeat quandā gene
ralē cauſalitatē ſup alia vitia: ꝓpterea Gre
go. vbi ſupra: ponit luxuriā eſſe vitiū capi
tale octo filias eidē aſſignās. Cuiꝰ rō eſt:
qꝛ cū inferiores potentie ad obiecta ſua ve
hemēter afficiunt ꝯſequēs ē ꝙ vires ſupe
riores ī actibꝰ ſuis īpediāt ꝛ deordinent.
Per vitiū aūt luxurie maxīe appetitꝰ infe
rior. ſ. ꝯcupiſcibilis vehemēter intēdit ſuo
obiecto delectabili ꝓpter vehemētiā dele
ctatiōis: ꝛ ideo ꝯſequēs ē ꝙ ꝑ luxuriā ma
xime vires ſupiores deordinēt ſcꝫ ratio ꝛ
voluntas. Sūt igit rōnis q̄ttuor actus in

agendis. Primꝰ actꝰ ē ſimplex ītelligētia
q̄ apphēdit finē aliquē vt bonū: ⁊ hic actꝰ
impedit̄ ꝑ luxuriā ſm illō Dan̄. xiij. Spe/
cies decepit te ⁊ ꝯcupiā ſubuertit cor tuū.
Et q̄tum ad hoc cecitas mētis ponit̄ filia
luxurie ſicut hebetudo mentis ponit̄ filia
gule: ⁊ de eoꝝ differētia vide ſupra in. iij.
ꝑcepto ſmone. v. B. Et merito cecitas mē
tis ponit̄ filia tā deteſtāde matris: qꝛ ſm
Augu. in ope luxurie tota rō abſorbet̄: ita
ꝙ lumen rōnis quodāmodo extinguit̄: et
totꝰ hō q̄ſi carnalis efficit̄: ⁊ inde eſt ꝙ vi/
tiū carnis plus hoīem vilificat ⁊ ꝑ infami
am denigrat q̄ alia vitia maiora. Nō ex
eo ꝯtingit: qꝛ ꝑ extinctiōez rōnis hō ꝑuat̄
ſua naturali dignitate q̄ ꝑ vſū rōnis cete/
ra ꝑcellit. Hinc cōſulit pſ. xxxj. dicēs: No
lite fieri ſicut equus ⁊ mulus ⁊c̄. Unde cō
querit̄ dominꝰ Hiere. v. dicenſ: Saturaui
eos et mechati ſunt et in domo meretricis
luxuriabant̄: equi amatores. Lyra ibidē
notat effrenatā eoꝝ luxuriam: eo ꝙ equi ꝑ
ardore libidinis aliquādo poſt equas in/
ſaniunt. Sequit̄. Unuſquiſq; ad vxorem
ꝓximi ſui hinniebat. id ē iuerecūde ſigna
luxurie ꝓtendebat: mulus autē eſt animal
ſtolidū: ⁊ hoc vitium ducit hominē mente
cecatū ad ꝑniciosam ſtoliditatē. Secūdus
autē actus eſt cōſilium de his que ſūt agē/
da ꝓpter finem ⁊ hoc etiā impedit̄ ꝑ luxu
rie ꝯcupiſcētiaz. Unde dicit Terentius in
eunucho: loquens de amore libidinoſo.
que res inquit neq; ꝯſilium in ſe neq; mo/
dum habet vllum eam ꝯſilio regere nō po
tes. Et q̄tuz ad hoc ponit̄ ꝑcipitatio que
importat ſubtractionē ꝯſilij: quia ſm Gre/
go. in moral. donū conſilij dat̄ cōtra ꝑcipi
tationē. Pro quo nota ꝙ ꝑcipitatio ī acti
bus anime dicit̄ methaphorice ſm ſimili/
tudinē acceptam a motu corporali. Dicit̄
autē ꝑcipitari ſm motum corporalē quod
ī ima ꝑuenit a ſupiori ſm impetum quēdā
ꝓprij motus vel alicuius impellentis non
ordinate per gradus incedendo. Sūmum
autē anime eſt ipā ratio: imū vero eſt ꝑ cor
pus exercitata opatio. Gradus medij per
quos oportet ordinate deſcēdere: ſunt me
moria ꝑteritoꝝ: intelligentia ꝑſentiuz: ſo/
lercia in cōſiderandis futuris euentibus
⁊ ratiocinatio vnū alteri cōferens: docili/
tas ꝑ quā aliquis acquieſcit ſentētijs ma/
iorum: per quos gradus quis ordinate de
ſcendit recte ꝯſiliando. Si quis ergo poſt
poſitis huiuſmodi gradibꝰ ferat̄ ad agen
dum ad impetum voluntatis vel paſſiōis
hoc dicit̄ ꝑcipitatio: verbi gratia: cū quis
amore vel cōcupiſcētie feruore cecatus ꝑci
pitanter currit ad luxū ꝓpter libidinē ex/
plendam ſe periculo mortis frequēter ex/
ponens. Tertius vero actus eſt iudicium
de agēdis: ⁊ hoc ſimiliter impedit̄ ꝑ luxu
riam: dicit̄ enī Dan̄. xiij. de ſenibus luxu/
rioſis: ꝙ auerterunt ſenſū ſuum vt non re
cordarent̄ iudicioruz iuſtoꝝ. Et q̄tum ad
hoc ponit̄ inconſideratio ſcz mortis infer
ni ⁊ ſimiliū. Pro quo nota: ꝙ ſicut ꝑcipi/
tatio ē circa actū cōſilij ex defectu ſic incō/
ſideratio eſt circa actuz iudicij ex defectu:
quia defectus recti iudicij ꝑtinet ad vitiū
incōſiderationis ꝓut ſcz aliquis ī recte iu
dicādo deficit ex hoc ꝙ ea ꝯtemnit vel ne
gligit attendere ex quibꝰ rectū iudiciū ꝓ/
cedit. In libidinoſis enī tm̄ volūtas dele/
ctationi carnis īmergit̄: ꝙ nec de amaritu
dine mortis cogitat: nec īcertitudinē huiꝰ
vite ponderat: nec iudicij diem formidat:
nec inferni penā horreſcit: ſed ſi ſemꝑ lice/
ret viuere ſemꝑ vellet peccare. Et inde ē ꝙ
iuſto iudicio deus actuz peccati trāſitoriū
eternaliter punit: quia ſm Augu. ſi homo
malꝰ eternaliter viueret: ſemꝑ ipm liberet
peccare: ⁊ ſi homo peccat in ſuo eterno nō
mirum ꝙ deus punit in ſuo eterno. Quar
tus ꝓinde actus eſt ꝑceptum rōnis d̄ agē
do: quod etiā impedit̄ ꝑ luxuriam in q̄tū
ſcz homo impeditur ex impetu cōcupiſcen
tie: ne ſcz exequat̄ illud qd̄ decreuit eſſe fa
ciendu. Unde dicit Terentiꝰ in eunucho
de quodaz qui dicebat ſe receſſurū ab ami
ca h̄ verba: vna falſa lacrimula reſtringet:
⁊ q̄tum ad hoc ponit̄ incōſtantia. Pro
quo nota ꝙ incōſtantia importat receſſum
quēdam a bono ꝓpoſito diffinito. Princi
pium aūt huius receſſus habet a vi appe/
titiua: non enī quis a priori bono ꝓpoſito
recedit niſi ꝓpter aliq̄d qd̄ inordinate ſibi
placet. Sed iſte receſſus nō ꝯſūmat̄ niſi ꝑ
defectum rōnis q̄ fallitur in hoc ꝙ homo
repudiat quod recte acceptauerat. Et qꝛ
cum impulſui paſſionis reſiſtere poſſit: ſi
non reſiſtit hoc venit ex debilitate ratiōis
que non tenet ſe firmiter in bono cōcepto:
ideo incōſtantia q̄tum ad ſui cōſummatio
nem pertinet ad defectum ratiōis. Ex hoc
enim dicitur aliquis incōſtans quia ratio
deficit in mandando executioni ea que cō
ſiliata ſunt ⁊ iudicata. Ex hoc aūt ꝑuenit
hec mentis inconſtantia: quia delectatiōi

trāſitorie per malam voluntatem incūbit: ⁊ ideo neceſſe eſt mentem variari ꝑut vna delectatio momētanea tranſit ⁊ alia ſucce/dit. Sola autē mens illa figitur in vera cōſtantia que per amorem immobili et inua/riabili bono fideliter innitur. Similiter ⁊ voluntas per luxuriā maxime deordinat̄: nam ex parte voluntatis conſequitur du/plex inordinatus actus: quorum vnus eſt appetitus finis: ⁊ quātū ad hoc ponitur amor ſui ſcʒ ad delectationem quam inor/dinate ꝯcupiſcit. Sed audiāt dn̄m dicētē Joh. xij. Qui amat animaʒ ſuā perdet eā. Amor ſui eſt: cum quis longam vitam ad hoc deſiderat: vt ſuam libidinoſam volū/tatem expleat. Quia carnalis affectus ſe ipm̄ ⁊ alios ſolum amore cōcupiſcentie di/ligens: omnia in ſui comoduʒ ordinat: vt in eis pamplius delectetur. Ex quo patet ꝙ pniciosum damnuʒ inducit amor ſui: qꝛ ꝑuat hominē ab amore ordinato ſuiipſius et omniū creaturarum imo ⁊ ipſius dei: et quod execrabilius eſt non ſolum ducit ad cōtēptū: ſed ſi dici liceat vſqʒ ad odiū dei: dicēte chriſto in euangelio Joh. xv. Nunc aūt ⁊ viderūt ⁊ oderunt ⁊ me ⁊ patrem meum. Unde per oppoſitum odium dei poni/tur filia luxurie: de quo odio plura dicta ſunt in. v. ꝓcepto ſermone. xxxiij. Licʒ enī deus ſit purum ⁊ ſummū bonum quod di/recte odiri non poteſt: dicitur tamen odiri indirecte ꝓpter duo: ſcʒ vel propter penaʒ quam iuſto iudicio peccantibus infligit: vel ꝓpter bonum delectabile qđ mox pia prouidentia eis ſubtrahit ne grauius pec/cent. Alius autem eſt appetitus eorū que ſunt ad finem: et ꝙ̄tum ad hoc ponit̄ affe/ctus ꝑſentis ſeculi cui carnalis inheret ꝑ/pter appetitum honorū: diuitiarū: ſanita/tis: fortitudinis ⁊ ceterorū per que carna/lis affectus ſuum finem cōſequitur ⁊ dele/ctatione momētanea fruitur. Et per oppoſitum ponitur deſperatio futuri ſecl'i: quia dum nimis detinetur delectatiōib⁹ carnalibus: ad ſpūales venire non curat ſed eas faſtidit. Conſiderans enī ſuam indiſpoſi/tionem ad ſpiritualia vel celeſtia cōſequē/da: vtpote quia cōcupiſcentie carnali ⁊ delectationi finaliter immerſus ſibiipſi male conſcius diffidit de venia et gloria futura ꝯſequenda: qꝛ deſperat de ꝓpria reſipiſcentia iuxͣ illud ꝓpheticū Hiere. xviij. Deſpe/rauim⁹: poſt ꝯcupiſcētias noſtras ibim⁹: ⁊ vnuſquiſqʒ prauitatē cordis ſui mali fa/ciem⁹. Qꝛ ſi impi⁹ hmōi ſtulta ꝑſūptiōe ſe ſpem habere iactitat: rn̄det ſapiēs Sapie c. v. Talia dixerūt in inferno hi q̄ peccauerunt ſcʒ trāſierūt oīa tāq̄ vmbra tanq̄ nauis vel ſagitta: qm̄ ſpes impij tāq̄ lanugo eſt q̄ a vēto tollit̄: ⁊ tanq̄ ſpuma gracilis q̄ a ꝓcella diſpergit̄: ⁊ tanq̄ fumus q̄ a vēto diffuſus eſt. Merito nāqʒ de fornicatri/ce dicit̄ Prouer. vij. ꝙ mltos vulneratos deiecit: ⁊ fortiſſimi quiqʒ interfecti ſunt ab ea: vie inferi dom⁹ ei⁹. Sic deiecit Samſonem virtuoſitate potentē: quia quem oēs philiſtijm deijcere nō poterant: Dalila meretrix vinctū tradidit ad ſpoliandū: exce/cādū: incarcerandū ⁊ illudendū. Sic deiecit Salomoneʒ ſapiā ſingularem vt idola adoraret: ne ſuas delicias. i. vxores vl' po/ti⁹ meretrices ꝯtriſtaret. Sic deiecit Holofernē ſtrennuitate pollentē: cui⁹ caput Ju/dith abſtulit. Sic deiecit impios iudices etate ſeneſcētes cū i ꝯcupiā Suſāne turpiter exarſerunt. Sic deniqʒ deiecit Dauid i ſāctitate viuētē cū incaute reſpexiſſet Betſabee ſe lauantē. Sed ħ dei miſeratione reſpirauit ad emendā: quā tñ emendationē difficulter admittit hec noxa. Dicit enim Grego. i moral'. ꝙ exq̄ luxuria ſemel mēteʒ occupauerit: vix eā bona deſideria cogitare pmittit. Sūt enī viſcoſa deſideria: qꝛ ex ſuggeſtione orit̄ cogitatio: ex cogitatione affectio: ex affectiōe delectatio: ex delecta/tione conſenſus: ex cōſenſu opatio: ex operatione cōſuetudo: ex cōſuetudine deſperatio: ex deſperatione peccati defenſio: ex defenſione gloriatio: ex gloriatiōe dānatio. Unde glutinū ħ efficaciſſimū eſt ad capiē/das aīas vt dicit Aug. Hinc diabol⁹ ſoluʒ hoc vitiū elegit: cum Balach regē p Balā ꝓphetam ſuuʒ inſtruere vellet: quomodo potiſſime filios iſrl' deuincere poſſet. Qđ a nobis auertat ieſus chriſtus dei fili⁹ i ſecula benedictus Amē. Ad laudē dei.

Sequūt̄ ſmōes d ſeptio ꝓcepto.

De furto in generali: ⁊ cur faciē/da ē reſtitutio: vtrū ve ſit ps ſatiſ/factionis: ⁊ ꝙ ſeptē impediūt reſtitutionē: ac quid reſtituenti ſpūaliter reſtituitur: Sermo I

Non furtum faci

n es. Exo. xx. Hoc eſt ſeptimū
p̄ceptum in quo ſm Augu.
ꝓhibetur omnis contrecta‑
tio rei aliene ꝓueniēs ex cu‑
A piditate vl' iniuria. Pro quo ſciendū ꝙ
furtū eſt ꝯtrectatio fraudulēta inuito dn̄o
aliene rei mobilis ⁊ corꝑalis que fit aīo lu
crandi: ſcilꝫ gratia rei ſiue poſſeſſionis vel
vſus. Dicit̄ autē cōtrectatio: qꝛ ſine ea nō
eſt furtū licꝫ interueniat voluntas verbū
vel ſcriptum: tamē ꝑ ſolam voluntatē erit
quis trāſgreſſor alicuius p̄cepti ſcꝫ illius:
non cōcupiſces rem ꝓximi tui. Fraudulē‑
ta dicit̄: quia ſi quis credebat rem eē ſuaꝫ
que non erat: nō cōmittit furtū: ſicut nec il
le qui credit ꝙ ab eo qui habet ius in illa
re poſſet accipe: lꝫ vterqꝫ teneat īuito dn̄o:
ſi tn̄ credebat dn̄m ꝑmiſſuruꝫ ⁊ ſuberat iu‑
ſta cauſa credendi licꝫ nō erat cōceſſurus:
ꝙ ſi non ſuberat iuſta cauſa credēdi: tunc
furti reus tenet̄: ⁊ ſi putat īuito dn̄o face‑
re lꝫ eo volēte faciat mortaliter peccat: ac
furti reus tenet̄ ad reſtitutionē. Additur
etiā rei aliene: qꝛ ꝯtrectatio rei ꝓprie nō ē
furtū niſi aliꝰ haberet ī eadē re ius aliqḋ:
vtpote qꝛ res eſt pignorata vel cōmodata
quā dn̄s rei frauduloſe capiendo furtū cō
mitteret. Dicit̄ etiā mobilis ⁊ corꝑalis qꝛ
in rebꝰ īmobilibꝰ furtū cōmitti nō pōt nec
in corꝑalibus: vt ſūt actiōes ⁊ ſeruitutes:
eo ꝙ talia nō poſſunt ꝯtrectari. Et ſubiun‑
gitur aīo lucrandi ſcꝫ grā ſue poſſeſſionis
vel vſus: qꝛ ſi qͦs alienā ancillam rapuerit
nō cauſa lucri ſꝫ libidinis cōmittit furtum
qꝛ nō ſolū cōmittit furtum ꝗ rei dn̄iuꝫ ſibi
vult vēdicare ſed etiam qui vult ī ipa re ſi
bi vendicare vſum etiā inuito dn̄o. Hic
pōt q̄ri: vtꝝ ſic ī re ꝑua ſicut ī magna qͦs cō
mittat furtū. Ad qḋ rn̄det Gratianꝰ. xiiij.
q. vj. c. vl. dicēs: Fur aūt nō ſolū in maiori
bus ſed etiā ī minoribꝰ iudicat̄: nō eni qḋ
furto ablatū ē: ſed mēs furātis attēdit̄ ſicͭ
a ſilī: in fornicatiōe nō refert an deformis
vel pulchra ingenua vel ancilla pauꝑ vel
opulēta: qḋ ſane ītelligēdū ē qn̄ voluntas
etiā maiora ſubtraheret: qꝛ vt ibidē p̄mit‑
tit̄: furtū nō tam in quātitate rei ꝗ̄ in affe
ctu furantis ꝯſideratur. Hinc dicit Tho.
ſcḋa. 2ᵉ. q. lxvj. ꝙ ſi qͦs accipit furtiue res
minimas: hn̄s aīm furādi vel ꝓrio nocu‑
mētū inferēdi tūc ꝑt etiā ī talibꝰ minimis
eē mortale: ſicͭ in ſolo cogitatu ꝑ ꝯſenſū: ſi
vo nō facit aīo furādi nec nocumētū infe‑
rēdi ſꝫ potiꝰ p̄ſumit nō eē ꝯ̄ volūtatē dn̄i:
tūc nō reputat̄ furtū. Preterea lꝫ furtū
ꝓprie dr̄ occulta et fraudulenta occupatio
rei aliene: ſicͭ rapina ē violenta occupatio:
tn̄ qꝛ vtraqꝫ occupatio reperitur īuolūtaria
ex ꝑte eiꝰ cui aliq̄d ſubtrahit̄ lꝫ vni ſubtra
hat̄ ꝑ ignorātiā alteri ꝑ violētiā ⁊ vtrūqꝫ
oppoṅit̄ ꝟtuti iuſticie: ideo ꝓ eodē plerūqꝫ
reputant̄: ita ꝑ ꝙ ꝑ furtū ī hͦ mādato gene
raliter intelligat̄ oīs violēta vel fraudulē
ta occupatio rei aliene inuito dn̄o: ſiue ſit
īuolūtariū purū aut mixtū: ⁊ talis occupa
tio ſemper obligat ad reſtitutioneꝫ: qꝛ ſm
Augu. ī ep̄la ad macedoniū: ⁊ habet̄. xiiij
q. vj. c. ſi res. Non dimittit̄ pctm̄ niſi reſti
tuat̄ ablatū ſi reſtitui pōt. Ad cuiꝰ euidē
tiā ſeptē ſūt p̄ncipaliter de reſtitutiōe ꝯſe‑
quēda. ſ. cur: qͦs: cui: q̄d: vbi: quō: qn̄. Pri
mo igit̄ vidēdū ē an reſtitutio ē faciēda tā
ꝗ̄ necc̄ria ad ſalutē: p̄ſertim cū nullꝰ obliga
tur ad impoſſibile: ſꝫ ablatū reſtitui ſepiꝰ
ē īpoſſibile puta cū aliquis alicui abſtulit
mēbrū vel vitam. Ad qḋ rn̄det Tho. ſcḋa
2ᵉ. q. lxij. ꝙ reſtitutio ē actꝰ iuſticie cōmuta
tiue: q̄ ꝯſiſtit ī q̄daꝫ eq̄litate: vn̄ reſtituere
nihil aliud eē videt̄ ꝙ̄ iterato aliquē ī poſ
ſeſſionē vel dn̄iuꝫ rei ſue ꝯſtituere: ⁊ ita in
reſtitutiōe attēdit̄ eq̄litas iuſticie ſm recō
pēſationē rei ad rem: q̄ ſcꝫ res vniꝰ habet̄
ab alio ꝑ volūtatē eiꝰ: vt ī mutuo vel repo
ſito: aut ꝯ̄ volūtatē eiꝰ ſicut ī rapina ⁊ fur‑
to: vn̄ ꝑ iteratā redditiōeꝫ rei iniuſte abla
te reparatur eq̄litas iuſticie: ꝙ ſi iuſte res
ablata fuerit ſi reſtituit̄ ineq̄litas erit: qꝛ
iuſticia ī eq̄litate ꝯſiſtit: cū ḡ ſeruare iuſti‑
ciā ſit de neceſſitate ſalutis: ꝯſequēs eſt: ꝙ
reſtituere id qḋ īiuſte ablatuꝫ ē alicui ſit ḋ
neceſſitate ſalutis. Verūtn̄ ī qbꝰ nō pōt eq
ualens recōpenſatio fieri: ſufficit ꝙ recōpē
ſet̄ modo poſſibili iudicio diſcretorū. Ꝙ
ſi querit̄ vtꝝ ḡ reſtitutio ſit ꝑs ſatiſfactio‑
nis: p̄ſertim cū Augu. ī ep̄la p̄dicta ad ma
cedoniuꝫ dicat. Si res aliena ꝓpter quam
pctm̄ ē reddi poſſit ⁊ nō reddit̄: pn̄ia non
agit̄ ſꝫ ſimlat̄. Ad hͦ rn̄det Bonauen. ſuper
iiij. di. xv. ꝙ ſatiſfactio dupliciṫ accipit̄. ſ.
cōiter: ⁊ tūc oē opus penale volūtarie aſſū
ptū: ſiue ad qḋ tenet̄ iudicio dei ſiue iudi‑
cio ſacerdotis ꝓ ſatiſfactiōe reputat̄: ⁊ ſic
etiā reſtitutio eſt opꝰ ſatiſfactoriū ⁊ ꝑs eiꝰ.
Scḋo accipit̄ ꝓprie: ⁊ tūc fit ꝑ opus pena‑
le volūtarie aſſūptū: ad qḋ nō tenebat̄ ni‑
ſi ex culpa ⁊ iudicio ſacerdotꝭ: ⁊ ſic reſtitu B

tio nõ eſt pars ſatiſfactiõis: qꝛ reſtituere tenet qui rem habet alienã ſm oẽ ius: etiam ſi ſacerdos nũq̃ iponat: alioq̃n nõ eẽt capax pñie: ſicut nec retinẽs adulterã vel fornicariã: ⁊ ſic potius de neceſſitate ſalutis req̃ritur tanq̃ ꝑambulũ ⁊ fundamẽtũ ſatiſfactionis ſalutaris. Ad penitẽtiã eñi ⁊ ſatiſfactionẽ q̃dam req̃runt vt fundamẽta: ſicut iniurie remiſſio ⁊ aliene rei reſtitutio: quedã etiã vt expediẽtia: vt vitare ꝓximas occaſiones: q̃dam inq̃ vt ſatiſfactoria: ſicut oratio: ieiuniũ: elemoſyna: q̃dam autẽ vt ꝑficientia: ſicut ſũt opa ſuperogationis: vñ alienũ in ꝯſciẽtia penitẽtis ẽ q̃ſi ferrũ in vulnere egrotãtis: cũ nec vni ꝓſit pñia niſi iniuſtũ reſtituat: nec alteri medicina niſi ferrũ extrahat.

B Q̃d ꝑſciẽs diabolus agit miro mõ ne fiat debita reſtitutio ꝑ varias cautelas ⁊ deceptiões. Pꝛia deceptio dicit ꝓlongatiua ſolutiõis: qua ꝓtrahũt ſolutionẽ ancte ꝓpꝛia: accipiẽtes dilationẽ in iniuriã ⁊ dãnificationẽ creditorũ paupeꝝ: nec reputãt ſe obligatos ad intereſſe. Secũda dicit diminutiua qua. ſ. in ſolutione debitoꝝ aliq̃d abſtrahẽtes diminute ſoluũt ſine libero conſenſu creditoris: ſed cũ extorto ꝯſenſu ex timore verecũdia vl' iportunitate: nõ attẽdentes ꝙ ſicut alienũ rapere ſic ⁊ retinere dãnabile eſt inuito dño. Et dicit creditor inuit⁹ qñ nõ libere ꝯſentit: ſed ex quodaȝ extrinſeco q̃d dã mõ coact⁹. Tertia deceptio dicit placatiua: q̃ ſcȝ quis tm̃ ſtudet placare clamores exteriores creditorũ: nihil curãs d̃ clamore ꝯſciẽ q̃ ꝓpinquior ẽ: lȝ ꝯſcĩa dictat etiaȝ alia debita eẽ ſoluẽda ſiue occulta ſiue manifeſta: hoc eñi nõ curãt qꝛ clamores exteriores nõ ſuſtinẽt ⁊ lȝ ꝯſcĩa remordet: tam̃ quia creditor nihil petit d̃bitor ſatiſfacere minime curat vl' ſatagit. Quarta vero d̃r diſtributiua q̃ ſcȝ piũ arbitrant ꝙ ea q̃ certis ꝑſonis ſibi notis reſtituere obligantur in alias pias cauſas diſpẽſare conant: vt erigendo vl' dotãdo capellas: nuptui tradẽdo paupes puellas ⁊ multa ſilia: que patẽnt humanis oculis q̃rentes põpam ⁊ inanẽ gliam. Sȝ in decretis. j.q.j. d̃r.c. Non ẽ putãda elemoſyna ſi pauperib⁹ diſpenſetur q̃d ex illicitis reb⁹ acq̃rit. Sequitur. Hinc d̃r Eccl. xxxiiij. Qui offert ſacrificium de ſubſtãtia pauperis: q̃ſi q̃ victimat filiũ in ꝯſpectu pr̃is. Quãtus aũt ſit dolor pr̃is ꝑpendam⁹ ſi in ei⁹ cõſpectu filius victimet: ⁊ hinc facile cognoſcit quãt⁹ ap̃d deũ dolor exaſperat qñ ei ſacrificiũ ex rapina tribuit. Quinta dicit excecatiua: q̃ ſcȝ quidaȝ ſic excecant ꝙ q̃cq̃d in ſeculari iudicio ꝓce: ꝑcio: fauore ⁊ ſilibus ſibi ſententialiter lucrari pñt: totũ iuſtũ reputant nihil curãtes de iure diuino vl' ꝯſcie ſtimulo: imo cũctas palliatas: violẽtias ⁊ iniuſticias quaſi licitas reputãt: qꝛ excecat eos auaricia eoꝝ: ꝙ ſi repꝛhendunt vl' inſtruũt in his cito grauit indignant. Sexta deceptio dicit fraudatiua: qua. ſ. decipiẽtes defraudant cũ affectu tpaliũ victi reſtitutiones ꝑ ſe facere nequeunt: ſȝ filijs ⁊ heredibus faciẽdas relinquũt: in q̃ manifeſte pȝ ꝙ plus amãt terrenã ſubſtãtiã q̃ ꝓpꝛiam aĩam: q̃ ḡ demẽtia erit credere ꝙ filij vl' heredes plus erũt dilecturi aĩam alienam q̃ ſubſtãtiã iam licet iniuſte tñ acq̃ſitã: cũ contingere frequẽter ſolet ꝙ male ablatoꝝ heredes illa reſtituere nõ curãt: eo ꝙ ab ipſis nõ ſũt ipſe acq̃ſita: imo demerito ſuo parẽtes hmõi relinquũt: in morte filios vl' heredes q̃ nullã cõpaſſionẽ habẽtes ſup ſtatu mortis eoꝝ: vix ſemel in anno memores erũt ad celebrandũ eoꝝ anniuerſariũ. Septima deniq̃ d̃r dãnatiua: q̃ ſcȝ q̃s ad hoc ducit ꝙ ſcienter relinquit filijs vl' heredibus iniuſta licet etiã ſciat eos nullã reſtitutionẽ facturos: ⁊ illa deceptio ẽ dãnatiua ſui ⁊ ſuoꝝ heredũ: qꝛ talis ſubſtantia filijs derelicta nõ eſt tm̃ cauſa damnationis ſue ſȝ etiã heredũ. He ſeptẽ deceptões ſunt quaſi ſeptẽ laquei: quibus iniuſt⁹ auarus illaq̃atus ẽ ad eternã dãnationẽ: q̃s euaſiſſe gliatur. pſ̃. xc. dicẽs: Q̃m ipſe liberauit me de laq̃o ve. ⁊ a v̾bo aſpo. Vñ iniuſtus auar⁹ triplices ditat heredes q̃ oẽs poti⁹ eligũt ei⁹ dãnationẽ q̃ vite reuocationem q̃s dauid ſubtilr̃ inuit cũ dic̃ i. pſ̃. lxij. Introibũt in inferiora terre. ſ. q̃tũ ad corpus ⁊ ſic hereditãt vermes q̃ rodũt ⁊ ꝯſumunt corp⁹ in delicijs ⁊ vitijs enutritũ: cui ſatiſfaciẽtes aĩe ſalutẽ poſtpoſuerũt. Sc̃do adiũgit. Tradent in man⁹ gladij. ſ. q̃ ad animã q̃ tradit rugiẽtib⁹ ꝑparatis ad eſcam: ad torquẽdũ inexp̃ſſibilib⁹ penis: q̃ noĩe gladij exp̃munt. Tertio ſubdit ptes vulpiũ erũt. ſ. q̃tũ ad terrenã ſubſtãtiã iiuſte ꝯgregatã ⁊ ipſe derelictã: q̃ vulpina calliditate ſic diuerſis tergiuerſatiõib⁹ ipedierũt ne moriẽs reſtitueret: ſic aduertere nolũt vt aĩam illi⁹ ⁊ ſuam reſtitutiõe ꝯdigna ab eterna dãnatione eruerẽt: nulliſq̃ monitis ad hoc induci pñt: tãdẽ parit cum eo

qui bona reliq̄t in eternū dānādi. Vn̄ legitur de q̄dā heremita ſcō q̄ dn̄m freq̄nter orās vt illi penas inferni dignaret̄ oſtēdere:tandē fuit exaudit⁹ ⁊ inter cetera horribilia tormēta vidit ſcalā cū decē gradibus in q̄b⁹ erāt ſuſpēſi decē hoīes vn⁹ gradatī ſup aliū. Infim⁹ erat quidā ſenex antiquiſſim⁹ miſer ⁊ putrid⁹:ſup quem alij ſinguli pēdebāt in gradib⁹ ſuis:q̄s demones horribiliter flagellabāt:vngulis ferreis laniabāt ⁊ alia terrifica tormēta crudelit̄ inferebāt:ita q̄ eoꝝ pena videbat̄ excedere penas oīm q̄ videbāt̄ ī inferno:q̄ multū admirās q̄ſiuit ab angelo ductore qui eſſent. Rn̄dit angel⁹:ille ſenex inferi⁹ pēdēs fuit auarus:q̄ diuitias multas vſuris ⁊ rapinis acq̄ſiuit:⁊ q̄r iniuſte acq̄ſita nō reſtituit:hāc penā ineternū ſuſtinebit:Scd̄s fuit ei⁹ fili⁹:q̄ licet vſurā ⁊ rapinā nō cōmiſiſſet tn̄ q̄r pr̄is pecuniā ⁊ hereditatē male ꝯqueſitā nō reſtituit ſ; ſibi retinuit:cū pr̄e ī eternū hāc penā ſuſtinebit. Terti⁹ fuit fili⁹ filij ⁊ ſic vlteri⁹ vſq; ad decimā generationem qui oēs dānati ſūt in eternū:q̄r bona pr̄is iniuſta reſtituere nō curauerūt. Et id̄ merito dicit̄ Eccl.x. Nihil ē iniquius q̄ꝫ amare pecuniā:hic em̄ aīam ſuā venalē hꝫ:imo totā ꝓgeniē ⁊ cū hoc amittit p̄iter ip̄am ſubſtātiā:ſic ait ps̄.lxxv. Dormierūt ſomnū ſuū ⁊ nihil īuenerūt oēs viri diuitiaꝝ in manibus ſuis niſi demerita.exeunt em̄ nudi et rei ante diſtrictū iudicē nil p̄ter pctā portātes. Qr ſi debitā reſtitutionē fecerit ī oībus deo ⁊ hoīb⁹:tunc eis reſtituent̄ oīa ſaluti oportuna q̄ p iniuſticiā dānabiliter ſūt amiſſa. Que redigi p̄nt in numero ſeptēnario. Nā primo reſtituit̄ ſibi ip̄i deus trin⁹ ⁊ vn⁹:in poſſeſſionē eterne hereditatis in quo ꝯtinet̄ oē bonū honeſtū iocūdū ⁊ vtile. Nō ḡ audiat q̄s diabolū ſuggerentē ſi aliena reſtituis paup ⁊ mēdic⁹ remanebis:quō em̄ paup ē q̄ diuitē deū poſſidet ⁊ nimis auar⁹ ē cui deus nō ſufficit: nec tn̄ diues ē:q̄r qui deū ꝯtēnit oīa pdit. Hic dic̄ ps̄.xxxvj. Meli⁹ ē modicū iuſto ſup diuitias pctōꝝ m̄ltas. Scd̄o ſibi reſtituitur aīa ſua:imo totus ip̄e:vtpote iā liberatus a laqueo venātiū:⁊ p ꝯſeq̄ns a vbo aſpero. Ite maledicti. Tā efficaciter ḡ cuncta reſtituat iniuſta ꝓ liberatōe mort̄ eterne:quāta ſollicitudine reſtitueret inimic̄ capitalib⁹ ablata:ſi capt⁹ ab eiſdē tradit⁹ fuerit in carcerali pena:cū in nequioribus manib⁹ cōprehēſus ſit ſcz ī vngulis demonioꝝ. Tertio ſibi reſtituit̄ omne meritū an pctī vſure vl̄ rapine bonis opib⁹ ⁊ exercitijs lucrat⁹ fuit:ſ; in pctō mortali penitus amiſit:nā ſicut bona opera facta in gratia mortificantur per ſequentē culpam:ſic reuiuiſcunt per recuperatā penitentiā. Ad hoc igitur meritū recuperandū merito eſt reſtitutionibus inſiſtendū:quia meritum vnius operis orationis vel cogitatōis bone:mille milies excedit omnia bona mundi:⁊ ſup hoc illō erit eternū in fruitione:iſtō momētaneū in poſſeſſione. Quarto ſibi reſtituunt̄ omnia anime ornamenta ſcz gratia ⁊ virtute:⁊ preſertim illa veſtis nuptialis qua ſcz anima deo grata efficitur ⁊ denuo in eternā eius ſponſam eligit̄. Que pfecto reſtitutio gratie ⁊ virtutum:ſatis innuitur in parabola quā domin⁹ propoſuit de filio prodigo:dicente patre poſt paternalē amplexū cito proferte primā ſtolam: ſcz innocentie ⁊ date anulum deſponſationis ſpiritualis:occidite vitulū ſaginatum id eſt chriſtū myſtice oblatū:vt ſic cōuiuiū ſumat participatione ſalutifera ſacramentorū ⁊c. Quinto ſibi reſtituunt̄ confraternitates omniū timētiū deū:ita q̄ p̄ticeps fit omniū bonoꝝ que fiunt in eccleſia militante. De q̄ ps̄.cxviij. gloriat̄ dicens Particeps ego ſum omniū timentiū te:⁊ cuſtodientiū mandata tua. Sexto ſibi reſtituit̄ fama bona que ſuper diuitias m̄ltas ē eſtimāda:ſicut ſapiēs teſtat̄ Prouer.xxij. dicens:Melius ē nomē bonū q̄ꝫ diuitie multe. Facta nanq; debita reſtitutiōe ſine omi rubore cōparere poteſt coram deo ⁊ omnibus hominibus quia tunc ſcandalū illud amotū eſt d̄ q̄ dicit dn̄s Mat.xviij. Ve hoi illi p quē ſcādalū venit:q̄r ſcādalū actiuū ē mortale pctm̄ vt latius determiāt Tho. ſcd̄a 2ᵉ.q.xliij. Septimo ſibi reſtituit̄ ī ſecura ꝓmiſſiōe regnū ſempiterne glie:vbi ſunt diuitie infinite ⁊ in eternū durature: p̄ntes vero diuitie iniuſte acquiſite vl̄ poſſeſſe ſi nō reſtituunt̄ poſt pauca tn̄ interueniente morte penit⁹ amittunt̄:⁊ in fel aſpidū infernaliū cōuertunt̄:ſi vero tunc reſtituunt̄ q̄n diutius retinere nō p̄nt.ſ. ī morte vel poſt mortē verēdū ē q̄ nō amore iuſticie ſed timore vindicte extorta ē illa reſtitutio:q̄r diuti⁹ ea tenuiſſet ſi diuti⁹ viuere licuiſſet:nō ergo fit libera volūtate q̄d fieri videt̄ in ope quā potiſſime de⁹ reſpicit ⁊ acceptat. Hinc cecinerūt angeli. In terra pax hominibus bonevoluntatis. Ad

laudem dei omnipotentis.

De damno ſpūali ſcʒ ipſiꝰ aīe: qd̄ infert̄ tripliciter. Et quō ad eiꝰ reſtitutionē obligat̄: Sermo II

N On furtū facies.

n Exod.xx. Viſo vtcūqꝫ cur faciē da ſit reſtitutio. Iā ꝓſeqn̄dū ē qs ad illā obligat̄. Pro q̄ ſci
A endū ꝙ decē ſūt genera hoīm q̄ neceſſario obligant̄ ad reſtōnē. Primi ſūt dānificatores q̄ ſcʒ ſine ꝓprio comodo alijs dānum inferūt in perſona vl' ſubſtātia. Prīo in ꝑſona dānū inferūt ſpūaliter vl' corporaliter. Spūalit̄ aūt ſm Sco.in.iiij.di.xv. Nullꝰ pōt in naturalibꝰ aīe bonis alteri ꝓprie dānū inferre: cū bona naturalia ſint incorruptibilia: ſꝫ hō dānificari pōt ī bonis morū vel acquiſitis: cuiuſmōi ſūt grā ⁊ virtutes q̄ corrūpi valēt: vel acquirēdis ꝑ opa bōa quoꝝ acq̄ſitio faciliter īpedit̄: nā ꝑ peccata ⁊ delicta virtutes iā acq̄ſite corrūpunt̄: ⁊ paulatī vitia generant̄ ac virtutes q̄ deberēt ex actibꝰ bonis generari ꝓpediunt̄: Et ſic ī his pōt qs diſpoſitiue ſaltē aliū dānificari triplr̄. Prīo generalr̄ aliū ꝑ exemplū malū ſcādalizando: q̄ ꝓbet̄ alteri peti eiuſdē occaſio licet remota: ⁊ ex h̄ cōtingit ſcādalū actiuū eē mortale petm̄: etiā illud qd̄ habet ſpēm mortalis peti: vt pꝫ ſcđa 2ᵉ q.xliij. de quo ſcādalo in diuerſis loc̄ plura poſui. Scđo ſpāliter ſcʒ ꝓximū offendēdo ſigno verbo vel facto: ⁊ hmōi impellit aliū magis ad ſpūale dānū. Primo nanqꝫ offendit qs ſigno. Sūt enī ſigna ſine q̄bus innoteſcere nō pōt exteriꝰ dilectionis interioris actꝰ: etiā illiꝰ ad quā oēs de neceſſitate tenemur: qꝛ in oīmoda negatiōe eoꝝ manifeſtū ſignū cordialis odij demōſtrat̄: ſicut ē ſalutatio ⁊ ad interrogata aliqualis rñſio. Qui ergo in iſto negat tale verbum aut auertit vultum aut ſubito fugit: odij mortalis manifeſte ſignū oſtendit: niſi hoc agat ex eā ex cā rationabili: vtpote ſi ꝓbabiliter timet ex hoc aliud deteriꝰ euenire: ⁊ tunc rōnem ⁊ intētionē facti ſui dꝫ intuētibus ꝓpter vitationē ſcandali ꝓpalare ſi bono modo fieri pōt. Scđo offendit v̄bo cōtumelioſo: ⁊ h̄ vel ꝯfuſe: qd̄ intelligit̄ ꝑ racha in euangelio Matth.v. vl' ſpecifice ⁊ manifeſte qd̄ notat̄ ibidē in v̄bo fatue: ſicut ꝯtingit in cōtumelia ꝯuitio vl' improperio: vnde talia verba ex deliberatiōe et ꝯtemptu in proximū freferre: freq̄nter eſt mortale: ⁊ obligatur proferēs ad ſatiſfactionē per ſe vel ꝑ aliū humiliter culpā ſuā dicēdo: vel ſaltē equipollentia ſigna demonſtrādo. Tertio offendit facto iniurioſo ſiue corꝑoali ſiue reali. Nā ſm Lyrā ī illatis dānis duo pēſanda ſūt: ſcʒ offenſa que fit in rei corporalis vl' tpalis ablatōe: ⁊ iniuria q̄ fit in dāni ſpūalis actiōe: cum ſcʒ ex dāno dato qs iniuriato ꝓ̄ſtat impatientie ſcādali ⁊ odij materiā. Dānū igit̄ inferenti nō ſufficit ad ſalutē ſatiſfacere de offēſa reſtituēdo aliena: ſꝫ etiā amouere tenet̄ īiuriā ⁊ ſcādalū qd̄ fit cū veniā petit ꝑ ſe vl' ꝑ aliū ſꝫ ꝙ negocij q̄litas id expoſcit iudicio probi viri. Tertio ſpecialiſſime ſcʒ ꝓximū efficaciter ad malū inducēdo vl' a bono retrahēdo. Qd̄ fieri pōt triplicit̄. ſ. locutiōe: opatiōe ⁊ nouitatū inuentiōe: ſꝫ de duobꝰ vltimis videbit̄ poſtea vbi aget̄ de iniquis opatoribꝰ. De primo ḡ ſciendū: ꝙ hō ꝓximū ſuū inducit ad malū locutionē: ⁊ hoc ꝓ̄cipue q̄nqꝫ modis. Primo turpit̄ docēdo cantilenas carnales: ſupfluas adornationes: chorizationes deteſtabiles: peccatorū inuentiōes ⁊ infinita ſimilia: ſic pꝫ.j. Regū.ij.⁊.iij. in filijs Hely qui tranſgredi faciebāt ꝓplm̄ dn̄i ꝯuertēdo ritū ceremoniaꝝ in oblatiōibꝰ: ꝯſulētes ꝓprie gulositati: ⁊ mulieres que venerant ad purificandū polluebant dormiēdo cum eis: vel etiā ſm quoſdā corrupti pecunia dabāt licētiā mulieribꝰ cōmiſcēdi viris ſuis infra dies purificatiōis vt pꝫ plenꝰ in hiſtorijs ꝓpter qd̄ eos dn̄s multiplici damnatione mulctauit: ſicut predixerat dn̄s Samueli ⁊ primo quidē morte tēporali in ꝓ̄lio ꝯtra philiſtijm: nec ſolū īpi: ſed eoꝝ demerito triginta milia de iſrl' cū eis interierūt ⁊ archa pariter capta ē: ſcđo morte eternali nō ſolū filios ſꝫ etiā p̄rē diuina iuſticia damnauit. Dicit enī Hiero. ⁊ Rabanꝰ ibidē ꝙ Hely ꝓ iniq̄tate filioꝝ dānatꝰ ē: qꝛ eos minꝰ ſeuera aīaduerſiōe plectebat: ⁊ q̄dē corripuit ſꝫ lenitate ⁊ māſuetudine p̄ris nō ſeueritate ⁊ auctē pontificis: tertio morte tpali īpiꝰ p̄ris ⁊ etiā vxoris Phinees: nā ambo auditu euentu ꝓ̄lij interierūt: Hely retrocadēdo: vxor Phinees ptū accelerādo: q̄rto reprobatōe terrifica ī oī eoꝝ poſteritate. Vñ dn̄s ad Samuelē. Ego faciā v̄bū ī iſrl' qd̄ q̄cūqꝫ audierit tinniēt ambe aures eiꝰ: ſuſcitabo enī aduerſus Hely oīa q̄ locutus ſū ſup domū eius. ſ. per virum dei miſſum.

ad eū q̄ dixit hely in ꝑſona dn̄i. Precidā brachiū tuū ⁊ brachium dom⁹ pr̄is tui ſcꝫ ythamar: vt nō ſit ſenex.i.ſūm⁹ ſacerdos ī domo tua: ⁊ videbis emulū tuū.i. ſadoch ſacerdotē q̄ abyathar a Salomōe abiecto ſuſcepit ſacerdotiū. Seq̄tur. Et pars maxima dom⁹ tue morieť cū ad virilē etatē venerit. Qd̄ ipletū ē q̄n Saul ſacerdotes nobe q̄ erāt de genere Heli interfecit: vno ſolo relicto ſcꝫ abyathar: q̄ fugit ad dauid: vt pꝫ.j. Reg.xxij. Et qd̄ his oīb⁹ mai⁹ eſt dixit dn̄s ad Samuelē: Juraui domui Heli ꝙ nō expieť iniq̄tas dom⁹ ei⁹ victimis ⁊ munerib⁹ vſq̧ in eternū. Scd̄o neq̄ter inflectēdo ad mala: puta ad vſurā furtū rapinā ꝑcialitates ⁊ ſilia: ⁊ h̄ cōſilijs ſuaſionib⁹ cōminatiōib⁹ aut ꝓceptiōib⁹: ſic legiť iij. Regū.xxj. de Jezabel: q̄ induxit viꝝ ad ꝯſēſū ⁊ ſcripſit lr̄as ex noīe Achab i iezrahel mādatum ꝯtinētes ꝙ ꝯuētū facerent ⁊ ieiunarēt tāꝙ facturi iudiciū dei: ⁊ ſubmitterēt falſos teſtes q̄ dicerēt: Naboth bn̄dixit.i. maledixit deū ⁊ regē: ex q̄ teſtimonio iudicarēt eū reū maieſtatis ⁊ ſic eū lapidarēt iezrahelite tā timore ꝙ fauore reg oīa ꝑfecerūt: ⁊ miſit dn̄s Heliā ad Achab vt diceret: Jn loco ī q̄ linxerūt canes ſanguinē Naboth lambēt ⁊ tuū ſanguinē ⁊ interficiam de Achab mingētē ad parietē ⁊ clauſū ⁊ vltimū in iſrl: ⁊ canes comedēt Jezabel ī agro iezrahel. Cui⁹ cā ſubiūgiť: qꝛ venūdat⁹ ē vt faceret malū in ꝯſpectu dn̄i: cōcitauit eū eū Jezabel vxor ſua ⁊ abominabilis effect⁹ ē. Tertio ſpāl'r ꝯtaminādo ſcꝫ in carnalitatib⁹ ꝑ laſciuos cātos geſt⁹ nutus affatas amplex⁹: tactus ⁊ ſilia: aut etiam ꝑ vetulas mediatrices aliq̄n etiā minis aut ꝓmiſſiōib⁹ infinitiſq̧ modis ſibi deteſtanda voluptas allicit incautos. De hoc legiť in li. Apū.c.xxxj. de quadam vetula maledicta que circūduxit puellā quādam ſeptē annis ⁊ diuerſis tradidit ꝓ virgine ad peccādū cū ea: q̄ tādē (vidēte eadē puella) corpe ⁊ aīa fuit a demonib⁹ e medio ſublata: haud dubiū q̄n ī inferno ſepulta. Quarto ſpūaliter corrūpendo.ſ. bonos ⁊ bona derogatiuis v̄bis aut p̄dicatiōibus denigrādo hereticā aut falſā ⁊ ꝯtaminatam doctrinā ſeminādo: demones inuocādo vl' q̄ſcūq̧ ſupſtitiōes ⁊ prauitates edocendo. Hec liquide patēt ī Joas rege iuda ij. Paral.xxiiij. qui fecit qd̄ bonū erat corā dn̄o cūctis dieb⁹ Joiade ſacerdotis: vtpote cui⁹ ꝯſilio regebatur: verūtñ mortuo Joiada venerūt ad regē principes iuda et adorauerūt regē vt deū: ſm hebreos tribuentes illi diuinū honorē: eo ꝙ habitauit ī domo dei ſex annis: vbi tm̄ ſacerdotib⁹ licitū erat intrare: ipe aūt honores illos libēter accepit: ⁊ delinit⁹ obſequijs eoꝝ acquieuit eis: in h̄.ſ. ꝙ dereliq̄rūt tēplū dn̄i dei patrū ſuoꝝ: ſeruierūtq̧ lucis ⁊ ſculptilib⁹ ⁊ facta eſt ira dn̄i ꝯtra eos: q̄ adduxit exercitū ſyrie in iudā ⁊ hieruſalē: q̄ licet modicus eēt: tradidit tñ dn̄s in man⁹ eoꝝ infinitā multitudinē: interficienteſq̧ cūctos ꝓncipes ꝑplī q̄ fuerūt ꝓmaria cā delicti: ī Joas aūt ignominioſa exercuere iudicia: ⁊ abeūtes dimiſerūt eū in languorib⁹ ſuis: ſurrexerūt autē ſerui ſui ⁊ occiderūt eū in lectulo: ſicq̧ miſerabili morte vita funct⁹ ē.

Quīto dānabilr̄ a bono retrahendo ne.ſ. aliena reſtituat: ſupflua ꝯtribuat: illatas īiurias remittat: ne veritatē p̄dicātib⁹ credat: ⁊ diuina freq̄ntet. ne peccare deſiſtat: nec efficaciter ad emēdationē ſe cōuertat: aut ne etiā ꝑ religiōis ī greſſū mūdū reliq̄t ⁊ multa ſilia: ſic Dathā Abyrō ⁊ Chore q̄rētes inuadere vtrāq̧ ꝓlaturā.ſ. ſpūalē et tpalē: toto conamīe nitebāť auertere cōeꝫ ꝑplm̄ ab obediētia ſuoꝝ ꝓlatoꝝ.ſ. Moyſi ⁊ Aaron diſſeminātes ⁊ ſuſcitātes ꝯſpirationes: murmuratiōes: ⁊ diſcordias: vt pꝫ Numeri.xvj. vbi diť Rabbi ſalmō: ꝙ per totā noctē ꝓcedētē ⁊ ptem diei chore ⁊ ſibi adherētes diſcurrerāt ꝑ caſtra dicētes ꝑplo ꝙ mouerenť ꝓ vtilitate cōi: ⁊ h̄ mō coaceruauerūt ſibi m̄ltitudinē ꝯ Moyſē ⁊ Aarō: vñ irat⁹ dn̄s ait ad moyſen ⁊ Aarō. Separamini de medio ꝯgregatiōis hui⁹ vt eos repēte diſꝑdā: q̄ proni cadētes ī terrā dixerūt vt pꝫ ibidē in lr̄a. Hic q̄ri pōt: vtꝝ diſſua B
dēs alteri religiōis ingreſſū aut v̄tutū exercitiū ꝓuocās ad ꝯriū: ad reſtōnē teneať cū nō dimittať pctm̄ niſi reſtituať ablatū: ſꝫ ī his plurimū dānificať q̄s ī bono ſpūali qd̄ excedit oē dānū corpale ⁊ tpale. Ad h̄ rn̄det Sco.in.iiij.di.xv. ꝙ in dānificatione ſpūali q̄tū ad bonos mores ⁊ v̄tutes acq̄rēdas vl' retinēdas: teneť mō poſſibili q̄s reſtituere dānū tā impciabile: econtra ſcꝫ ꝑuerſū efficaciter ad pn̄iaꝫ ⁊ act⁹ v̄tuoſos īducēdo: inſup ꝓ eo orādo ⁊ alioꝝ oratiōes īpetrādo: qꝛ difficili⁹ ē ꝯuertere q̄ ꝑuertere: ⁊ p h̄ pꝫ q̄tū piculū ē aliū ad pctm̄ inducere: qꝛ vix pōt aliq̄n illum ad pn̄iam reducere. Porro ſi ſubtraxit aliquē a religione tūc aut taliť ſubtract⁹ erat obligat⁹

Contra diſſuadentes alteri religionis ingreſſum

voto ꝓfeſſionis: ⁊ tūc ſm Sco. ibidē ꝓ vi/
rib⁹ laborare tenet͛ vt ad religionē redeat
vt ħ nō tam ſibi ꝙ religioni ſatiſfaciat: ſi
aūt ille noluerit intrare: tūc ſm Heral. ob/
doñ. videt͛ ꝙ qui eū religioni ſubtraxit: re
ligionē intrare debeat: ſi ſit idonea ꝑſona
ad intrandū: vt ſic intrādo ſatiſfaciat ordi
ni ⁊ bñ viuēdo ac orādo: ꝑ alio ad ei⁹ ꝯuer
ſionē laboret: ſi vero ſubtraxit aliquē nō q̄
dē obligatū: ſed tm̄ volentē intrare: tūc di/
ſtinguendū ē: vel hoc fecit aīo nocendi ipi
religioni: ⁊ tunc obligat͛ ipi religioni: ſed
q꞉ multū intereſt intereſſe in religiōe ⁊ pro
pe eſſe: iō nō tantū obligat͛ ſicͭ in ꝑmo caſu
ſed tenet͛ ad aliqualē reſtitutionē puta ad
aliquā inductionē alteri⁹ aliqualiter equi
ualentis ad ingreſſū illi⁹ religionis: aut ħ
fecit animo ꝯſulendi alteri quo ad ſalutez
aīe ſue: vtputa q꞉ in illa religione non erat
obſeruantia regularis: ⁊ ſic in nullo tenet͛
ħ magis meret͛: vl' ħ fecit aīo ꝯſulendi ſibi
ipi tm̄ in licitis ⁊ honeſtis: puta q꞉ erat ei⁹
mgr̄ ⁊ cū eo in ſtudio victitabat: ⁊ hoc ſine
fraude fecit: tunc quidē nō tenet͛ religioni
ħ tenet͛ ꝑſone ſic retracte ī illis in quibus
eū retrahēdo dānificauit: ꝯcor. etiam Ri/
char. Si deniq꞉ fecit ħ aīo ꝯſulēdi ſibiipſi
in illicitis ⁊ inhoneſtis: tūc maxime obli/
gatur deo ⁊ illi quē ſic ꝓpter vitioſa retra/
xit. Ratio aūt hay reſtitutionū ē: quia ſm
Aug. li. retractionū cū virtutū bona maxi
ma ſint: aliq̄s plus aliū dānificat in iſtis
ꝙ in alijs quibuſcūq꞉: ⁊ ꝑ ꝯſequēs ſm iu/
ſticiā plus obligat͛ ad reſtituendū ꝓximo
tale bonū ꝙtū ſibi poſſibile ē: ꝙ qđcunq꞉
aliud bonū: qđ ſatis īnuit dñs Ezech. iij.
vbi dicit. Fili hoīs ſpeculatorē te dedi do/
B mui iſrl'. ſ. ſpūalē: ⁊ iō ex officio tenebat͛ ar
guere malos de peccatꝭ vt peniterēt: ⁊ am/
monere bonos vt ꝑſeuerarēt. Sequit͛. Si
ꝗ dicēte me ad impiū ꝑ ſcripturas: morte
morieris: nō annūciaueris ei neq꞉ locut⁹
fueris vt auertat͛ a via ſua impia ⁊ viuat:
ipe impi⁹ in iniq̄tate ſua moriet͛: ſanguinē
aūt ei⁹ de manu tua requirā. Sequit͛. Et ſi
iuſtus ꝯuerſus a ſua iuſticia fecerit iniqui
tatē: ipe moriet͛ ⁊ nō erūt in memoria iuſti
cie ei⁹ quas fecit: q꞉ aūt nō enūciaſti ei ſan
guinē ei⁹ de manu tua requirā. Si ꝗ domi
nus tam diſtricte requiret a negligentib⁹
O q̄d erit vl' a bono retrahentib⁹ vl' ad ma
lū ſollicitantib⁹ ꝑfecto tales plerumq꞉ de
merent͛ plus ⁊ puniunt͛: ꝙ ꝑncipales agē
tes vel delinquētes: ſicut plerūq꞉ grauius
ē maliciā dilexiſſe ꝙ ꝑpetraſſe: multi nāq꞉
peccāt nolētes nō tm̄ niſi volētes: qui. ſ. pec
cāt ex ignorātia vl' infirmitate: ⁊ ſic malici
am faciūt ħ nō diligūt: qui aūt ex malicia
peccāt: maliciā diligunt. iux̄ illud. pſ. lj.
Dilexiſti maliciā ſup benignitatē. Nec mi
rū ſi retrahere a bono ⁊ īpellere ad malum
vitiū tam deteſtandū iudicat͛ q꞉ ħ ē vnicū
⁊ ꝯtinuū exercitiū reproboꜝ ſpirituū: ⁊ iō
demonū officijs ſemetipſos īplicātes: meri
to cenſendi ſunt demones incarnati: vtpo
te ꝑ oīa ꝯformes in ope ⁊ volūtate: ſic enī
nihil deo accepti⁹ zelo aīaꜝ: ſic diabolo ni
hil acceptius ſeductione ⁊ ꝑditiōe aīarū.
In cui⁹ argumētū legit͛ in li. de ſeptem do
nis ſpūſſancti. ꝙ q̄dā erat mulier q̄ de ad/
ulterio cōcepit filiū: nec habuit vn̄ nutri/
ret illū: vir eñi ſu⁹ mortu⁹ erat ⁊ oīa bona
ab ea pariter ablata: hinc cepit ipa multū
dolere quā diabolus ꝯtriſtatā vidēs acceſ
ſit ad eā in humana ſpē dicēs: Si vis ꝯſen
tire mihi duplicabo tibi oīa q̄ pri⁹ poſſide
bas. Cūq꞉ illa ꝯſentiret ait demō: poſt ſe/
ptē dies reuertar ad te: quibus tranſactis
redijt ⁊ iuxta ꝓmiſſū mulieri diuitias du/
plicauit: requirens ab ea vt in trib⁹ exequen
dis ſibi ꝯſentire vellet: qđ ipa gratāter ac/
ceptauit ⁊ vſq꞉ in finē vite diligēter imple/
uit. Primūq꞉ erat ꝙ omnes religioſos in
hoſpitio ſuo reciperet ⁊ eos ad peccatum
carnis prouocaret: ⁊ hoc ꝙtū ad illos qui
prouocāt proximū ad malū qđ ē acceptiſſi
mum ſeruitiū diabolo. Secundū erat ꝙ in
eccleſijs ſemp eſſet garrula ⁊ verboſa vt ſic
a bono deuotos impediret: quantū ad ſe/
cundū. Tertiū erat ꝙ in die pauperes reci
peret ⁊ de nocte expelleret: vt ſic eos ad im
patientiā ⁊ alia vitia ſcꝫ blaſphemie male
dictionis murmurationis ⁊ detractionis
incitaret. Or etiam aliquādo grauius pu/
niunt͛ ꝙ ꝑncipales agentes: pꝫ in decret͛.
lxxxvj. di. c. tanta nequicia: vbi papa par/
cit actori ꝑncipali ħ nō ſuggerētib⁹: quod
etiā exemplariter ptꝫ de q̄dā ꝓpoſito mōtꝭ
via de pede mōtis: qui prius ſūme fratres
minores diligebat: ħ opatiōe cuiuſdam fa/
muli ſui dilectionē ſic ꝯuertit in odium ꝙ
eius ꝑſecutiōe fratres neceſſario habebāt
vt de caſtro illo penit⁹ abirent: currentes
ergo fratres precibus ad beatū Franciſcū
rogabant vt ab atroci vexatione clemēter
eos eriperet: qđ ⁊ factū eſt: nam de nocte ꝓ
poſitus ad diuinū iudiciū ē deduct⁹ cū fa/
mulo ⁊ cū ſnīa de eis daret͛: beat⁹ Franci

ſeus ꝑpoſitū defendit: dicēs: ꝙ fuit ordini
ſuo valde deuot⁹: ſ; inductione famuli ſui
fuit hoſtis effectus. Dictāte igit̄ ſnīa fa/
mulus ei⁹ vt ſibi videbat̄ erat decapitat⁹:
cū igit̄ ꝑpoſitus a ſomno ſurrexiſſet: nimi
um territus cucurrit ad lectū in quo famu
lus dormiebat: quē veraciter decapitatū
inueniēs ſtatim cucurrit ad fratres ⁊ fra/
C ter minor effect⁹ ē. Deniq; queri pōt inci
dentaliter vtrū de facto abſoluēs quez de
iure nō poterat abſoluere: teneat̄ ad reſti/
tutionē. ſ. ei notificādo ꝙ eū abſoluere nō
poterat: cū ꝯſtet eū ſacramētaliter nō eſſe
abſolutū: ⁊ ꝑ ꝯſequēs in aīe ſue bono grā/
dē iniuriā paſſuz. Ad h̄ rn̄det Guil. in ſuo
ſacramētali ꝙ ſic: ⁊ peccat mortaliter ſm
Richar. in. iiij. di. xviij. ar. ij. q. v. ⁊ ſic ptz
de dāno ipſius anime. Ad laudē dei omni.

De diffamia directe vel indirecte alteri illata: ⁊ qualiter ad reſtitutionē fame q̄s obliget̄. Ser. III

On furtū facies.

n Exo. xx. Jam ordine debito de
reſtitutiōe fame ablate ꝓſequē
dū ē: vtpote q̄ quodāmō bōis
ſpūalibus adheret: ⁊ iō inter tpalia bona
fama principatū obtinet: q2 mai⁹ bonū eſt
qđ ē intra nos q̄ꝫ qđ eſt extra nos. Prou.
xxij. Melius ē nomē bonū q̄ꝫ diuitie mul/
te: ⁊ ideo deteriores reputant̄ diffamato/
res q̄ꝫ raptores: vt ptz. vj. q. j. c. deteriores
⁊. c. ſequēti. Dicit Alex. papa. Sūma iniq̄/
tas ē fratribus accuſare. Unde ſcriptuz ē.
A Omnis qui detrahit fratri ſuo homicida
eſt. Hic ergo q̄ri poteſt an aliquem infa/
mās teneat̄ ad reſtitutionē. Ad h̄ reſpon/
det Richar. i. iiij. di. xv. ꝙ reſtitutio ē act⁹
iuſticie cōmutatiue: ⁊ q2 ad obſeruādā iu/
ſticiā oēs obligamur. Hinc etiā tenet̄ q̄li/
bet ad reſtitutionē rei ablate iniuſte ſi re/
ſtitui pōt. Sin aūt tūc reſtitutio fieri debet
in equalente ſi poſſibile eſt: vt patet ex. ne
lite penden. c. eccl'ie ſancte marie: ꝙ ſi nec
equiualēs reddi pōt: tūc ſatiſfacere tenet̄
ad arbitriū boni viri. Qđ ſi obijcit̄ ad i/
poſſibile nemo tenet̄: ſ; in ptāte diffaman/
tis nō ē mutare opinionē malā hoīm quā
ex diffamatiōe cōceperūt. Ad h̄ reſpondet
Alex. de hales. in ſecūda pte ſūme tracta/
tu de vitio detractionis: ꝙ licet talis non
pōt in integrū mutare malā opinionē: ta/
mē tenet̄ bonū dicere de eo ſicut pri⁹ dixit
malū: ⁊ hoc illis corā quib⁹ fecit diffama/
tionē: ⁊ oñdere ſe debet deliquiſſe: ex quo
forte mutabit̄ opinio. Et nota generaliter
ꝙ quecunq; dicunt̄ hic de diffamatōe: ea/
dē pariformiter intelligēda ſūt de ſuſurra/
tione: q2 ſicut diffamator obligat̄ ad reſti/
tutionē fame: ſicut ſuſurrator ad reſtitutio
nē priſtine amicitie: niſi forte talis amicitia
foret pernicioſa. Preterea ſm Aſteñ. li.
ij. ti. xv. Detractio fit multis modis q̄bus
alterius fama diminuit̄: nam q̄nq; fit pla/
nis verbis: q̄nq; vero verbis artificioſe ex
cogitatis vel cātilenis: q̄nq; nihilominus
nutib⁹ ⁊ ſignis: ⁊ aliq̄ñ ſcriptis qui libelli
famoſi dicunt̄: vt cū quis ſcribit chartā in
iniuriā ⁊ infamiā ⁊ alteri⁹ illā occulte pro
ijciens in eccl'ia platea vel domo vt inuēta
ꝓtinus alter infamet̄: ⁊ talis nō ſolū pec/
cat mortaliter: ſ; etiā ꝯtra taliū ꝯfectores ⁊
inuentores: nec ſtatī deſtruētes ſed doloſe
manifeſtātes inſtitute ſūt grauiſſime pene
taz ſm leges q̄ꝫ ſm canones: vtpote flagel
latio ⁊ excōmunicatio ſm canones: vt ptz
v. q. j. qui in alteri⁹. c. hi qui: ⁊. c. ſi q̄s: qđ
intelligit̄ niſi legitime ꝓbauerit ea q̄ ſcri/
pſit: vnde ibidē. q. ij. c. relatuz: precipit̄ ꝙ
nulli⁹ accuſatio ꝑ ſcripta ſuſcipiat̄: ſ; accu/
ſent p̄ſentialit̄ ⁊c. Et ſi ꝯſtet ꝙ q̄s illđ fece
rit accuſari pōt ⁊ deponi velut accuſatiōe ⁊
ꝯdēnatōe dign⁹. In foro xpo penitētie tene
tur ad reſtitutionē dāni dati ſi al's nō icur
riſſet dānū illud. Inſup tenet̄ ad reſtituti
onē fame in eiſdē locis ⁊ etiā in alijs vbi i
telligit illū infamatū accuſatiōe ſua: ⁊ h̄ ꝑ
ſe ſi audet vl' ꝑ aliū ſi nō audet: vt amoue/
at ꝑ poſſe vel ſaltē alleuiet alteri⁹ infamiā
tenet̄ ꝓinde veniā petere ꝑ ſe ſi fieri pōte
vl' ꝑ aliū manifeſtato vl' occulto noīe ſuo ꝑ
ut diſcreto ꝯfeſſori videbit̄ expedire. De B
inde queri pōt: quot ſūt differentie detra/
ctionis vl' diffamatiōis quaꝝ quis tenetur
reſtituere famā. Ad h̄ rn̄det Alex. de ha/
les: vbi ſupra in tractatu de vitio detracti/
onis: ꝙ ſex ſūt differentie detractōis ad q̄/
rū reſtitutionē quis obligat̄. Prima ē cuꝫ
quis neget bonū qđ tamē agnoſcit ab alio
factū tpe ⁊ loco quo tenebat̄ illud ꝯfiteri:
ſicut fecerūt iudei q̄ dixerūt Jo. ix. de mi/
racula ceci nati quez dñs illuminauit. Da
gloriam deo: id eſt confiteri veritatē: nam
vt ibidem dicit Lyra. Uoluerūt eū induce
re ad dicendū ꝙ illuminatus eſſet arte ma

gica nō virtute diuīa: ſcimus inquiūt quia
hic hō peccator eſt. q. d. ergo virtute diuīa
nō fecit. ¶ Secūda eſt qñ quis nō negat ma-
nifeſte bonū alteri⁹ ſibi notū ſʒ tamē tacet
eo tēpore quo ex fraterna charitate tacen-
dū nō ē: ⁊ hoc ideo vt obloquētiū fauorem
acquirat vl' indignationē nō incurrat: aut
ꝓpter aliud quodcunq; cōmodū exequen-
dū vl' incōmodū fugiendū: ſicut exempla-
riter patet Mat. vlt. in militib⁹ cuſtodien-
tibus ſepulchrū. Qui poſt reſurrectionē
chriſti venerūt in ciuitatē ⁊ annūciauerūt
ṗncipib⁹ chriſti reſurrectionē ⁊ angeli ter-
ribilē apparitionē: ſʒ pecuniā copioſā acce-
perūt ab eiſdē vt tacerēt chriſti reſurrectio
nē. ⁊c. ¶ Tertia eſt qñ bonū alterius ꝙ quis
negare nō pōt peruertit: dicens illud eſſe
factū intentione mala: vtpote de vana gl'a
hypocriſi vl' ſiīb⁹ cauſis vitioſis ſicut ſcri
ptū ē de chriſto Jo. vij. ꝙ murmur multus
erat de eo in turba propter contrarietatē
opinionū. Quidā eñ dixerūt qꝛ bonus ē
approbātes eius doctrinā ⁊ miracula. alij
aūt dicebāt nō: ſed ſeducit turbas: ⁊ hi fu-
erūt ṗncipes ꝑli qui ex inuidia oīa opera
chriſti peruertebāt: vbi dicit Aug⁹. ꝙ qui
cunq; emicuerit aliqua grā: alij dicunt bo-
nus ē: alij dicūt nō ſed ſeducit turbas: qd
aūt dictū eſt de deo valet ad ꝯſolationem
de q̄cūq; ħ dictū fuerit chriſtiano. ¶ Quar-
ta eſt cū occultū malū alterius reuelat' eo
modo quo nō debet: quō aūt reuelari debe
at diffuſe pꝫ in ſermonib⁹ de trib⁹ ptibus
penitētie in ſermōe de ope miſericordie ſpi
rituali qd ē corrigere peccātē. ¶ Pro quo ſci
endū ſm Sco. in. iiij. di. xv. ꝙ aliū diffa-
mās verū crimē ſʒ occultū in publico ꝓpo-
nendo nō ſeruato iuris ordine: nō tenetur
retractare verbū ſuū qꝛ hoc faciēdo menti
retur ſciens eſſe verꝫ qd ꝓpoſuit: nec enim
mentiri debet ꝓpter qdcunq; bonū ſuo ꝓ-
ximo reddēdū: cū ſm aplm. Nō ſūt facien
da mala vt veniāt bona: verūtamē aliquo
alio licito mō tenet' ad reddēdā famā vt di
cendo nō credatis eum eſſe talem: male di
xi ⁊ fatue: hoc enim verum ē: quia non ſer-
uato iuris ordine propoſuit in publico qd
nō erat verū publicū: vel dicat nō repute-
tis eum eſſe malum: bonus ē enim quia q̄-
libet preſumendus eſt bon⁹ donec probet'
contrariū: extra de ſcrutinio in ordine faci
endo. c. vnico: ⁊ hoc eſt perſuadere alijs ꝙ
nō reputent eum malū. ¶ Scdm Richar. au-
tem ⁊ Tho. tenet' etiam ſibi ad aliquā re-
compenſationē ad arbitrium boni viri ſi
nō poteſt ei reſtituere famam predictis mo
dis. ¶ Sed incidentaliter queri poteſt: an
accuſatus de crimine vero ſed occulto: ⁊ il
lud crimē negans teneat' ad reſtitutionē
imponēti faciendā: ꝑſertim qꝛ ſic negans ī
iudicio notat imponētem de calūnia: ⁊ qd
maius eſt dicit'. v. q. vj. c. qui calūniā illa-
tā nō probat: penā debet incurrere quā ſi
ꝓbaſſet reus vtiq; ſuſtineret. Ad ħ rñdet
Sco. vbi ſupra: ꝙ talis nō tenet' illā nega-
tionē retractare: qꝛ nō tenet' quicunq; ſta-
tim in iudicio cōfiteri ſe eſſe reū nō dū con-
uictus: tenet' tamē ꝑ quedā verba ſobria
reſtituere famā accuſanti quē indirecte de
calūnia notauit: dicēdo nō habeatis eū ꝓ
calūniatore qꝛ forte in ꝓponēdo habuit bo
nā intentionē: vel forte credidit ſe proba-
re poſſe intentū ſuū: ſʒ decept⁹ eſt. Quidā
tamē dicūt ⁊ bene: ꝙ talis in nullo tenet':
qꝛ ſi talia verba proferret ꝓ reo cōdemna-
retur. Qd ſi q̄ritur: an talis negās ſim-
plici verbo mortaliter peccet. preſertim cū
videatur eſſe mendaciū ꝑnicioſū: tam rei-
publice que prepedit' a punitione ei⁹ iuſta
q̄ etiā perſone accuſanti q̄ per hoc notatur
de calūnia. Ad ħ rñdet Sco. ibidē: ꝙ ſicut
dr Deut. xvj. Juſte qd iuſtū ē exeq̄ris: ex
q̄ dat' intelligi ꝙ reſpublica non debet oīa
mala punire: ſed ea tm̄ q̄ iuſte punire pōt:
q̄lia ſūt q̄ corā iudice reipublice ſufficient'
ꝓbari pñt: ⁊ iō nō ledit' reſpublica ſi iudi-
cium diuinū excedat ei⁹ iudiciū: vt ſic aliq̄
diuino iudicio reſeruet': ſup quib⁹ nō pōt
reſpublica dare iuſtū iudiciū: qm̄ vt habe-
tur. j. Reg'. xvj. Nō videt ea q̄ patēt: deus
autē intuet' cor: ⁊ ſic nō eſt mēdaciū ꝑnicio
ſū ꝯ rēpublicā nec ē etiā mēdaciū ꝑnicioſū
ꝯ accuſātē: ſʒ accuſās ſibimet ꝑnitioſus eſt
dū eo mō defectū alteri⁹ ꝓponit q̄ nō debe-
ret: imo deberet nō ꝓponere niſi poſſet ꝓ-
bare: ⁊ ſic ſibi iputet ſi aliq̄ ſequat' illi infa
mia: qꝛ ipe ſibi ē cā nō negās q̄ defendit ī-
nocētiā ſuā ī publico vbi nō ē nocens: nec
habēdus ē ꝓ nocēte niſi fuerit publice cō-
uictus. Qd ſi q̄rit': vtrū q̄ talis peccat ī
ſe mētiēdo ꝓ ſe: durū eñ videt' ꝙ q̄libʒ ab
vno accuſat⁹ ī publico teneat' de neceſſita
te ſalutis id ſtatī ī publico ꝯfiteri de q̄ ſic
accuſat⁹ ē: ⁊ ſic exponere ſe patibulo ī iudi
cio ſanguinis: etiā oculū habēdo nō ſolū
ad penā ſʒ etiā ad honeſtū ⁊ inhoneſtum:
nō enim videt' ꝙ ille honeſte ⁊ ſm rectam
rationē debeat corā tali iudice cōfiteri: qꝛ

tunc ipſe pluſq̄ q̄cunq̄ʒ ali⁹ ſingulariṫ accu/
ſans auferret ſibiipſi famam: qꝛ in iudicio
crediṫ cōfitēti ꝯtra ſe. Rn̄det Sco. ibidem
q̄ reſponſio iuriſtarū in hac pte cauta eſt:
ſcʒ dicēdo nego ꝓpoſita vt ꝓponūṫ: ⁊ hoc
in ꝓpoſito dici poteſt ſine mendacio: quia
proponuntur vt in publico: ⁊ vt publice ꝓ
banda in publico: ⁊ ideo ſic ea negare po/
teſt: quia ſcit ea nō poſſe ꝓbari in publico.
Or ſi iudex vrgeat eū vt publice fateaṫ vł
neget: rn̄dere pōt q̄ ſufficienṫ ad accuſati/
onē rn̄dit: ⁊ ſic ē moris reſpōdere iuriſperi
tis. Sʒ nūquid ſi neget illud intēdens tn̄
negare vt ibi ꝓpoſituʒ ē: ſcʒ vt publicū ſic̄
ſacerdos facit de ꝯfeſſiōe dicēs: Nihil ſcio
iſtū male feciſſe: qꝛ loquitur vt ī publico ⁊
ſcit in foro ꝯſcīe: nūquid teneṫ penitere de
tali negatiōe? Rn̄det Sco. q̄ ſm̄ Grego. et
habeṫ. v. di. c. ad el⁹. q̄ bonarū mentiū eſt
ibi culpas agnoſcere vbi culpa nō eſt: mul
tomagis aūt vbi dubitatur an ſit culpa ⁊
qualis ꝓpterea in tali caſu tutū eſt p⁹ talē
negationē indiſtincte penitere de h̄ tanq̄
de tali quale eſt: ſcʒ ſi mortale tanq̄ de mor/
C tali: ⁊ ſi veniale tanq̄ de veniali. Quinta
eſt cū alterius malū viſū vel auditū q̄s au/
gmētat apponēdo aliquid vltra veritatem
vt frequēter ꝯtingi ſolet: iuxta illud Eccl.
xj. Ab vna ſcintilla augeṫ ignis: ⁊ ab vno
doloſo augeṫ ſanguis: glo. i. mors hoīum
ſpūalis vel etiā corporalis. Sequiṫ. Hō ei
pctōꝛ ſanguini inſidiaṫ. In cui⁹ argumētū
habeṫ. ij. Regū. xiij. q̄ poſtq̄ Abſalon in/
terfeciſſet Amon fratrē ſuum ꝓpter Tha/
mar ſororē ſuā quā violauit: ſtatim ꝑuenit
fama ad regē Dauid dicēs: Percuſſit Ab
ſalon oēs filios regł q̄ ſi quis fuit a diuer/
ſis ⁊ de diuerſis infamat⁹ tūc vnuſquiſq̄ʒ
diffamātiū in foro ꝯſcīe diffamato ſatiſfa/
cere debet ad arbitriū boni ⁊ diſcreti ꝯfeſ/
ſoris. Sexta deniq̄ʒ eſt cum quis adinue
nit malū aliquod vtpote falſū crimē qd̄ al
teri mēdaciter imponit. Et hoc dupłr ꝯtin
gere poteſt. Pˀio quidē narrādo maluʒ a
ſeipō adinuētū ex certa malicia: vł ex qua
dā ſuſpitiōe a ſignis leuib⁹ ſumpta: ⁊ talis
ſm̄ Sco. vbi ſupra teneṫ alteri reſtituere
famā retractādo ſimpłr verbū ſuū qd̄ falſe
impoſuit: ⁊ hoc ita in publico ſic̄ illū publi
ce diffamauit: alˀs eñ nō ſeruaret iuſticiam
ī reddēdo ꝓxīo qd̄ ſuū ē. Et ſʒ Ray. talis
fame reſtitutio ſic fieri dʒ. ſ. q̄ vbi ꝯtra pro
ximū dixit ꝑ ſe vel ꝑ aliū aut ꝑ cātilenā li/
bellū famoſū detractionē oblocutionē ſu/
ſurractionē ꝯtumeliā vel ſimilia: in eiſdeʒ
locis ⁊ etiā in alijs in quib⁹ illū ꝓpter hoc
ſentit diffamatū publice recognoſcat erro
rē ⁊ falſā criminis impoſitionē niſi ex tali
publica recognitiōe renouareṫ maioꝛ infa
matio. Si tn̄ ea q̄ dixit ex quodā veriſili, iu
dicio ſuſpitioſo habuit: tūc nō debʒ dicere
falſū eē qd̄ de altero dixit ſ₃ mēdaciū: eo q̄
ꝯtra mentē dicebat ꝓximū infamādo: ⁊ tn̄
potuit eē verū: ſed vt dictū eſt quilibet pre
ſumēdus eſt bon⁹ donec ꝓbeṫ ꝯtrariū. Et
ſm̄ Hoſti. ⁊ Ray. talis etiā ab infamato te
neṫ veniā poſtulare niſi cā rōnabilis ob/
ſtaret. Ex his q̄ pōt aduerti q̄ʒ difficile ſit
reſtituere famā ablatā: ⁊ q̄ʒ pauci reperiun
tur q̄ hoc ſeruāt: ⁊ tn̄ quotidie multifarie
multiſq̄ʒ modis īfamie grauiſſime ſine ali/
qua ſatiſfactiōe diuerſis īponūṫ. Uerūtn̄
ve illis ꝑ q̄s talia ſcādala ſuſcitanṫ: qꝛ ex/
ecrabilia homicidia iudicanṫ: vt pʒ de pe.
di. j. c. homicidioꝝ vero. Sʒ aliq̄s obijce
re pōt q̄ q̄s magis obligatur zelare pro fa
ma ꝓpria q̄ʒ aliena: ⁊ qꝛ nō poſſet famā red
dere ꝓximo v̄bū ſuū retractādo niſi ſeipʒ
turpiter diffamaret: igiṫ nō videṫ iuſtū q̄
ſe diffamādo alteri famā reſtituat. Ad hoc
rn̄dʒ Sco. vbi ſupra. q̄ vnuſq̄ſq̄ʒ magł dili
gere dʒ bōa ꝓpria tā ſpūalia q̄ʒ corꝑalia ⁊
etiā exterioꝛa: ſ₃ h̄ oꝛdiāte. i. ī oꝛdīe ad deū
⁊ ad aīe bonū. Et iō q̄libet cui iuſte cōpete
re pōt fama: dʒ illā ſibi magis diligere q̄ʒ
alteri cui in eade cā nō pōt iuſte cōpetere.
Si tn̄ hmōi fama ſibiipſi cōpetere nō poteſt
niſi iniuſte: tūc magis dʒ illā alteri dilige/
re cui iuſte cōpetit q̄ʒ ſibimet cui iniuſte: et
ſic eſt ī propoſito: nam falſe de crimine ac/
cuſato iuſte cōpetit fama: accuſanti autem
iniuſte in hocipō fama iuſte nō competit:
nō ſolū quia in accuſando mētitus eſt: ſed
quia publice mentitus eſt: in quo ſeipſum
ſufficienter ⁊ radicaliter diffamauit. Se/
cundo contingit falſa diffamatio proximi
narrando ſimpliciter malū ab alijs audi/
tum: verbi gratia. Quidā non imponit al
teri tale crimē in publico ſed de illo ſm̄ au/
dita murmurat: nō tamē tanq̄ ſibi certum
ſed ſe ſic audiſſe teſtatur. Queri poteſt igi
tur: vtrum talis ad reſtitutioneʒ obligeṫ.
Ad hoc rn̄det Sco. vbi ſupra: q̄ rara fides
eſt ideo inter homines qꝛ multi multa lo/
quūtur: ⁊ quottidie mundus plenus men
dacijs experitur: ꝓpterea dicens ſe tn̄ ſic
audiuiſſe niſi ex ipō modo dicēdi oſtendat
aliquā maiorē certitudinē quā ex cōmuni

relatiōe habuit: tūc ex natura actus ī illo/
rū opinione nō aufert ei famā: qꝛ ſi audiē/
tes firmiť ꝯcipiūt eū de quo ſmo fit eē cri
minoſū leues vtiqꝫ ſūt: ꝺ ꝗlibet ſcriptū eſt
Eccī.xix. qui cito credit leuis eſt corde: ve
rūtamē qm̄ a ſcādalis puſilloꝝ cauere ne/
ceſſe eſt: qꝛ ve ꝑ quem ſcandalum venit: et
multi ſūt tales puſilli leues ad ſubito cre/
dendū malū: ideo ꝑiculoſū valde ē ex alio
rū relatu alijs audita talia referre: ꝙ ſi fit
aīo ledēdo eū de quo ꝓferť: nō facile pōt
excuſari ꝗn ꝯ charitatem faciat ⁊ ſic mor/
talē culpā cōmittat. Si ꝟo ex incōſiderati
one vel ꝯfabulādi libidine ħ fiat: durū eſt
ꝙ genus culpe venialis excedat: cū vt ꝺr
Jaco.iij. Qui nō offendit in verbo hic ꝑfe
ctus ē vir: ꝓſertim cū humana lingua ī lu/
brico poſita ſit. Deniqꝫ ſi ꝗs publice crimē
cōmittit: vtpote fornicať videntibꝰ ac ſciē
tibus tribus vel ꝗttuor: tunc illi poſtea ac
cuſantes crimē non diffamāt eū: ſed ipē in
illo facto publico ſeipm̄ diffamauit: quia
publice cōmittendo qꝺcūqꝫ crimē leſionē
ſue dignitatꝭ incurrit nec poſtea illa publi
catio ꝑ quaꝫ talis leſio nota fit aufert ſibi
famā: ſed tātūmodo facit magis in publi/
cum deuenire qꝺ tñ prius ex natura cōmiſ
ſi actus ſimpliciter publicū erat. Si ꝗs tñ
crimina talia tñ a paucis nota publicādo
dilataret: his ꝗ non curāt ꝓdeſſe: nec etiā
correctionis affectu: ſꝫ potiꝰ loꝗcitatis libi
dine: non dubitent ſe grauiter peccare: qꝛ
corrūpūt bonos mores colloquia praua:
⁊ alios ꝓuocant vel ad indignationeꝫ vel
ad imitationē ⁊ ſcandalizationē: qꝺ a no/
bis auertat chriſtus. Ad laudeꝫ dei.

De damno corporali in leden/do vel abutēdo: et qualiter ī vtroqꝫ teneatur quis ad reſtitutionē:

Sermo IIII

Non furtum facies

n Exo.xx. Tertio loco vidēdū eſt
non incōgrue de reſtitutiōe dāni
corꝑalis: qꝺ plerūqꝫ ꝓximis inferri ſolet
iniuſte: qꝺ dupliciť fieri pōt: ſcꝫ ledēdo vł
abutēdo. Ledēdo ꝟo ꝗs triplici gradu
dānificat. Primo aliū iniuſte vulnerādo
ſic tñ ꝙ ſanari pōt. Scꝺo mutilando. Ter
tio ꝟo occidēdo. Hec ꝗ tria cōtingere pñt
dupliciter ſcꝫ in neceſſitate ineuitabili vel
euitabili. Si ꝯtingūt ī neceſſitate ineuita/
bili: tūc ſm textū ī cle. vna: de homicidio:
nullā penā inferēs incurrit: nec etiaꝫ irre
gularitatē. glo. icidē: vt qꝛ ſic artatus fuit
ꝙ fugere nō potuit: nec ſe clamore vel ali/
ter iuuare: nā defenſio ⁊ ꝯpulſatio iniurie
eſt ꝺ iure naturali: vt inſti. de iur. na. gen.
⁊ ci. §. ius aūt gentiū: dūmodo tñ fiat cum
moderamine inculpate tutele: qꝺ modera
men ꝯſiſtit ī tribus ſm Sco. in. iiij. di. xv.
Primo ī factoꝝ ꝗlitate: debet enī eē pari/
tas vt ſcꝫ eꝗ lance equo mō ⁊ actu ꝯgruē/
ti reſiſtať: nā offenſus ſine armis non pōt
cū armis offendere: niſi aliud ſuadeat vi/
riū ineꝗlitas: qꝛ ſi pugnus vnꝰ plꝰ pōt ꝗ
enſis alteriꝰ: licitum ē enſe ꝑcutere: vt ibi
vult glo. qꝛ defectū viriū cuꝫ armoꝝ iuua/
mine ſupplere pōt: ꝓſumiť aūt iuuenis po
tētior ſene ad labores corporeos: ⁊ ſanꝰ po
tentior infirmo. Qꝛ ſi queritur: ꝗd ſi me
cū baculo ꝗs inſultauit: ⁊ econuerſo ꝑemi
illū cū gladio an puniar. Baldus decidit
ꝑ theoricā gloſam. C. vñ vi. l. j. ꝙ aut inſul
tatꝰ aliter ſe defendere poterat ⁊ tūc puni/
tur: aut nō poterat et tūc nō puniť. Et eo/
dem mō dicit de illo qui me inſultauit ſine
aliꝗ armoꝝ genere volēs mihi dare maxil
latum manu vacua: ego ꝟo ne ħ accideret
cū nō debeā expectare ꝓus ꝑcuſſi: vt dicit
glo. ī dicta. l. j. eū cū gladio ꝑemi. Nā ſi po
terā aliter me defendere punior: qꝛ nō ſer/
uaui modū defenſionis: ſꝫ fuit exceſſus vl/
tra termīos defenſionis ⁊ vindictam aſſū/
pſi. Si ꝟo cōſtat ꝙ aliter euadere nō pote
ram: quin cū vituꝑio ꝑcuterer: tūc non pu
nior: qꝛ ſi lꝫ ħ ꝓpter res defendēdas: vt di
cta. l. j. multo fortiꝰ ꝓpter ꝑſonā ⁊ corpꝰ qꝺ
eſt digniꝰ: vt. ff. de penis: in. l. ſeruoꝝ. §. fi.
In dubio ꝟo an poterā aliter me defende
re: ꝓſumiť ꝙ ſic īter pares: ſecus aūt inter
impares ꝓpter ineꝗlitatē viriū: vñ multe
circūſtantie notāde ſūt: vt notať. C. ꝺ ſic/
carijs: in. l. j. Sed ꝗriť vtꝝ ꝗs teneť au/
fugere: dicēdū ꝙ ſic: cū ſibi non noceť ⁊ al
ri ꝓdeſt. ff. de aq plu. ar. l. ij. §. item varijs.
Sed fallit ꝓmo qñ infertur violētia circa
res ad eaꝝ occupationē vel deſtructiōem:
qꝛ fuga traheret ſecū ꝑiculū circa res. Se/
cūdo fallit vbi inferť violētia circa perſo/
nas: ⁊ fuga eēt ꝑiculū allatura: puta quia
inimicꝰ ē ſibi ad ſpatulas: ⁊ ad fugā terga
vertēdo defacili vulnerari poſſet. ff. ad. l.
acquil. l. ſcientiam. §. qui cum aliter. Ter/
tio fallit quādo fuga ꝑiculū importat ho/
noris qꝛ honor ē ꝓferēdus oī lucro. l. Ju/

lianus:⁊ ĩ glo.ff.ſi quis cauc. Scđo mo
deramen illud ꝯſiſtit in tp̄is ꝯgruitate:qꝛ
debet in ꝯtinēti ſcꝫ maleficio violentie ad
huc flagrante inuaſoꝛ repelli.ff.de vi et vi
ar.l.iij.§.cū igit̄:qđ veꝝ eſt de violentia il
lata pſone:in q̄ videt̄ fieri ad defenſionē:
ne ſcꝫ iterato ꝑcutiat̄ ſi fiat incōtinenti: ꝙ
ſi fiat rixata ſepata ⁊ ſic nō incōtinēti: tūc
fieri videt̄ ad vindictā:⁊ ideo tūc nō licet:
vt notat glo.de homi.ĩ.c.ſignificaſti:ĩ ver
bo repellere. Si tñ ꝑcuſſus inſequat̄ ꝑcuſ
ſoꝛē fugientē vt eū repcutiat mitius punie
tur:ſcꝫ vt culpabilis nō vt doloſus qꝛ dif/
ficilimū ē iuſtū obtemꝑare doloꝛē.ff.de ad
ulterijs.l.ſi adulteriū.§.impatoꝛ. Que/
ri igit̄ pōt vtꝝ expectare debeā actum ali/
quē fieri ab offendente añ defenſionē. Ad
qđ dicendū ꝙ ſic vt armis inſultari clamo
re ⁊ minis terreri:qꝛ inceptoꝛ rixe ē: q̄ pōt
impune ſm leges offendi: vt.ff.ad.l. acq̄/
liā.l.ſi ex plag.§.tabernariꝰ:⁊ mine q̄dem
videnť ſufficiētes vel metus earū ⁊ terroꝛ
ſufficiēs:qñ fiūt ab eo q̄ facto minas exeq̄
ꝯſueuit:al's non: vt ſic ex pſonis hoīm pē/
ſemus facta.C. ſi q̄s impa.male.l.j. Dicit
tñ Baldus ⁊ ſecuriꝰ: ꝙ v̄bis ꝯ̄ verba reſi/
ſtendū ē:nō ad manꝰ ⁊ ferrū veniendū niſi
in caſibꝰ aliquibꝰ: vt v̄bi grā: qꝛ forte mi/
natoꝛ expectat ſocios venientes q̄bꝰ alter
reſiſtere nō poſſet: tūc enī liceret añ tp̄s oc
currere:⁊ in ſilibꝰ idē eſt iudiciū. Tertio
moderamē illud ꝯſiſtit ꝯ̄ neceſſitatꝭ ineui/
tabilitatē:nā moderate ⁊ ad defenſionem
fieri dꝛ qđ ex neceſſitate fit.ff.ad.l.acquil.
l.ſcientiā.§.q̄ cū aliter:nec curamꝰ equali/
tatē vbi nō poſſumꝰ euitare neceſſitatē:qꝛ
neceſſitas facit delictū ꝓbabile ⁊ excuſa/
bile qđ al's nō eēt.ff.de manumiſ.teſta.l.q̄
potuerūt:ceſſante vero neceſſitate dꝛ poti
us offenſio vľ vindicta q̄ꝫ defenſio. In du
bio vero an q̄s ītelligat̄ ꝑcutere ad defen
ſam vel vindictam dicit Bald.in dicto.§.
tabernarius:ꝙ ſi dum eſſes ĩ actū ꝑcutiē/
di ꝑcutio te p̄us tūc eſt ad defenſā:ſecus
ſi te ꝑcutio etiam incōtinenti poſtq̄ꝫ me ꝑ/
cuſſiſti:qꝛ tūc dicit̄ ad vindictā niſi facerē
ne iterato repcuteres. Si v̄o non apparet
q̄ ꝑcuſſio p̄ceſſerit in dubio p̄ſumitur eius
culpa qui ꝓuocauit:⁊ inſultatꝰ in dubio p̄
ſumit̄ ſm Bald.ad ſui defenſionē feciſſe:
ſed vbi licita ē offenſio ibi illicita eſt defen
ſio:tunc enī debet equo aīo tolerari: vtpo
te cum infert̄ a publica pſona: vt a iudice
vel executoꝛe iuſte ſuum officiū exercēte:⁊
ideo ſm leges licite captū a familia ptātis
recalcitrātē ⁊ reſiſtentē: licꝫ familie in ſub
ſidiū publice iuſticie occidere.C. de his q̄
ad ec.ꝯfu.l.ſi ſeruus. Sil'iter vbi licite in/
fert̄ a pſona priuata:⁊ ideo non licet filio
reſiſtere patri coꝛrigenti:nec diſcipulo ſuo
magiſtro nec ſuo ſuo dño: niſi eſſet nimia
ſeuicia:quia tunc licet eis officiū iudicis
imploꝛare:ſi fiat ſeuicia ꝯtra officium pie/
tatis:ꝯcoꝛ. Alex.de hales in.iij.pte ſūme.
Si vero tria p̄dicta ꝯtingūt in neceſſitate
euitabili:⁊ p̄ſertim ab eo q̄ primo aliū ad
offenſionē ꝓuocat: tunc tenet̄ ad reſtituti
onē ſm gradū ⁊ qualitatē iniuriaꝝ. Pro
quo ſciendū:ꝙ primo quis infert ꝓximo
damnū vulnerādo: ita tamē ꝙ vulnus ſit
remediabile ⁊ tunc inferens remanet obli
gatus ad tria. Primo q̄dē tenetur ad ex
penſas in medicos quas ille in ſanatione
ſuoꝝ vulnerū fecit: vt patꝫ extra de iniur.
et dā.da.c.ſi rixaſti:⁊ ſumit̄ Exo.xxij. Si
rixati fuerint homīes ⁊ ꝑcuſſerit alter ꝓxi
mum ſuū ⁊ ille moꝛtuus non fuerit:ſed ia/
cuerit in lecto:qui ꝑcuſſit opas eiꝰ ſcꝫ amiſ
ſas ſm glo. ⁊ impenſas ĩ medicos reſtitu/
at. Scđo tenetur ad illa que vulneratꝰ oc/
caſione talis leſionis amiſit:puta ſi homo
deditus erat alicui laboꝛicio coꝛpoꝛali: vñ
veriſimiliter credi pōt ꝙ inde fuiſſet lucra
tus:ad talem ſatiſfactionē obligatus ē vt
dicit glo.in.c.p̄allegato. Tertio tenet̄ ad
placationē ip̄ius leſi ⁊ de iniuria data:cū
enī homini int̄ cetera bona honoꝛis ſit ma
ximum bonū:non videt̄ ꝙ alicui inferri
poſſit grauis iniuria ꝑ quā multū deijcit̄
quin illi obliget̄ ad talis honoꝛis reſtitu/
tionem ⁊ hoc ad arbitriū bonoꝝ viroꝛum.

Secūdo vero quis ꝓximo damnū coꝛpo
ris eum mutilādo:qđ vtiq̄ꝫ damnū irreme
diabile ē quia impedit ex toto actū huma/
num qui homini ſm membꝛū illud compe
tit:⁊ de hoc in lege veteri lex talionis poſi
ta fuit:ſicut ait dñs Matth.v. dictū eſt an
tiquis ſcꝫ Exo.xxj. vbi dicit̄: Reddet ani
mā ꝓ anima:oculū ꝓ oculo.dentem ꝓ dē/
te:manum ꝓ manu:pedem ꝓ pede:aduſti
onem ꝓ aduſtiōe:vulnus ꝓ vulnere:liuo
rem ꝓ liuoꝛe. Et dominꝰ Ego autē dico vo
bis:non reſiſtere ꝓ eo ſcꝫ malum reddēdo
ex vindicta:cuius doctrinā amplectēs ma
ter eccleſia non inuenit̄ in huiuſmodi ali/
quā reſtitutionē niſi pecuniariā cōſtituiſ/
ſe. Unde ſm Sco.in.iiij.di.xv.talis muti/
lans obligatur mutilato ad quinq̄ꝫ:p̄ꝛeſer

tim ſi eſt enormis mutilatio ex toto impe/
diens actum qui cōpetit homini ſm ptem
amputatam: vt amputatio manus dextre.
Primo tenet ad expēſas expoſitas in cu/
ratione illius vt dictū eſt de primo gradu.
Secūdo tenet ad ſatiſfactiōeʒ impediti lu
cri ꝑ toto tēpore futuro: quo membro illo
vſitaturus erat qđ abſciſum eſt: iudicio ꝓ
borum viroꝝ: vnde ſm ciuilia iura tenet
ad extimationē operarū futuraꝝ ꝑ toto tē
pore vite trūcati: vt patʒ inſti. de obli. q̄ ex
quaſi delic. naſ. ꝟ. homīe. ff. de his qui eie/
cerunt vel effu. l. fi. Tertio ad ſatiſfactiōeʒ
afflictiōis illius mutilati que ſibi ꝑpetua
eſt: cū viuere ſine oculis aut ſine manu tri
ſtabile ſit et oneroſū: quapropter ei tenet
ad aliqua alia ſupimpendenda ex quibus
poſſit onera ꝛ triſticias ex tali leſione con/
ceptas cōſolabiliꝰ ſuſtinere. Ex vno tamē
reſpectu plus eſt pōderāda mutilatio pau
peris q̄ diuitis: ſi magꝰ egebat abſciſa pte
ad victum neceſſarium acquirendū: ex al
tero vero reſpectu alia ꝯditio in diuite pō
deranda eſt: ſcʒ dignitas pſone: ſed parū ē
hoc quo ad primū reſpectuʒ. Quarto tene
tur trūcator ſi diues eſt alere trūcatū ſi ali
monijs eget. Quinto tenet truncator etiā
alere omēs quos truncatus illo mēbro lu
crans alere ſolebat: ſcʒ vxorem filios parē
tes ꝛ ſiles quos nunc ꝓpter abſciſum mē/
brum alere non pōt: ꝛ hec quidem de rigo
re iuſticie. Tertio deniqꝫ q̄s ꝓximo dā/
nū corporis infert eum occidendo ꝓ quo dā
no i multis cōmunitatibꝰ lex talionis eſt
poſita: vt ſcʒ homicida occidat: ꝛ hoc rati
onabiliter qꝛ hoc ꝯſonat legi naturali: cō/
ſonat etiā legi date ꝑ Moyſen a domino:
ꝛ ꝯfirmatū eſt in lege euangelica a chriſto
dicēte Matth. xxvj. Omēs qui acceperīt
gladiū gladio peribunt. Uerūtamē homi/
cidiū tripliciter fieri pōt. Primo a caſu de
quo dicit Tho. ſcđa. 2e. q. lxv. q ſm phm
caſus eſt cauſa agens p̄ter intentionem: et
ideo ſimpliciter loquēdo caſualia non ſūt
intēta neqꝫ volūtaria: ꝛ quia omē peccatū
eſt voluntariū ſm Augu. ideo caſualia in/
quātū hmōi non ſūt peccata: ꝯtingit tamē
id eſſe volitū ꝛ intentū ꝑ accidens qđ actu
ꝛ ꝑ ſe non eſt volitū ꝛ intentū: ſm q cauſa
ꝑ accidens dicit remouēs ꝓhibens: q̄ enī
non remouet ea ex quibꝰ ſequitur homici
dium: qđ tamē remouere debuit: iudicat
quodāmodo volūtarius homicida: qđ cō
tingit dupliciter. Primo quādo dat opaʒ

rebus illicitis quas vitare debebat. Secū
do quādo non adhibet debitam ſollicitu/
dinē: ꝛ vtroqꝫ modo cōmittit homicidiuʒ
ꝛ tenet ad reſtitutionē: mitius tamē cum
talibus agendū eſt: argumētū habet Nu/
meri. xxxv. vbi dicit: q quicūqꝫ fortuitu ꝛ
abſqꝫ odio ꝓximū pcuſſerit ꝛ mortuꝰ fue/
rit: in vna ciuitatū refugij ſaluari poterit
q̄diu in illa ciuitate pſeuerauerit vſqꝫ ad
mortē ſūmi ſacerdotis: tūc enim ad ꝓpria
redire potuit. Et ne talis occiſor ꝓpter viā
longiorem apprehēderet a ꝓximis occiſi:
ordinate fuerunt ꝑ ſucceſſum tpis. ix. ciui
tates refugij equaliter diſtātes: vt dicit Ly
ra Deut. xix. Preterea ſm iura rei licite
operam dans ꝛ debitam diligentiaʒ adhi
bens: ſi ex hoc caſualit ſequat homicidiū
non incurrit homicidij reatū: argumentū
Deut. xix. vbi exemplificat de eo qui cuʒ
ꝓximo exijt in ſiluam ad cedendū ligna: ꝛ
ferrū exiens de manubrio pcuſſit ꝓximuʒ
ꝛ interfecit: talis interfector non reputat
homicida nec eſt reus mortiu. l. diſ. c. ſepe
ꝯtingit. De opere autē illicito ꝛ de diligē/
tia nō adhibita vide ſupius in ꝑcepto: nō
occides. Scđo pōt fieri homicidium ex de
fenſione ꝓpria: quā ſi ſolum intendebat ꝛ
hoc cū moderamine inculpate tutele: ꝛ qꝛ
talis defenſio licita eſt: qꝛ ſm iura vim vi
repellere licet: ideo nō iudicat reus homi
dij. Nec enī vt dic Tho. vbi ſupra: ē neceſ/
ſariū ad ſalutē vt homo actū moderate tu
tele p̄termittat ad euitandā alterius occi/
ſionē: quia plus ꝓuidere tenet homo vite
ſue q̄ aliene: nihilominꝰ tn̄ cū hoīem occi/
dere non licet niſi publica auctē ꝓpter bo
nū cōmune: ideo illicitū ē q homo hoīem
occidere intēdat vt ſeipm defendat: niſi ei
q̄ publicā habet auctem q̄ intēdēs occide/
re hoīeʒ ad ſui defenſionē refert h̄ ad pub
licū bonū q̄uis etiā tales peccent ſi ꝓpria
libidine moueat: q ſi ad defenſionē ꝓpriā
vtatur maiori violētia q̄ oporteat illicitū
erit: ꝛ ſi occiderit reus erit: ꝛ tamē minus
reus eſt defendēs q̄ inuadēs: minuſqꝫ ad
reſtitutionē obligatꝰ. Tertio pōt fieri ho/
micidium ex inuaſione alterius: ꝛ h̄ homi
cidiū ꝓpie dicit voluntariū in lege phi/
bitum ꝛ acriter puniēduʒ: vn̄ dicit Sco. in
iiij. di. xv. q ſi de homicidis alicubi nō eēt
ſtatuta lex talionis: tunc pro ſatiſfactione
nullꝰ ſibi mortē inferre debet: qꝛ nullꝰ de
bet eſſe homicida ſui ſine ꝑcepto dei: expe/
dit tn̄ ſibi vt exponat vitā ſuā i iuſta cauſa

vtpote ɔtra inimicos eccl'ie: ſcʒ hereticos
vel alios infideles: ordinando laborem ⁊
periculū ſuū i ſatiſfactionē illi⁹ quē occidit:
vt ſic cui non pōt in corpalib⁹ bonis ſatiſ-
faciat in ſpūalibus ꝙ ſi nec tantā reſtituti
onem facere velit: non pōt oīno a reſtituti
one eſſe imunis: ſicut quidaʒ fatui putant
leuiter abſoluētes homicidas nec oſtēdē-
tes eis reſtitutiōeʒ eſſe neceſſariā q̄ſi facili
us trāſire poſſit homicida ꝙ̄ vt ita dicam
canicida vel bouicida q̄ ſine reſtitutione
non abſoluent̄. Si ergo p̄dictus caſus nō
occurrerit aut illū acceptare noluerit: de-
bet ƀm Sco. ⁊ Heral. ordinare totā vitam
ſuā i oratiōe ⁊ pnīa ad illius vtilitatē quē
occidit: vt ſic facere valeat ſpūaleʒ reſtitu
tionē equiualentē vite quaʒ abſtulit: ſicut
eſſe pōt equalētia i talib⁹. Tertio q̄ʒ ƀm
Sco. ⁊ Heral. Si intefect⁹ aliquos ſuſtēta-
bat vt filios parētes aut alios ꝓpinquos
aut paupes tenet̄ iterfector ad tantā reſti
tutionē quātaʒ illis abſtulit p interfectio-
nem occiſi. Ratio hoꝝ oīm eſt: qꝛ damnuʒ
paſſo facienda eſt reſtitutio: ⁊ generaliter
vbicunqꝫ non pōt fieri reſtitutio neqꝫ i dā
no neqꝫ in eq̄ualēti: reſtitui pōt p recōpen-
ſationē fiēdā arbitrio boni viri. ƀm Rich.
Tho. ⁊ Hugo. Deniqꝫ queri pōt quid d̄ (de venatione)
dn̄is terraꝝ qui mutilāt vel excecāt homi
nes ꝓpter lepores ceruos cuniculos ⁊ hu
iuſmodi q̄ capiunt cōtra eoꝝ voluntatem.
R̄ndet Aſten. in ſūma: li. v. ti. xxix. ꝙ gra-
uiter peccāt nec ſūt excuſandi a mortali ſi
faciūt libidine vindicte vel amore talium
aīaliū aut libidine venādi aīalia q̄ nulli⁹
hoīs ſunt: aut ſi ꝓpter vnicū actū h̄ faciūt
cū nō debeāt ita ſeuere ꝓcedere niſi ɔ̄ con
ſuetos ad talia: ⁊ ſi eo intuitu aliquē occi-
derēt homicidij crimē incurrerēt. Secūdo
p̄ncipaliter pōt inferri ꝓximo dānū corpo
rale. ſ. ip̄o corpe abutendo in adulterijs et
ſtupris in q̄b⁹ latet multiplex iniuria. Nā
ƀm Tho. ſcd̄a. 2ᵉ. q. cliij. Stuprum impor
tat illicitaʒ virginū deflorationē ſub cura
parentū exiſtentiū q̄ lʒ ɔſentire videat̄ tn̄
non modicā iniuriā patit̄ ex h̄ ꝙ nulla pa
ctione ɔiugali p̄cedente a legitimo matri-
monio ɔſequendo p̄pedit̄. Scd̄o ad maxi
mā diffamiam deducit̄. Tertio in via me-
retricādi ponit̄: a qua ne ſignaculū virgi-
nitatis amitteret trahebat̄: ⁊ ſic execrabi-
liter dānificat̄. Similiter fit iniuria pr̄i q̄
de eius cuſtodia ſollicitudinē geſſit: vnde
multi parētes poti⁹ eligerēt amiſſionē non
modicā ſubſtātie ꝙ̄ talem cōfuſionē filie.
Hinc ɔſulit Eccl. xlij. ſup filiā luxurioſam
confirma cuſtodiā: ne qn̄ faciat te i oppro
briū venire inimic̄. De hac materia vide
pleni⁹ ſup⁹ in p̄mo ƀmōe de p̄cepto. Non
mechaberis: quō ſcʒ corruptor obligatur
ad reſtitutionē. Siliter i adulterio multi-
plex reſultat iniuria. Primo nāqꝫ fit i ma
ximū opprobriuʒ viri: q̄ poti⁹ ſuſtineret ſe
exheredari. Scd̄o ē i opprobriū parētū et
amicoꝝ ſuoꝝ. Tertio ē in maximuʒ oppro
briū ip̄ius mulieris. Quarto eſt ɔ̄ bonuʒ
ꝓlis vtriuſqꝫ ſcʒ adulteri ⁊ adultere: ⁊ ſic
tantā iniuriā accumulat vndiqꝫ ꝙ vix fa-
cere poſſet recōpēſationē reſtitutiōis dig-
ne: qꝛ teſtāte Eccl. c. xxvj. Nō ē digna pon
deratio ɔtinentis aīe. Sʒ quia de hac ma-
teria multa ꝓſequēda reſtāt in eo loco vbi
aget̄ de raptorib⁹: ideo pn̄unc grā breuita
tis ſupſedeo. Ad laudem dei.

Cauſā dāni rex dās alteri: qn̄ tenet̄ ad reſtitutionē ⁊ qn̄ non: ex lata culpa leui leuiſſima: caſu fortuito: ⁊ ex mora: Sermo V

Non furtuʒ facies.

n Exo. xx. Uiſis d̄ diuſis dānifica
tiōib⁹ q̄ reſpiciūt pſonā: vidēdū
ē de his q̄ reſpiciunt terrenā ſubſtantiam.
Pro q̄ ſciēdū ꝙ dānificātes h̄ ꝓprie dicūt̄
alteri dānuʒ inferētes lʒ ſibi nihil auferen
tes. Qd̄ q̄dē p̄ncipaliter fit dupliciť. Pri
mo dānū actualiter inferēdo p ſe vel fami
liā aut ſuos: i eo ꝙ actualit̄ alter poſſide-
bat. Scd̄o i eo ꝙ alter ꝟtualiter vel potē-
tialiter poſſidebat. Q̄rtū igit̄ ad primū
q̄ri pōt vtrū illa regula iuris ſemp ē vera.
Qui occaſionē vl' cauſā dāni dat: dānum
dediſſe videt̄: qꝛ ſi ſic: tūc ſemp hm̄oi obli
garet̄ ad reſtitutiōeʒ. Qd̄ videt̄ ſatis gra
ue: cū valde mult̄ modis occaſio dāni p̄t
dari p̄ſertim i dāno p caſū. Ad h̄ dicēduʒ:
ꝙ ſi q̄s i dāno p caſū fortuitū oēm diligen
tiam adhibuit ad p̄cauendum: ita ꝙ nihil
omiſit de ɔtingentib⁹: tunc nō tenet̄ ad re
ſtitutionē: vt. ff. ad. l. acquil. l. q̄ occidit. §.
in hac: ⁊. l. q̄ foueas: ⁊ ex de iniur. ⁊ dam.
dato. c. fi. vbi d̄r. Sane lʒ q̄ occaſionē dāni
dat dānū videt̄ dediſſe: ſec⁹ ē tn̄ i illo dicē
dū q̄ vt non occideret de ɔtigētib⁹ nil omi
ſit. Exempli grā. Si putator arboris aſi ca
ſum tēpeſtatiue clamat: ita ꝙ tranſiens ſi-

di poſſit pcauere piculū: tūc ſi tenet̄ lz al/
ter opprimat̄: verūtn̄ in aliqb' caſib' dans
dāni cauſā etiā pter voluntatē tenet̄ adre
ſtitutionē. Primo tenet̄ de culpa q̄.ſ.cul/
pa qn̄qꝫ pcedit caſū: vt cuꝫ q̄s fodit ciſter/
nā in via cōmuni vel loco publico: vl̄ ape/
rit: ⁊ ſic aptam dimiſit: ac bos ī ea cecidit:
et tūc tenet̄ ad reſtitutiōeꝫ: vt ex̄ de iniur̄.
⁊ dam.da.c.ij.ſecus aūt ſi fodit in loco ſe/
creto: vt dicit glo. ⁊ idē eſt d̄ puero poſito
ī lecto ⁊ oppreſſo qꝛ tūc opprimēs ⁊ ponēs
reus ē. Eſt etiā culpa cū q̄s aſcendit equū
quē ꝑpter ſuam impotētiā vel imperitiaꝫ
retinere vel regere nō valet: et ideo tenet̄
ſi quēpiā equus ledat: qd̄ verū ē ſi vt dicit̄
ex̄ de homic̄.c.ſignificaſti: aſcenſoꝛ ſciebat
equi vitiū ⁊ equū buca.i.oꝛe durū: ⁊ ſic ſci
ret ſe nō ſufficere ad ei' retentiōem qꝛ tūc ē
in culpa: ⁊ idē eſt ſi cognouit ſuā īperitiā:
ſecus tn̄ ſi aſcēſoꝛ ei' ī culpa nō erat: vtpo/
te qꝛ equ' talē durīciā ⁊ impetū nūqꝫ oſtē/
debat: vel aſcēſoꝛ illā duriciā penit' igno/
rabat: vide caſum d̄ puero ſic oppreſſo: ex̄
de homic̄.c.dilect' fili'. Preterea cū regu
la iur̄.ſit li.vj.non eſt ſine culpa q̄ rei q̄ ad
eum nō ptinet ſe īmiſcet: idō ꝑut etiā glo.
ponit in exēplo: cleric' iaciens lapidē aut
ſecus viā ſagittās: tenet̄ d̄ dāno dato: vt
l.di.c.clerico: et in mōacho chirurgico: vt
patꝫ ex̄ de homic̄.c.tua: ⁊ ſil̄e iudiciū eſt in
oꝑe illicito qꝫ tenet̄ de culpa. Qn̄qꝫ vero
culpa caſū ꝯcomitat̄ vt ſi medicus vel chi
rurgic' ſecuerit imperite aliquem.ff.ad.l.
acquil̄.l.qua actione.§.fi. Qn̄qꝫ vo culpa
ſequit̄ factū vt ī medico vl̄ chirurgico qn̄
bene ſecuit vlcus ꝫ poſtea circa curā negli
gens fuit: ⁊ hec tria ꝓbant̄ ex̄ de eta.et q̄.
oꝛ.c.ad aures: ⁊ de homic̄.c.tua nos. Qn̄
qꝫ tn̄ de culpa non agit̄: qꝛ culpa vnius cū
culpa alteri' compēſat̄: hinc imputat̄ illi
q̄ ſe tōderi patit̄ in loco periculoſo vbi de
ꝯſuetudine cum pila ludebat̄: vn̄ nō tene/
tur tōſoꝛ ⁊ foꝛte nec ꝑcuſſoꝛ: niſi data oꝑa
illuꝫ ꝑcuſſerit q̄ radebat̄: verūtamē qn̄ ex
vna pte dolus cōmittit̄ ⁊ ex altera pte cul
pa dep̄hendit̄: tunc dolus culpe ꝑponde/
rat. Scd̄o tenet̄ homo de culpabili negli/
gentia: puta ſi dānū dedit ex eo qꝫ ignē nō
cohibuit: ne ad domum alioꝝ vagaretur:
tunc enī ſm̄ Inno.extra de homic̄.in.c.ſi/
cut dignum: tenet̄ ad reſtitutionem: vt.ff.
ad.l.acquil̄.l.ſi ſeruus ſeruū.§.ſi arbuſtū:
tūc in foꝛo penitētiali nō videt̄ qꝫ ad emē/
dam damni teneat̄: ſed tn̄ eſt illi iniūgen/
da penitētia de negligentia nō de damno
ſatiſfaciendo: ar.xv.q.j. inebriauerūt: lex
enī ciuilis q̄ intendit circa ꝯſeruationē pa
trimonioꝝ: ꝯſtituit qꝫ etiā ad reſtitutionē
damni talis obligaret̄: credendū tamē eſt
qꝫ ſi talis aliquo modo p ignē ītēderet da/
re damnū: qꝫ etiam tūc in foꝛo pnīe vel cō/
ſcientie damnaret̄ ad reſtitutionē: ⁊ idem
dico ſi etiam non intenderet ſed in eo lata
culpa erat vt ignem ꝓijciēdo in domū ple
nam ſtipula: multomagis tenet̄ iudex vel
officialis negligens: quia ſm̄ Joh.de pla/
tea.C.de canone largitionaliū tituloꝝ: li.
x.in lege: p̄cepit: negligens punire crimi/
noſos eadē pena puniri debet: qꝛ iudex q̄
repertū nō vindicat facinus tegere vt cō/
ſcius criminoſa feſtinat: īmo debet eē ſolli
cit' ⁊ velle certioꝛari an officiales ſibi ſub
diti bn̄ vl̄ male gerāt officiū: ⁊ ſi male tūc
melius ꝓuidere debet: al's de negligentia
punit̄: vt ff.de offi.ꝯſul̄.⁊ lega.in.l. obſer
uare.§.pficiſci: ⁊ in.l.j.C.ad.l.iuliam re/
pertū. Tertio tenet̄ homo de imperitia et
ignoꝛantia: naꝫ ignoꝛātia plerūqꝫ aſſcribi
tur culpe: p̄ſertim in his que quis ſcire te/
netur ſm̄ exigentiā accepti officij vel arti/
ficij: alioquin nimis p̄ſumptuoſuꝫ eſt ſe ta
libus īmiſcere. Qꝛ autē aſſcribitur culpe:
patet inſtit̄.de obli.que ex q̄ſi delic.naſ.in
prin.⁊ hoc primo in iudice: qui ſi tulerit ī/
prudentia ſua ſententiā iniquā: ſm̄ monal
dum tenet̄ in ſolidum.C.de pena iudic̄. q̄
male iudicat.l.vl. Secūdo ī notario. Ter/
tio in aduocat̄. Quarto ī medic̄. Quin/
to in artificibus de quib' omnib' videbi/
tur infra in locis ſuis. Quarto quis ma
xime tenet̄ de dolo ex induſtria qꝛ illud ē
ſimpliciter voluntariū nec recipit aliquaꝫ
excuſatiōeꝫ. Quinto tenet̄ etiā q̄s de mo/
ra: nam ſi q̄ ſūt in moꝛa tradēdi res q̄s da/
re tenēt̄: tūc ſi pereūt ſunt ad reſtitutiōem
obligati: vt in reg.iur̄.lib.vj.vbi d̄r moꝛa
ſua cuilibet eſt nociua: ꝯcoꝛdat.ff.de reg.
iur̄.l.in ꝯdēnatiōe.§.vnicuiqꝫ: vn̄ in dicto
c.moꝛa: glo.ponit exēplū: de eo q̄ ē ī moꝛa
ſoluēdi decimas qꝛ ſuo piculo ꝑeunt etiaꝫ
ſi caſu foꝛtuito ꝑeant: ⁊ idē ē de cōmodata
rio vel depoſitario: q̄ fuit in moꝛa redden/
di rē ſibi cōmodatā vl̄ depoſitā: ⁊ idē ē de
fure q̄ ſemp ē ī moꝛa. Circa regulaꝫ hāc tn̄
notādū ē ſm̄ glo.in dicto.c.moꝛa: qꝫ ad h̄
qꝫ aliq̄s dicat̄ moroſus: req̄rit̄ qꝫ ſciat ſe
debere ⁊ ſcire debeat: ⁊ qꝫ interpellat' fue/
rit a iure vel ab hoīe: ⁊ qꝫ habuerit poſſibi

litatem dandi: vt. ff. de re. cre. quē te. ⁊ tūc tenet morſus de caſu fortuito etiam ſi eodem modo fuiſſet res apud dn̄m paritura ſm Accurſiū: q2 fortaſſis domin⁹ rei vēdidiſſet ⁊ apd aliū periſſet: et h̄ tenet Berſi. Dicit etiam notāter mora ſua: q2 ſi ſe paratum exhibuit ad reddēdum ſ alter recipe noluit: tūc excuſat̄ ō mora. Un̄ generalit̄ ſi debitor p̄mo fuit ī mora ſoluēdi ⁊ poſtea creditor in mora recipiēdi vl' ecōuerſo: tūc vltima mora nocet vt. ff. ō vſur. l. debitor.

Ad maiorē tn̄ euidentiaꝫ ſciendū: ꝙ ſm doctores dol⁹ eſt inſidioſa machinatio: vt ſi comodatarius ſurripi ſibi facit cōmodatū. Lata culpa ē non ītelligere vel ſcire ꝙ oēs ītelligūt vel ſciunt: vt ſi cōmodatari⁹ dimiſerit rem cōmodatā ī platea et ablata fuit: et ip̄e dicat ꝙ nō credebat ꝙ acciperet: leuis culpa eſt negligentia vt ſi cōmodatarius poſuit rem cōmodatā ī camera ſua et oſtio apto relicto receſſit: leuiſſima culpa eſt q̄ pōt aliquo modo p̄uideri: vt ſi cōmodatarius rem in arca repoſuit ſ nō firmauit: ꝙ ſi feciſſet fur non ſurripuiſſet: caſus fortuit⁹ ē q̄ nullo modo p̄uideri potuit vl' reſiſti: ſicut inceudiū ruina naufragiū ⁊ ſimilia. Quib⁹ p̄miſſis q̄ri pōt ad q̄d mutuo ꝯtrahentes teneāt̄. Ad h̄ rn̄det Joh. de platea: inſti. q̄. mo. re. ꝯ. obli. §. j. ꝙ ſi cōtractus celebrat̄ gr̄a dātis tm̄: vt ꝯtingit in depoſito: tunc recipiens ſoluꝫ tenet̄ de dolo ⁊ lata culpa: q̄n̄qꝫ tn̄ tenet̄ depoſitarius etiā de caſu fortuito: vt no. inſti. e. ti. Un̄ q̄nqꝫ ſunt ſm Jo. de platea q̄ faciunt depoſitariū ad reſtitutionē teneri: ſcꝫ ꝯueſtio. i. pactū: dolus: culpa: mora: ⁊ oblatio vt no. ff. depoſiti. l. j. §. ſepe. Si v̄o ꝯtract⁹ celebrat̄ gr̄a recipientis tm̄: vt in cōmodato: tūc tenet̄ de dolo ⁊ omni culpa ſcꝫ lata leui leuiſſima: verūtn̄ vt notat glo. ī dicto §. j. inſtit̄. quib⁹ mo. re. ꝯtra. obli. q̄n̄qꝫ tenet̄ cōmodatari⁹ tm̄ de dolo ⁊ lata culpa: puta ſi q̄s cōmodauit vxori alterius vt ornatior ad eaꝫ duceret̄: vt. ff. cōmodati. l. ſi vt certo. §. nūc videndū: ⁊ §. interdū. Q̄n̄qꝫ vero etiā de culpa leui: vt ſi cōmodo tibi cyphum vt comites amici inuitent̄ ad cenā. ff. cōmodati. l. in reb⁹. §. hoc ita. Q̄n̄qꝫ vero de leuiſſima et h̄ in cōmuni vſu cōmodādi. Q̄n̄qꝫ etiaꝫ de caſu: vt ſi culpa p̄cedit. i. culpa ſua accidit: hec glo. Unde lꝫ quis re ſua male vti poſſet: cum ī ea ſit moderator ⁊ arbiter: in depoſito tamen determinatū eſt ꝙ debet adhiberi diligētiſſima cuſtodia que culpam leuiſſimā excludat: et ideo maior diligentia adhibenda eſt in alienis q̄ in ſuis: quia ī ſuis culpa culpāda eſt: in alienis puniēda: vnde nec furtū inter caſus fortuitos cōputat̄ quia reſiſti potuit ⁊ p̄caueri: ⁊ ideo non excuſat cōmodatariū: vt inſtit̄. q̄. mo. re. cō. obli. §. fi. niſi fiat a pſona domeſtica: de qua non ſuſpicabat̄: vt notat Cynus. C. depoſiti. in. l. j. ff. de furt̄. l. eum q̄. §. idem ſcripſit. Similiter incendium non cōputat̄ comodatario inter caſus fortuitos ſi incipit a domo ſua quia ſine culpa inhabitantiū non orit̄ incendiū. ff. ō offi. p̄fe. vigilū. l. nam ſalutē: niſi forte fulgure chorüſcante cauſaret̄ incendiū. Si p̄inde fit ꝯtractus gratia vtriuſqꝫ: vt in locatione ⁊ cōductione: tunc tenet̄ de dolo ⁊ culpa lata ⁊ leui: vt. ff. comodati: in. l. ſi vt certo. §. ij. Sume exempluꝫ in creditore pignoris qui tenet̄ de dolo et culpa lata ⁊ leui: quia cōtractus celebrat̄ gratia vtriuſqꝫ: vt dicit textus inſtit̄. qui. mo. re. ꝯtra. obli. in. §. fi. ⁊ ideo non tenet̄ de leuiſſima culpa: nec de caſu fortuito niſi fuerit in culpa. Si deniqꝫ in ꝯtractu trāſfertur dominiū vt eſt in mutuo tunc recipiens tenet̄ de dolo ⁊ culpa lata leui leuiſſima ac etiam de caſu fortuito: vt inſtit̄. q̄. mo. re. ꝯtra. ob. §. j. Ceterū ſi quis heres vendit rem depoſitam vel cōmodatā quā tamē ignorabat depoſitam vel comodatā ſm glo. in. c. cum quis: de reg. iur̄. li. vj. talis excuſat̄: quia cum in ius ſuccedit alterius: iuſtam ignorantie cauſam cenſet̄ habere: et ideo non tenet̄ ad reſtitutionē rei ſed ad extimationē eius: vt. ff. e. l. j. in fi. et l. ij. Porro ſi q̄s rem cōmodatā ad certuꝫ vſum ſuum: vertit ad alium vſum vel vtit̄ vltra cōceſſum: aut etiam alteri cōmodat: furtū cōmittit: niſi credat dominū p̄miſſurum et erat iuſta cauſa credendi: ꝙ ſi p al terū amittit̄ tunc vltra cōcedens ad reſtitutionē indiſtincte tenet̄ q̄litercūqꝫ res fuerit p̄dita vel deteriorata. Similiter depoſitarius vtēs re depoſita furtum cōmittit: ſi ne vtat̄ illi p̄hibitū fuit: al's ſecus ſi dominū p̄miſſuruꝫ putauit: ꝙ ſi res deterior redditur reddita non videt̄. ¶ De hinc q̄ri poteſt quid de his qui dant dānuꝫ alijs cum ſuis animalib⁹. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex eſt actio qua tenet̄ domin⁹ animalis damnū dantis: prima dicit̄ lex acquilia: de qua habet̄ inſtit̄. de. l. acquilia: et. ff. e. ti. ⁊ hac lege tenet̄ domin⁹ aīalis damnū dā/

de damno dato per animalibus

tis: quando culpa ſua aut negligentia animalis damnū dedit: puta ſi dn̄o inſtigāte equū ipſe dolore concitat⁹ recalcitrauit vl' damnū dedit: aut ſi quadrupes oneratus plus iuſto damnū dedit: vel ſi animal ſuū in ſegetē alterius miſit: vel ſi ſciebat bouē ſuum cornupetā ab heri ⁊ nudiuſtertius aut ſcit animal ſuū feram beſtiā vt canē ⁊ ſiles. Ar. ex. de iiur. ⁊ dam. da. c. ſi bos. c. ſi leſerit. c. ſi culpa tua: vnde generaliter non debet aliquis tenere verrē: aprum: canem: vrſum: leonē: pantherā vl' aliud animal quodcū q̄ qd nocere poſſit ꝯm Hoſti. ti. de paupie. §. qn̄ vir: ⁊ notādū: ⁊ hec colligūtur ex glo. et dictis dictorū: in. c. fi. ex de iniur. ⁊ dam. da. Qz ſi beſtia fuerit fera vel a domino ſuo ꝓuocata tūc dādo illud animal ꝓ noxa non liberat' domin⁹ eius: ſed tenet' ad totius damni eſtimationē: qz hmōi aīalia nō debent teneri ſine magna diligentia ⁊ cuſtodia: nec etiā in publico debent poni vbi ſcz eſt publicum iter: al's enī dn̄s tenet' i duplū: vt inſtit. ſi quadrupes. §. interdicimus: ⁊ §. fi. Et ꝯm Joh. de pla. cōdemnant' in expenſis curationis et operaꝝ amiſſarū ⁊ amittendarū: inquātū iudici equū videbitur. Alia vero ē actio q̄ vocat' de paupie: de q̄ habetur. ff. ſi q̄dru. pau. fe. dicat': ⁊ hac. l. tenet' dn̄s aīalis dānum dātis: quādo ſcz quadrupes ſine culpa dn̄i damnū dedit: puta quādo damnū dedit ꝯtra naturā ⁊ cōſuetudinē ſui generis: lȝ ſua cōſuetudo talis ſit cōuicta forte ꝑ irritationē alterius: puta ſi ſit equus calcitrans cōtra cōſuetudinem ſuā aut bos cornupeta ⁊ tūc liberat' dn̄s dans animal damnificans ꝓ noxa lȝ damnū excedat q̄drupedis extimationem. Et ex his ꝯcludi poſſūt infinita ꝑticularia damna: quomodo ſcilȝ quis ad eoꝝ reſtitutionē obligat': quia ſi ex naturali ferocitate beſtie vel ex praua cōſuetudine nota dn̄o ſuo vel ex aliqua ꝓuocatione aut inductione ex ꝑte dn̄i poſſidentis damnū infert': tunc tenet'. l. acquilia. Si aūt ſed caſu repentino vl' culpa dānū paſſi ſūt tūc tenet'. l. que vocatur de pauperie. ¶ Deniq̄ queri pōt de incendario qui dedit occaſionē efficacē incēdij quo leſit domum vel agrum alterius vtrū teneat' ad reſtitutionē. Ad hoc rn̄det Monaldus q̄ tenet' ad totū damnū: ⁊ ſi voluntarie ignem appoſuit ⁊ debitam diligētiā nō adhibuit tenet' in quadruplū: ⁊ ꝯm legē qui dolo ⁊ malicia ignē appoſuit: igne cremādus eſt aut capite puniendus: vt. ff. de incendio. Pro quo ſciendū q̄ ille ꝓprie dr incēdiari⁹ ꝯm Raymūdū: q̄ auctē ꝓpria incendit ciuitatē villam manſum ſegetem vel aliam rem alienā malo ſtudio ſiue pro odio ſiue ꝓ vindicta actu iuſſu cōſilio vel auxilio: ⁊ talis eſt excōmunicādus nec abſoluēdus niſi ſatiſfecerit: ⁊ ſi mortuus fuerit carere debet eccl'iaſtica ſepultura: eius penitentia erit vt in hieroſolymis aut i hiſpania in ſeruitio dei ꝑ annum itegrū permaneat. Si vero ep̄s hoc laxauerit: dānū reſtituat ⁊ ꝑ annū ab officio ep̄ali abſtineat: hec habent'. xxiij. q. vlt'. c. peſſimā. Si tamē haberet loci ꝯſuetudo q̄ icēdiarij locoꝝ ſecularīū etiā cēnt excōmunicati ipo iure ſetētiāda eſt: qz cōſuetudo eſt optima interpres legū: ex de ꝯſue. c. cū dilectus: ſecus ſi cōſuetudo non appareat: vnde ꝯm Guil. tales habent' excōmunicati in theutonia ratiōe ꝯſuetudinis quā papa ſcit ⁊ tolerat: lȝ ꝯm rei veritatē ſola cōſuetudo abſq̄ ſentētia vel ꝯſtitutiōe nō excōmunicat: qd ſi faceret: iuſſu ei⁹ qui habet poteſtatē indicendi bellū ⁊ iuſtam cauſā ꝓtēderet: non iudicaret' incēdiarius. Et dicit' notāter malo ſtudio quia ſi quis caſu vel negligentia hoc faceret nō iudicaret' incendiarius. Etiam dicit' alienam qz ſi ꝓpriam domū vl' ſegetem incenderet: lȝ abutendo re ſua peccaret: tn̄ non teneret' pena incendiarij niſi dolo malo hoc faceret: ſcz vt ſimul aliena bona incenderet ꝯm Ray. ⁊ alios. Predicti vero incēdiarij poſtq̄ fuerint excōmunicati ⁊ ꝑ eccl'iā denūciati: nihilominus abſolui poſſunt a ſuis ep̄is: niſi pape fuerit reſeruatū. Porro incēdiarij eccl'iaꝝ ⁊ locoꝝ religioſoꝝ vel eoꝝ qui ſunt in ſpacio priuilegiato: ſunt ipo iure excōicati: vt ex de ſen. excō. in. c. tua nos: et. c. ꝯqueſti. qd etiā itelligūt veꝝ ſi eccl'ie nō ſūt ꝯſecrate ꝯm Hoſti. Jo. an. ⁊ Hein. boyc: ex de cōſe. eccl'i. vel al. c. vl. ⁊ ibi etiā dicūt q̄ eodē ꝓuilegio gaudet eccl'ia non ꝯſecrata: grauius tn̄ peccat q̄ ꝯſecratā violat: ſicut ex q̄litate pſone maior iniuria extimat': eodē ti. cum illoꝝ: ꝯm eos. Poſtq̄ vero ſūt denunciati excōmunicati in eccl'ia: ſolū ꝑ papam ſūt abſoluēdi: vt in dicto. c. tua nos: et cōqueſti. niſi in mortis articulo: et dicit Jo. an. eo. ti. c. tua nos: q̄ legati pape non ꝓſſit abſoluere tales: ex de offi. le. c. q̄ tranſlationem: et in glo. vbi recitat ea que non pōt facere legatus. Ad laudem dei.

de incendiario

De reſtitutiõe dãni illati in edificãdo plãtãdo ſeminando: ⁊ de rei virtualiter poſſeſſe dãno reſtituendo: Sermo VI

Non furtum facies

Exo.xx. Proſequẽdo de dãnificatiõe rex̄ q̄ actualit̄ infert̄ ĩ his q̄ actualiter alter poſſidebat. Queri põt ſi de domo aliq̄d appẽſū deiectū vl' effuſū fuerit qđ alteri nocuit: vtꝝ teneat̄ iniurato ad reſtitutiõez. Ad h̄ rñdet Specu. ĩ ti. de iniurijs. §. ſequit̄. v. q̄d ſi de domo: ꝙ talis tenet̄ ad dãnum ⁊ allegat diuerſa iura: ⁊ h̄ ẽ verꝝ ſiue dãnificauerit ĩ pſona vel reb⁹: nec ſolū tenet̄ ſi dãnū ĩtulit in ꝓpria pſona h̄ etiã ſi factū ſit a ſua familia: vt vxore filijs ſuis ancillis: vt inſti. per q̄s pſo. no. acq. ob. ĩ pñ. vbi d̄ hac materia pleni⁹ tractat̄: ⁊ dicit ꝙ ſi dãnuz datū ẽ in pſona trãſeũtis appẽdẽs vl' effundens: tenet̄ ad ĩpẽſas ĩ curatiõe factas: ⁊ ad ſalaria medicoꝝ ⁊ ad opas q̄b⁹ leſus caruit ⁊ caritur⁹ ẽ: qđ ſane ĩtelligẽdū ẽ niſi factū eẽt tpe nocturno qñ rõnabilit̄ credi poterat nullū pterire. Scđo q̄ri põt q̄d de his q̄ edificãt ĩ ſolo ꝓprio tñ cū dãno vicini: puta qꝛ pẽ[?]dit venas putei vicini: q̄ trãſeunt p domū edificãt̄: vl' alti⁹ tollit edificiū ⁊ obfuſcat luminib⁹ domū vicini. Ad h̄ rñdet glo. in reg. iur̄. li. vj. Locupletari nõ debet aliq̄s cū alteri⁹ iiuria vl' iactura. Quid cū facio aliq̄d ĩ fundo meo ex q̄ alij noceo ĩ ſuo: vt puta ĩmitto trabẽ in alienū pietẽ vel facio feneſtrã ĩ alienū pietẽ: h̄ nullo mõ licet: ſꝫ ad reſtitutionẽ cõpellor: ⁊ allegat diuerſa iura. Si vo nõ ĩmitto nec op⁹ facio ĩ alieno: h̄ tñ ĩ meo: tũc ſi dolo h̄ facio vt alteri noceã ꝓhibeor: ⁊ ad reſtitutiõez obligor: ſinaũt h̄ eo ſolū ꝓpoſito vt mihi ꝓſit lꝫ p illud alteri noceo: tũc non ꝓhibeor: vt. ff. d̄ aq̄ plu. ar. l. j. §. deniq̄: nã edificiū vſq̄ ad celuz eleuare põt. C. de ſ̄ui. l. alti⁹: vbi d̄r: alti⁹ q̄dẽ tollere edificia ſi dom⁹ ſ̄uitutem non debeat dñs ei⁹ minime ꝓhibet̄: ꝯcor. glo. in. c. cū ecc'lia vulterana: ex̄ de electione: in v. iniuriaꝝ: ⁊ de auctẽ ⁊ vſu pallij: ĩ c. niſi ſpecialis: q̄ dicit ꝙ q̄s põt ſibi ipi cõſulere ⁊ vti iure ſuo cū alteri⁹ dãno: verũtñ qñ q̄s ſibi nõ ꝓdeſt ⁊ alteri nocet nõ debet tũc audiri. ff. d̄ rei vẽdi. l. ĩ fũdo. Tertio q̄ri põt ſi q̄s edificat ĩ alieno ſolo d̄ ſua materia: an dñs ſoli teneat̄ ad reſtitutiõez edificij: vel ſi edificat ĩ ꝓprio ſolo de aliena materia an teneat̄ ad reſtitutionez materie. Ad h̄ rñdet Jo. de platea: inſti. d̄ rex̄ diuiſione. §. cū ĩ ſuo. p textū: ⁊ glo. ibi ꝙ ĩ pmo caſu dom⁹ ⁊ edificiū efficit̄ ei⁹ cui⁹ ẽ ſolū: h̄ dñiuz materie pdidit edificãs: ideo diru pto edificio nõ põt ſibi materia vẽdicare: h̄ ſi edificãs eſt in poſſeſſiõe edificij: ⁊ dñs ſoli petit ſolū vel ſolū ⁊ edificiū: tũc ſi edificãs fuit ꝯtinue malefidei nullã habet exceptionẽ nec remediū ad aliq̄d ſibi retinẽdū: qꝛ ẽ in culpa ſciẽter edificãdo ĩ alieno ſolo. Si vo fuit ꝯtinue bonefidei: ſibi ꝯſulit̄ ope retẽtiõis p exceptionẽ doli: vt non teneat̄ reſtituere edificiuz niſi dñs ſoluat p̄ciū materie: ⁊ mercedẽ artificū. Si deniq̄ fuit a p̄ncipio bonefidei h̄ tpe edificij malefidei: tunc eligit̄ q̄dã media via: vt dicit glo. inſtit̄. de rerū diuiſi. §. ex diuerſo: ſcilꝫ ꝙ poſſet edificiū tollere ſine diſpendio domini ſoli: vt. l. Julianus ſcribit. §. ſi in alienam. ff. d̄ rei ven. Jn ſcđo vero caſu ſilr̄ dom⁹ ⁊ edificiū efficit̄ ei⁹ cui⁹ ẽ ſolū qꝛ edificiū cedit ſolo: non tñ efficit̄ dñs materie ſcꝫ tignoꝝ h̄ remanet dñs q̄ p̄us erat: q̄ tñ non põt vẽdicare ſibi materiam ĩ edificio poſitã: etiã ſi edificãs vellet tignū ad ſe ptinentẽ eximere et ſibi reſtituere: et h̄ ideo ne edificium deformet̄ ruina: vt dicto. §. cū in ſuo: ſed edificans tenet̄ ei ad extimationẽ tigni: vt. ff. de tig. iniũct. l. j. Si tamẽ hoc fecit ſcienter et mala fide: tenet̄ furti: non tamẽ tenet̄ eximere ſed extimationez p̄ſtare quãtū dñs tigni iurauerit: ⁊ ſumit̄ hic tignum p omni materia ex qua fit edificium. Quarto queri poteſt ſi q̄s plantat plantam ſuã in alieno ſolo vel alienam in ꝓprio ſolo qualiter fiet reſtitutio. Ad h̄ reſpõdet Joh. de platea: inſtit̄. de re. diui. §. cuz in ſuo: ꝙ ſiue q̄s plantet in ſolo ſuo plantã alienã ſiue plantã ſuam in alieno: plãta efficitur dñi ſoli poſtq̄ egit radices non ante: ⁊ ideo non tenet̄ ad reſtitutionẽ arboris ſed ad eius extimationẽ. Preterea ſi arbor in confinio campi mei radices agit cõmuniter in fundo meo ⁊ tuo cõmunis efficit̄: ſi ſoluz in tuo tuus: ſi ſolum in meo meus efficit̄ qꝛ arbor ĩtelligit̄ illius eſſe ĩ cuius fundo egit radices ⁊ de cuius fundo alitur arbor. Nã ſi querit̄ vtrū auctoritate propria poſſum incidere radices quas arbor egit in fundo meo vel etiã ramos eius pendẽtes ſupra domum meam.

Ad hoc dicendū ꝙ cū auctoritate iudicis
poſſum incidere als nō: vt. ff. arborū furti
ceſarū. l. ſi plures. §. penl̄. niſi p̄mo tibi de/
nunciē vt tollas: ⁊ eſt cōſiliū vt de hac de/
nūciatione fiat inſtrumentū: vt negligente
poſſim remouere: ⁊ auctoritate ꝓpria inci/
dere: nō ſolum qđ ſupercurrit domū meā
ſed etiā a ſtirpe ⁊ mecū ligna portare nemi
ne ꝓhibente: vt. ff. de arboribus cedeñ. l. j.
§. ſi arbor. Similit̄ ⁊ edificatum in alieno
qđ pendet ſuper meū nullo iure ſeruitutis
tollere poſſum auctoritate ꝓpria: niſi p̄ce/
dente p̄dicta denūciatiōe. ff. de dam. infec.
l. ꝙ cōclaue. ⁊. ff. ad. l. acquil̄. l. quēadmo/
dū. §. ſi ꝓtectū. Silr omne ſemē qđ in alie/
no agro vl̄ ꝓprio ſemiat̄: poſtq̄ coaluit ce/
dit ſolo. Si tñ ſeminaui in agro tuo bona
fide ſemē meū: ſi ſum in poſſeſſiōe poſſum
ope retētionis mihi cōſulere vt nō ꝑmittā
te tollere niſi ſoluas p̄ciū ⁊ impēſas: vt in/
ſtitut̄. de rerū diuiſiōe. §. qua rōne. Scđo
p̄ncipaliter q̄s actualit̄ ꝑ ſe ſuos vel fami/
liā damnū infert: in eo ꝙ alter virtualiter
vel potētialiter poſſidebat. Ad cuiꝰ euidē/
tiā p̄mo queri pōt: vtrū q̄s impediēs aliū
ne ꝯſequat̄ bñficiū qđ als cōſecutꝰ fuiſſet:
teneat̄ ad reſtitutionē: q2 regula iuris eſt:
qui occaſionē damni dat damnū dediſſe vi
det̄. Et ſm p̄hm. iij. phicoꝝ. qđ modicū de/
eſt q̄ſi nihil deeſſe videt̄. Ad h̄ rñdet Tho.
ſcđa 2ᵉ. q. lxij. ꝙ alq̄s impedire pōt aliū ne
habeat p̄bendā multiplicit̄. Uno mō iuſte
puta ſi intendēs honorē dei vel vtilitatem
eccl̄ie ꝓcuret ꝙ det̄ alicui ꝑſone digniori:
⁊ tūc nullo mō tenet̄ ad reſtitutionē vel ad
aliquā recōpenſationē faciendā: imo me/
ret̄ corā deo q̄rens que ſunt ieſu xp̄i. Alio
mō iniuſte: puta ſi intēdebat eiꝰ nocumen/
tū quē impediuit ꝓpter odiū vel vindictā
aut aliq̄d hmōi: ⁊ tūc ſi impedit ne p̄bēda
det̄ digno: cōſulens ꝙ nō det̄ anteq̄ ſit fir
matū qđ ei det̄: tenet̄ q̄dē ad aliquā recō/
penſationē penſatis cōditionibꝰ ꝑſonaꝝ ⁊
negocij ſm arbitriū ſapiētis: non tamē te/
net̄ ad equale: q2 ille nondū fuerat adeptꝰ
⁊ poterat multiplicit̄ impediri: tenet̄ tamē
ad omne intereſſe. Si xͦo iam firmatū erat
ꝙ alicui daret̄ p̄benda: q2 dignꝰ eſt: ⁊ aliꝰ
ꝓpter cauſā indebitā ꝓcurat qđ reuocet̄:
idē eſt ac ſi iam habitam ei auferret: ⁊ ideo
tenet̄ ad reſtitutionē equalis tñ ſm ſuā fa/
cultatē. Porro ſi talis indignus erat de q̄
firmatū vel necdū firmatū fuit ꝙ ei daret̄:
tunc licȝ impediens ex inuidia ne ꝯſequat̄
grauiter peccat ꝓpter malā intentionē: nō
tamē tenet̄ ad aliquā reſtitutionē. Si xͦo
h̄ fecit aīo ꝯſulēdi ꝓprie vtilitati: nō tenet̄
ad aliquā reſtitutionē ſm Rich. in. iiij. diſ.
xv. ſi ſaltē ꝓcurauit illud ꝑ ſe ꝑ viā licitā
⁊ honeſtā: ꝑſertim ſi ip̄e dignus fuerit: nā
ſicut dicit̄. ff. de regu. iur̄. nemo damnū fa/
cit niſi qui id facit qđ facere nō habet: iſte
enī ius habet ꝓcurandi ſibi bñficiū ſerua/
tis circūſtantijs iuſtis ⁊ honeſtis. Cōcor.
ibidē Sco. ſicut a ſili: ſi p̄cido venas ī fun/
do in eo ꝑ quas deriuabat̄ aqua ad alteriꝰ
puteū ſine fraude: intēdens cōſulere vtili/
tati mee: non teneor ad reſtitutionē: q2 tūc
nō iniuſte damnifico ꝓximū eo ꝙ ius ha/
beam faciendi vtilitatē meā in fundo meo.
Deniq̄ ꝓ regula tenendū eſt: ꝙ ſi quis di/
gnus cōſulens vtilitati ꝓprie facit auferri
indigno beneficiū: qđ iam firmatum erat
ſibi dari: vt ſic acq̄rat ſibiipſi: non obligat̄
alteri ad reſtitutionē: cuiꝰ ratio eſt ſm ali/
quos: q2 multo minꝰ tenet̄ ei quē ſic impe/
diuit ne ſibi beneficiū traderet̄ q̄ ſi eidem
abſq̄ falſi crimīs impoſitiōe faceret iā da/
tum auferri: ꝑ eū ꝑ quē ſm iura canonica ⁊
diuina ſibi potuit auferri: ſicut ꝑ papā vel
ꝑ alios q̄ ſuꝑ hoc habēt poteſtatē: ius enī
illud eſt potius ſpūale ⁊ cōmune ⁊ a ſuꝑio/
ris poteſtate depēdens q̄ ſit corꝑale ⁊ reſti
tuibile atq̄ ꝓpriū poſſidētis. Secūdo q̄/
ri pōt: quid ſi alicui cui teſtator dare vel le/
gare vult bona ſua impedio legare vel da/
re: nūquid ex hoc teneor aliquid reſtituere
defraudato. Ad hoc dicendū: ꝙ ſi hoc feci
ſolum intentione cōſolendi ꝓprie vtilitati
vel etiā alterius cui magis cōpetebat lega
tio ſm rectam rationē ꝓpter aliquā circū/
ſtantiā rationabilē iudicio probi viri: vel
als ꝑ viam licitam ⁊ honeſtā ꝓcuraui: tūc
non teneor ad reſtitutionē. Si xͦo nō appa/
reat cauſa rōnabilis cur vno ſuppreſſo q̄s
alterū ꝓmouit: nec quo ad ius hereditarie
ſucceſſionis: nec quo ad aīe ſalutē ipſius le/
gantis: ſed ex aliq̄ affectu inordinato amo
ris: rancoris ⁊ ſiliū: tūc tenet̄ ad recōpēſa/
tionē: q2 legantē p̄uauit cōmodo ſpūali: ⁊
aliū cui legaſſet cōmodo corꝑali: ⁊ hoc po/
tiſſime locū habet dū teſtator laborat in ex
tremis: nec habet plenū vſum rōnis. Unđ
dicit Sco. in. iiij. diſt. xv. ꝙ nō mere libera
liter donat qui ex ignorātia donat: ⁊ exem
plificat p̄mo de morti ꝓpinquo: cum ſcȝ eſt
extra ſenſum vel rationis vſum ⁊ cum ope
⁊ malicia alicuius cōdit teſtamentū. quod

coꝛam deo nullū robur obtinet: similiť qñ ex aliquali cooactiõe donat vt ꝑces ꝛ ꝑciū molestias fugiat. Ratio hoꝛum est: qꝛ ignorantia ꝛ aliqualis coactio excludit simpliciter voluntariū: hec Sco. Tertio queri potest: quid de eo qui damnificat alium in eo de quo sperabat alter lucrū futurū: vtpote qꝛ destruxit vel deterioꝛauit agrū seminatū. s. semia fodiendo vel ꝑ venationē vel per aīalia sua aliosq̃ diuersos modos destruendo. Ad hoc rñdet Tho. vbi supꝛa ꝙ aliquē damnificās impediēdo ne adipiscať qđ erat ī via habēdi: talis nõ obligať recõpēsare tale damnū ex equo: qꝛ minus est aliqđ habere in virtute vel potentia ꝙ̃ habere actu: qui aūt est in via adipiscendi aliquid habet illud solū ꝫm virtutē vel potentiā sicut in hoc casu patet: ꝛ ideo si restitueretť ei vt haberet hoc ī actu: restituereť ei qđ est ablatū nõ simplū sed multiplicatū qđ non est de necessitate restitutiõis: teneť tamē aliquā restitutionē facere ꝫm conditionē ꝑsonaꝝ ꝛ negocioꝝ iudicio discretoꝝ qđ quidā taxant dicētes: ꝙ ad tantū obligať damnificās quātū ꝯtunc valuisset si futurā messem vendidisset: id est quātū fructus agri in illo dubio potuissent vendi: ħ etiā sentit Alex. lon. ꝛ Tho. Quarto q̃ri põt: quid de eo q̃ damnificat aliū impediēdo eius laborē lucratiuū iniuste. Ad ħ rñdet Bernhardi. de religione xp̄iana pꝰ alios doctoꝛes: ꝙ exquo talis iā erat actualiter ad hmõi lucra exequēda dedicatus instructus ꝛ ꝑparatus: teneť damnificās ad ea que ꝑ hec ꝓbabiliter lucratꝰ fuisset: exempli grā: impediēs alium ne posset exequi artē mechanicā qua imbutus est ꝛ cõsuetus lucrari panē suum: ex eo ꝙ nõ facit sibi solutionē statuto tpe: cū tamē alter nõ sit ꝯtunc potens ad soluendum: item rusticū violenť detinēs ne suas opas exequať: quia foꝛte metu vel verecūdia aut impoꝛtunitate sua quodāmodo cogit eum esse in seruitio suo: similiť impediēs piscatoꝛē vel aucupē a captiõe piscū siue auium q̃ sunt cõis iuris nisi rõne ripe vł terre q̃ sunt specialiū dñoꝝ vel cõmunitatū ꝛ in similibꝰ: teneť impediēs ad restitutionē damni dati: cuiꝰ ratio est: qꝛ in talibꝰ auferť ꝓpꝛius vsus q̃ erat vtiq̃ sui iuris: auferť etiā eis fructus in eoꝝ vsu causaliter ꝛ q̃si semialiť cõtentus: impediunť etiā ab his q̃ eis cõpetunt de cõmuni iure: de quo videbiť inferius vbi ageť de inuētis: ꝛ huiꝰ sentētie est Siral. obdoñ. Quinto queri põt: qđ de his qui ꝯtrahūt solutionē vltra terminū ꝑfixū vel nullū habētes terminū differunt de die ī diē. Ad ħ rñdet Bernhardi. vbi supꝛa post alios doctoꝛes: ꝙ tenēs mutuū vel aliud debitū vltra legitimū tempꝰ a creditoꝛe liberaliter concessum: teneť ad totū interesse damni extūc creditoꝛi ꝓpter hoc ꝯueniētis: qđ verū est si potens erat ad soluendū: nõ tamē teneť ad totū lucrū qđ extunc illi ꝓbabiliter ꝯuenisset si eam habuisset sed debet ei subtrahi tantū quātū dubietas ꝯditionū in mercatiõibus vel emptiõibus cõtingentiū rõnabiliter est pēsanda ꝛ ꝑitoꝝ iudicio ꝓbabiliť estimanda. Si tñ debitoꝛ absq̃ omni culpa sua fieret impotēs ad soluendū: tūc nõ obligareť ad restitutionē inquātū tpe obligatiõis ꝓbabiliter se credebat futurū potentē ad soluēdum. Si xo temerarie credebat tūc nõ excusať de impotētia: verūtamē maximā irrogāt iniuriā qui mercedē laboꝝ ꝑsertim pauperū iniuriose detinēt ꝛ iram dei ꝯtra se grauissime ꝓuocant ꝛ vindictā: sed multi modernis tpibus inueniunť sine lege q̃ debita soluere nolūt licȝ valeant: ꝛ faciūt discurrere paupes vicinos seu alienigenas qđ vtiq̃ execrabilis rapina iudicať. Mimirū cum ꝛ hi rapinā dicunť cõmitterere qui sup̄fluas diuitias detinēt sciētes ꝛ videntes paupes nec eis in extrema necessitate subueniētes: imo dicunť homicide: vt ptȝ lxxxvj. di. c. pasce fame moꝛientē: ꝙ si non pauisti occidisti: qꝛ tunc minꝰ peccatū esset ħiti auferre ꝙ̃ indigēti denegare. Quid igiť criminis erit pauperibꝰ laboratoꝛibꝰ denegare qđ suū est vtiq̃ extremū malū: ꝛ iđ diciť vnū de quattuoꝛ peccatis dei vindictā acclamātibꝰ: vt patet Deuť. xxiij. ꝛ in c. Jacobi. v. Et sunt hec q̃ttuoꝛ: oppressio vidue: fratricidiū: vitium cõtra naturā: ꝛ merces laboꝝ detenta: inter omnes tamē maximū damnū patiť q̃ testamēti sui infidelē executoꝛē relinquēs: ꝑ illius negligētiā in igne purgatoꝛij relinquiť: de quo vide in quinto sermone quarti ꝑcepti supꝛꝰ.

Sexto queri põt: si q̃s fraudauit aliū re sua cū plus ꝫm cõmune foꝛū valet siue sit frumentū: vinū: oleū vel qđcūq̃ aliud: cū tamē tenebať illi reddere debito tempoꝛe: vtrum reddens sibi eandē rem numero vł specie quādo minus valet ꝫm cõmune foꝛ teneať ad vlterioꝛem restitutionē. Ad hoc respõdet Ala. ꝙ talis debitoꝛ postꝙ factꝰ

eſt in moꝛa ſoluēdi nō ſatiſfacit ſufficienter
niſi lucrū tempoꝛis ī quo plus valuit poſt
morā pariter apponat: qꝛ nō ſolū damnifi-
cauit eū in tanto ſed in maioꝛi ꝑcio: qꝺ tūc
ꝓ illa re poterat haberi ſm cōmunē foꝛum
niſi debitoꝛ ſine fraude ⁊ omni culpa tunc
fuiſſet impotēs ad abſoluendū vſqꝫ ad tē-
pus ſolutiōis. Sptimo queri pōt: vtrū
iuſtū habens bellū ſatiſfacere teneat̄ dam
na que fecit aduerſarijs ſuis ꝑ incēdia fra-
cturas vel inciſiones arboꝝ vel vinearū.
Ad qꝺ rn̄det Bernhardi. vbi ſ. ꝙ talis nō
tenet̄ de illis damnis ꝗ intulit bona fide a
quib⁹ cōmode nō potuit abſtinere ſm in-
duſtriā ⁊ ꝯſuetudinē pugnātiū bona fide.
Si ꝗ vͦo graſſandi aīo ⁊ malicioſe intulit:
cū al's ſibi cōmode cōſulere poſſet tenet̄: ⁊
cōputabunt̄ illa dāna cū dānis ſibi ⁊ ſuis
dat' ab hoſtib⁹ vſqꝫ ad quātitates cōcurrē-
tes: ⁊ qꝺ ſupexcreſcit tenet̄ reſtituere. Ad.

Qualiter ad reſtitutionē tenent̄ raptoꝛes ꝑſonarū ⁊ rerū: itē ꝑdones ⁊ pirate ac de repreſalijs quō licite ſunt: Sermo VII

On furtum facies

n Exo. xx. Secūdo ꝑncipalit̄ alie-
na rapiētes obligant̄ ad reſtitu-
tionē ſiue ſint raptoꝛes ꝑdones pirate vel
hmōi. Pro quo ſciendū: ꝙ rapiētiū ꝑnci-
paliter qͣttuoꝛ ſunt genera: ꝑmi ſūt rapto-
res mulierū: ⁊ dicit̄ pꝛopꝛie raptus: ſecūdi
ſunt raptoꝛes rerū: ⁊ dicit̄ ꝓpꝛie rapina: ter
tij dicunt̄ ꝑdones: ⁊ quarti pirate. Qͣtū
igit̄ ad primū ſciendū: ꝙ raptoꝛ ꝑſonarum
ꝓpꝛie dicit̄ ꝗ puellā violēter rapit vt eā im-
ꝑpetuū teneat: vel etiā qui abuſum puelle
violēter rapit: vt patꝫ. xxxvj. q. j. §. ex hac.
qꝛ raptoꝛ ꝓpꝛie dicit̄ qui ꝑ violentiā rapit
aliquā rem vel vſum rei: licꝫ largo mō rap
toꝛ vocat̄ ꝗ puellā ꝯſentientē cōtra volun-
tatē parentū abducit: ⁊ ſic a raptoꝛe dicit̄
raptus: ꝓterea raptus etiā cōmittit̄ in vi-
duis ⁊ coꝛruptis ac ſanctimonialib⁹: vt pꝫ
xxxvj. q. j. in diuerſis capitulis. Hic pri-
mo queri poteſt: vtrū ad reſtitutionē obli-
gat̄ qui attemptat pudicitiā mulieris int̄-
pellando de luxuria ⁊ blando ſermone ꝑ-
ſuadendo diuerſis ꝓmiſſis. Ad hoc rn̄det
Jo. de pla. inſti. de iniur. §. iniuria. v. ſine
cuius. ꝙ tales tenent̄ ei actione iniuriarū
⁊ etiā eius viro ſi virū habet: qꝛ pudicitiā
illius coꝛrūpere temptauit: ſimilit̄ mulierē
frequēter inſequens quocūqꝫ vadit: tenet̄
eidem actiōe iniuriarū: qꝛ ꝓpter aſſiduam
eius frequētiā ⁊ aſſecutionē infert illi mul
tā in famiā: vt dicto. §. iniuria. ſecus autē ſi
nō frequēter ſed aliquādo grā ſolacij ⁊ lu-
di honeſti. Si vͦo aliqua eſſet induta veſte
meretricali: aut etiā diffamata cōuerſatiōe
meretricali: tūc eam appellans ⁊ inſectans
nō tenet̄ illi actiōe iniuriaꝝ ſm leges: que
ad maius malū euitandū ꝑmittunt turpi-
tudinē meretricij: grauiter tn̄ peccant ⁊ te-
nent̄ in iudicio aīe. Secundo queri pōt:
vtrū defloꝛās vͥginē tenet̄ ad reſtitutiōꝫ. ſ.
eam ducendo vel dotādo. Rn̄det Hoſti. in
ti. de matrimonio. ꝙ vbi cauſa decipiendi
⁊ tm̄ carnalē copulā extoꝛquēdi cōſenſit in
aliquā: ſi deceptoꝛ vult agere verā peniten
tiā: neceſſe hꝫ illā ſine fictiōe ducere i vxo-
rem: qꝺ ſi fieri non pōt: debet illi dare virū
conuenientē vel aliter ſatiſfacere ſm Ray.
in. c. j. et. ij. de adulterijs. Concoꝛ. Alex. de
hales in. ij. pte ſumme ī tractatu de ſtupꝛo.
⁊ addit Joh. de pla. inſti. de publi. iudi. §.
itē lex iulia. dicēs: eq̄liter puniat̄ ſtupꝛū ꝺ
iure canonico: dic ꝙ mulier non punit̄ ſed
ſtupꝛās virginē cogit̄ aut eam dotare ⁊ in
vxoꝛem recipere ſi ip̄a ⁊ pater eius velint:
al's ſi nolint cogit̄ eā dotare iuxta ip̄i⁹ ſtu-
pꝛatoꝛis facultatē: ⁊ puelle dignitatē: ha-
bita etiā cōſideratiōe quātū plus rōne de-
floꝛationis datura eſt alteri viro: ꝙ ſi ſtu-
pꝛatoꝛ eam in vxoꝛē recipe noluerit: tunc a
iudice verberib⁹ caſtigatus ꝓut viſum ei
fuerit ⁊ excōicatus ī monaſteriū detrudat̄
acturus penitentiā: hec habentur extra de
adult̄. c. j. et. ij. vide de his plenius in ſex-
to ꝓcepto in fi. primi ſermonis: ad qualem
igit̄ putas reſtitutionē obligatū alterius
vxoꝛē polluentē. Preterea licꝫ hec ſit pe-
na legis veteris: tamē ſm Sco. in. iiij. diſt.
xv. quādo lex humana cōcoꝛdat cum lege
veteri tūc eſt ſeruanda. Tertio queri pōt
quid ꝗ meret̄ qui ꝑ violentiā rapit vͥginē
vel aliā mulierē aut abuſum earū. Ad hoc
reſpōdet Fran. de platea: ꝙ tales abſolui
nō poſſunt niſi eam parētibus reſtituāt: et
vltra hoc ſm leges cum omnib⁹ fautoꝛib⁹
ſuis puniri debent amputatione capitis: ⁊
eoꝛum ſubſtātia rapte eſt applicanda ſi in-
genuā rapuerūt: ſi autē ancillā vel liber-
tā: ſubſtantiā nō admittūt ſed decapitant̄:
⁊ hoc ſiue rapta fuerit vͥgo: vidua vel mo-
nialis: vt inſti. de publ'. iudi. §. ſi aūt ꝑ vim

raptus: imo in moniali non ſolū punit̄ raptus ſed etiā attemptatio: vt. l. ſi quis non dicā rapere. C. de epiſ. ⁊ cle. ⁊ allegat̄ illa lex. xxxvj. q. ij. vbi dicit̄: ſi quis nō dicam rapere ſed attemptare tm̄ matrimonij iungendi cauſa ſacratiſſimas virgines auſus fuerit capitali pena feriat̄: ſecus autē ſi fuerit meretrix que raperet̄: q: tūc rapiēs nō punit̄ hac lege: vt. ff. de furt. l. verū. ⁊ hoc ideo q: coitus cum meretrice remanet impunitus ſm̄ leges. ff. de adult. l. ſi vxor. §. ſed ⁊ in ea. niſi talis meretrix fuerit nupta C. de adult. l. que adulteriū. vel diuerterit a viro aīo meretricādi: vt. e. ti. l. ſi mulier. verūtamē p̄dicta pena locū nō habet in rapiente ꝓpriā vxorē: cum ei det̄ interdictū de vxore exhibēda. l. fi. C. de lib. exhi. niſi religionē intrauerit ante carnalem copulā qḋ pōt: vt patet extra de cōuer. cōiug. in. c. ex publico. q̄uis nō poſſit inuito viro poſt carnalē copulā: vt ex̄ de rap. in. c. cū cauſa. Verūtamē hec pena locū habet in rapiēte ſponſam ꝓpriam de iure ciuili: licz ſecus ſit de iure canonico ī ſpoſa volēte: q: nō dicit̄ raptor ꝓprie qui habet mulieris aſſenſum vt dicto. c. cum cauſa: ſecus ſi cōſenſum nō habuit: etiā nō pōt mulier rapta de iure ciuili nubere raptori alioquin priuat̄ bonis raptoris a lege ſibi applicatis: nec poſſunt parētes eius cōſentire: al's incurrūt penā deportatiōis ſi cōſentiāt: vt in aut̄. de rap. mulierib⁹. §. illo. de iure tn̄ canonico qḋ ꝓ ſua benignitate p̄ualet rapta raptori nubere pōt: vt dicto. c. cū cauſa. ⁊ cōpellit̄ eam dotare: vt. xxxvj. q. ij. c. tria. ſm̄ canones etiā tales leuius puniunt̄ in foro iudiciali: q: raptor efficit̄ ſeruus rapte niſi ſe velit redimere: vt. xxxvj. q. j. c. de raptorib⁹. Secūdo raptor debet excōicari cum ſuis fautoribus: vt ibidē. q. ij. c. j. et. iiij. poteſt autē rapta cōtrahere cū raptore ſi velit: vt extra de rapt̄. c. accedēs: licz ſm̄ antiquos canones ⁊ etiā leges nō poterat: vt dicit ibidē glo. Q̄tum autē ad ſecūdū p̄ncipale ſciendū: ꝙ raptor rerū ꝓprie dicit̄ q̄ ꝑ violētiā rapit bona ſeu res alienas: ⁊ tūc ab eo dicit̄ rapina. Ad cuius euidentiā p̄mo q̄ri pōt: vtrū rapina ſit grau⁹ peccatū q̄ furtū p̄ſertim q: verecūdia ē timor de turpi actu vt dicit̄ in. iij. Eth. ſed magis verecūdant̄ homines de furto q̄ de rapina. Ad h̄ rn̄det Tho. ſcda 2e. q. lxvj. ꝙ rapina et furtū habent rōnem peccati ꝓpter inuolūtariū: qḋ eſt ex pte eius cui aliquid auferet̄: ita tamē ꝙ in furto eſt inuolūtariū ꝑ ignorantiā: in rapina ꝑ violentiā: magis eſt aūt inuoluntariū aliquid ꝑ violentiā q̄ ꝑ ignorantiā: q: violentia directius opponit̄ volūtati q̄ ignorantia: ⁊ ideo rapina grauius peccatū eſt q̄ furtū. Eſt et alia ratio: q: ꝑ rapinā nō ſolū infert̄ damnū in reb⁹ ſed etiā vergit in quādam ignominiā ſeu iniuriā ꝑſone cui infert̄ violentia: ſed q: hoīes ſenſibilib⁹ inherētes mag⁹ gloriant̄ de virtute interiori q̄ manifeſtat̄ ī rapina q̄ de virtute interiori q̄ tollit̄ ꝑ peccatū: ideo min⁹ verecundant̄ de rapina q̄ de furto. Et ſciendū ꝙ omnis raptor eſt fur ſed nō ecōuerſo: q: nullus improbior fur q̄ qui vi rapit aliorum bona: vt notat Hoſt. ⁊ ſic videt̄ ꝙ violētia adauget peccatū furti ⁊ facit rapinam: vn̄ ⁊ iura canonica ꝓ eodē reputant rem alterius vel etiā debitū nō ſoluere cuꝫ poteſt: ſeu iniuſte detinere ⁊ rem alienam violenter rapere: q: vtrobiq3 fit violentia iniuſte: ⁊ q̄ rem alteri⁹ vel debitū dare noluerit res alienas īuadit. xvj. q. j. c. decime et extra de reſti. ſpol. ſup verbo: iniuſte detinere: ſic notat glo. Secūdo queri poteſt q̄ ſit pena raptoris rerū. Ad hoc dicendū: ꝙ pena raptoris eſt ſm̄ leges: ꝙ ſi agat̄ cōtra eum infra annū ciuiliter: punit̄ in quadruplū: cōputata. ſ. ipa re. poſt annū vo in ſimplum: vt. ff. de vi bo. rap. l. j. et. ij. ſed ad iſtā penā ſolū tenet̄ poſtq̄ cōdēnat⁹ eſt nō ante: ⁊ ſic intelligit̄ illud Exo. xxij. Si q̄s furat⁹ fuerit ouem aut bouē: aut occiderit vel vendiderit quinq3 boues ꝓ vno boue: et q̄ttuor oues ꝓ vna oue reſtituet: q: illa lex eſt determīatiua pene ꝑ iudicē infligende: vt dicit Tho. ſcda 2e. q. lxij. ꝙ ſi agit̄ ꝯ eum crimīaliter tūc ꝓpter vim ſine armis punit̄ in tertia pte bonoꝝ ſuorū ⁊ fit infamis. ff. de iud. p̄ua. l. j. Rn̄. j. et. l. fi. Si vo cū armis punit̄ deportatiōe. ſ. q: deportabat̄ in inſulā ⁊ ꝑdebat oīa bona: vt inſti. pub. iud. itē lex iulia de vi. nūc aūt vt cōiter raptores puniunt̄ pena mortis: ſic latrones ⁊ nocturni agroꝝ populatores: ſm̄ vo canones excōicant̄ nō ſolū a ſuo ep̄o ſ3 etiā ab illo ī cui⁹ ep̄atu rapinā faciūt: vt ex̄ de rapt̄. c. j. ⁊. vj. q. iiij. c. placuit. Inſup ex̄ eo. ti. c. ſup eo. ponit̄ triplex pena ſm̄ triplicē differentiā raptoꝝ. Nā quidā raptores ſūt q̄ ꝑſeuerant ī cōtumacia nō ſatiſfaciendi vſq3 ad mortē incluſiue: ⁊ illis ibidē denegat̄ ſepultura eccleſiaſtica: ſacramenta euchariſtie et extreme vnctionis ⁊ peni

de raptoribus reꝝ

tentia: quidā vō in tota vita pſeuerant in cōtumacia nec reſtituunt licȝ facultatē ꝑtūc habent: ſed vſqꝫ ad mortem excluſiue differūt: in morte vō penitent ſed vnde reſtituant nō habēt: ſi hmōi penitentiā petierit dabit ei: ſimilit et viaticū: ſed tamē illi denegabit eccl'iaſtica ſepultura: qđ ſtatutum eſt ad alioꝝ terrorē. Unde pſbyteri et clerici nec eoꝝ ſepulturis debent intereſſe nec ab eis elemoſynas accipere: nec etiam ab eis qui illi⁹ rapine pticipes inuenti fuerint: qđ ſi cōtrafecerint ab officio ⁊ beneficio deponi debēt. Quidā deniqꝫ differunt petere ⁊ ſatiſfacere vſqꝫ ad mortē: in extremis tamē poſiti penitētie remediū humiliter poſtulant et debitā reſtitutionē vel reſtituendi ſecuritatē pſtant per ſe vel p heredes: talibus aūt nec penitētia nec eccl'iaſtica ſacramēta nec etiā ſepultura eſt denegāda. Hec oīa patent in dicto. c. ſup eo. vnde ⁊ heredes cōpellendi ſunt ſatiſfacere quātum habent de bonis eoꝝ quib⁹ ſuccedūt: verūtamē de raptoribus occultis nō debet talis rigor ſeruari: vt eo. ti. c. in l'ris. Quātum autē ad tertiū pncipale ſciendū ꝙ predo dicit quicunqꝫ alios iniuſte predat. Et poſſum⁹ ꝗtum ad pſens ponere quattuor genera pdonū. Nam pmo dicunt pdones qui viatores expoliant de rebus: inter ꝗs etiā cōnumerāt latrones ⁊ nocturni agrorū populatores: nam latro dicit qui inſidiat homīb⁹ in publicis ſtratis: nocturn⁹ vō populator agrorū dicit ꝗ de nocte vaſtat agros vel incēdit: ⁊ hos ſm leges impune licet interficere: vt. C. qñ li. vnicuiqꝫ l. j. et. ij. nec etiā gaudent īmunitate ſi confugerint ad eccleſiā: vt patet extra de īmu. eccle. c. inter alia. verūtamē peſſimū genus latronū eſt gen⁹ receptoꝝ. Hinc pari pena puniunt vt latrones: qꝛ ſine eis latitare nō poſſunt. ff. de recepto. l. j. et. ij. Secūdo dicunt pdones iſti milites vel ſoldati ꝗ accipiūt ⁊ tollūt a popularib⁹ vltra ſtipendia ſibi cōſtituta: vt patet. xxiij. q. j. c. militare nō eſt delictū. vbi ſubdit: ꝑpterea quadaȝ ꝓuidentia militātibus ſunt ſtipendia conſtituta: ne dū ſumpt⁹ querit pdo graſſet: hinc milites cū interrogarēt Johannē dicentes: quid faciem⁹ nos: ait illis: neminē cōcuciatis neqꝫ calumniā faciatis ſed eſtote cōtenti ſtipēdijs vr̄is. Tertio dicunt pdones ipſi plati qui vt ꝓcurationē impendant legato vel ſimiles expenſas faciant: plus extorquēt a ſubditis ꝗ̄ ſoluunt: ⁊ ta

les obligant ad faciendā reſtitutionē his a quib⁹ plus receperūt: ⁊ ſup hoc tantūdē cogent elargiri paupib⁹: vt pȝ ex̄ de emu. eccle. c. qꝛ plerīqꝫ. Quarto dicunt pdones ipi iudices vel officiales indebite pecunias accipiēs: vt. C. ad. l. iul. repetūdarū. et de hoc vltimo poſtea lati⁹ videbit. Deniqꝫ ſm Ray. eadē eſt pena pdonis ⁊ raptoris exceptis his ꝗ dicta ſunt de latrone ⁊ nocturno agroꝝ populatore: cū vterqꝫ raptor dici pōt: vt pdo cōtineat ſub raptore: ſicut ſpecies ſub genere: ⁊ ideo quos par facin⁹ coinꝗnat ⁊ equat: etiā pena ſil'is comitet: vt. xv. q. iij. c. ſane ꝗſqꝫ. Quātū deniqꝫ ad quartū pncipale ſciendū eſt: ꝙ pirate ſunt latrones vel raptores in mari: qui ſpoliāt ⁊ inſidiant pegrinis ⁊ mercatorib⁹ vl' naufragijs: ꝗ ſm Hoſti. excōicant ab ore ſummi pontificis ter in anno: ſed hoc intelligēdum niſi talia fuerint nauigia que piraticā tyrannidē exerceāt: vel niſi ſint inimici nomini xp̄iano: vel alicui pncipi ꝗ auctoritatē habet mouendi bellum ex cauſa iuſta in cui⁹ nomīe hec faciunt. C. de furt. in auten. nauigia. vnde extra de rapt. dicit. c. excōicationi ſubdant qui romanos aut alios xp̄ianos ꝓ negociatiōe aut alijs honeſtis cauſis nauigio vectos aut cape aut rebus ſuis ſpoliare pſumunt. Illi etiā qui xp̄ianos naufragiū patiētes damnata cupiditate ſpoliāt rebus ſuis: niſi ablata reddiderint excōicatiōi ſe nouerit ſubiacere: glo. ⁊ ſic ꝗ cōtra faciūt ſunt ipo iure excōicati: ⁊ tenent infra annū in ꝗdruplū. C. de furt. l. in eum. hoc eſt ſm leges ſi petat infra annū ad reſtituendū quadruplum: ſed poſt in ſimplū: vt in dicta. l. in eum. Unde generalit quicquid accipit de naufragio ſiue de ipa naui ſiue de littore ſiue de mari reſtituendū eſt. ff. e. l. ſi quis ex naufragio: al's nulla conſuetudine ſtatuto vel pcepto excuſat ꝗs: qꝛ deteſtabile furtū cōmittit. ff. de acqui. re. do. l. qua rōne. in fi. et dicta l. in eū. ⁊ ideo ſm Guil. nō excuſant dn̄i terrarū qui cōponūt cū nautis aliquo ab eis recepto ꝙ eos ſecuros faciūt: ꝙ ſi naufragiū paterent nihil ab eis reciperēt vel recipi pmitterēt: cū al's hec ipa gratis facere deberēt: verūtamē cōſeruanda eſt cōſtitutio laudabilis in quibuſdā locis decernēs ꝙ quicūqꝫ accipit aliꝗd de ipo mari debet habere certā ⁊ moderatā portionē illi⁹: ꝗ talis cōſtitutio fit in fauorē naufragoꝝ ad hoc vt homines magis ipas res ꝗquirere

preſalijs

ſtudeāt ⁊ de labore ſuo ꝑmienẗ. Ad maiorē aũt omniũ ꝑdictoꝝ euidentiã ſciendũ ꝙ repſalie dicunẗ qñ aliquis oriundus de vna terra ſpoliaẗ vel dãnificaẗ ab alio oriundo ab alia terra: vel etiã qñ debitũ ei nõ ſoluiẗ tũc daẗ ſpoliato poteſtas: ꝙ ſatiſſaciat ſibi ꝯ quelibet de illa terra: vñ eſt ille ſpoliator vel debitor. Unde intelligendũ ẽ fieri repſalias tam quo ad pſonas ꝗ̃ quo ad res. De quo queri põt an repſalie ſint licite in foro ciuili ⁊ aĩe: pſertim cũ diciẗ li. vj. de iniurijs ⁊ dam. da. c. ⁊ ſi pignorationes quas vulgaris elocutio repſalias nominat: in quib⁹ alius ꝓ alio ꝑgrauaẗ tãꝗ̃ graues legib⁹ ⁊ equitati naturali cõtrarie ciuili ſunt cõſtitutiõe ꝓhibite ⁊c. nec enim licere videẗ qđ eſt contrariũ iuri naturali. Ad hoc rñdet Bartho. de ſaxoferrato in tractatu de repreſalijs: ꝙ oẽs doctores in iſtã declinãt ſententiã: ꝙ ſi ad illũ hominẽ gentẽ vel pplm qui iuſticiã facere ⁊ debitũ reddere neglexerit: haberi põt recurſus vl̃ regreſſus: tũc repſalie in foro ꝯſciẽtie non ſunt licite. Si vo nõ põt haberi regreſſus ad ſuporẽ tũc ſunt licite duob⁹ interuenientib⁹. Primo ꝙ aſſit auctoritas ſui ſuperioris: nõ enĩ licet alicui ſibi ius facere: vt xxxiij. q. ij. c. ſeculares. Secũdo ꝙ ſuporiſ auctoritas interponaẗ ex cauſa iuſta: nam iſta decreta. niſi ex vera ⁊ iuſta cã interponanẗ ſũt ipſo iure nulla: vt. l. j. §. hec vba. ff. ne vis fi. ei. Cauſa iuſta videẗ eſſe cũ dominus gens vel populus requiſit⁹ iuſticiã facere neglexerit vel denegauerit: ⁊ tũc nõ grauaẗ alius ꝓ alio: ſed potius puniẗ rector vel ciuitas ꝓ ſuis ciuibus ꝓpter negligentiã: vnde. xxiij. q. ij. c. dñs noſter. ſubditur: iuſta bella diffiniri ſolent q̃ vlciſcunẗ iniurias: ſic gens ⁊ ciuitas plectenda eſt que vel vindicare neglexerit: qđ a ſuis improbe factũ eſt vel reddere quod ablatum eſt. Tertio põt addi ſcḋm Tho. ſcḋa 2ᵉ. q. xl. qđ requiriẗ intentio recta: ⁊ hoc in foro cõſcientie: licȝ de tali animo nihil curetur in foro ciuili: intentio vo qua repſalie licite reddanẗ eſſe debet ad ꝓmouendũ bonum vel euitandũ malũ: alioquin nõ excuſarẽt auctoritas legitima ⁊ cauſa iuſta: quia dicit Aug⁹ in li. cõtra Fauſtũ: nocendi cupiditas: vlciſcendi crudelitas: implicatus ⁊ implicabilis anim⁹: feritas rebellando: libido dominandi: ⁊ ſi qua ſunt ſimilia: hec ſunt que in bellis iure culpanẗ. Cõcordat etiã Jo. an. in dicto. c. et ſi pignoratiões. ⁊ addit Bartho. ꝙ vltra ꝑdictas cauſas domin⁹ vel ciuitas ſtatuere põt in terris ſibi ſimpliciter ſubditis: ꝙ ꝗlibet de ciuitate: villa vel terra eis ſimpliciẗ ſubiecta ꝓ debito alterius capi poſſit: ſicut qñqꝫ ſtatuiẗ ꝙ vxor ꝓ viro teneaẗ ſicut florẽtie ſtatutũ eſt. ꝙ ꝓ mercatore fugiẽte teneanẗ vxores ⁊ liberi: licȝ nõ ſint heredes. Multi tamen ſunt cõtra quos repſalie cõcedi nõ poſſũt. Primo clerici: vt de iniu. ⁊ dam. da. c. vnico. li. vj. Secũdo ſcholares. C. ne fil. ꝓ pa. auẗ. habita. ſiue iam applicauerit ad locũ ſtudij ſiue pegrineẗ cauſa ſtudij: ⁊ idẽ putant de nũcijs ⁊ famulis eoꝝ: vt dicta auẗ. ibi: eoꝝ nũcij. ⁊ idẽ de ſcriptorib⁹ ⁊ ſimilib⁹ qui neceſſarij ſunt in ſtudijs: idem de patre eunte ad videndũ filiũ l̃ ſtudijs: vt notaẗ ff. de iudi. l. ij. §. idem claudio. in glo. ſuper verbo: venerat. Tertio ambaſiatores ⁊ eorum ſeruitores: vt. ff. de iudi. l. ij. §. legatẗ. Quarto euntes ad indulgẽtias ⁊ pegrini vt no. glo. ſup dicto vbo: venerat. xxxiij. q. iij. c. ſi ꝗs romipeditas. Quinto omnes q̃ nõ poſſunt in ius vocari: vt infans furioſus ⁊ ſic de alijs: qui poſtponunẗ in. l. ff. de in ius vocã. tales tñ ꝯ quos rõne pſone repſalie nõ poſſunt exerceri ꝯ eoꝝ res exerceri poſſunt: ſecus aũt ſi rõne cauſe poſſũt exerceri repſalie: vt ſcholares: ambaſiatores in rebus ſaltem quas ſecũ ducũt tanꝗ̃ neceſſarias ad dictã cauſam. Quidã tamẽ dicũt ⁊ ſecurius quo ad forũ cõſcientie: ꝙ ſcȝ repſalie cõcedi nõ poſſunt niſi ꝯ delinquẽtes. ſ. magiſtrat⁹: officiales ⁊ cõſiliarios iuſticiã denegãtes: de ſen. excõ. c. romana. in fi. li. vj. Item ꝯ vniuerſitatẽ iuſticiã denegantẽ. ff. ꝙ me. cã. l. metũ. §. animaduertendũ. ⁊ ꝯtra dñm ⁊ eius ſubditos ſibi auxiliũ ꝑbentes ad iniuſticiã: de ſen. ex. c. ſi ſentẽtia. li. vj. ⁊ ꝯtra ꝑncipalẽ debitorẽ et eum q̃ res detinet. ff. de his q̃ in frau. cre. l. ait ptor. §. ſi debitorẽ. nec ſolũ in reb⁹ ſed etiã in pſonis cõcedi poſſunt cum iuſticiã denegãtes ꝓ ꝯdẽnatis habeanẗ: qđ patet qꝛ põt eis indici bellũ ⁊ eoꝝ res apphendi vt dicto. c. dñs ⁊ cõdemnatus capi ⁊ in carcerẽ trudi poſſit. C. qui bo. ce. poſ. l. j.

qd

De reſtitutione furti qđ ꝗttuor ꝑmis modis cõmittiẗ. ſ. auferẽdo hominẽ: rem alienam: ꝓpriã vel publicam: Sermo VIII

Non furtum facies:

n Exod.xx. Tertio ꝓncipaliter aliena furātes tenent̄ ad reſtitutōez. Ad cui⁹ euidentiā ſciendū: ꝙ furtū eſt cōtrectatio rei aliene mobilis ⁊ corpalis inuito dn̄o animo lucrifaciēdi gratia: ſcꝫ rei poſſeſſionis vel vſus: ſicut plenius eſt determinatū in ꝓncipio hui⁹ ꝑcepti: ⁊ cōmittit̄ multis modis. Tū q̄dā furta remanēt ī nomīe generali: quedā vo nomē ſpeciale ſortiunt̄: verbi gra: furtum rei ſacre dicit̄ ſacrilegiū: ⁊ furtū de republica dicit̄ peculatus: furtū aūt beſtiarū dicit̄ abigeatus: ⁊ furtū hoīm dicit̄ plagiū: de quibus poſtea videbit̄. Hic ꝙ queri pōt vtrum extrema neceſſitas famis vel frigoris aliquē excuſare pōt a furto: ꝑſertim cū dicit̄ extra de furt̄.c. ſi quis ꝓpter neceſſitatē famis aut nuditatis furatus fuerit cibaria: veſtē vel pec⁹ peniteat hebdomadas tres: ſi reddiderit nō cogat̄ ieiunare. Ad h̄ r̄ndet Tho. ſcd̄a 2ᵉ.q.lxvj. ꝙ ea que ſunt iuris hūani nō poſſunt derogare iuri naturali vel diuino. Scd̄m autē naturalē ordinē ex diuina ꝓuidentia inſtitutum: res inferiores ſunt ordinate ad hoc qd̄ ex his ſubueniat̄ hominū neceſſitati: ⁊ ideo ꝑ rerū diuiſionē et appropriationē ex humano iure ꝓcedentē: nō impedit̄ quin homīs neceſſitati ſit ſubueniendū ex hmōi rebus: ⁊ ideo res quas aliqui ſupabūdanter habent: ex iure naturali debent̄ pauperū neceſſitati. Unde dicit Ambro. ⁊ habet̄ in decretis. xlvij. di. ſicut hi: Eſurientiū eſt panis quē tu detines nudorum indumentū eſt qd̄ tu recludis: miſerorū redemptio ⁊ abſolutio ē pecunia quā tu in terra defodis. Sed qꝛ multi ſunt neceſſitatē patiētes: ⁊ nō pōt ex eadem re omnib⁹ ſubueniri: cōmittit̄ vniuſcuiuſqꝫ arbitrio ꝓpriarū rerū diſpenſatio vt ex eis ſubueniat neceſſitatē patiētib⁹. Si tamē adeo ſit vrgens ⁊ euidens neceſſitas vt manifeſtū ſit inſtante neceſſitate de rebus occurrētibus eſſe ſubueniendū: puta cum īminet ꝑſone ꝑiculum ⁊ aliter ſubuenire nō poteſt tunc licite pōt aliquis ex rebus alienis ſue neceſſitati ſubuenire ſiue manifeſte ſiue occulte ſublatis: nec hoc ꝓprie habet rationē furti. Unde dic̄ glo. ſup dicto.c. ſi q̄s: ꝙ ex eo ꝙ imponit̄ penitētia intelligit̄ ꝙ modica fuerit neceſſitas: ſi enī magna fuiſſet nō imponeret̄ penitētia: qꝛ tali tempore ſunt omnia cōmunia ꝺ iure naturali ⁊ ciuili: vt notat̄. xlvij. diſt.c. ſicut hi. vbi ſequit̄: ꝓpriū nemo dicat qd̄ eſt cōmune pluſqꝫ ſufficeret ſumptui ⁊ violēter obtentū eſt: id eſt q̄ ſumit plus q̄ꝫ ſufficeret illud q̄ſi violēter rapit: et. xlij. diſt.c.j. dicit̄ ex cōcilio Carthaginēn. ꝙ ſm Hiero. aliena rapere cōuincit̄ q̄ vltra neceſſaria ſibi retinere probat̄. Cōcordat Rich. addens ꝙ nullū ius poſitiuū ſtatuere poſſit ꝙ tpe neceſſitatis furari nō liceret: quia tūc ipa res aliena facta eſt ꝓpria iure naturali qd̄ fortius eſt poſitiuo: qꝛ īmutabile ⁊ tollere pōt poſitiuū: ſed nō ecōuerſo. Concor. Monal. qui ſupaddit ꝙ ſi neceſſitas nō eſt magna: tūc reſtituere debet ⁊ agere penitentiā de furto: vt eo.ti.c. ſi quis. in glo. vbi dicit vlteri⁹: ꝙ in extrema neceſſitate ſe defendēdi cū aliter ſe tueri nō poſſet pōt aliū occidere: vt in cle.j. de homicidio: ⁊ in ſimili caſu neceſſitat̄ multa ꝓhibita cōcedunt̄ ⁊ ſpecialit̄ vſus rerū.

Qꝫ ſi querit̄ cur tpe neceſſitatis magis licitū ſit furari vel occidere q̄ꝫ fornicari ꝓpter famis neceſſitatē. Ad hoc r̄ndet ibidē glo. ꝙ ꝓpter neceſſitatē res facta eſt cōis: ⁊ ſic licet ea vti: ſed ī fornicatiōe nō eſt ita: ⁊ qui in neceſſitate ſe defendit cū moderamine inculpate tutele aliū non interficit: ſꝫ ille qui p̄mus aggredit̄ ſeipſum interficit.

Ad clariorē aūt intellectū octo differentias furantiū breui ſtilo ꝑcurram⁹. Primi nāqꝫ furtū cōmittunt hominē auferendo: de quo habet̄ ex̄ de furt̄.c. qui furat⁹ fuerit hominē. glo. liberū ⁊ vendiderit cōuictus noxe morte moriat̄. glo. Qui furatur ſeruum hac pena non tenet̄. ff. ad.l. fal. de plag.l. vlt. ſm canonē etiā hec pena nō imponit̄ ſed illa que tangit̄ ex̄ de rapto.c. in archiepātu. vbi ꝓſequit̄ de pena ſm quātitatē delicti. Hic queri pōt vtrū xpian⁹ furtim auferēs xpianos detentos a paganis vel eos liberans: teneat̄ ad reſtitutionem. Ad hoc r̄ndet Ray. ⁊ Hoſti. ꝙ ſi hoc facit tpe guerre tūc ī nullo tenet̄: vt. xxiij. q.ij.c. dn̄s nr̄ iubet ad ieſū naue vt cōſtituat ſibi retrorſū inſidias ⁊c. ſi vo facit h̄ tpe treuge tūc tenet̄ ipi pagano reſtituere: nō tñ hoīem ꝓpter ꝑiculū aīe ſed eſtimatiōez. Silr̄ etiā obligat̄ de alijs ablatis eodē tpe facere reſtitutionē: vt. xxij. q.j.c. noli. vbi ſubdit̄: fides enī q̄n ꝓmittit̄ etiā hoſti eſt ſeruāda ꝯ quē bellū gerit̄. xxij.q. iiij.c. innocēs. ibi. fides proximo licꝫ infideli data ꝑponit̄ diuino mādato: q.ſ. Joſue ꝯ dn̄i mādatū pepcit gabaonit̄. Si tñ pagani cōpu

lerūt illos captiuos ad circūciſionē idola/
triā vel aliud moꝛtale peccatū: tūc ipi peni
tus liberi facti ſunt: nec etiā tūc peccat il/
lum furans ſed meret̄. Dicit̄ em̄. liiij. diſt.
c. nulla officia publica iudeis iniūgant̄ ꝑ
q̄ eis occaſio tribuat̄ penā xpianis inferre
ſi q̄ vo xpiani ab eis in iudaiſmo ritu ſunt
maculati vel etiā circūciſi: nō reddito p̄cio
ad libertatē ⁊ religionē redeant chꝛiſtianā
⁊ ſm Hoſti. chꝛiſtianꝰ iſte ſi dum eſſet treu/
ga frāgeret eam: ⁊ ſic erat in culpa dū fuit
captus: nō poteſt a ſaraceno furari: ſed te/
net̄ ad reſtitutionē niſi īmineret piculum
neceſſitatis. Ratio eſt: quia talis iuſte deti
net̄: ſecus aūt ſi iniuſte detineret̄. Secū/
di vo furtū cōmittūt rem alienā auferēdo
⁊ eſt duplex. Nā quoddā eſt manifeſtū cū
quo. ſ. fur dep̄hendit̄ anteꝙ̄ ad locū deſti
natū veniat. Aliud eſt nō manifeſtū cum q̄
ſcꝫ fur nō dep̄hendit̄. ff. e. l. ij. et. iij. Pena
vo hmōi furti variat̄ ſm ꝙ varie de ipſo
agit̄. Uꝫ ſi querit̄ de legibꝰ ſtatuētibus
occidi fures vtrū ſint licite. Rn̄det Sco. in
iiij. diſ. xv. ꝙ tales leges ſunt iniuſte: ⁊ per
cōſequens occidentes eos ſunt homicide.
Huiꝰ ratio eſt: qꝛ lex diuina ꝓhibuit homi
nē occidi: dicēs: Nō occides. ⁊ nulli infe/
riori licet in lege ſupioris diſpēſare: ⁊ ergo
nulla lex ꝯſtituens hoīem occidi iuſta eſt:
ſi in illis caſibꝰ ſtatuat ī quibꝰ deus nō ex/
cipit. Excipit aūt ī multis. ſ. ī blaſphemia:
homicidio: adulterio ⁊ in multis alijs: nō
tamē inuenit̄ excepiſſe in furto: ſed potius
voluit diuina lex furē puniri pecunialiter
⁊ nō pena moꝛtis. Cōcoꝛ. Landul. ⁊ etiam
lex humana ciuilis. ſ. generalis: niſi ī fran
gente pacē ⁊ ſtratā ſpoliantē: qui etiā pōt
ꝓ q̄nqꝫ ſolidis ſuſpēdi: vt in. x. colla. de pa
ce tenēda. §. ſi q̄s quīqꝫ ſolidos. Si ḡ agit̄
cōtra furē crimīaliter ⁊ ad penā criminis:
tūc quidē nō eſt ſuſpēdendus vel demēbrā
dus ſed aliter puniēdus: ſcꝫ vt fuſtiet̄ vel
exulet vel alio modo puniat̄ ꝓut iudici vi
debit̄: qd̄ intelligendū eſt de ſimplici fure
q̄ occulte ⁊ ſine armis delinquit. C. e. auk.
ſed nouo. Si vo cum armis vel etiam ſine
armis violēter aggredit̄ in domo mari vel
itinere: tūc plus eſt ꝙ fur ⁊ ꝯtra eū acrius
ꝓcedit̄. ff. de penis. l. capitaliū. §. graſſato
res. et. §. famoſus. de qua pena tactū eſt. ſ.
vbi agitur de raptoꝛe ſimplici ſine armis.
Quādoqꝫ etiā tales ſm leges licite abſqꝫ
iudice occidunt̄: vt patet extra de homi. c.
ſi ꝑfodiens. vbi dicit ꝙ fur nocturnus im/
pune poteſt occidi: diurnus autē non niſi
telo ſe defenderit: quia iam plus eſt ꝙ̄ fur:
glo. armoꝛū nomine fuſtes ⁊ lapides intel
ligunt̄. ff. de furt̄. ſi pignoꝛe. §. furem. ⁊ fer
rum ⁊ omne qd̄ arcu manumittit̄. inſti. de
publi. iudi. §. item lex. coꝛ. vin. Si vo ciui/
liter agat̄ contra eum tūc pena furti mani
feſti eſt quadruplum: non manifeſti eſt du
plū: vt inſti. de obli. que ex delic. naſ. §. pe/
na. que etiā pena de iure canonico licite pe
ti poteſt: vt. xiiij. q. v. c. fi. in glo. vlt. niſi ſit
furtum domeſticū a filio patri factū vel ab
vxoꝛe marito: vt. ff. de penis. l. reſpiciendū
§. furta domeſtica. ⁊ hec pena peti poteſt
etiaꝫ poſt annū: inſti. de ꝑpe. ⁊ tem. acti. §.
furti. et poſtꝙ̄ egit contra eum criminalit̄
poteſt iterū cōtra eum agere ciuiliter ⁊ ecō
uerſo: vt. C. quādo ciuilis actio p̄iudicet.
l. vnica. ⁊. ff. e. l. vlti. ſed hoc tm̄ in foꝛo con
tentioſo. nam in cōſciencioſo ſufficit reſti/
tuere ſimplū cum omni damno ex tali fur/
to ſecuto. Tertij ꝓinde furtum cōmittūt
rem ꝓpꝛiā recuperando: de quo p̄mo q̄ri
poteſt: vtrum ille qui recupat rem ſibi ſub/
tractā furto vel violentia vel modo equi/
pollenti furto: vel violentie teneat̄ ad re/
ſtitutōeꝫ. Ad hoc reſpōdet Alex. de hales
in tractatu de reſtitutiōibus opinādo ſine
p̄iudicio: ꝙ cum quis furtiue vel violēter
recupat nō quidē rem ſuam ſed equiualen
tem: ⁊ hoc in cōtinenti ſine interpolatione
tempoꝛis nō tenet̄ ad reſtitutiōeꝫ: niſi ꝑus
alter reſtituat illud quod iſte abſtulit: q̄a
vim vi repellere licet incōtinēti: niſi inquā/
tum id quod iſte rapuit melius eſſet: ſecus
tamē eſſet in tempoꝛe interpolato: cuiꝰ ra/
tio eſt: quia multa ꝑpetrata inſtante dolo/
re remanēt impunita: que ſi ceſſante dolo/
re fierent punienda eſſent: qd̄ ſi rem ꝓpꝛiā
furto vel violentia recuperet non tenet̄ ad
reſtitutionem. Nec obſtat ꝙ nemo ſibi ius
facere debet cum nō ſit iudex: quia hic nul
lum piculum imminet reipublice cum ſine
ſcandalo recupet rem ſibi ablatā: nec etiaꝫ
ille qui ꝑ violentiā accepit rem equiualen
tem tenet̄ ad reſtitutionē: quia ſimpliciter
nō facit furtum: peccat tamē oꝛdine debito
p̄termiſſo ſibi rem equiualentē vſurpando
⁊ ſi dicat̄ ꝙ cōtrectat rem alienam: dicen/
dum ꝙ non vt alienā. Secūdo queri po/
teſt: vtrum ſeruus mercēnarius vel cōdu/
cticius vel alius creditoꝛ rem ſuā vel ope/
ris mercedē habere nō valēs: aut debita:
vtpote: quia impotēs eſt ad litigandū: co

ꝙ debitor eſt ſe potentior: vel ꝙ iura ſua ꝓbare non poteſt: vel quia iudex ſibi iuſticiam nō facere ⁊ ſimilia: in hoc caſu creditori ſuo ſubtrahens aliqd̄ equiualēs debitis illis aut rebus: ad reſtitutionē teneatur. Ad hoc reſpondet Hein. de gādauo in q̄tlibetis ſuis ꝙ talis nō peccat nec in mō recuperandi: nec in retinēdo rē ſibi recuperatā. Cuius ratio eſt: q: licet iniurias ꝓpulſare ⁊ ad reſtitutionē cōpellere regulariter fieri nō debeat ꝑ ſingularē ꝑſonā: ſed ꝑ publicū iudicē q̄ñ per eum bono modo acqri poteſt: in caſu tñ ꝙ hoc minime ꝑ iudicem acquiri poſſet: tunc ſingulari ꝑſone intelligitur ꝯceſſū tanꝙ miniſtro legis ⁊ iudici regulari: ⁊ huius ſententie videt̄ Aug⁹. eē in epiſtola ad Macedoniū. ⁊ habet̄. xiiij. q. v. c. nō ſane: q̄cquid ab inuito ſumit̄ iniurioſe aufert̄. Nā plerique nec medico volūt reddere honorē ſuū: nec operario mercedē ſuā: nō tñ hec que ab inuito ſuſcipiunt̄ per iniuriā accipiunt̄ q̄ potius per iniuriā nō darent̄. Eiuſdē etiā ſentētie videt̄ Innoc. in. c. olim. j. extra de reſti. ſpo. in ſcd̄a opinione in glo. que tñ ſane ſunt intelligēda q̄ñ ꝑ talē furtiuā ſubtractionē nec ſibi nec alijs īmineret aliqd̄ ꝑiculū diffamie vel cui⁹cunque mali: qd̄ potiſſime fieri pōt: dū creditor fuerit diſpenſator debitoris: vel dū res aliqua debitoris ad ipm̄ per aliā viam occultā ⁊ licitā venerit: ita ꝙ nulli ex h̄ immineat periculū cuiuſcūq̄ diſpēdij ſpūal' vl' corporalis: al's em̄ ſibiipi ſatiſfacere minime pōt ꝓpter quinque mala q̄ poſſūt inde euenire. Primo ꝓpt̄ periculū ſcādali fraterni: q: ꝓximo innocēti ꝓ furto poſſet imponi. Secundo ꝓpter periculum ꝓprie diffamie qua q̄s fur defacili poſſꝫ credi. Tertio ꝓpter periculū ꝓprie ꝑſone vel vite: quia ſi hoc ꝑ teſtes efficacit̄ ꝓbaret̄: tanꝙ fur iuſte puniri poſſet ſcd̄m leges. Quarto propter periculū anime: q: ſi iurare cogeretur vtrū rē ablatā ſubtraxiſſet aut euꝫ ſciret q̄ rē illā clanculo abſtuliſſet: defacile piuriū īcurrere poſſet ex timore: ne ſcꝫ factū ꝓpalando puniret̄ a iudice. Quinto ꝓpter p̄ceptū iuris poſitiui manās ab ordine diuini iuris: quia talis vſurpat ſibi publicam poteſtatē qd̄ facere nō licet: vt. C. ne quis in cauſa ꝓpria. l. j. Propter q̄ttuor eni iuſtiſſime ꝓhibitū eſt ne quiſque ſibiipi ſatiſfaciat. Prīo ne liceat vnicuique raptori vel furi dicere: ego non rapui ſꝫ tm̄ mihi ſolui qd̄ debebat̄ mihi. Scd̄o ne diſcordie naſcerent̄ ſi ꝑter ordinarium iudiciuꝫ ſuꝑioris: vnuſq̄ſque ſibi de reb⁹ alteri⁹ ſatiſfacere poſſet. Tertio q: vnuſq̄ſque in ſoluēdo ſibi ꝑcium rei ſibi debite: plus iuſto defacili debitū eſtimaret. Quarto q: facilit̄ eſtimaret minus iuſto p̄ciū rei a ſe ſubtracte de q̄ ſibiipi ſatiſfaceret. Verūtamē cū nō eſt ſpes recuperandi ſua ꝑ iudicē ordinariū: nec īminet aliqd̄ ꝑiculū in illa ſubtractione nec ſibi nec alij: nec ſpirituale: vt fame vel culpe: nec corꝑale vt vite vl' pene: tūc cū timore dei cū recta ratiōe pōt ſibi ipſi de bonis creditoris occulte ſatiſfacere: p̄ſertim cum modernis t̄pib⁹ rariſſimi inueniunt̄ fautores: ꝓmotores ⁊ defenſores miſerabiliū ꝑſonaꝝ: maxīe tñ cauere debet ne ſibi vl' ſuis heredib⁹ iteꝝ fiat reſtitutio: ꝓpterea de hoc heredes ſuos informare debet ne q̄cq̄ recipiāt ſi ꝓ t̄pe vellet q̄ obligat⁹ fuerat aliq̄d eis dare: nō tñ hoc facere p̄ñt q̄ñ timetur aliqd̄ ꝑiculū p̄dictoꝝ: cuius rō ē q: ſic retineret ꝯtra ſe vl' ꝯtra ꝓximū: ⁊ ſic p̄termitteret iuſticiā naturalē: eo ꝙ ꝓpter rem t̄palē poſtponeret rē maiorē: ſcꝫ famā: vitā vel animā: ⁊ ſic peccaret. Quarti aūt furtū cōmittūt rē publicā ſpoliādo: ⁊ vocat̄ peculat⁹: vt. xxxiij. q. iiij. c. quid ē: vbi ſubdit̄. Peculat⁹ em̄ dicit̄ furtū de republica. C. de cri. pecula. ſequit̄: ⁊ nō ſic iudicat̄ furtū rei p̄uate quō reipublice. Q: ſi q̄ritur q̄d ē de furātib⁹ ⁊ in vſus ꝓprios cōuertētib⁹ pecunias vel alias reſpublicas. Ad hoc dicēdū ꝙ vltra res puniri debent capitali pena ſm̄ leges: vt inſti. de pub. iudi. §. lex iulia peculat⁹. Itē q̄ miſcet ferrum vl' rē ſimilē auro vel argēto publico. ff. ad. le. iul'. pe. l. j. in fi. Similit̄ cōmonetari⁹ publicus q̄ p̄tē monete publice ſignat ꝓ ſe et ſibi retinet: vt. l. ſacrificijs. §. q̄ cum. ff. eo. Officiales ē publici tenētes ſigillum florenoꝝ ⁊ īmiſcētes ſigillo florenos non bonos: ⁊ ſic ledētes rēpublicā incidūt in peculatū: ar. dicta. l. j. ff. ad. l. iul'. pecu. Similiter q̄ dānificāt rēpublicā delendo vl' maculando librū vl' ſcripturā ꝯtinentē mēſurā agroꝝ vl' viaꝝ publicaꝝ: vt. l. q̄ tabulā. ff. ad. l. iul'. pecu. Similit̄ qui damnificant rē publicā ſe creditores fiſci ſimulantes: ⁊ pecuniā quātūcunque p̄uatā a debitore fiſci recipiētes: vt. ff. ad. l. iul'. pec. l. ſacrilegij. §. eodē capite. Similit̄ officia publica vēdētes ⁊ dignitates: tenent̄ ad reſtitutionem pecunie: licet non illis q̄ dederunt ſꝫ pauperibus: ⁊ taliter ementes debēt grauiter

puniri edicto leg. iulie de ambitu.l.vnica ff.ad.l.iul.ambit⁹:inſti.de pub.iudi.§.ſũt ꝑterea:⁊ de ſimilib⁹ idem iudiciũ habeat. Uerumtñ qui vtilit ⁊ iuſte reipublice deſ/uiunt:ſi de pecunijs reipublice qñq̃ ad tẽpus ꝓprijs lucris deſeruirẽt nõ peccarẽt: dũmõ reſpublica ꝑ h̃ in nullo grauaret vel dãnũ pateret:vtpote q2 eadẽ pecunia toto tpe illo al's maneret ĩtacta:nec alicui vſui vl' vtilitati applicaret:nã oẽs q̃ nocumentũ inferũt reipublice:puta monetas falſificãdo:in põdere materia ⁊ forma:vl' cõmunẽ exactionẽ diminute pſoluendo: vel aurũ argentũ ⁊ ſic de alijs ſemiplene depurando:⁊ omnes q̃ in varijs mercantijs põdera ⁊ mẽſuras falſificãt:dicunt fures reipublice:vt.ff.de ꝯtrahẽ.emp.l.j.⁊ taleſ fures exurunt ſm leges in aqua bullienti:vt ff.de fal.moñ.l.ij.nec talis moneta liberat ſoluentẽ.ff.de pig.l.elegant. In hac etiaz ſorte cõputant mercatores q̃ cõueniũt int ſe:vt merces certo p̃cio.ſ. plus iuſto vẽdatur:vel ꝙ vnus ſolus vẽdat ad magis extorquendũ:⁊ p̃cipue q̃ ĩpetrat ꝙ in ciuitate ſibi ſoli liceat vẽdere certas merces:nã ſi q̃s hmõi officiũ exerceat ſm leges debet oĩbus bonis ſpoliari ⁊ exilio ꝑpetuo damnari. Similit ꝓcedentes ⁊ admittẽtes puniri debent:vt.C.de monopol.l.vna:nec mirũ:quia tales maxime damnificant cõitatẽ:⁊ tenentur ad reſtitutionẽ omniũ que plus iuſto p̃cio receperũt. Deniq̃ deteſtabile furtũ eſt transferre terminos proximi ſui:de quo dicitur Deut.xxvij. Maledict⁹ q̃ transfert terminos ꝓximi ſui:qđ p̃ncipaliter intelligit de iniuſta detẽtiõe alicuius fũdi:⁊ ſecũdario de vſurpatiõe iniuſta rei cuiuſcũq̃. Ad laudẽ dei.

De reſtitutione furti in quattuor vltimis modis:ſcʒ i ſacrilegijs:in iuẽtis:in vſu rei aliene:⁊ in occulta retentione iniuſta:licet iuſte acq̃ſita: Sermo IX

On furtum facies

n Exo.xx. Uiſis de quattuor p̃mis differentijs furantiũ iã reliq̃s ꝓſequamur.
A Quinti nãq̃ furtũ cõmittũt ꝑ qđ ſacrilegiũ incurrũt: qđ ipm furtũ nõ mediocriter aggrauat:vnde dicit Aug. ſuper Joh.⁊ habet.xxiij.q.iiij.c.quid ergo: qđ nõ ſic iudicat furtũ rei priuate quõ rei publice:vt patet in ſermone ſeq̃nti.ſeq̃t. Quanto vehemẽtius eſt iudicãdus ſacrilegus fur:nõ vñicuiq̃ h̃ tollere h̃ eſt: ſ3 de eccleſia:q̃ aliq̃d de eccl'ia furat inde ꝓditori cõparat:q̃ ſcʒ erat fur ſacroꝝ loculoꝝ dñicoꝝ vt ibidẽ p̃mittit. Pro q̃ ſciendũ ꝙ ſacrilegiũ ẽ quotiẽs q̃s ſacrũ violat: vl' auferẽdo ſacrꝝ de ſacro:vl' ſacrũ de nõ ſacro: vl' nõ ſacrũ de ſacro:vt habet.xvij.q.iiij.c.ſi q̃s ꝯtumax.§.ſacrilegiũ:vbi ſubdit ꝙ ſacrilegiũ duplicẽ penã ꝯtinet:pecuniariam ſcʒ ⁊ excõicatiõis:⁊ ſm glo.p̃ma eſt ꝓ damnũ paſſo:ſcđa ꝓ emunitate eccl'ie violate: vñ dicit ibidẽ.c.ſi q̃s domũ:ꝙ q̃ monaſteria ⁊ loca deo dedicata ⁊ eccl'ias infringũt ⁊ depoſita ⁊ alia q̃libet exinde abſtrahũt: dãnũ nouies cõponãt ⁊ emunitatẽ tripliciter:glo.i.ꝓ emunitate triplicit tantũ det q̃tũ abſtulerũt:⁊ velut ſacrilegi canonice ſẽtẽtie ſubiũgant. Porro cãm hui⁹ duplicis pene aſſignat Tho.ſcđa.2ᵉ.q.xcix.dicens:ꝙ in penis infligẽdis duo ſũt ꝯſiderãda. Primo equalitas ad hoc ꝙ pena ſit iuſta:vt.ſ.in quo q̃s peccauit ĩ hoc torqueatur:vt dr Sap.xj.⁊ hoc mõ ꝯueniens pena ſacrilegij q̃ ſacris iniuriã infert excõicatio:ꝑ quã a ſacris arcet. Secũdo vtilitas: q2 pene q̃ſi medicine q̃dã infligunt:vt his territi deſiſtãt homines a peccatis. Sacrilegus ẽ q̃ ſacra nõ veret nõ videt a peccato ſufficient arceri ꝑ h̃ ꝙ ei ſacra interdicũtur de quib⁹ nõ curat:⁊ ideo ſm leges humanas adhibet capitis pena: ſm eccl'iam xo q̃ mortẽ nõ infert adhibet pena pecuniaria q̃ tñ eſt varia:vt patet.xvij.q.iiij.in diuerſis caplis:q̃ pena ſm quãtitatem criminis ⁊ locoꝝ ꝯſuetudĩes infligẽde ſũt:vñ ſacrilegiũ in rebus eccl'ie ꝑpetratũ homicidium reputat:vt patet.xij.q.ij.c.q̃ abſtulerit:vbi dicit:q̃ chriſti pecunias ⁊ eccl'ie rapit:aufert ⁊ fraudat homicida eſt:⁊.c.ĩ legibus ſeculi:dicit ꝙ in vndecuplũ reſtituere debeat. Sexti vero furtũ cõmittũt aliena inueniẽdo. Hic q̃ri põt vtrũ inuẽta a caſu ⁊ fortuna reſtitutiõi ſubiaceãt: cũ nõ dimittat peccatuz niſi reſtituat ablatum. Ad hoc rñdet Richar.in.iiij.diſ.xv. ꝙ rerũ quedã ſunt cõmunes oĩni iure naturali: vt volucres nõ domeſtice ⁊ piſces maris: lapilli:gẽme:margarite ⁊ alia p̃cioſa in littore maris inuẽta q̃ nunq̃ fuerũt occupata ⁊ ſimilia:inſti.de reꝝ diui.§.⁊ q̃dẽ:⁊.§.fere beſtie:⁊ talia reperiẽs reſtituere nõ tenet:q2 de talibus dicit in dicto.§.fere be/

de invenientibus res alienas

ſtie: que in nullius bonis ſunt naturali ratione cōcedunt͛ occupāti. Quedā vero ſūt vniuerſitatis: vt illud quod eſt ciuitatis ī cōmuni vt theatra: ſtadia ⁊ ſimilia: vt inſti. de rerū diui. §. vniuerſitat͛. Qui ḡ ea q̄ ſūt cōmunitatis aliq̄ caſu inuenerit: cōmunitati reſtituere tenet͛. Quedā etiā ſūt ꝓpria ſingulorum que ſi inuenerit tenet͛ ſimilit͛ reſtituere vero dn̄o ſi pōt: alioqn huic dicit͛ xiiij. q. v. c. ſi qd inueniſti ⁊ non reddidiſti rapuiſti: ⁊. c. multi ſine peccato putāt eſſe ſi alienū qd inuenerint nō reddāt ⁊ dicunt deus dedit mihi cui habeo reddere: diſcāt hoc peccatū eſſe ſimile rapine ſi quis inuēta non reddat: ꝙ ſi cui' ſint ignorat: tn̄ facere debet quod poteſt ad inueſtigandum cuius ſint: debet eīm facere ꝑconizari in loco vbi inuenerit ⁊ in locis circūiacētibus: ꝙ ſi vere dm̄ circūſtantijs debitis ꝓbatū inuenerit: eidē ſine difficultate reſtituat: quia vt dicitur. ff. de furt͛. l. fal. §. qui alienum: qd iacens cauſa lucrefaciendi ſuſtulit furti aſtringit͛ ſiue ſcit cui' ſit ſiue ignorat: ⁊ hoc rationabiliter: qm̄ ex q̄ ſcit eam nō eſſe ſuā ꝓſupponere debet eā de iure ad aliū ꝑtinere. Si vero nō poteſt inuenire cuius ſint habita ſufficienti inquiſitiōe: tunc illi reſtituet cui incūbit cura de republica: quod verū eſt ſi preſumit eū tā fidelem: ꝙ aut ad verū dominū reuocabit aut ꝓ amittentis anima pauperibus vtiliter diſpēſabit: alioquin perſonaliter hoc faciet conſilio diſcreti ⁊ timorati cōfeſſoris: vel ſi ipſe inuentor tenuis eſt in ſubſtantia cū cōſilio huiuſmodi confeſſoris ſibi retineat ⁊ ꝓ illius ſalute dominū exoret. Ad maiorem aut͛ [illegible]orū euidentiā ſciendum ſcd̄m Johānem [illegible]pla. inſti. de re. diui. §. ſingulorum: ꝙ fere beſtie: volucres ⁊ etiā piſces in fluminibus publicis: vt eſt renus: moſa: quia in nullius bonis ſunt: ideo naturali ratione conceduntur occupanti: ⁊ ideo dicit ꝙ licitum eſt ingredi fundū alienū cauſa aucupandi ⁊ venandi: dūmodo tamen domino fundi dānū nō inferat: quod ſi domin' fundi preuidet anteꝙ̄ ingrediaris: ab ingreſſu te prohibere poteſt: ⁊ ſi poſtea īgrediaris teneberis iniuriarum: verumtamen ſi non obſtante prohibitione illuc ingrediaris ad aucupandum vel venandum quod capies tuum efficitur: nec tibi poteſt auferri per dominum fundi: vt tenet gloſa. ff. de acqui. re. do. l. iij. inſti. de re. diui. §. apiū: ⁊ hoc de animalibus capiendis. Preterea dicit Heinricus boyc: extra de conſuetud. ꝙ ſi fuerit cōſuetudo ꝙ fera beſtia vl' auis ſtatim poſtꝙ̄ illaqueata fuerit taliter ꝙ expedire ſe non poſſit domino laquei acquiratur non illi qui de laqueo primo eam cepit: vel ꝙ primo ꝑcutienti non primo apꝓhendenti acquiratur: talis conſuetudo bene valeret: cum poſſit eſſe rationabilis ⁊ cā rationabili fundata: ſcilicet ad vitandas rixas que inter occupare volentes ſuſcitare ſolent: argu. ff. de vſufru. §. arborib'. §. equiſſimum: ⁊ de treu. ⁊ pa. c. j. ⁊. ij. Si vero in inquiſitione talium rerum non ſit certa conſuetudo tunc in talibus non poteſt acquiri dominium vel poſſeſſio ſine corporali apprehenſione: vt inſti. de re. diui. §. fere igitur beſtie. Fallit tamen in caſu vbi fera beſtia ſe expedire non poſſit: quia tunc eam acquiro quo ad dominiū vel poſſeſſionē: nedū cū eā apprehēdo: ſed etiā cū apꝓhendendi poteſtatē habeo ꝓ oculorum īſpectionē ⁊ affectionē apꝓhēdendi ac poſſidēdi: ar. ff. de acq̄. poſ. l. j. §. ſi iuſſeri: ⁊ de acqui. re. do. l. in laqueū: in fi. vbi hoc notat Berū. ⁊ Accur. licet Azo. ⁊. Jo. ibi dicant ꝙ ſtatim cū īcidit in laqueū talit͛ ꝙ̄diu luctando ſe expedire nō poſſet eā acquiro: ſꝫ Hein. boyc: credit ꝙ male dicunt. Nā etiā ſi a remotis oculis eā taliter illaqueatam inſpicio: mihi non acquiritur: quia multa poſſunt accidere ꝙ eam non capiā: vt inſtitu. de re. diui. §. illud. Secundū accipit͛ in dicta. l. in laqueū: in fi. Deinde queri poteſt quid ſi apes vel volucres ſint ſuper arborē alicuius ⁊ nidi earū an liceat vnicuiqꝫ tollere. Ad hoc reſpondet textus in dicto §. apium: ꝙ apiū ⁊ volucrū natura fera ē: ⁊ ideo licet apes vel aues ⁊ earum nidi cōſiſtant ſup arborē tuā: nō tamē ſunt tui donec eas ceperis: ⁊ ideo poteſt interim ali' eas occupare ac apes ⁊ fauos mellis ibi factos ⁊ aues nidificantes ibidē acq̄rit ſibi: nec tenetur tibi furti nec alia actiōe: vt dicto. §. apiū: ⁊. ff. de furt͛. l. ſi apes. tenetur tamē tibi iniuriarum ſi anteꝙ̄ intraret campuꝫ tuū vel aſcēderet arborē tuā ꝓhibuiſti: vt dicto. §. apiū: v. plane: qd tn̄ capit poſt ꝓhibitionē ſuū efficit͛: vt. ſupra dictū eſt. Et nota ꝙ examen apum volās ex alueo tuo: durat tuum ꝙ̄diu non aufugerit aſpectum tuum: nec eius perſecutio eſt difficilis: vt dicto. §. apium: in hoc tamen multum attenditur conſuetudo vt dicit gloſa in dicto. §. apium: ſuper verbo examen. Et ex

Conſuet

de apibus

de venatione

bis ɔcluditur ꝙ examē alueum tuum exi/
ens ⁊ arborē tuam ingrediēs tuū remanet
⁊ occupās eū ⁊ furtū cōmitteret. Deinde
queri poteſt: quid de animalibꝰ naturalit̃
feris ſed accidentalit̃ factis manſuetis: vt
pauones: colūbe: apes: cerui q̄ habēt con/
ſuetudinē eūdi ⁊ redeundi. Ad hoc rñdet
Jo. de pla. inſti. de re. diui. in. §. pauonuz:
ꝙ tādiu ſunt occupātis ⁊ poſſidētis: ꝙdiu
detinēt animū ⁊ ɔſuetudinē reuertēdi: po
ſtea vero fiūt occupātis: ⁊ ideo cuz ɔſuetu
do inducat̃ ex duplici actu vt notat gloſa
in. l. de quibus. ff. de legi. ⁊ C. de epiſ. au.
l. iij. videt̃ ꝙ ſi iſta aīalia nō reuertāt̃ dua
bus horis vl' diebus ɔſuetis: ꝙ depoſue/
runt animū ⁊ ɔſuetudinē reuertendi: ⁊ ſic
poſtea fiunt occupātis. Ecōtra vero dicit
vbi ſupra. §. gallinaꝝ: de aīalibus naturali
ter māſuetis ⁊ domeſticis: vt gallinis: q. ſ.
quātūcūqꝫ aſpectū poſſidētis dñi effugiāt
⁊ alio ſe tranſferāt: manēt tamē ipſius poſ
ſidentis ⁊ nō acquirunt̃ apphendēti: ſꝫ ap
phendēs ea cā lucri vl' oua vl' pennas com
mittit furtum ⁊ accuſari poteſt furti: vt di
cto. §. gallinaꝝ: ⁊. ff. de acqui. re. do. l. natu
ralē. §. pauonū: ⁊. §. gallinaꝝ: ⁊ notat glo.
ꝙ etiaz in vno ouo cōmittit̃ furtū licet ſit
modici pcij. Preterea q̄ri pōt quid faciē
dū ſit de inuēto thezauro. Ad h̄ rñdet Jo.
de pla. inſtit̃. de re. diui. §. thezauros: ꝙ
thezaurus inuētus ab aliquo in agro ſuo
ſiue in loco religioſo vel ſacro efficit̃ inue/
niētis ⁊ ſibi totū acq̄rit̃: qđ ſane intelligit̃
dūmō caſu fortuitu inuenitur in loco ſacro
vel religioſo: alioquin eſſet totꝰ eccleſie vl'
monaſterio aſſignandus: ſed inuētꝰ ī agro
alieno priuato vl' etiā publico: ſcꝫ ceſar̃ vl'
ciuitatis acq̄ritur ꝓ vna medietate inuen/
tori: ⁊ ꝓ alia medietate dño agri: vt dic̃ te/
xtꝰ in dicto. §. thezauros: ⁊ glo. xiiij. q. v.
c. ſi quid inueniſti: ⁊ hoc eſt verū ſi fuerit ī/
uentus thezaurus caſu fortuitu: nā ꝗuis
in ꝓprio fundo licitū eſt operā dare ad iue/
niendū thezaurū dūmō nō faciat hoc arte
magica: q2 tūc eſſet fiſci: tñ in alieno fūdo
nō ſufficit operā dare ad reperiendum the
zaurū etiā de volūtate dñi fundi: ſed debꝫ
eſſe inuentus a caſu fortuitu vt inuētori di
midium acq̄rat̃: al's eñ ſi data opera inue
nit̃ domino fundi acquirit̃ totꝰ thezaurꝰ.
Et nota ꝙ glo. in dicto. §. thezauros: decla
rat quis ſit iſte thezaurꝰ dicens: ꝙ eſt pecu
nia ab ignotis dominis vetuſtiori tp̄e ab/
ſcondita: cuius pecunie depoſitiōis memo
ria nō extat: naz ſi de eo extaret memoria:
vel quia aliquis abſcōdiſſet cauſa lucri vl'
metus vel cuſtodie: diceretur īproprie the
zaurus: ⁊ ideo nihil acquirit̃ inuētori ſed
eſt eius qui abſcōdit vl' eius heredis: vt di
cto. §. thezauros: ⁊ ideo mercēnarius labo
rans in alieno agro ⁊ a caſu thezaurū īue/
niens acq̄rit ſibi medietatē: ſecuſ ſi non ſit
thezaurꝰ: puta q2 mercēnariꝰ in domo ali/
cuius nouit̃ empta inueniat pecuniā ī ſac/
culo inuolutā in feneſtra: tūc eñ cū nō ſit
thezaurus nō eſt inuētoris ſed eſt vendito
ris: vt. ff. de rei. vēdi. l. a tutore. Preterea
dñs ſoli dicit̃ nō ſolū ꝓprius poſſeſſor ſed
etiā defeudatariꝰ emphiteota ⁊ ɔſimiles.
Ceteꝝ ſi caſu fortuitu q̄s inuenerit in fun/
do īpignorato ⁊ eſt creditor habebit medi
etatē: nec in debitū cōputabit. Si aūt mer
cēnarius in loco quo operat̃ retinebit di/
midiū. Si eſt ſuus cōīs pluriū ⁊ inuenit in
loco vniꝰ dñi tūc illi totū acq̄rit: ⁊ idē ē de
quolibet q̄ mee poteſtati ſubiectꝰ aliq̄d in/
uenerit: mihi totū acq̄rit: vt filiuſfamiliaſ:
Si ſeruus inuenerit in alieoo loco tūc vna
medietas erit dñi illius ſerui: ⁊ alia medie
tas domini loci. Q2 ſi fructuarius ſeruus
inuenit in loco fructuarij tūc medietaſ erit
dñi loci: ⁊ alia acq̄rit̃ ꝓprietario ſerui: ſi ca
ſu fortuito īuenit. Sed ſi ſtudioſe queſiuit
totū erit dñi loci: ⁊ ſi inuenit in loco ꝓprie
tarij totū acq̄ritur ꝓprietario: ⁊ hec breuiſ
ſime notata ſufficiant. Deniqꝫ de alluui
one ſciendū eſt: ꝙ alluuio dicit̃ incremētū
terre que ſic paulatim adijcit̃ qđ intellige/
re non poſſumus quāto momento tēporis
adijciatur. De qua queri poteſt cui compe
tat poſſeſſio inſule nate in medio aquarū.
Ad hoc reſpondet textꝰ inſti. de re. diui. §.
inſula: ⁊ Jo. de pla. ibidē: ꝙ inſula nata in
mari in nullius bonis eſt: ⁊ ideo concedit̃
occupanti: ſed inſula nata in medio flumi
nis cōmunis: eſt habentiū p̄dia iuxta flu/
mina ex vtraqꝫ parte. Q2 ſi non eſt in me/
dio ſed eſt proximior vni partiū: tunc ē tm̄
communis ex illa parte predia habentibꝰ.
Ager vero a flumie diuiſo circūdatus eiꝰ
remanet cuius prius erat: ⁊ ſi flumē muta/
uit alueum primus alueus efficitur illoꝝ
qui circa eum predia poſſident: ⁊ ſecūdus
alueus eſt publicus: qui ſecundus alueus
redeunte flumine ad alueum antiquum ef
ficitur eorum qui circa eū predia poſſidēt:
ager āt īundatꝰ aq̄ recedēte manet eiꝰ cuiꝰ
erat priꝰ: h̄ textus. Deinde q̄ri pōt vtruz

terrã tuã adiectã terre mee per alluuionez ſalua ꝯſcientia tenere poſſuz ꝓ terra mea. Ad hoc rñdet textus. ff. de acqui. re. do. l. adeo. §. preterea: ꝙ ſi vis fluminis aliquã ptẽ ex tuo ꝑdio detraxit ⁊ meo ꝑdio appoſuit: palã eſt tuũ ꝑmanere plane ſi longiori tpe fundo meo heſerit et arbores q̃s ſecũ traxit in meo fundo radices egerint ex eo tpe videt̃ acquiſitũ eẽ fundo meo: h̃ textus. Siue igitur terrã purã ſiue lapides terra ꝯmixtos adiecerit fundo meo meum efficit̃ etiã ſi fuerint gemme vl' lapides precioſi. Nec obſtat inſti. de re. diui. l. itẽ lapilli: quia ibi loq̃tur de lapillis in littore maris reiectis q̃ in nullius bonis ſunt: hic de lapillis qui meo ꝑdio adijciunt̃: ⁊ generalit̃ ſi ligna: aurũ: argentũ: pecunias ⁊ ſimilia fundo meo flumẽ adiecerit meuz erit: ⁊ de quocunq̃ lex loquitur dũ tñ ita adijciatur ꝙ terre coherat: vt patet ex verbo adiecerit. Septimi aũt furtũ cõmittũt aliena re abutendo Ad cuius euidentiã queri poteſt vtrũ q̃s furtũ cõmittere põt in vſũ rei ⁊ non in ipa re. Ad hoc dicendũ ſm doctores ꝙ ſic: ⁊ hoc multiplicit̃. Nã primo creditor furtũ cõmittit qui pignorib⁹ obligatis ſibi ſine conſenſu debitoris vtit̃ vl' alteri comodat: vt inſti. de oblig. q̃ ex. quaſi de naſ. §. pena. ff. de furt̃. l. qui vas. §. ſi eo. Secũdo comodatarius vtẽſ re ad aliũ vſũ q̃ fuerit ſibi comodata vl' vltra vſũ ad quẽ ſibi fuit comodata: vt qꝛ equũ ꝯceſſum ad equitandũ poſuit ad arandũ: vl' ꝯceſſũ ad decẽ miliaria equitauit: xx. ⁊ ſic furtum in vſu cõmittit niſi ꝓbabilit̃ ſupponat de voluntate dñi: hec dicit. §. pena: ⁊. §. placuit: ⁊ tunc tenet̃ ad reſtitutionẽ ⁊ etiã ad intereſſe ſi ꝯcedẽs nõ potuit iterim expedire neceſſaria ⁊ ex hoc damnũ incurrit: ⁊ ideo cõſulendũ eſt hmõi in foro ꝯſciẽtie ꝙ notificet rẽ ipam comodãti q̃ ſi ratificauerit tũc non tenet̃: ſin autẽ tũc reſtitutionẽ faciat: ⁊ idẽ iudiciũ eſt ſi comodatũ vlteri⁹ alteri comodauit ſine ꝯſenſu dñi comodãtis: qꝛ nõ erat illi res ꝯceſſa ad illũ vſum: ⁊ vlterius ꝯcedere videt̃ gratia ſui lucri: qꝛ ſpes lucri eſt ex alieno largiri ⁊ beneficio debitorẽ ſibi acq̃rere ⁊ de depoſitario ſimile iudiciũ habeat̃. Unde generalit̃ q̃cunq̃ fit ꝯtrectatio rei aliene vel vſus ꝯtra volũtatẽ dñi furtũ cõmittitur: vt. ff. de furt̃. l. fi. ⁊ tenetur ad reſtitutionẽ ⁊ etiã ad intereſſe.

Deniq̃ queri poteſt vtrũ aliquis inueniens quod a proprio dño fuit habitũ ꝓ derelicto teneat̃ ad reſtitutionẽ. Ad hoc reſpondet glo. xiiij. q. v. c. ſi quid rapuiſti: ꝙ hij nõ cõmittũt furtũ q̃ inueniũt rẽ habitã ꝓ derelicto: nec tenent̃ ad reſtitutionẽ: licet etiã intẽdãt furari ⁊ credãt non eſſe habitã ꝓ derelicto: peccat tñ q̃s mortalit̃ ꝓpter prauã intẽtionẽ: qđ ſi putat facere domino inuito ⁊ facit eo volẽte: licet res non fuit habita ꝓ derelicto nõ ſolũ peccat mortalit̃ ſ; etiã furtũ cõmittit. Secũdo hij non cõmittũt furtũ q̃ rẽ inueniũt alienã quam credũt haberi ꝓ derelicto: ⁊ erat ꝓbabilis cauſa credendi: licet in veritate nõ habeat̃ ꝓ derelicto tũc eñ excuſat bona fides: ꝙ ſi etiã in veritate habeat̃ ꝓ derelicto: tunc libere ꝯcedit̃ occupanti: ſiue ſit res mobilis ⁊ abijciat̃ ſiue res imobilis: vt. ff. ꝓ derelicto. l. j. Tertio hij ñ cõmitũt furtũ q̃ rẽ alienã inueniũt quã credunt nõ haberi ꝓ derelicto: nec etiaz habet̃ ꝓ derelicto: ſed eo animo tollunt vt bona fide ſm omnẽ modum ſibi poſſibilẽ vero dño reſtituãt: h̃ etiam notantur. ff. de fur. l. famulus. §. q̃ alienum. Octaui deniq̃ furtũ cõmittũt aliena occulte retinendo: ⁊ hoc multipliciter. Primo qui defraudãt plebãos in ſuis iuribus parrochialib⁹ de q̃b⁹ aliq̃ dicta ſunt in. iiij. ꝑcepto. Secũdo qui retinẽt ſoluendas decimas: nã decima ẽ in ꝑcepto ⁊ obligat ad mortale: vt extra de deci. c. nõ eſt: ibi diſtricte precipimus. Nã põt excõmunicari ꝙ nõ fit niſi ꝓ mortali: vt. xj. q. iij. nemo epoꝝ: ꝙ tñ mortalit̃ peccaret intelligit Hoſti. verũ eſſe ſi poſt ꝑdicationẽ ⁊ monitionẽ ipam retineat ⁊ nõ ante monitionez dũmodo tñ nõ occultet: qꝛ videt̃ tenere cũ licẽtia ei⁹ ad quẽ ꝑtinet: vt pꝫ e. ti. c. nõ ẽ: ⁊ hoc maxime intelligendũ eſt de his reb⁹ de quib⁹ ex cõmuni ꝯſuetudine patrie non ſolẽt dari decime: licet ad hoc obligarent̃ ex cõmuni iure. De decimis etiam aliq̃ dicta ſunt in. iiij. ꝑcepto. Tertio qui non ſoluunt theolonia: vectigalia: pedagia: guidagia: talleas ⁊ ſimilia ꝓ cã rõnabili ipoſita cũ cõſenſu eoꝝ quoꝝ intereſt cũ debito moderamine ⁊ iuſtis ꝯditiõib⁹ q̃ ſi obſeruantur ad ſolutionẽ obligant̃. Uerũtamẽ quicunq̃ ꝑſonas eccleſiaſticas cõpulerint ſoluere pedagia: guidagia vl' exactiões ꝓ rebus q̃s cã negociatiõis nõ deferũt: ſi ſingulares ꝑſone ſunt: ipo facto excõicati ſũt: ⁊ vniuerſitas interdicta: nec prodeſt conſuetudo ꝯtraria: vt patet li. vj. de cẽſ. c. q̃: nec etiã ab excõicatione hmõi abſolutiõ

onē vl' interdicti relaxationē obtineant: donec exacta plenarie restituerit: ⁊ de trāsgressione satisfecerint cōpetent': ⁊ in cle.e.ti.c.presenti addit Clemēs.v.ꝙ diocesani quibus constat has sentētias incidisse publicare debēt ⁊ etiā obseruare. Si tñ clerici libent' et nō cōpulsi soluūt tūc nō incurrunt excōicationē: nec tenent' ad restitutionē ꝺm Joh.an.ꝗ hec notat.c.sup quibusdā: de ver.sig. Et generalit' omnia debita occulta vel bona aliena que occulte ꝗs tenet in custodia: si voluntate deliberata firmiter ꝓposuerit ea nō reddere licet potēs fuerit ad reddendū furti reus est in iudicio anime ⁊ peccat mortalit'. Quapropt' licet postea eadē restituat si maledictionem eternā euadere velit: dignā penitētiā agere non omittat. Ad laudē dei.

De restitutione infidelit' aliena dispensantiū vel eorū curam infideliter agentiū: Sermo X

Non furtum facies

Exo.xx. Quarto principaliter aliena infideliter dispensantes aut curā alioꝝ infideliter agētes obligantur ad restitutionē quoꝝ multa sunt genera hominū. Sed gratia breuitatis in triplicē differentiā eos colligere placuit: scꝫ ꝙ triplex distingui pōt administratio sez cure rei familiaris ⁊ reꝝ ecclīasticaꝝ ac etiaꝫ reipublice. Q̄tū igit' ad ministratōeꝫ rei familiaris: primo mihi occurrūt tutores suum officiū negligent' exequentes. De quibus primo queri potest: vtrū de sua negligentia ⁊ infidelitate obligant' ad restitutionē. Ad hoc dicendū ꝙ ad omne damnuꝫ qđ pupillo vel adulto ꝯtingit eius dolo lata culpa vel leui aut negligētia ad restituēndū obligat': vt.C.arbi.tute.l.ꝗcquid: vnde dicit Jo.de pla.insti.de oblig.que ex quasi ꝯtrac.nas.§.tutores: ꝙ qñ tutor fuit negligēs ī exigēdis solutiōib⁹ debitoꝝ pupilli ꝗ fctā sī postea ñ idōea ad soluēdū cū pri⁹ eēnt idonea tpe tutele: tūc tenet' ad satisfac.vt ī.l.ij.C.arbitriū tut. Insup tutori īputat' ⁊ ad interesse tenet' si causā pupilli disperatā ducat. C.de admi.tu.l.si bona: ⁊.l.si nō est ignotū.ff.de admi.tu.l.quotiens.§.sicut. Ignoscendū est tñ illi ꝗ bonā fidē agnouit: hec spe.in ti.de aduocato.§.vtriusqꝫ. Nā si ꝗs pupillo vel legare vl' donare voluit aliqđ sꝫ tutor īpediuit dicēs: lega vl' dona mihi: tunc scđm quosdā tenētur ad restitutionē: ar.est in cle.j.de ꝑuile. vbi ꝑcipit' religiosis vt nō impediāt testatores ꝗn legēt ecclesijs parrochialib⁹: vbi dicit frater Aluarus ꝙ al's peccāt mortaliter ⁊ tenent' ad restitutionē. Secundo queri pōt: pōe casū ꝙ tutores vl' curatores extorserūt vsuras: aut fecerūt rapīas: fraudes: damna: ⁊ similia nomīe: pupilli patroni vel patris ⁊ nihil ad eos ꝑuenit: sed ad pupillos: patronos vel patres: vnde ꝗ fieri debeat restitutio predictis nescientibus vel etiā īuitis de bonis eoꝝ vel de bonis ꝓprijs. Ad hoc dicēdū ꝙ aut tales adhuc habēt ī māib⁹ administratiōeꝫ reꝝ illoꝝ ⁊ tūc pñt et debēt restituere de bonis illoꝝ ad ꝗs ꝑuenit lucrū non tamē vltra lucrum illud nisi ⁊ illoꝝ volūtate factū sit aut post factū ratū habuerunt: tunc eniꝫ tenent' in solidū ad omnia damna: hoc igit' hmōi tutores facere studeāt si ipi nō volūt obligati remanere ad satisfaciendū de suo siue occulte siue māifeste cū sufficienti cautela vt ab ipsis nō possit postea repeti: ⁊ ad hoc facere videt' extra de reg.iur. vbi dīc Chrys. omnis res ꝑ ꝗs causas ꝯtrahit' ꝑ easdē dissoluit'. Uerūtamē si ꝑter ꝯsensum pupilli dedit ad vsurā: tūc ipse solus in culpa videtur ⁊ rōnabilit' mediā ptē vsure soluere teneat': quā pupillus sibi retineat ꝓ suo īteresse. eo ꝙ tutor lata culpa neglexit agere ꝓ licito lucro pupilli: aliā aūt ptē vsure pupill⁹ soluat vt sic lucꝝ reducat' ad quādā equalitatē ꝓportionabiliter cum lucro reddituū hereditarioꝝ. B Si tamē pupillus manifeste cōtradixit ⁊ ꝓtestat⁹ est: ꝙ si posuerit ad vsuras: ꝙ quesitas vsuras retinere velit pro suo interesse: quia tanto tpe tenuit pecuniā nec exercuit in licitis mercātijs: tūc tales pecunias retinere poterit: si nō excedāt lucrū moderatū ad int'esse: ꝗa quot excederet reddere tenere' tutori iam obligato ad restituēdas vsuras: sꝫ de hoc inferius latius videbit'. Preterea si tutor nō habet amplius administrationē: tūc denunciari debet principalibus ꝓ ꝗbus fecit iniusticias ꝗ sunt principalit' ad restitutionē obligati: ⁊ eps inducere ꝓ posse ꝙ satisfaciant: qđ si facere noluerit: tunc ipse vtiqꝫ ad restitutionē obligat': habeat igit' ꝓpositū restituēdi ꝗcito potuerit de ꝓprio: quod si nullo modo potest quia pauper est tunc denunciet principalibus ⁊ remissionem petet a creditoribus cū penes eū non

de familiaribus

remāſerit pecūia fenebris: illi aūt ꝗ eā ha-
buerūt remanent vt prius obligati: ſʒ iſte
hac remiſſione libere ⁊ ſpōte obtēta nō te-
nebitur amplius ad reſtitutionē. Unde nō
teneť nec debet a ꝑncipalibꝫ ea ſubtrahe-
re occulte ꝗbꝫ ſatiſfacere poſſet poſtꝙ ad-
miniſtrationē nō habet: etiā ſi ipe reſtitue-
re nō poſſet: tum qꝛ quo ad ſe eſt excuſatus
a reſtitutiōe rōne impotētie: vt. xxiiij. q. v.
c. ſi res: tū etiā qꝛ ꝑ hoc nō ꝓuideret eorū
ſaluti ꝗ iniuſte detinēt: eo ꝙ remanēt obli-
gati in ꝯſcientia ex quo ſciunt talia iniuſta
nec curāt ea iuſtificare: ⁊ ſic nō ſoluiť pec-
catū vel obligatio quo ad eoꝝ eſtimationē
tum etiā qꝛ nō pōt a priuata ꝑſona ꝗs cogi
ad reſtitutionē male ablatoꝝ niſi ꝑ iudicē:
nec videť excuſari poſſe a furto cū ꝯtrectet
rē alienā inuito dn̄o: cū in vſura trāſferať
dominiū: ⁊ ꝑ hoc ſe pluribꝫ expōit pericu-
lis: anime: fame ⁊ corporis ꝓut tactū ē in
ſmone precedenti. Alterius queri pōt:
vtrū tutor more ciuitatꝭ mittēs encenia no-
mine pupilli magiſtro ⁊ ſuis coniūctis te-
neatur ad reſtitutionē. Ad hoc rn̄det Jo.
de pla. inſti. de acti. §. actionū: ꝙ in hoc ca-
ſu teneť pupillo actione negotioꝝ geſtoꝝ:
ff. de admi. tu. l. cū plures. §. cū tutor: ſimi-
liter ſi ꝗs ſine mādato alteris debitorꝭ ſol-
ueret ſuo creditori nomine debitoris ⁊ de-
bitorē liberaret: tunc debitor cogiť habere
gratū ⁊ ratū ⁊ obligať ſoluenti actiōe ne-
gotioꝝ geſtoꝝ: ad reſtitutionē pecūie quā
ꝓ debitore ſoluit: ſecus tn̄ ſi non vtiliť ſol-
uit ꝓpter aliꝗs circūſtantias: ⁊ de ſimilibꝫ
B idē eſt iudiciū. Secūdo queri pōt: vtruʒ
vxor in rebus viri ⁊ filius in rebus paren-
tum: ac ſeruꝰ in rebus dn̄i ſui furtū cōmit-
tunt. Ad hoc dicendū ꝙ omnes illi cōmit-
tunt furtū ſi cōtrectāt bona alterius in ca-
ſibus de cōmuni iure vꝉ laudabili cōſuetu-
dine nō cōceſſis: verūtamē licet ꝯtra furē
aliū quēcunqꝫ dať actio: etiā ſi īpubes ſit:
dūmō tamē doli capax: vt. ff. eo. l. impube-
rē: vir tamē ꝯtra vxorē ⁊ ecōuerſo nō agit
actione furti ꝯſtante matrimonio ſed dať
actio in factū: ſi tamē ꝗs vxori opē tulerit
furti teneť: vt. ff. ſi quis vxori: ⁊. C. rerum
amotaꝝ. l. ij. datur etiā actio furti ꝯtra euʒ
ꝗ dedit opē vꝉ ꝯſiliū ei ꝗ furtū fecit. ff. e. ſi
is qui. §. ſi tu. ſimiliť ꝗ receptauerit: ⁊ om-
nes ad reſtitutionē obligant. Similiť pa-
ter ꝯtra filiū nō adit actione furti: niſi fili-
us habuerit peculiū caſtrenſe: vt. ff. e. l. ne
cū filio: ſic etiā ecōuerſo filiuſ agit ꝯtra pa-

de uxore & filijs

trē: ſi pater illi aliꝗd ſubripuerit de pecu-
lio caſtrēſi. Deniqꝫ dn̄s ꝯtra ſeruū nō agit
actione furti: niſi ſuus poſt manumiſſionē
rē ꝯtrectet: ⁊ hoc tn̄ intelligiť de ſeruo em-
pticio. Queritur ergo vtrū vxor ꝗ fecit
furtū ante matrimoniū vꝉ poſt cū viro vel
ſine viro: ⁊ vir ꝑticipauit: aut vir ſolus ſi-
ne vxore: ſed vxor ꝑticipauit cōſentiēdo vꝉ
vtēdo volūtarie vꝉ inuite pōt de his ſatiſ-
facere inuito viro. Ad hoc rn̄det Monal.
in ſumma in tractatu reſtitutionuʒ ⁊ ꝯcor.
Guil. ꝙ vbi de ꝯſuetudine vir ⁊ vxor ſibi
cōmunicāt debita ⁊ credita ex ꝯtractu vel
maleficio: ſi res furtiua adhuc extat in eo-
rū poteſtate: tūc vxor reſtituere poteſt illā
rē inuito marito vero dn̄o. Si vero ꝯſum-
pta eſt poteſt vxor lateňť ſi vir expſſe nō cō-
tradicit mariti negotiū gerēdo ⁊ ſeipſam
liberando exiſtimationē rei ꝯſumpte reſti-
tuere vero domino de cōmunibus bonis ſi
aliter non poteſt: nec erit furtū quia nō eſt
fraudulenta ꝯtrectatio nec fit animo lucri
faciendi: verumtamē viro ꝓhibente nō eſt
facienda talis reſtitutio ſcd̄m quoſdā ma-
xime cū a ſolo viro furtū fuerit ꝑpetratuʒ:
quia mulier nō habet rerū adminiſtratio-
nem de rebus cōmunibus ſed maritus: ſe-
cus autem eſt de rebus vxoris. Si tamē cō-
tradicēte viro vxor reſtitutionē faceret de
rebus cōmunibꝫ bona fide lateňť: nō cre-
do ꝙ eſſet illi iniūgēda penitētia ꝗſi ꝓ mor-
tali vꝉ ꝙ mortaliť peccaret: ⁊ hoc maxime
licet qn̄ ab vxore furtum eſſet ꝑpetratum.
Quō aūt ſub poteſtate ꝯſtituti facere poſ-
ſūt elemoſynā viſū eſt. S. in. iiij precepto.

Queri pōt igiť: vtrū de alieno faciētes
elemoſynas vltra menſurā eis licitā com-
mittūt furtū. Ad hoc rn̄det Alex. de halꝭ.
in. iij. ꝑte ſumme in tractatu noni ꝑcepti:
ꝙ talis cōmittit furtū et facit ꝯtra ꝑceptū
qꝛ dn̄s ſpolia nō ꝗrit ſʒ dona: vn̄. xiiij. q. v.
c. immolās: ibi ſubdiť illō ſapiētꝭ: ꝗ offert ſa-
crificiū ex ſubſtātia paupeꝝ: ē ꝗſi ꝗ victi-
mat filiū in cōſpectu patrꝭ ſui: ⁊. c. ſe. forte
aliquis cogitat mlti ſūt chriſtiani diuites:
auari: cupidi: nō habeo pctm̄ ſi ſuū illꝭ ab-
ſtulero ⁊ pauperibꝫ dedero: vn̄ em̄ illi nil
boni agunt mercedē habere potero: cui co-
gitationi rn̄det ibidē: ſʒ hmōi cogitatio et
a diaboli calliditate ſuggeriť: nā ſi totum
tribuiť qō abſtulerat addit potiꝰ peccatuʒ
ꝙ minuat. Queri ergo poteſt: vtrū fur
elemoſynam faciendo de re furtiua cuius
agnoſcit verum poſſeſſorem a reſtitutione

de elemosi[na]

liberetur. Ad hoc rn̄dꝫ Alex. de hal. l. iiij.
pte ſūme in tractatu reſtitutionū: ꝙ talis
ꝑ hoc nō liberat̄ ſed magis peccat ꝙ̄ ſi apō
ſe reſeruaret: q2 nō licet illi dare talē elemo
ſynā ne ſe reddat impotentē ad reſtitutio/
nē: vnde peccare videt̄ mortalit̄ dādo deo
vł paupibꝰ rē alienā: q2 ꝑ hoc ſe reddit ma/
gis ĩpotentē ad reſtitutionē qđ etiā indi/
cat auctoritas p̄dicta Eccl. xxxiiij. q̄ offert
⁊c. Et peccare videt̄ ſimiliter mortalit̄ ſciē
ter illā elemoſynā accipiēs gratis ab eo q̄
non habet auctoritatē dandi. niſi fuerit in
extrema neceſſitate: quia dat alteri occaſi/
onē pctī mortalis: ſcꝫ ipi furi: ⁊ ideo tenet̄
reſtituere illā vero dn̄o cū ꝯſciētia furis: ⁊
ſic vterqꝫ liberabit̄. Et hec quidē moder/
nis tēporibus cōtingūt multipharie mul/
tiſqꝫ modis: ꝙ accipiunt̄ ꝑlima ab his qui
auctoritatē alienādi non habēt: vt ab vxo
re: filijs: famulis: ancillis ⁊ ſimilibꝰ. Se/
cunda adminiſtratio eſt reꝝ eccleſiaſticaꝝ
⁊ ſpiritualiū: omnes eñ habētes bona ec/
cleſiaſtica ſunt diſpēſatores eaꝝ nō dn̄i: cu
ram agentes de patrimōio crucifixi in ſub
ſidiū paupeꝝ: orphanoꝝ ⁊ viduaꝝ: vt ptꝫ
xvj. q. j. c. decime tributa ſunt egentiū aīa
rū ⁊ ſeqtur: decime eñ ex debito requirun
tur: ⁊ q̄ eas dare noluerint res alienas in/
uadunt: ⁊ q̄ti pauperes in locis ſuis vbi
ipſi habitant decimas illo dante fame mor
tui fuerint: tantoꝝ homicidioꝝ reus ante
eterni iudicꝭ tribunal apparebit: q2 rem a
domino pauperibus delegatā ſuis vſibus
reſeruauit: ⁊. c. qm̄ q̄cq̄d habēt clerici pau
perū eſt ⁊c. Unde in lege veteri: q̄dā deci/
me ſoluebātur ꝓ ſuſtētatiōe leuitaꝝ q̄ non
habebāt aliquā ptē ĩ poſſeſſionē ꝓpli ſic di
citur Numeri: xviij. Leuite decimaꝝ obla
tione ꝯtēti erūt: q̄s in vſus eoꝝ neceſſarios
ſeparaui: ⁊ erāt alie decime: de q̄bus dicit̄
Deutro. xxiiij. decimā ptē ſeparabis de cū/
ctis fructibus tuis q̄ naſcunt̄ in terra ꝑ ſin
gulos annos ⁊ comedes in ꝯſpectu domi/
ni dei tui in loco quē elegerit dn̄s: ⁊ ille de
cime reſeruabant̄ ad offerēda ſacrificia q̄
locum non habent in noua lege ſicut prio/
res decime in ſuſtentatiōeꝫ miniſtroꝝ dei.
Erant quoqꝫ ⁊ alie decime de quibus ſub/
ditur ibidem in Deutro. Anno tertio ſepa
rabis aliā decimā ex omnibus que naſcū/
tur tibi eo tēpore ⁊ repones īter ianuas tu
as: veniētqꝫ leuites qui aliā nō habēt p/
tē nec poſſeſſionē reꝝ: ⁊ ꝑegrinus ⁊ pupil/
lus ⁊ vidua q̄ intra portas tuas ſūt ⁊ come
dent ⁊ ſaturabunt̄: ⁊ tales decime q̄s cum
paupibus edere debebāt augent̄ in noua
lege ꝑ hoc ꝙ dn̄s nō ſolū decimā ptē ſꝫ oīa
ſupflua paupibꝰ iubet erogare: iuxta illō
Lu. xj. Qđ ſupē date elemoſynā: vñ ĩ no/
ua lege clericis cōmiſſa eſt cura de decimis
in ſubuentionē miſerabiliū ꝑſonaꝝ diſtri/
buēdā: ⁊ ideo lꝫ clerici habebāt in noua le
ge poſſeſſiones quas in veteri lege leuite
habere nō poterāt: nihilominꝰ tñ habēt ēt
interdū nō ſolū decimas ſed etiā eccl̄iaſti/
cas poſſeſſiōes: inſuꝑ p̄mitias ⁊ oblatiōes
ꝓ viuis ⁊ mortuis: vt ſciāt ꝙ hec oīa dan/
tur nō ſolū ꝓ ſuoꝝ ſuſtētatiōe: ſed vt ex eis
paupibus ſubueniāt. Hic ergo queri po
teſt an clerici ſiue p̄lati q̄ bona eccleſiaſtica
⁊ ſpiritualia in vſus illicitos ꝯſumūt ſunt
raptores. Ad hoc rn̄det Ray. ꝙ ſi ꝯſangui
neis aut potētibꝰ: aut diuitibus: meretrici
bus: hiſtriōibus eccl̄iaſtica bona paupibꝰ
debita tribuūt ⁊ pauperibus detrahūt: ra/
ptores ſunt: q2 talia paupeꝝ ſunt: vt dicto
c. qm̄ q̄cquid. Nec etiā in vſu ꝓprio debēt
excedere metas ſui ſtatus ſc̄m decentiā ec/
cleſiaſticā: vt patet. xij. q. ij. c. gloria epī eſt
paupeꝝ opibus ꝓuidere ignominia ſacer/
dotis ē ꝓprijs ſtudere diuitijs: ſequit̄: mł
ti edificant parietes ⁊ colūnas eccl̄ie ſub/
trahunt: glo. i. clericos honeſtos nō admit
tunt: ⁊ cetera multa ponit de ſupfluis ſum
ptibus: ac tandeꝫ ſubinfert: amico rapere
q̄ppiā furtū eſt: eccl̄iam aūt defraudare ſa
crilegiū eſt: accepiſſe paupibꝰ erogandū
⁊ eſuriētibus plurimis id reſeruare vł cau
tū vel timidū eſt: aut qđ aptiſſimi ſceleris
eſt exinde aliq̄d ſubtrahere omniū p̄donū
crudelitatē ſuperat: hoc ibi. Sicut peius ē
violētiam pati a iudice q̄ȝ a latrone: vtpo/
te qui miniſter debuit eē iuſticie: ſic crude/
lius eſt pauperibus debita ab alijs ſubtra
here qui poſiti ſunt ab eccl̄ia tanq̄ȝ diſpēſa
tores elemoſyne: maxime tñ peccāt q̄ turpi
bus donāt: cuius cauſā aſſignat Augꝰ. et
habet̄. lxxxvj. di. c. q̄ venatoribꝰ: dicēs ꝙ
taliter donātes nō attēdūt naturā operis
dei ſed naturā operis humanni: nec donāt
homī ſed neq̄ſſime arti: ⁊. c. ſe. vide ſi pla/
cet. Et generaliter tā dātes taliter q̄ȝ reci/
piētes tenent̄ ad reſtitutionē ipi eccl̄ie: ni/
ſi date fuerint cauſa elemoſyne in ſūma ne
ceſſitate: q2 tunc fuit debitū. Q2 ſi diuites
erant ⁊ honeſti ⁊ bene meriti viri qui iam
impenderunt eccleſie ſeruitiū vel benefici/
cium reale vł corporale: tūc non obligant̄

ad reſtitutionem: qꝛ talibus eccleſia debet
repēdere: vt. xij. q. ij. c. quicūqꝫ ſuffragio. ⁊
c. ſequēti. Simili͛ quādocūqꝫ in cōmiſſis
diſpēſatiōib⁹ rerū eccliaſticaꝝ infideles ſe
exhibent nō querētes diuinū honorē ⁊ ec-
cleſie ꝓfectū ſed ꝓpriū cōmodū aut inordi
natū affectū: grauiſſime peccant: ſicut qui
ꝓmouent ſuos ī patrimonio crucifixi affe-
ctu carnis nō ſpūs: tales eñ ꝓmotiōes ſūt
illicite ⁊ plerūqꝫ ſimoniace: vt verbi grā: ſi
qs cōſanguineo beneficiū ꝯfert vt cōferēs
magnificet͛ vel potētioꝛ fiat vel vt eius pa
rētela exalte͛ ⁊ hmōi. Talis eñ ſm Ulri-
cū ſimoniā cōmittit: quia tēpoꝛalē vtilita-
tem querit ⁊ recipit: ⁊ qđ maius eſt ꝑlatus
vl' diſpēſatoꝛ quicūqꝫ tene͛ de bonis eccle
ſie ſue amiſſis ſua negligētia dolo culpa la
ta ⁊ leui: vt patet extra de offi. archidia. c.
ea q̄ cōtra. vbi etiā dicit glo. ſup verbo: ne-
gligentia: ꝑlatus nō ſolum tene͛ de dolo
culpa lata ⁊ leui adinſtar tutoꝛis. C. de pe-
riculis tu. l. tutoꝛ. §. ſi res pupilli. ſed etiā
tene͛ de negligētia vt hic patet. ſ. in textu
cum etiā ꝓpter negligentiā remoue͛. Itē
ſup hoc verbo: reatu: dicit glo. ar. ꝙ negli-
gentia ꝑlati moꝛtale peccatū eſt: ⁊ eadē ſūt
intelligēda de magiſtris fabꝛice eccleſiarū
ac theſaurarijs: magiſtris ſanctiſpūs ⁊ ho
ſpitaliū ac ſimiliū: ſi negligētes ſunt ī his
que curā eoꝝ cōcernūt: quātomagis ſi in-
fideliter ⁊ iniuſte agūt: ⁊ tenent oēs ad re
ſtitutionē. Tertia deniqꝫ adminiſtratio eſt
ipſius reipublice ad quā acquirēdam oms
fere ambitiōis affectu damnabili͛ aſpirāt:
nec deū timentes nec homies verētes. In-
ſatiabili nāqꝫ conatu laboꝛāt ꝑce: ꝑcio: fa-
uoꝛe: ſeruitio: ac mille ꝑmeandros inhiāt
vt peſtilētie cathedrā cū maledictiōe ꝓpꝛia
cōſcendant: qꝛ talib⁹ de iuſticia ferenda ac
defendēda eſt minima cura: nimirū cū hu-
iuſmodi cōuinci͛ erit fur ⁊ latro vt mactet
⁊ ꝑdat qui nō intrat ꝑ oſtiū: mōſtruoſa cō-
nexio videre ſectatoꝛes impietatis ⁊ iniu-
ſticie miſtros effectos iuſticie videre lupos
gregū paſtoꝛes ⁊ vultures pulloꝝ defen-
ſoꝛes: quid raptoꝛ in loco iudicis: q̄d reus
in loco vindicis? ſed qꝛ de his longo pro-
ceſſu poſtea videbi͛: hec gratia bꝛeuitatis
ſupſedeo. In his enī diſpenſatiōib⁹ reipu-
blice ⁊ quarūlibet cōmunitatū tam infini-
ti iuſticiā abijciūt ꝓpꝛio cōmodo deſeruiūt:
munera querūt: leges ⁊ iura lacerāt: puer-
tunt ⁊ coꝛrumpūt: iuramentū violāt: pau-
peres pupillos ⁊ viduas ſuppeditāt: impi-
etates ⁊ violētias coꝛrigere diſſimulāt: ſo-
cij furum: raptoꝝ ⁊ oppꝛeſſoꝝ effecti: adeo
vt int͛ eos vix inuenit͛ mūdus ab hac ſoꝛ-
de: nō dñs nō iudex nec cōſul nec aduoca-
tus: nō rectoꝛ cōmunitatis: nec decan⁹ cō-
tubernioꝝ aut confraternitatū cuiuſcunqꝫ
ſint cōditiōis: ſtatus: artis ⁊ ſimiliū. Oēs
enī auaricie ſtudent ⁊ ꝓpꝛio cōmodo iniu-
ſticiā meditati ſunt in cubili ſuo rapinas ⁊
fraudes ſomniāt: aſtātes omni vie nō bo-
ne maliciā nō execrant. Poꝛro de executi-
one teſtamētoꝝ ſupius tactū eſt in quinto
ſermone quarti ꝑcepti. Ad laudē dei.

pro Cathedris et officiis acquirendis

De reſtitutiōe eoꝝ que ſunt iniuſte extoꝛta exactionata multipliciter per violētias vel fraudulentias: Sermo XI

On furtum facies:

n Exod. xx. Quiſto ꝑncipaliter ab
alijs iniuſte bona extoꝛquētes vl'
exactionātes obligant͛ ad reſtitutionē. Et
hoc fit a diuerſis ⁊ diuerſis modis de q̄b⁹
quedā exempli grā ꝓſequamur. Ad cui⁹
euidentiā ꝑmo queri pōt: vtrū dñi tēpoꝛa-
les qui ꝑ tallias ⁊ alias diuerſas exactio-
nes indebitas a ſubditis extoꝛquēt bona
teneant͛ ad reſtitutionē. Ad h rñdet Hein.
de vrimaria: ꝙ ille cēſus qui fuit ab initio
regi impoſit⁹: ſine dolo fraude ⁊ coactione
debet integraliter dari: ꝙ ſi qs de hoc ſub-
traxerit moꝛtaliter peccat ⁊ tene͛ ad reſti-
tutionē. Et ſi certū eſt ꝙ ab initio fuit regi
impoſitus: tūc qualecūqꝫ ſit onus vel cen-
ſus tolerari deb3 ⁊ dari: qꝛ pōt vnuſquiſqꝫ
imponere onus reb⁹ ſuis ſm beneplacitū:
qđ heredes obligant͛ ſuſtinere. Si xo ne-
ſci͛ vtrū cenſus licite vel illicite fuerit in-
ſtitut⁹: hoc tñ certū eſt ꝙ ab antiquo dari
ſolet: tūc etiā debet ſolui ſm Inno. ⁊ hoc ē
verū ſi fuerit rōnabilis: ſinaūt tunc debet
moderari niſi agnoſcat͛ cauſa inſtitutiōis.
Cenſus enī nō muta͛ ꝑ tempoꝛe: niſi quis
pꝛobet cauſam ꝓpter quā legitime fuerit
inſtitut⁹. Ex cauſis tamē rōnabilib⁹ ſupꝛa
cenſum illū petere pōt ſubſidiū moderatū
dūmodo ſine minis vel coactiōe directa vl'
indirecta petat: vtpote iuſticiā denegādo:
defenſionē ſubtrahēdo ⁊ ſimilia: qꝛ tunc cū
peccato reciperet ⁊ ad reſtitutionē tenere͛
niſi fuerit ſeruus empticius: quia res illi⁹
domini ſui ſunt: lic3 dñs peccaret ſi ſeruos

tales nimis grauaret. vñ ſm Ray. ⁊ Hoſti. plures ſunt cauſe ꝓpter quas dñs exigere põt moderatũ ſubſidiũ vltra ꝯſuetudinẽ ⁊ cõmunẽ ſtatũ. Prima eſt ꝓ defenſione patrie: ad hoc em̃ omnes obligant̃ ſubueni re non ſolũ rebus ſed etiã corporib⁹. xxiij. q. iij. c. fortitudo. que bello tuet̃ a barbaris patriã vel domi defendit infirmos vel a latronib⁹ ſocios plena iuſticia eſt. Secũda quãdo dñs ire vult ad exercitũ indictũ ab eccl̃ia vel ꝑncipe ꝯ hereticos vel paganos: nec ſibi ſufficiẽs eſt ad expẽſas: vñ ex de cõuer. infide. c. j. dicit. glo. ꝙ pugnãtes ꝓ fide ⁊ ꝓ patria ob patriã vel fidẽ defendendã: pater in filiũ ⁊ filius in patrẽ inſurgere debet. ff. de rel. ⁊ ſump. fu. minime. et marit⁹ in vxorẽ: xxiij. q. vlti. c. legi ſi romaſtẽ. Tertia qñ in bello iuſto ex pte ſua captus ẽ ab hoſtib⁹: ⁊ nõ ſufficit ſe redimere abſq; graui damno. Itẽ ꝓ obtinẽdis ꝓuilegijs ꝓtectiõis ſpecialis: filijs ad militiã ꝓmouẽdis vel filiabus maritãdis: ⁊ in caſibus ſilibus rõnabilibus exigere põt qñ ipe nõ põt cõmode ad hec expẽſas neceſſarias facere: dũmõ ſemp moderate faciat ſine notabili ſubditoꝝ grauamĩe: non tamẽ petere põt aliqd ꝓ cauſis ſupfluis: vanis: iniuſtis: facinoroſis ⁊ ſilib⁹. Secũdo qri põt: vtrũ dñs hñs officiales officia ſua tyrãnide cũ iniuſticia exequẽtes: ⁊ negligẽs ſe certificare an ſui mĩſtri bñ vl̃ male gerãt officiũ: teneat̃ ad reſtitutionẽ: Ad h̃ rñdet Jo. de pla. ꝙ tenet̃ ꝓ delicto familie cõmiſſo ꝑtextu officij ſui in quo tales ꝑponit qr tenet̃ eſſe ſollicit⁹ velle certiorari an officiales ſui bñ regãt: ꝙ ſi male: tũc tenet̃ de remedio ꝓuidere: al̃s de negligẽtia puniẽd⁹ ẽ: ⁊ allegat Jo. mĩta iura. Addit Ray. ꝙ ſi illud qđ ꝑ officiales exactũ eſt iniuſte ad ipos dños ꝓuenit: tũc tenent̃ dñi reſtituere illis a quib⁹ exactũ eſt ſi ſciunt̃: vel ĩ pias cauſas erogandũ eſt: aut in vtilitatẽ cõmunẽ expendendũ. Si xo nõ ꝓuenit ad ipos dños: tũc nihilomin⁹ officiales ſuos ad faciendã reſtitutionẽ debẽt compellere ac ꝓ culpa ꝑpetrata acriter punire. Cõcor. Tho. in ep̃la ad quãdam duciſſam lothoringie ⁊ brabãcie: vbi etiã ad hanc queſtionẽ vtrum dñs vẽdere poteſt baliuis ſuis tallias ⁊ hmõi officia in ſubditos: ꝑ que. ſ. fiunt queſte collecte ⁊ exactiões ſic rñdet. Apl̃s. j. Coꝝ. x. ſic dicit: Oĩa mihi licẽt: ſ; ñ oĩa expediũt. Cũ aũt baliuis ⁊ officialib⁹ veſtris nihil cõmittatis niſi tpalis officij poteſtatẽ: nõ video quare nõ liceat vobis hmõi officia vendere: dũmõ talib⁹ vendatis de quib⁹ ꝑſumi poteſt: ꝙ vtiles ſint ad hmõi officia exercẽda: ⁊ nõ tanto ꝑcio vendat̃ officiũ qđ recupare nõ poſſit ſine grauamine ſubditoꝝ. Sed tñ talis venditio oĩno expediens nõ videt̃ ꝑmo: qꝛ frequẽter cõtingit ꝙ illi q̃ eſſent magis idonei ad hmõi officia ſunt paupes ⁊ officium emere nõ poſſũt: q̃netiã ſi tales diuites ſint: tñ qꝛ boni ſunt nõ ambiũt officia nec inhiãt ad lucra. Sequit̃ ſ; ꝙ vt plurimũ illi officiuꝫ emũt q̃ ſunt peiores ⁊ ſubditos vr̃os oppmẽtes: vnde magis expediẽs videt̃ ꝙ bonos ⁊ idoneos ad officia vr̃a eligatis: q̃s etiã inuitos ſi neceſſe fuerit ad illa ſuſcipienda cõpellatis: qꝛ ꝑ eoꝝ bonitatẽ ⁊ induſtriã magis accreſcet vobis ⁊ etiã ſubditis veſtris ꝙ de ꝑdicta officioꝝ venditiõe acqrere valeatis. Et hoc cõſiliũ dedit Moyſi cognat⁹ ſuus Jetro: Exod. xviij. Prouide inqt de omni plebe viros ſapiẽtes ⁊ timẽtes deũ ⁊ q̃ oderit auariciã: ⁊ cõſtitue eos tribunos ⁊ cẽturiones q̃nquagenarios et decanos q̃ iudices ſint ꝑpli omni tpe. Qr ſi querit̃ vtrũ liceat recipere mutuũ ꝓ talibus officijs. Ad hoc rñdet Tho. in eadẽ ep̃la. Ad hoc videt̃ dicẽdũ: ꝙ ſi hoc pacto mutuũ dat̃ vt officiũ recipiat̃ abſq; dubio peccatũ eſt vſurariũ: qꝛ ꝓ mutuo accipiũt officij poteſtatẽ: vñ in hoc datis eis occaſionẽ peccãdi: ⁊ ipi tenent̃ etiã reſignare officia taliter acq̃ſita. Si tñ gratis officiũ et poſtmodũ mutuũ reciperetis ab eis qđ de officio poſſunt recipe: hoc abſq; peccato fieri poſſet: hec ibi. Tertio queri põt: vtrũ officiales ſup alias collectas diuidẽtes et inequaliter diſtribuẽtes ꝑce: ꝑcio: fauore: odio ⁊ ſilibus: teneant̃ ad reſtitutõeꝫ. Ad hoc rñdet Monal. in ſumma ⁊ alij doctores: ꝙ collecta duob⁹ modis in ciuitate fieri põt iniuſte. Primo mõ per alios: ⁊ hoc qñq; determiãte: qñ ſcꝫ a cõmunitate ſumma determiãta ꝑfigit̃ his qui alijs ad ſoluendũ imponũt: ⁊ tũc ſi taliter imponẽtes alleuiãt ſe ⁊ amicos: nõ grauãt cõitatẽ nec defraudãt: qꝛ certã quotã cõgregãt ſ; alienos aggrauãt: ⁊ ideo tñmodo tenet̃ illis ad reſtitutionẽ: qñq; fit hoc indetermiãte cum ſcꝫ imponẽtibus nõ determinat̃ certa ſumma ſed eis ꝑfigit̃ modus exigẽdi ⁊ imponẽdi. ſ. ꝙ imponãt ciuibus. x. denarios ꝓ libra: ⁊ tũc ſi ſe aut amicos alleuiãt cõmunitatẽ defraudãt: ⁊ iõ tũc peccãt morta

liter ꝓpter iuramētū ꝓmiſſoriū qḋ violant: iurauerūt eni vnicuiqꝫ iuſtā īponere taxa/tionē. Inſup obligant ad faciendā reſtitu/tionē cōitati de his q̄ minꝰ iuſto taxauerūt ꝓ ſeipis ⁊ amicis: tū ꝓpter iuramentū ſal/uandū: tū etiā ad dolū purgādū ⁊ fraudē q̄ merito nulli debēt patrocinari ſm cano/nes: tū etiā q꞉ collecta impoſita ꝓſumit̄ cū cōi cōſenſu ⁊ ex iuſta neceſſaria ⁊ vtili cau/ſa ꝓ bono cōi: ex quibus obligant̄ oēs ad ſuſtinendā iuſtā partē oneris. Secūdo mō pōt fieri collecta ꝑ ſe: ⁊ ſic ſilr̄ fit duobꝰ mo/dis. Primꝰ eſt: qñ debet vnuſqſqꝫ iuramē/to manifeſtare quicq̄d hꝫ: ⁊ tūc ſi minꝰ dic̄ q̄ꝫ habet piurus efficit̄ ⁊ ad reſtitutionē cō/ſtringit̄: ſi modis ⁊ cauſis rōnabilibus ex cōi cōſenſu eoꝝ quoꝝ intereſt īpoſita repe/rit̄. Secūdꝰ eſt qñ q̄s iurat ſe miſſurū ali/cui. x. denarios ꝓ vnaquaqꝫ libra quā hꝫ ī archa repoſitā ⁊ hoc ad certū tempꝰ: tūc ei infra tēpus illud ſemꝑ tenet̄: ⁊ elapſo tp̄e piurus efficit̄ ſi nō facit qḋ iurauit: inſup iuramentū obligat eū ſemꝑ ad ꝑficienduꝫ etiā poſt tp̄us elapſum. Quarto q̄ri pōt de diſcuſſoribꝰ ⁊ eſtimatoribꝰ patrimonio/rū: qui dolo: inuidia: p̄ce: p̄cio: fauore vel timore: patrimonia plus vel minꝰ eſtimāt ⁊ ꝓximū vel rēpublicā talit̄ damnificant: vtrū .ſ. ad reſtitutionē obligant̄. Ad h̄ re/ſpōdet Io. de platea. C. de diſcuſſoribꝰ. li. x. in. l. j. q꞉ quidā ſunt diſcuſſores ad inue/ſtigandū ⁊ diſcutiendū q̄ ſūt publici debi/tores: ⁊ ſi tales quēpiā inique declarant et deſcribūt eſſe publicū debitorē q̄ tñ nō ſit: vel dicūt eſſe debitorē maioris quātitatis q̄ꝫ ſit: tenent̄ ad reſtitutionē iniuriato faci/endā. Inſup remanēt obligati fiſco in illa quātitate in quā aliū deſcripſerūt inique. Quidā vo ſunt diſcuſſores patrimonioꝝ cauſa ponēdi in eſtiuo ꝓ collecta facienda: vel alio grauamīe reali ſoluēdo ſm quāti/tatē patrimonioꝝ: ⁊ de his dicendū eſt ſic̄ de p̄cedētibus: q꞉ illud in q̄ ꝑperā ⁊ inique plus exiſtimāt facultates alicuiꝰ q̄ꝫ valeāt: ipi tenent̄ vt patꝫ ꝑ textū in dicta. l. j. ⁊ hoc ſiue exiſtimationē faciāt ꝓ collectis publi/cis ſiue ad p̄uatū cōmodū: vtpote ꝓ fide/iuſſoribꝰ dandis a tutore ſm valorē patri/monij pupilli: q꞉ tūc ſi minꝰ iuſto exiſtimāt ⁊ ꝑ hoc fideiuſſor datꝰ eſt minoris quātita/tis: tenet̄ exiſtimator pupillo: vt. C. de ma/giſtratibꝰ cōue. l. fi. ſiue etiā ſit exiſtimator datus ad approbādos fideiuſſores an ſint ſufficiētes: vt. ff. qui ſatiſdare cogunt̄. l. ſi

arbitrio. Simili mō tenent̄ mēſores agro/rū: edificioꝝ: frumenti: vini ⁊ ſilīū: ſi dolo vel lata culpa inique metiant̄: vt. ff. ſi mē. fal. modiū. l. ſi mēſor. §. j. et. ij. Silr̄ tabula/rius q̄ fefellit in cōputatiōe: vt eo. ti. l. fi. in. fi. C. de iur̄ fiſci. l. ij. Generalit̄ eñ vbicūqꝫ q̄s dolo vel lata culpa vel etiā leui inique facit id ad qḋ aſſumptus eſt a iudice vel a ꝑtibus tenet̄: vt cū notarius aſſumptꝰ eſt ad cōputationē litteraꝝ ⁊ male cōputat: te/net̄. l. cōputatiōis: vt. C. de fide inſtru. vel medicus qui ꝑperā refert de qualitate vel quātitate vulnerū tenet̄: vñ ex̄ de homic. in. c. ſignificaſti. j. dicit glo. affectare vl̄ ac/ceptare quiſqꝫ non debet in q̄ intelligit vel intelligere debet infirmitatē ſuā alijs picu/loſaꝫ futurā. Similit̄ ⁊ obſtetrix de p̄gna/tura ventris. ff. de ven. inſpi. cuſ. l. j. ⁊ ſic ī infinitis alijs. Quinto queri pōt: vtrum medicus grā lucri ꝓtelans morbos teneat̄ ad reſtitutionē. Ad hoc dicendū q꞉ abſqꝫ dubio tenet̄ ad reſtitutionē totiꝰ intereſſe: q꞉ ſi medicus bonoꝝ fortune: id eſt index ⁊ aduocatꝰ ex ꝓtelatiōe litis tenet̄ ad reſti/tutionē petendo ſupfluas dilatiōes: mul/tomagis ꝓtelans infirmitatē in detrimen/tū corpis infirmātis. Inſup Hoſti. dicit in ſumma ti. de penitētia. q꞉ medicꝰ impitus tenet̄ ad reſtitutionē: vt ex̄ de eta. ⁊ quali. ordinā. c. ad aures. Et in glo. vbi medicus nō culpat̄ de negligētia ſed de impitia ſup illud: remordeat: glo. ſi forte impite medi/cinā dediſſet infirmis: imo q̄ tales impitos ſciēter eligit ⁊ ꝓmouet ſilr̄ tenet̄ ad reſtitu/tionē. Et addit Hoſti. in ſūma ti. de homi. q꞉ licꝫ medico imputet̄ culpa ante factum: puta q꞉ ſe intromittit de medicina cum ſit idiota: ⁊ culpa in facto: puta q꞉ licꝫ ſit diſ/cretus in arte non tamē ſequit̄ traditiōes artis ſed capitaneā voluntatē: ⁊ culpa poſt factū: puta quia peritus erat ⁊ ſequit̄ tra/ditiones artis ſed nō adhibet diligentē cu/ſtodiā infirmi. Si tamē neqꝫ ante factum: neqꝫ in facto: neqꝫ poſt factuꝫ: in culpa de/p̄hendat̄: non imputat̄ ei ſi infirmus al's fatuitate propria vel auaricia vel caſu for/tuito moriatur. Preterea dicit textus in/ſtitut̄. ad. l. aquil. §. preterea ſi medicus. q꞉ medicus curam egri derelinquēs vel male ſecans: egrū eſt in culpa: ⁊ ideo lege aqui/lia tenetur ad reſtitutionē vel extimationē ſerui quanti plurimi valuit infra annum. Concordat lex: qua actione. §. fina. cum. l. ſequēti. ff. ad. l. acq̄li. Et nota generalit̄. q꞉

de extimatoribus & messoribus

imperitia medici annumerant̄ culpe: vt pꝫ .§. p̄terea. ſicut ⁊ iudicis ac etiā cuiuſlibet artificis aſſerentis ſe peritū in arte ſua. Et omnes illi ac ſimiles tenent̄ non ſolum de dolo ⁊ lata culpa ſed etiā de impitia: vt.ff. de offi.pſi.l. illicitas.§.ſicuti. et.ff.de var. ⁊ exor. cogni.l. ſi iudex. vnde rōne aſſerte pitie lata culpa equipat̄ dolo.ff. de cuſto. reoꝝ.l.ad cōmētarieſem. Sic etiā oēs electores q̄ in electiōibus ſuis ad officia quecūqꝫ ſpūalia vel tēporalia nō reſpiciūt p̄ncipaliter cōmunē vtilitatē ſed ꝓpriā ſequūtur ſenſualitatē ſm̄ ꝓuatū.ſ.affectū in idoneos eligētes grauiter peccāt ⁊ cōmunicati multū obligant̄: fiūtqꝫ ꝑticipes omniū maloꝝ que exinde ſequunt̄: qꝛ regula iuris eſt: q̄ occaſionē damni dat damnū dediſſe videt̄. Sexto queri pōt: vtrum exactores tributoꝝ: theoloneoꝝ: pedagioꝝ: guidagioꝝ ⁊ ſimiles aliquid plus debito ſm̄ antiquā cōſuetudinē exigētes teneant̄ ad reſtitutionē. Ad hoc r̄ndet Jo.de platea.C.de exac.tribu.li.x.in.l.j. qꝫ tales tenent̄ furti ſi plus debito exigūt ſub terrore ⁊ p̄eminētia dignitatis: vt dicta.l.j.etiā ꝓ alimētis ſuis ⁊ familie ſue vel equoꝝ.C. de lucris aduoca.l.j.li.xij. ⁊ tenent̄ eis in duplū reſtituere a quib⁹ exegerūt: vt.C.d̄ ſupactiōibus.l.j.lib.x. Porro ſi talia iuſte debeāt exigi oportet ſm̄ Ray.qꝫ ſint antiq̄ ⁊ impoſita ab his qui potuerūt: vt a p̄ncipib⁹: regib⁹: aut p̄ſertim auctoritate eccleſie ⁊ iuſta cauſa: vt ꝓ defenſione patrie vel trāſeuntiū aut nauigantiū: ⁊ qꝫ recipiēs faciat illud ꝓ quo fuit inſtitutū: vel ſi iam nō eſt neceſſe qꝫ paratus tñ ſit ſi neceſſe fuerit. Idē eſt ſi neſcit̄ a quib⁹ ⁊ ꝓ quibus cauſis fuit inſtitutū. Putat tñ qꝫ ab his q̄ potuerūt ⁊ ꝓ iuſtis cauſis. Uerūtñ nouū nō pōt īponi vel exigi niſi ꝑpter īminentē neceſſitatē ꝓbabilē ⁊ h̄ a p̄ncipe vl̄ rege. xxiiij.q. iij.c.ſi q̄s romipetas. Septimo ⁊ vltimo queri poteſt de mercatorib⁹ multis modis ꝓ poſſe rerū cariſtiā inducētibus: vtrū obligant̄ ad reſtitutionē. Ad hoc dicendū.qꝫ generaliter quicūqꝫ quouis modo facit vt annona carius vendat̄: vt impedieēdo naues vel nautas annonā adducētes ne venire poſſint ad locū: tenent̄ ad talē reſtitutionē: qꝫ ſcꝫ iterū ponāt eā in bono foro ac ſi naues ad portū veniſſent. Inſup ſm̄ leges huiuſmodi punit̄ pena.xx.aureorum: vt.ff.ad.l.iul̄.de anno.l.ij.in fi. ⁊ corporaliter etiā extra ordinē.ff. de extraor.crimi. l.annonam. Et idem eſt illo qui emit omnē quātitatē bladoꝝ que inueniri poteſt: eam cōſeruādo vt temporib⁹ oportunis carius vendere valeat: ⁊ ſic cariſtiā inducat: vt dicta.l.annonā. et in glo. Preterea maxime ꝓhibita eſt cōuentio inducentiū monopoliū: id eſt cōuentioꝫ de mercib⁹ quibuſcūqꝫ vendēdis ꝑ certas aut certū modū et p̄ciū in damnū ⁊ cariſtiā reipublice ac cōtra facientes debēt omīb⁹ denudati bonis imppetuū ⁊ exiliū trudi: vt.C.de monopolijs. in.l. vnica. Qui ḡ dedit arras ⁊ emptionē omniū aromatum vel ſpecierū ciuitatis vt ipe ſolus poſtea carius vendat: qꝛ forte p̄ſciuit naues venientes fore ſubmerſas: dicit̄ facere monopoliū in ciuitate ⁊ incidit in dictā penam: vt dicta.l.vnica. ⁊ compelli pōt a p̄fecto vel ab alio officiali ad quem ſpectat: vel ab ep̄o loci qꝫ vendat̄ iuſto p̄cio ſm̄ varietatē tempoꝝ ⁊ ſterilitatē rerū: vt.ff.ad.l.falciđ.l. p̄cia rerū. ⁊ ſi cariſtie tēpus exegerit cogi pōt quis etiā min⁹ iuſto p̄cio vēdere: vt.ff.ad.l. rhodiā. de iac.l.ij. .§.cū in eadem.xi. ⁊ oīs. Inſup cōpelli pōt qꝫ poſtq̄ expoſuit frumentū vel aliam rem venalem in foro vt amplius eandē rem ad domū reportare nō poſſit quouſqꝫ vendat C.de iudeis.l.nemo. Similit̄ ſtatui poteſt ad reuelandā cariſtiā: qꝫ quilibꝫ mercator ad alienas ꝑtes mittere teneat̄ ad granum emendū ⁊ in cōmuni vendendum. Deniqꝫ cōpelli quilibet pōt vt ad hoc mutuet pecuniam. C.vt ne leui.emp.ſpe.fe.excu.li.x.l. vnica.glo.ibidē. poteſt etiā in cōmuni ſtatui ne quiſq̄ emat granū vltra ꝓpriā indigentiā cum familia ſuſtētanda: ne ſcꝫ alijs res cariores reddat vel etiā incōmoditatē habendi tribuat: hec Jo.de platea.inſti.d̄ pub.iudi.§.ſunt p̄terea. Et infinita alia ad hec que dicta ſunt reduci poſſunt: in quib⁹ manifeſte reperiunt̄ exactiōes iniuſte: ad quarū reſtitutionē faciendā quis obligat̄ de neceſſitate ſalutis. Quapropt̄ domin⁹ in euāgelio merito terrenā ſubſtantiā vocauit mām̄onā iniquitatis: qꝛ cum theſauro bonoꝝ vt frequēter aggregant ſibi ſeculares incauti ⁊ ſine timore dei theſaurū vitiorū. Qđ a nobis auertat ieſus xp̄s.

De reſtitutiōe faciēda de bonis acquiſitis ꝑ ludū vel ꝑ meretriciū aut fornicationē quarūcunqꝫ ꝑſonarum: Sermo XII

On furtum facies:

n Exod.xx.Sexto pncipaliter tur/
pe lucrū ſectātes obligant̄ ad re/
ſtitutionē faciendā. Pro quo ſciendum ꝙ
tres gradus turpis lucri diſtingui poſſūt:
Primū eſt vt in ludis alee. Secūdū eſt tur
pius vt in meretricio: lenocinio ⁊ quibuſ/
dam hiſtrionatib⁹. Tertiū vo turpiſſimū
B vt in ſimonia. Q̄tum igit̄ ad pmū notā/
dū eſt: ꝙ ludus alee eſt oīs lud⁹ q̄ innitit̄
fortune: ⁊ oīs ludus talis eſt ꝓhibitus ſm
leges. Cui⁹ ratio ē: q꜡ tales ludi vt freque/
ter exercent̄ ad ſpoliandū proximū bonis
ſuis: ⁊ hoc illicito mō. In cui⁹ argumentū
p eo qd ponit̄ in cōuiuio veſcēdi cā pmit/
tunt leges ludere familie: vt.ff.e.l.ſi. Ve/
rūtamē ꝓpter maliciā hoīm ⁊ mala q̄ comi
tant̄ oīno deteſtādus ē: vñ quicūqȝ ludūt
alea ſiue taxillis: vel qui ſunt pticipes aut
etiā inſpectores peccāt: vt.ff.e.p totū.C.e.
in cōſtitutiōe greca ⁊ maxīe ſi ſunt clerici:
vt ex̄ de vi.⁊ hone.clericoꝝ.c.clerici.ij.vbi
dr: ad aleas ⁊ taxillos nō hmōi ludis int̄/
ſint: glo.public⁹ aleator repellit̄ a ꝓmoti/
one: vt de exceſ.pla.inter dilectos.nec eſſe
debēt inſpectores hui⁹ ludi: vt aut̄.de ſan.
epis.§.interdicim⁹.coll.ix.⁊ tribus annis
arceant̄ a miſterio: vt ibidē dicit̄: pcipue
tñ in illo ludo eſt peccatū auaricie ⁊ rapine
⁊ comitant̄ multa peccata.ſ.mēdacia: piu/
ria: blaſphemie: deceptiones ⁊ ſilia: Hic
pmo q̄ri pōt: vtrū acq̄ſita i ludo reſtitutiōi
ſubiaceāt. Ad h̄ rn̄det Rich.in.iiij.diſ.xv.
ꝙ quidā ludi ſunt ꝓhibiti vt torneamenta
⁊ ſiles ludi q̄ nō innitunt̄ fortune: ſic tñ ꝙ
nō pcipit̄ reſtitui homī qd lucrat̄ ſm legē
hui⁹ ludi: ideo ꝗuis tales peccēt ꝯ ꝓhibi
tionē eccl'ie faciētes: vt pȝ ex̄ de torneamē.
tñ reſtituere nō tenent̄. Sūt ⁊ alij ludi ꝓhi
biti ſic ꝙ etiā reſtitutiōi pcipit̄ id qd ludēs
tali ludo lucrat̄: ſic ſunt ludi aleaꝝ: ꝙ enī
tales ludi ſunt ꝓhibiti non ſolū ſm leges:
vt.ff.de alea.p totū.⁊ dicto.§.interdicim⁹.
ſed etiā ſm canones: pȝ.xxxv.di.vbi dr.e.
epūs.aut pſbyter aut diacon⁹ alee deſerui/
ens: aut deſinat aut certe damnet̄: ſubdia/
conus aūt aut lector aut cātor ſilia faciēs:
aut deſinat aut cōione puet̄: ſilr ⁊ laicus:
hoc ibi. Porro de reſtitutiōe illi⁹ qd tali
ludo lucrat̄ q̄druplex inter doctores vſat̄
opinio. Prima eſt ꝙ iura ⁊ gloſe tales ar/
tant ad reſtitutionē faciendā: q̄ p iudicē cō
pellunt̄: ꝙ ſi p ſentētiā iudicis nō artant̄
reſtituere nō tenet̄. Ratio eoꝝ eſt: q꜡ talis
reſtitutio pcepta eſt in penā lucrantiū: nec
iura dicūt ꝙ tales ipo iure reſtituere tene/
ant̄: ſed qd ab eis de iure repeti pōt: nā hō
qñqȝ pōt aliqd licite retinere anteq̄ p ſen/
tentiā reddere cōpellat̄: qd tñ p ſententiā
iuſte latā ſatiſfacere neceſſe eſt: ſic electio
excōicati excōicatione minori nō eſt irrita
ipo iure: ſed tñ eſt irritāda: ſic patet plane
in textu ex̄ de cleri.excō.cele.c.ſi celebret.
Silr interficiēs hoīem ꝯ iuſticiā iuſte pōt
hereditate puari p ſentētiā: ſed tñ an̄ ſentē
tiā nō tenet̄ dimittere eā. Et hui⁹ opinio/
nis eſt Alex.de hal.in.iiij.pte ſūme: in tra/
ctatu reſtitutionū vbi dic: ꝙ aleatores niſi
fraudē imiſceant in ludis ſuis non tenent̄
de ſtricto iure ad reſtitutionē: q꜡ peccatum
interuenit inter ptes qd vtriqȝ pti placet:
⁊ obligatio cōdicti. Vn̄ ſm peccatū illud ⁊
obligationē cōdicti: nec ille q̄ amiſit de iu/
re pōt repetere: nec ille q̄ lucrat⁹ eſt tenet̄
reſtituere. Et q꜡ antiqua iura iubent illud
reſtitui ⁊ cōcedunt actionē repetendi: ma/
gis videt̄ eſſe ciuilis ſatiſfactio ⁊ pena pro
peccato q̄ obligatio ad reſtitutionē. Non
eſt enī honeſtū illud lucrū nec honeſta oc/
cupatio i talib⁹: imo ſepe multū damnoſa
efficit̄ reipublice: cū actiōe ludi diſtrahāt̄
poſſeſſiōes ⁊ exheredent̄ ſucceſſores: hinc
ad cohibitionē mali ſubſequentis data eſt
lex de aleatorib⁹. Secūda vo opinio ſecu/
rior ⁊ cōmunior eſt: que tenet ꝙ eo mō quo
ludus taxilloꝝ ⁊ aleaꝝ ꝓhibitus eſt: eodē
mō tenet̄ hō ipo iure ad reſtituendū qd ex
eo lucrat̄: q꜡ non tm̄ ꝓhibet̄ talis ludus ſȝ
etiā acq̄ſitio lucri eius. Tertia vo opinio
ſe obijcit: dicēs: ꝙ talis reſtitutio pcepta ē
non p ius canonicū ſed tm̄ p ius ciuile: q̄re
nō videt̄ ꝙ ad hanc reſtitutionē ſūt cōſtri/
cti de neceſſitate: niſi qui de iure legib⁹ im/
perialib⁹ ſunt ſubiecti: ⁊ hoc in foro cōten/
tioſo: niſi fuerit ⁊ alibi talis reſtitutio per
cōſuetudinē approbata. Quarta opinio q̄
ꝓbabilior eſt ſoluit tertiā opinionē dicēs:
ꝙ talis reſtitutio implicite in iure canoni/
co pcepta eſt: quia leges impiales diuino
iuri nō cōtrarias: nec p ius canonicū aut p
rōnabilem ꝯtrariā ꝯſuetudinē abrogatas
iura canonica decreuerūt obſeruādas: vt
patet diſt.x.c.de capitulis vel pceptis im/
perialib⁹ ⁊.et.c. q̄s aut leges.c.veſtrā: et
ſic tenerent̄ ad reſtitutionē etiā in foro cō/
ſciētioſo. Et hui⁹ opiniōis eſt Rich.in.iiij.
diſt.xv. Nos igit̄ qui p cōſciētia militam⁹

de acquisitis in ludo

ꝑ ſecuriori via dicim⁹: ꝙ aleatores ea que lucrati ſunt ab his q̄ bona ſua alienare nō poſſunt: vel q̄ reb⁹ ſuis ſupeſſe nō poſſunt: tenent̄ indiſtincte ad reſtitutionē faciēdā eiſdē vel ſuis curatorib⁹. Cuiuſmodi ſunt ſm Ray. furioſi: ꝓdigi: minores. xxv. annis: ⁊ marie pupilli: mēte capti: ſurdi: ceci muti: ī infirmitate cōtinui: ſerui: religioſi: filijfamilias q̄ nō habēt peculiū caſtrēſe vl' q̄ſi vxores: adminiſtratores ⁊ ſiles de rebus quarū nō ſunt veri dñi. Silr alios ad ludū vl' magis ludendū trahētes: fraudē faciētes ⁊ dolū qualitercūqꝫ cōmittentes. Qui vͦo lucrant̄ ab his qui bona ſua alienare poſſunt: nec ad hoc inducti ſunt: tales nō obligant̄ ad faciendā reſtitutionē amittēti. Et hec eſt opinio Placentini: ar. xiiij. q. v. c. nō ſane. Cui⁹ ratio eſt: q: in ope illicito amiſit. vnō ex̄ de vi. ⁊ ho. cleri. in. c. clerici officia. dicit glo. ꝙ cū turpitudo verſat̄ ex vtraqꝫ pte melior eſt cōditio poſſidētis. ff. de condi. ob tur. cau. l. ſi ob turpē. §. porro. nec tamē ſibi cōſulendū eſt retinere. Sicut ſimoniace dans nō pōt illud recipe nec recipiēs pōt ſibi retinere: vt poſtea videbit̄. Verūtñ ſi is q̄ amiſit paup eſt: piū videt̄ ꝙ eidē reſtituat̄: dūmō p̄ſumat̄ ꝙ expendat in vſus neceſſarios ꝓprios vl' domeſticos. Si aūt tūc ſubueniendū eſt cū eiſdē vxori illi⁹ aut filijs aut parētibus: ꝙ ſi diues eſt tūc alijs paupib⁹ erogari debet. Nā cū ludus ille ſit q̄dā expoliatio ꝓximi: nō p̄t q̄s licite aliq̄d p ipm acq̄rere nec p ꝯſequēs tenere: nec alter dignus eſt recipe q̄ ſilr ꝓximū ſuū ſpoliare conabat̄ niſi ⁊ ipe acquirens paup eſſet ⁊ cauſa elemoſyne cum vͦo emēdatiōis ꝓpoſito retineret. Deniqꝫ q̄ri ſolet vulgo: vtrū ludo iſto pecuniā acquirens ⁊ eandē denuo pdens teneat̄ reſtitutionē illi⁹ qd̄ lucrat⁹ erat: vtpote q: vnum ſpoliauit ⁊ alterꝫ ditauit. Ad hoc dicendū videt̄ ſaluo iudicio alioꝝ: ꝙ ſi tal' lucrat⁹ eſt ab eo q̄ rem ſuā alienare potuit: nō tenet̄ ad reſtitutionē eidē faciendā vel pauperib⁹ diſtribuēdā: ex quo eandē pecuniā numero ludēs amiſit. Secus tñ ſi alteri ad reſtitutionē obligat⁹ fuit: q: pecuniā alteri debitā cū altero ludēdo pdere nō debuit.

B Utrū vͦo ad ſecūdū p̄ncipale. ſ. meretriciū qd̄ eſt turpi⁹ lucrū ſciendū eſt ꝙ meretriciū eſt duplex. Quoddā enim exercet̄ p vagā libidinē cū diuerſis ſectando licꝫ nō oēs admittat. Et ſic meretrix dicit̄ q̄ multorū libidini paret: vt. xxiiij. diſt. c. vidua. Quoddā etiā exercet̄ publice cū ſe publice cūctis exponit: ⁊ ſic meretrix dicit̄ cui⁹ venalis eſt turpitudo. Vnō dicit̄: xxxij. q. iiij. c. meretrices eſſe ⁊ ad meretrices accedere ꝓhibet domin⁹. ſ. Deut̄. Sequit̄ quarū venalis eſt turpitudo. Vnō meretriciū eſt damnatū licꝫ ſub diſſimulatiōe ptranſit ⁊ pmittit eccl'ia forte ſm Hoſti. vt mai⁹ malū euitet̄: puta vitiū ſodomiticū: p̄ alijs vitijs carnis ſumme pſequēdū: nam q̄ nimis ēmūgit elicit ſanguinē. Scd̄m leges etiam meretrices viliſſime ſunt: lex eni eas indignas reputat legū obſeruatione ſeu p legē illaqueari: vt. C. de adult̄. l. q̄ adulteriū. in fi. ligat̄ tñ delictoꝝ penis ſm Jo. an. de loc̄. c. j. ſup glo. ij. nec eccleſia punit eas ne cōmittant̄ peiora: vt pꝫ. iiij. diſt. c. deniqꝫ.

Hic ḡ queri pōt: vtrū aliq̄d acq̄rens per meretriciū vel fornicationē teneat̄ ad reſtitutionē: p̄ſertim cū de tali lucro dñs ꝓhibet ſibi oblatōꝫ offerri dicēs ī Deut̄. xxiij. Non offeres mercedē ꝓſtibuli ī domū dei tui. Ad hoc rūdet Alex. de hales in dicto tractatu reſtitutionū ꝙ q̄ fornicādo acq̄rit iure poſſidet qd̄ acquirit: licꝫ eni turpiter agit ⁊ ꝯ legē dei meretriciū exercens: tamē in hoc ꝙ accipit nō iniuſte agit nec ꝯ legē. Qd̄ ſane intelligit̄ dū alter datū iuſte alienare potuit: eo ꝙ eſſet verus dñs cui⁹ voluntas a nullo pendebat. Vñ licꝫ meretrix peccat ſic acq̄rendo: nō tñ tenet̄ reſtituere: q: nō cōmittit fraudē acq̄rendo ſed recipit p̄ciū ſui corpis locati ad ppetrandā fornicationē. Nec etiā oīs oblatio de eo facta ē abomiābilis dño: ſed tñ publica q̄ fit cum ſcādalo: ſicut ſi meretrices traherēt currū a fabricā eccl'ie vel darēt ſericū ꝓ ornamētis aut vitrū in eccl'ia: aut oblatiōes ad altare tpe miſſe. Hec nec ſacerdos nec eccl'ia recipe debet: ne videant̄ eaꝝ opus approbare. Sed licitū eſt eis dare p̄uatas elemoſynas paupibus: vel etiā offerre candelas in eccleſia ⁊ hmōi: dūmodo nō recipiat̄ oblatio a ſacerdote. Addit Monal. in ſūma: ꝙ ſi monialis eſt q̄ accipit acquirit hoc monaſterio: honeſtius tamē eſt ꝙ monaſteriū nō retineat ſed in pios vſus expēdat: ꝙ ſi de reb⁹ eccl'ie datū eſt: tūc eccl'ie facienda ē reſtitutio. Si vͦo a regulari pſona tūc illi⁹ monaſterio fieri debet reſtitutio: licꝫ etiā habuit adminiſtrationē in monaſterio. Qd̄ ſi datū eſt a ſeculari qui nō eſt ſui iuris nec habuit alienandi poteſtatē: tūc illi fiet reſtitutio cui de iure competit: vt ſi recipiat

de acquiſitis ex meretricio

adulter a cõiugata tenet viro facere reſti/
tutionē duplicē.ſ.tam de receptis q̄ etiam
de dehoneſtatiõe vxoris. Hic queri põt:
vtrũ pſona regularis iniuſte recepta p̄ ope
carnali vel de furto ſeu rapina reſtituere
põt auctoritate p̄pria. Ad hoc rñdet Alex.
de hales vbi ſ. q̄ ſi adhuc extat res data
vel acq̄ſita penes illã: nec impetrare põt a
plato q̄ fiat reſtitutio: tũc auctoritate pro/
pria reſtituat etiã cõtradicẽte plato: q̄z pl⁹
eſt obediendũ deo q̄ homib⁹. Si vo con/
ſumpta eſt tunc inanis eſt actio creditoris
quã excludit inopia debitoris. Qz ſi con/
uerſa eſt in vtilitatē monaſterij vel h̄z ali/
quid cõparatũ ex re ſibi data: ſi tũc nõ põt
nec audet impetrare q̄ fiat reſtitutio p̄ pla
tũ: gerat bona fide negociũ monaſterij cui
debet reſtituẽdo: nõ tñ cõtradicente plato
hoc faciat p̄pter bonũ obediẽtie: niſi ſit illa
res cõparata de pecunia eccleſie vel pſone
p̄uilegiate: in hoc q̄ tũc rem emptã de ſua
pecunia ſibi vẽdicare poſſit ſic miles τ pu/
pillus: in quo caſu etiã cõtradicente plato
poteſt eam reſtituere. Et nota generalit̄ q̄
oĩa recepta ab hiſtrione: meretrice vel for/
nicatrice in quib⁹ obligant̄ ad reſtitutõez
nõ debent illis dare a quib⁹ receperũt: ſed
ſi ſunt bona ſpũalia debẽt dare eccleſie vel
ſucceſſorib⁹ aut ſupiorib⁹ p̄ut melius vi/
debit̄ expedire ad vtilẽ illoꝝ expenſionez.
Si vo ſunt bona ſecularia: tũc reſtitui de/
bent vero poſſeſſori vel adminiſtratori ad
arbitriũ boni probi viri: p̄ut melius expẽ/
di poſſunt in debitũ vſum τ vtilẽ ip̄i⁹ veri
poſſeſſoris. Ratio hoꝝ eſt: q̄z nõ p̄ſumit̄ q̄
dans talia bona pſonis turpibus: iterũ re/
cepta debeat expendere ſm normã iuſticie
niſi ſignis euidẽtibus ĩ eo pateat mutatio
cõuerſatiõis τ praue volũtatis. Secũdo
queri põt: vtrũ pſona eccleſiaſtica dilapi/
dans patrimoniũ crucifixi paupibus debi
tũ teneat̄ ad reſtitutionẽ. Ad hoc reſpon/
det Monal. in ſumma in tractatu reſtitu/
tionũ: q̄ eccl'iaꝝ plati τ alij clerici reſtitue/
re tenent̄ eccl'iaſtica bona τ paupibus de/
bita que cõſumũt in vſus illicitos ea dan/
do meretricib⁹: hiſtrionib⁹ aut alijs turpi/
bus pſonis: aut etiã cõſanguineis τ ami/
cis nõ ad nature ſuſtentationẽ vel aliã cau
ſam licitã: ſed vt eos faciãt diuites τ hono
ratos. Attẽdant hoc q̄ de hũili genere na/
ti ſuos copulãt nobilibus τ diuitib⁹ cũ bo
nis ſpũalib⁹. Qz ſi querit̄: vtrũ q̄ ſufficit
q̄ hãc reſtitutionẽ faciãt de bonis eccleſie
vt pote de fructib⁹ quos iam pceperũt vel
adhuc pcepturi ſunt. Ad hoc rñdet Hoſti.
in ti. de penitentia. q̄ ex quo quicq̄d ſupeſt
eorũ vſibus de p̄uentib⁹ eccl'iaꝝ paupib⁹
debeat̄: ideo nõ ſufficit facere de talib⁹ ec/
cleſiaꝝ fructib⁹ reſtitutionẽ: cum habeant
bona patrimonialia aut aliunde acquiſita
q̄ eccl'ia: niſi q̄tenus ſibi ſbtraxerint de ne/
ceſſarijs: al's reſtitutionẽ facere debent de
bonis patrimonialib⁹ aut aliũde q̄ p eccle
ſiã acquiſiuit. Silr oẽs p̄dicte pſone tenent̄
reſtituere que ſic receperũt de bonis ſpũa/
lib⁹: niſi ĩ neceſſitate cauſa elemoſyne ſine
dolo τ fraude. Qz ſi querit̄: an meretrix
vel etiã mathematicus vl' cõſimiles dolo:
fraude vel ſuaſiõibus aliquẽ inducẽtes vt
peccet τ pecuniã tribuat q̄ alius nõ fuiſſet
facturus teneant̄ ad reſtitutionẽ. Ad hoc
rñdet Inno. q̄ danti nõ cõpetit repetitio:
cũ vtrobiq̄ verſet̄ turpitudo: τ ĩ hoc caſu
potior eſt cõditio poſſidẽtis. In foro tñ cõ/
ſciẽtie eſt illis penitẽtia ĩponenda de frau/
dulẽta ſollicitatiõe. Qz tũ deniq̄ ad ter/
tiũ p̄ncipale.ſ. ſimonia q̄ cauſat turpiſſimũ
lucrũ ſciendũ q̄ hec eſt fera peſſima q̄ quo/
tidie deuorat eccleſie filios: hec vulpecula
doloſa q̄ demolit̄ vineas: hec anguis ve/
nenoſa latens in herba: id eſt vbertate bñ/
ficioꝝ. O labes execranda: qua p̄hpudor
illuſtrior portio gregis xp̄i ſic dinoſcit̄ eẽ
infecta: vt nõ ſit q̄ euadat vſq̄ ad vnũ: cuꝫ
tamẽ hmõi ſimoniaci p̄pter ſilitudinẽ act⁹
infideles τ heretici dicant̄. Cui⁹ rõ eſt ſm
Tho. in. iiij. q̄z ſic opant̄ ac ſi eſtimarẽt do/
na ſpũſſancti pecunia poſſideri: que.ſ. eſti/
matio eſt heretica. Vñ Greg⁹. in regiſtro: τ
habet̄. j. q. j. c. cum oĩs auaricia ſit idoloꝝ
ſeruitus: quiſq̄s hãc τ maxime in dandis
eccl'iſticis honorib⁹ vigilãter nõ p̄cauet in/
fidelitatis p̄ditioni ſubijcit̄: etiã ſi tenere
fidem quã negligit videat̄. Et. c. ſe. dicit:
Tolerabilior eſt enĩ macedonũ τ eorũ qui
cõtra ip̄m ſunt ſpũſſancti impugnatoꝝ im/
pia hereſis: illi enĩ creaturã τ ſeruũ dei pa
tris τ filij ſpm̄ſanctũ delirando fatent̄: iſti
ſuũ eundẽ ſpm̄ efficiũt ſeruũ. Oĩs enĩ dñs
vẽdit q̄d habet ſiue ſeruũ ſiue aliq̄d eorũ
que poſſidet. Silr τ qui emit dñs eius vo/
lens eſſe q̄d emit p preciũ pecunie illud ac/
quirit: ita τ hi q̄ hanc iniquã actionẽ ope/
rant̄ detrahũt ſpũiſancto equaliter peccã/
tes his qui blaſphemãt dicẽtes: chriſtũ in
beelzebub eijcere demonia: atq̄ vt veri⁹ di
cam⁹ inde cõpant̄ p̄ditori: q̄ iudeis occiſo/

rib⁹ chriſtũ vendidit. Qꝛ ſi obijcit̄ illud qđ habet̄.j.q.j.c. placuit.§.ex hac. vbi dr: Item opponit̄ ꝓphetia donũ ſpũſſancti eſt: hec aũt i veteri teſta. a ſanctis ꝓphetis vendi cõſueuerat. Unde Saul ad Samuelē ꝓ vaticinio expetendo: nõ niſi cũ munere ire ꝑſũpſit: vxoꝛ etiã Hieroboã ad hoīem dei nõ niſi cum munere acceſſit. Ad hoc rñdet ibidē illud Michee.iij. Duces eius in munerib⁹ iudicabãt: ſacerdotes eius in mercede rñdebant: ⁊ ꝓphete eius in pecunia diuinabãt: ⁊ ſup dñm requieſcebant dicẽtes: Nõne dñs eſt in nobis: nõ veniẽt ſup nos mala? idcirco ꝓpter vos ſion q̃ſi ager arabit̄: ⁊ hierl̃m vt cuſtodia pomerij erit. Nemo ambigat ꝓpter ſcelera q̃ in hoc capitulo legunt̄ fuiſſe ſubuerſã. Et tandē cõcludit ꝙ mali ꝓphete nõ boni ꝓphetiã vendebant: illud declarãs longo ꝓceſſu ⁊ diuerſis exemplis. Et adiũgit: Poterat Petr⁹ Simoni mago vendere qđ petijt: imo poterat ſimulare vendentē? ſpũs eni ſanct⁹ nec vendi nec emi põt: ſed oblatã pecuniã pariter cũ offerẽte damnauit: hoc ibi. Secũdo arguit ibidē: ꝙ chriſt⁹ a Juda vendit⁹ auriculã ſerui ſanauit: cui⁹ exemplo liquet ꝙ ſpũſſanctus ⁊ ſi inſte a ſimoniacis venalis putet̄: virtutis ſue non obliuiſcit̄: nec deſinit effectũ ſue grẽ etiã venditus. Ad h̄ rñdet ibidē poſtea.§.cũ ergo. ꝙ hec ſimilitudo nõ valet: nõ eni opat̄ hoc ſpũſſanct⁹ ſpũaliter in pfidis mercimonijs auaricie: qđ chriſt⁹ geſſit corꝑaliter certi myſterij cã ad exemplũ patiẽtie. Sequit̄: Poteſt igit̄ intelligi vt a ſimilitudine nõ recedam⁹: ꝙ ſicut chriſt⁹ vendit⁹ nõ venditori vel emẽti ſed eis qui neſciẽtes aderãt dona ſue gratie cõtulit ꝓ quib⁹ etiã in cruce ſupplicauit ſic ⁊ ſpũſſanctus nõ vendẽti vel ementi ſed his q̃ de manib⁹ eoꝝ ignorãtia ducti ſacrã dñica accipiũt ſue grẽ effectũ largiri pꝛobat̄: hoc ibi. Et ca. ſicut eunuchus fuit qui Joſeph compauit: ita qui gratiã mercatur viuũ ſemē non habet ſiccis genitalib⁹. Sic quoqꝫ ignis ſacrificij qui p.lxx. annos babylonice captiuitatis ſub aqua vixerat extinctus eſt antiocho Jaſoni vendẽte ſũmũ ſacerdotiũ: qđ ſignificat ignem ſpũſſancti non lucere in ſimoniacis ſacris: qđ in his ſilitudinib⁹ beatus Aug⁹. notare voluit: niſi qꝛ ſacrã ſimoniacoꝝ ſic̄ ⁊ ceteroꝝ hereticoꝝ licꝫ ſint vera q̃tũ ad formã: inania tñ ⁊ falſa ſunt q̃tũ ad effectũ: cũ nõ poſſint in cordib⁹ hoīm gignere vel accẽdere celeſtē gratiã. Qđ ſane intelligendũ eſt: ſi ſimoniace recipiunt̄: vñ ꝙ ab eis nõ ſunt recipienda ſacramenta declarat̄ longo ꝓceſſu xxxij. diſt.§. verũ. et.§. poꝛro. Ad lau. dei.

De ſimonia ⁊ eius triplici diuiſione: qualit̄ etiã in triplici munere cõmittit̄ ac ad reſtitutionē obligat̄: Sermo XIII

Non furtum facies:

Exoď.xx. Dicit Ambꝛo. tractatu de myſterijs in deteſtationē hui⁹ fere peſſime. ſ. prauitat̄ ſimoniace ď Gyezi qui ponit̄ in ſcriptura velut oꝛigo eiuſdem vt habet̄.j.q.j.c.cũ oꝛdinaret̄. vides inq̃t qꝛ ꝓ facto auctoris ſucceſſio damnat̄ heredis: inexpiabilis eſt eni venditi culpa miniſterij ⁊ vindicta gratie celeſtis tranſit in poſteros. Deniqꝫ moabite ⁊ ceteri non intrabũt in eccleſiã dei vſqꝫ in tertiã ⁊ quartã generationē: tãdiu ſcꝫ vt ſimplicius int̄ꝑtemur donec culpã actoꝛis mltiplicis ſucceſſio generationis aboleret. Sed cũ illi q̃ in deũ idolatrie erroꝛe deliquerũt: i quartã generationē videant̄ eſſe mulctati: ꝑfecto duriox videt̄ eſſe ſentẽtia qua Gyezi ſemen vſqꝫ ineternũ ꝓ cupiditate habẽdi ꝓphetica auctoꝛitate damnat̄: ꝑſertim cum dñs ieſus ꝑ lauacri generationē omnibus remiſſionē dedit peccatoꝝ. Cur ergo Gyezi ſemē ineternũ damnat̄: niſi vt vitioꝝ mag̃ q̃ generis ſemen intelligas? Sicut eni qui filij ꝓmiſſionũ ſunt exiſtimant̄ in ſemē bonum: ita etiã qui erroꝛis ſũt exiſtimant̄ in ſemen malũ: nam ⁊ iudei ex patre diabolo ſunt: nõ vtiqꝫ carnis ſucceſſione: ſed criminis: ergo oĩs cupidi: oẽs auari Gyezi leprã cum diuitijs ſuis poſſidẽt: ⁊ mala queſita mercede non tñ ꝑrimonij facultatē q̃ theſauꝝ criminũ cõgregauerũt eterno ſupplicio ⁊ bꝛeui fructu. Ad cuiuſmodi letale diſpendiũ ſalubꝛiter declinãdũ ꝓmo q̃ri poteſt q̃d ſit ſimonia. Ad hoc dicendũ ꝑm Hein. boyc: ex̄ eo. ti. c. mandato. ꝙ due ſũt ſpẽs ſimonie. Una dicit̄ mẽtalis q̃ eſt ſtudioſa volũtas vel cupiditas emẽdi vel vẽdendi aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexũ cum opere ſubſecuto. Pro quo ſciendum ꝙ nomīe emptionis intelligit̄ omnis ꝯtractus nõ gratuit⁹ ꝑter ꝑmutationē q̃ licite fieri põt ꝑ epm ſi videat̄ ꝯſultũ: ita tñ ꝙ ꝑtib⁹ inter ſe non licet de h̄ pacifici ſicut B

Symonia quid eſt

Inno. põit ſʒ totũ exponãt ꝛ relinquãt in manus ſupioris. Per ſpũale aũt intelligũtur ordines: ſacraméta ꝛ ſimilia. Per annexũ ꝯo ſpũali intelligunť ea ꝙ nõ ſũt ita ꝓprie ſpũalia ſʒ ſũt ſpũalibꝰ annexa ꝛ qͦdammodo alligata: ſicut ius patronatꝰ ꝛ huiuſmodi. Addiť etiã cũ ope ſubſecuto: ꝗa ſola nuda volũtas interior licet ĩducat peccatũ nõ tñ ſimoniã: ꝙ ſi opꝰ ſequiť affectũ ſimoniacũ: lʒ nullũ pactũ accedit: ſimonia iudicať: vt di. c. mãdato: vbi ſubdiť: ꝙ ꝗ nullo pacto ſed affectu animi ꝑcedente cõtrũt nõ obligãt ad reſignationẽ ſʒ ſuffiĉ ſatiſfacere ꝑ ſolã penitẽtiã ĩpi creatori: gloſa ibidẽ: ꝗ ſola volũtas ſiue affectus animi nõ facit ſimoniacũ lʒ al's peccet. Sʒ de hoc poſtea videbiť ãpliꝰ vbi ageť de intẽtiõe. Secũda ꝓo ſpecies ſimonie ðr ꝯuẽtional': ꝗ ſic diffiniri põt. Simonia eſt ſpũaliũ vel ſpiritualibꝰ annexoꝝ ꝑcedẽte pacto ꝓmiſſiõis: ꝯditiõis: modi: ſeruitij: ꝑcij vl' cuiuſlibet tꝑalis receptio vel donatio. Et ſic ſimonia ꝯuẽtional' aliꝗd mẽtali ſupaddit: ꝛ ꝯtingit tã in emẽdo ꝙ in vẽdẽdo. Quaꝓpter nomẽ accipit nõ a Giezi ꝗ donum dei vẽdere nõ timuit: ſed a Simone in ꝗ magł cõpleta fuit rõ vitij huiꝰ: qꝛ ad ħ donũ dei voluit emere vt poſſet carius vẽdere. Vñ j. q. iij. l. ſaluator: ſubdiť. Innotuiſti nobis qͦd tibi obijciť: vtrũ vẽdere eccl'iaſticaꝫ rẽ ſimoniacũ ſit: pateť colligiť ex hoc quod aplus ait Simoni. Pecunia tua tecum ſit in ꝑditiõe: qꝛ exiſtimaſti donũ dei pecunia poſſideri: donũ ꝗppe dei ſpũſſã. ẽ: ꝛ donũ dei eſt res ĩpi ecclie oblata. Et ſi bñ animaduertis. Simon magus ꝗ ad fidẽ acceſſit nõ ſpũmſan. ꝙ ĩpe erat indignꝰ: ſʒ donũ eiꝰ emere voluit vt ex vẽditiõe ſignoꝝ ꝗ ꝑ eũdẽ fierẽt multiplicatã pecuniam lucrareť: ħ ibi: vñ ꝗ ſpũalia vẽdũt ſimoni mago conformať in ĩtentiõe: ꝗ vero emere volunt

B ad lucrũ ꝯformať eidẽ in actu. Secundo ꝗri põt ꝗttuplex ſit ſimonia. Ad ħ dicẽdũ ꝓm doctores ꝙ ſimonia triplicẽ hʒ diuiſionẽ. Prima diuiſio eſt iſta ꝙ quedam dicuť ſimoniaca qꝛ ꝓhibita: ꝗdẽ ꝯo ꝓhibita qꝛ ſimoniaca. Simoniaca ꝗ: qꝛ ꝓhibita ſunt emere vel vẽdere eccl'iaſtica bñficia: ꝗ ꝗdẽ de ſui natura nõ ſunt mala vl' ſimoniaca: ſed ideo redduť mala ꝛ ſimoniaca: ꝗa fiũt ꝯtra ꝯſtitutionẽ ꝛ ꝓhibitionẽ eccleſie: ꝑ eccl'iam em̃ ꝓhibita ſũt eo ꝙ occaſio mali ſũt. Vñ papa diſpẽſare põt in ſimonia taliꝝ miſſa: qꝛ que ſunt inducta auctoritate aplica: ꝓht ecõuerſo tolli eadẽ ꝯſtitutione vl' auctoritate. Vnde ſi ħ ſimonia ꝑpetrať tm̃ mẽtaliť cũ ope ſubſecuto nõ obligat ad reſtitutionẽ: vt di. c. mandato: exẽpli gratia. Si ꝗs renũciat ecclie vt alteri deť. ſ. ne poti: hinc Hein. bo yc: ex ne ꝑla. vices ſuas in. c. ꝑterea: dicit ꝙ in his ꝗ ſunt ſimoniaca: qꝛ ꝓhibita nõ cõmittiť ſimonia: dũmodo fiat ꝑncipe auctore ꝛ ſciẽte: nec tal' ſimonia ꝓmulgatorẽ ligat: vt. ff. de legi. l. princeps. Verũtamẽ licet in ħ caſu ſimonia nõ cõmittiť: adminus tñ infamia nõ tolliť: ſʒ eſt ſpecies mali ꝛ turpe lucrũ: qͦd eſt euitãdũ ꝓm aplm ex de vi. ꝛ ho. cle. c. cũ ab omi. A qua ſaltẽ ꝑ exẽplũ ſupiores ꝑlati ꝑ ceteris maxíe deberẽt abſtinere ꝓm Hoſtieñ. ꝛ Joh. an. Secũdo ꝗdaꝫ dicuť ꝓhibita ꝗa ſimoniaca: ſicut vẽdere ſacramenta ꝛ pure ſpũalia ꝛ generaliť ꝗ in ve. vel no. teſta. ſimoniaca iudicať: ꝗ qꝛ de ſui natura mala ſunt ideo ꝓhibita ſunt: extra de offi. del'. c. ex pte. j. ĩ glo. Vñ ꝓhibita qꝛ ſimoniaca: licet nõ eẽnt ꝓhibita tñ adhuc eẽnt mala: et ꝑ ꝯſequẽs nullã habẽt diſpẽſationẽ recipe pñt: nec ꝗdẽ papalẽ ſic ñ põt diſpẽſari cũ lege diuiaꝛ cũ lege nature. Scða diuiſiõ ẽ ꝑ mũera ꝗ danť: ꝗ ſũt triplicia: ſcʒ a manu: ab obſeꝗo ꝛ a lingua. Primuꝫ munꝰ eſt a manu de ꝗ ꝗri põt vtrũ ꝓ ſpũalibꝰ actibus liceat dare vl' accipere pecunias vl' alia tẽporalia: ſicut ꝓ ꝓphetijs: orõnibus: ꝑdicatiõibꝰ aut etiã miniſtratiõibꝰ ſacramẽtorũ ꝛ ſimilibꝰ: cum nemo ſtipẽdijs ſuis militet vnꝗ: vñ ðr. j. Cor. ix. Quis inꝗt militat ſtipẽdijs ſuis vnꝗ: ꝗs paſcit gregẽ ꝛ de lacte gregis nõ mãducat? Ad ħ rñdet Tho. ſcða. 2e. q. c. ꝙ ſicut ſacramẽta dicuť ſpiritualia: qꝛ ſpũalẽ ꝯferũt gratiã: ſic etiã ꝗdã alia dicuť ſpũalia: qꝛ ex ſpũali ꝓcedũt gratia ꝛ ad eã diſponũt: ꝗ tñ ꝑ hõim miniſteriũ exhibeť ſicut ꝛ ſacramẽta. Oportʒ igiť hmõi diſpẽnſatores ꝛ miniſtratores a populo ſuſtẽtari: iuxta illõ apli. j. Cor. ix. Si nos vob ſpũalia ſeminamꝰ: magnũ eſt ſi nos carnalia vr̃a metamꝰ: ꝛ cetera multa ꝗ ꝓſequiť ibidẽ de hac materia. Vẽdere ꝗ aut emere in hmõi actibus qͦd ſpũale ẽ ſimoniacũ eſt: ſed accipere aut dare aliꝗd ꝓ ſuſtentatiõe ſpiritualia miniſtrantiũ ſcðm ordinationẽ ꝛ conſuetudinẽ eccleſie approbatã licitũ eſt: ita tamen ꝙ intentio deſit emptionis ꝛ venditionis: ꝛ ꝙ ab inuitis non exigatur per ſubtractionẽ ſpiritualiũ que ſunt exhibenda: hoc enĩ haberet quã

Symonia quotuplex est

dam venditionis ſpecie͂. Gratis tn̄ ſpūali/
bus exhibit' licite pn̄t ſtatute ⁊ ꝯſuete ob/
lationes vel quicunqꝫ alij puentus exigi a
volentib' ⁊ valentib' ſoluere ⁊ etiaȝ p au/
ctoritate͂ ſup oris ad hoc coartare vt latius
videbitur infra. Cū ſolert intuēdū ē ꝙ in
adminiſtratiōe ſpiritualiū duo ſunt quaſi
ꝯnexa ſibinuice͂ ſcȝ cōmiſſa ſpūalis ptās
⁊ ſtatutū ſtipendiū ab eccl'ia vl' ꝯſuetudīe
approbata p ſuſtentatiōe. Cui ergo cōmittit
ſpūal' poteſtas ex aſſumpto officio obliga/
tur ad vſum poteſtatis ſibi cōmiſſe in ſpiri
tualiū diſpenſatiōe: ſicut in ſacramentorū
miniſtratiōe: delictoꝝ correctiōe: abſoluti/
one: diſpēſatiōe ⁊ ſimilibus. Habet etiā p
ſua ſuſtentatiōe ſtatuta ſtipendia ex reddi
tibus eccleſiaſticis: ⁊ ideo ſi quid accipet p
vſu ſpūalis poteſtatis: nō intelligit loca/
re operas ſuas quas ex debito ſuſcepti of/
ficij īpendere debet: ſed intelligit vendere
ip̄m gratie ſpūalis vſum. Et ppter hoc nō
licet p quacunqꝫ diſpenſatiōe aliqd accipe
neqꝫ p abſolutione nec etiaȝ p hoc ꝙ ſuos
ſubditos corrigant vl' a corrigēdo deſiſtāt
licet tn̄ eis accipe pcuratiōes qn̄ ſubditos
viſitāt: nō quaſi p̄ciū correctiōis ſed quaſi
debitū ſtipendiū. Si vero quis nō eſſet ob
ligatus ex officio adminiſtratione͂ tale͂ ſpi
ritualiū: tūc licite locare poteſt operas ſu/
as. Exempli grā. Ille q ſcientiā habet non
tame͂ ſuſcipit hoc officiū ex quo obligetur
alijs impendere vſū ſciētie: ⁊ ideo licite po
teſt p̄ciū ſue doctrine vel conſilij accipere:
nō quaſi veritate͂ aut ſciētiā vendēdo: ſed
quaſi operas ſuas locās: ꝙ ſi ex officio ad
hoc teneret intelligeret ipam veritate͂ vē/
dere: ⁊ ſic grauiter peccaret. Sicut quidaȝ
inſtituunt in quibuſdā eccleſijs ad docen
dū clericos eccl'ie ⁊ alios pauperes: p quo
ab eccl'ia beneficiū recipiūt: a quibus non
licet eis aliqd accipere: nec ad hoc ꝙ doce
ant: nec ad hoc ꝙ aliqua feſta faciant vl' p/
mittant: hec ille. Secūdo queri pōt vtrū
igit xenia ſimoniā inducāt cū ſint mune/
ra a manu. Ad hoc dicendū ꝙ ſi nō exten/
dunt ad quātitatem numeri ⁊ fiūt ſine pa
cto ⁊ ſine aliqua corrupta intētione nō idu
cūt ſimoniā: al's etiā in modico cōmittit ſi
monia: vn̄. j. q. j. c. duces: poſtqꝫ tetigit de
quarta pte ſicli p Saule͂ dāda Samueli q̄ſi
p p̄mio ꝓphetie. Et de vxore Hieroboam
ad homine͂ dei pgēte cū. x. panib' ⁊ cruſtu
la ⁊ vaſe mellis quaſi p p̄cio pphetie. Sub
dit ibide͂. Hec mag' in ſuptus ꝓphete qꝫ mu
nera ꝓphetie reputāda ſunt: licet potuerūt
bi q ad ariolos ire ꝯſueuerāt ex mala eorū
ꝯſuetudine idip̄m eſtimaſſe de ꝓphetis et
voluiſſe ſanctis viris offerre qđ diuinis of
ferre ꝯſueuerāt: h' ibi. Preterea ſic in foro
ꝯſcientie maxime ꝯſiderāda eſt intētio: ſic
etiā in foro exteriori: qꝛ de alioꝝ ītētiōe iu/
dicare nō poſſum': pōt tn̄ haberi pbabilis
p̄ſumptio q ꝯſiderāda eſt in trib': ſcȝ in q̄/
litate dantis ⁊ recipientis. ſ. an a paupe de
tur diuiti vl' ecōuerſo: ſcđo ī quātitate mu/
neris: an ſcȝ res ſit magni vel modici p̄cij:
tertio in tpe donatiōis: an ſcȝ inſtāte neceſ
ſitate ꝯferat: ⁊ ꝫm hec habēda eſt p̄ſūptio
p vel ꝯtra: ar. ex de p̄ſūp. c. tertio loco q̄ſti
onis: ⁊ in glo. Et h' tria ponūt plane in q/
dā caſu ex de ſimo. c. ⁊ ſi q̄ſtiōes. Secun/
dū munus eſt ab obſeq̄o. De quo queri po
teſt vtrū licitū ſit illud munus īpendere p
ſpiritualibus: p̄ſertim cū dicat Grego. ī re/
giſtro ꝙ eccleſiaſticis vtilitatib' deſeruien/
tes ecclaſtica dignū eſt remuneratiōe gau
dere: ſ; eccleſiaſticis vtilitatib' deſeruire pti
net ad mun' ab obſeq̄o. Ad h' rn̄det Tho.
vbi ſupra ꝙ p pecuniā intelligit om̄e illud
cuius p̄ciū eſtimari pōt pecunia: mīfeſtū
eſt aūt ꝙ obſequiū homis ad aliquā vtili/
te͂ ordinat qđ pōt eſtimari p̄cio pecunie: qꝛ
mercede pecuniaria miniſtri cōducuntur:
hinc ide͂ eſt ꝙ qs re͂ ſpūale͂ det p aliquo te͂/
porali obſequio exhibito vel exhibēdo ac
ſi daret p pecunia data vel pmiſſa q ſcȝ il/
lud obſequiū eſtimari poſſet. Et ideo ſic͂ ſi
monia ꝯtrahit accipiēdo pecuniā vl' quāli
bet re͂ exteriore͂ qđ ptinet ad manus a ma/
nu: ſic etiā ꝯtrahit p mun' ab obſeq̄o: quā
do ſcȝ īpēdit obſequiū vl' inhoneſtū vt ad
carnalia ordinatū: ſcȝ ad vtilitate͂ cōſāgui
neoꝝ ſuoꝝ vel patrimonij ſui aut aliqđ hu
iuſmodi: eſt munus ab obſeq̄o ⁊ ſimonia/
cum eſt: p̄ſertim cū id facit principalit ad ī
petrandū aliqđ ſpūale. Si tn̄ honeſtū ob/
ſequiū ⁊ ad ſpūalia ordinatū alicui p̄lato ī
penderet: puta ad eccl'ie vtilitate͂ vl' mini/
ſtroꝝ eius auxiliū: ex ipſa deuotiōe obſe/
quij reddit dignus eccl'iaſtico beneficio ſi
cut etiā ppter aliqua bona opera. Et ſic nō
intelligit ee͂ munus ab obſequio: niſi intē/
deret obſeq̄ ad adipiſcendū aliqđ ſpūale:
ita ꝙ illud ſpirituale eſſet principalit intē/
tū: vnde ſi ſecūdaria eſſet eius intentio ad
excitandū affectū eius qui habet dare ali/
qđ ſpirituale: ⁊ poſtea conferēs illud prin
cipaliter ad deū reſpiceret: ⁊ ad merita p/

de obsequio p spiritualibus

ſone que per talia obſequia ⁊ per alia do/na cōcurrūt tūc non eſſet ſimoniacum: ꝙ ſi obſequiū impoſitū beneficio eſſet pure ſpirituale: tūc etiā ex pacto dari poteſt beneficiū: ita ꝙ accipiens ꝓmittat illud obſequium: ſicut plane patet ex de ꝑben. ⁊ dignit. c. ſignificatū eſt nobis. Tertiū mun⁹ eſt a lingua. De quo queri poteſt: vtrū licitū ſit illud munus īpēdere ꝓ re ſpirituali: ꝑſertim cū id quod ad ꝑces alicuius ſit gratis fieri videat: ⁊ ſic nō videt ibi locū habere ſimonia q̄ ꝯſiſtit in emptiōe ⁊ venditione: ſed munus a lingua intelligit ſi q̄s ad ꝑces alicuius eccl'iaſticū beneficiū ꝯferat. Ad hoc rñdet Tho. vbi ſupra: ꝙ munus a lingua dicit vel ip̄a laus ꝑtinēs ad fauorē humanū que ſub ꝑcio cadit: vel etiā ꝑces ex quib⁹ acquirit fauor human⁹ vl' ꝯtrarium euitat. Et ideo ſi q̄s ꝑncipalit ad h̄ intendit ſimoniā cōmittit. Videt aūt ad hoc ꝑncipaliter ītendere q̄ preces exaudit pro indigno: hinc factū ip̄m eſt ſimoniacū: ꝙ ſi ꝑces porrigant ꝓ digno tūc ip̄m factū nō eſt ſimoniacū: q̄r debita cauſa ſubeſt ex q̄ illi ꝓ q̄ ꝑces porrigunt aliq̄d ſpūale ꝯferat pōt tñ eē ſimonia in intētiōe ſi nō attendat ad dignitatē pſone ſ; ad fauorē humanū. Preterea ſm Tho. ⁊ Ray. ſi q̄s ꝓ ſe rogat vt curā animaꝝ obtineat vl' aliā dignitatē quātūcunq; ſit dign⁹ ex ip̄a ꝑſūptiōe redditur indignus: ⁊ ſic ꝑces ſunt ꝓ indigno Licite tñ q̄s ſi indigēs eſt ⁊ ſe dignū ſentit ꝓ ſe petere beneficiū ſine cura. Cōcor. Hoſti. ⁊ Hoſ. Dicūt tñ quidā ꝙ indigens ⁊ dignū ſe ſentiens petere pōt beneficiū etiam cū cura aīaꝝ: ꝙ ſi nō indiget peccat etiā ſi ſimplex beneficiū petat: vt p; .j.q.ij. vbi dicit. c. Clericos aūt illos ꝯuenit eccl'ie ſtipendijs ſuſtētari q̄b⁹ parētū ⁊ ꝓpinq̄rum nulla bona ſuffragant: q̄ aūt bonis parentū ⁊ opib⁹ ſuſtētari pñt: ſi qđ pauperꝝ ē accipiūt: ſacrilegiū ꝑfecto cōmittūt ⁊ abuſiōne taliū iudiciū ſibi mādūcāt ⁊ bibunt: h̄ ibi: ⁊ ſūt v̄ba Hiero. ad damaſū papā. Hec tñ opinio ſane intelligēda ē de his q̄ querunt plus ꝓdeſſe ꝙ ꝑeſſe: paſcere ꝙ paſci. Et h̄ oſtendit ap'lus. j. ad Thimo. iij. di. Fidelis ſmo. i. verus q̄ ſequit. Si q̄s epatū deſiderat bonū op⁹ deſiderat. Glo. Paul⁹ dixit ꝙ vir debet ꝑeſſe: hic oſtendit q̄s: q̄ ſc; vult opari ⁊ ꝓdeſſe multis nomē enim epatus ſibi ꝓprie accipit importat operationē. Dicit em̄ ep̄us ab epi qđ eſt ſuper et copos qđ eſt intendere: vnde ep̄us q̄ſi ſup intendēs: quaſi di. ſm Lirā. Nō eſt deſiderandū ꝓpter officij dignitatē ſed ꝓpt annexū laborē qui eſt ordinatus ad honorē dei ⁊ ſalutē ꝓximi. Et extendit ad ſacerdotes q̄s vlterius īformat quales eſſe debeāt di. oportet ep̄um irreꝑhenſibilē eſſe. i. ſine notabili vl' criminoſo defectu ⁊c. Tertia deniq; diuiſio eſt ex pte cōmittētiū: ⁊ ſic cōtingit quattuor modis. Primo mō ex pte vtriuſq;: ſc; tā ꝯferentis ꝙ recipiētis: ⁊ tūc vterq; ſolū a papa diſpēſationē recipe pōt in collatiōe ordinū: vt. j.q. j. c. ſi q̄s ep̄us ix.q. j. ab excōicatis: vnde papa difficult ⁊ raro talē diſpenſationē admittit. Secundo modo cōmittit ex pte neutri⁹: vt cū amicus ordīati ip̄o ignorāte dat aliq̄d amico ordināntis ip̄o ſimilit ignorante: tūc enī ordinatus nō eſt ſimoniac⁹. Nihilomin⁹ tamē poſtq̄ ſciuerit ſtatim renunciare d; ad deteſtationē criminis: vt extra de ſimo. c. ſimoniace: vbi ſ̄dit. Poſſunt q̄r ſimoniaci nō ſunt ī ſuis ordinibus remanere. Glo. diſpēſatiue: q̄r de iure renūciare tenentur poſtq̄ hoc ſciuerint q̄ renunciatio fiet executioni ordinis: ⁊ tūc ep̄us diſpēſare poterit: vt. j.q. v. c. ꝑſentiū: q̄r ignorāte ep̄o pecunia data fuit. Tertio cōmittit ex pte cōferentis ordines tm̄: vt cū ordinato ignorante amicus eiuſ dat aliq̄d ordiniatori: ⁊ tūc eſt idē caſus cū ſecūdo: niſi pecunia data fuerit ep̄o: tūc em̄ ep̄us diſpēſare nō poterit ꝓpter turpitudinē ſuā: ſ; papa: vt. j. q. j. c. gra: vel etiam ſucceſſori epi. Si tñ ſic ignorant ordinat⁹ poſtq̄ h̄ ſciuerit ⁊ executioni nō reſignauerit: ſed potius ratum habuerit vel etiā pecunā ꝓmiſſā vel ſolutā poſtea ſoluenti reddiderit ſimoniac⁹ iudicat: vt patet eo. ti. c. ex litteris: tamē ſm Tan. ⁊ Guil. ep̄us cū eo diſpēſare poterit. Quarto cōmittitur ex pte ordinati tm̄ dādo ſc; aliq̄d ordināntis amico vl' cōſiliario vt ꝓmoueat: ⁊ cū illo pt et ep̄s diſpēſare: licet ſcient ſimoniace recipiat: dūmodo tñ ante diſpēſationē nō miniſtrat: qđ verꝝ ē in ordinibus ante rite ſuſceptis: nō tñ in illo quē ſimoniace recepit nec etiā ꝙ alios ordines recipiat. Si tamen alter per fraudē daret pecuniā vt ſic ordinantis impediret ꝓmotionem quaſi ſimoniacam nihil obeſſet ordinando: vt eo. ti. c. ſicut ex litteris.

De ſimonia in ſuſceptione ordinis que contingit quinq; modis: Sermo XIIII

N On furtum facies

Exo.xx. Sic̃ dicit Gratian⁹.j.q.
j.c.cũ ordinaret̃.§.qꝛ ergo aucto/
ritate Leonis pape ſimoniaci nõ niſi ſpiri
tũ mendacij accipiũt ſm̃ Grego.apõ ſimo/
niacos ſacerdotiũ nõ ſufficit:bñdictio eo/
rũ ĩ maledictionẽ cõuertit̃:manet apõ eos
anathema dãdi ⁊ accipiẽdi: cũ ſcti nõ ſint
nec in corpore chriſti cõſtituti: cũ ſint male
dicti nec ſctificare alios pñt:nec corp⁹ chri
ſti tradere vel accipere:nec alijs bñdicere
valẽt.Scđm Ambro.vero anathematꝫ ob
ꝓbrio ꝯdẽnant̃ atq3 a ꝑticipatiõe corporiſ
⁊ ſanguis chriſti alienãt̃:cũ accipiat aurũ
⁊ lepra det̃:cũ inexpiabil' ſit culpa venditi
miniſterij.Scđm Calcedoneñ.ꝯciliũ ex ta
li ordinatiõe nihil ꝓficere iudicant̃.Scđꝫ
Gelaſiũ ſimonis dãnatiõe inuoluunt̃: ſm̃
Grego.nazãzenũ in ſacro ordine ꝑmanere
aut renouari nulla rõne pñt.Ab heliſeo le
pra ꝑfundunt̃:a Petro in dãnatiõe dam/
nant̃:a Chriſto vero de tẽplo eijciuntur.
Quid aliud ſimoniacus ſimoniaco in ſua
ordinatiõe ꝯferre põt:niſi qđ Inno.de ce/
teris hereticis teſtat̃ di.Qui ꝑfectionem
ſpũs quã acceperãt ſcꝫ in eccl'ia ꝑdiderũt:
id eſt deſcendẽdo ab eccl'ia nõ dare ei⁹ ple/
nitudinẽ pñt:qui maxime opat̃ in ordina/
tionibus quẽ per ſuã ꝑfidiã ꝑdiderũt.Et
iteꝝ.Qui honorẽ non habuit honorem da
re nõ potuit:nec ille aliquid accepit:qꝛ nil
erat in dante:ſed dãnationẽ quã habuit ꝑ
prauã manus ĩpoſitionẽ dedit:h ibi. Ad
cuius ſanã intelligentiã ⁊ cautelã ſalutife/
rã in pñti ſmone ꝓſequẽdũ eſt de ſimonia
A q contrahit̃ in ſuſceptione ſacri ordinis.

Que ꝯtigit ꝑncipalit̃ quinq3 modis.Pri
mo cõtingit ꝑ falſũ titulũ:ſicut extra e.ti.
c.ꝑ tuas.iij.caſus ponit̃ de quodã clerico
qui ſcꝫ ordinari volẽs nec titulũ habẽs ro
gauit quendã p̃ſbyteꝝ vt ip̃m ad eccl'ie ſue
titulũ p̃ſentaret:q recuſante cleric⁹ firmit̃
repromiſit ꝙ nunq̃ in eccl'ia ſua ſi p̃ſenta/
ret ip̃m aliquã peteret portionẽ:⁊ ſic ordi/
natus extitit ad talẽ preſentationeꝫ:nec in
hoc egiſſe ſe putabat aliqđ illicitũ:conſu/
litur ergo q̃d iuris:cui rñdet papa: ꝙ niſi
cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum
nec ad ſuperiores ordines aſcendere nec in
ſuſcepto debet ordine miniſtrare.Et addu
cit ibidem glo.triplicẽ cauſam.Primo qꝛ
hic fuit munus a lingua.j.q.j.c.ſunt nõ/
nulli:⁊ forte cũ hoc munus a manu:ſicut
cõtingere frequent̃ aſſolet.Secũdo qꝛ nul
la cõditio debet interuenire:vt ptꝫ eo.ti.c.
tua nos.Tertio qꝛ ꝑ ſurreptionẽ voluit or
dinẽ adipiſci:vñ cũ tali ſolus papa diſpen
ſare põt ĩ ordĩe ſic ſuſcepto:vt ptꝫ e.ti.c.pe
nul.in fi.tamẽ ſm̃ Guil.in ordinib⁹ ante ri
tis ſuſceptis ꝑ ep̃m diſpenſari poterit:ꝙ ſi
ante diſpẽſationẽ in ordĩe miniſtrauerit ir/
regularitatẽ incurrit:qꝛ generalit̃ oĩs ſu/
ſpenſus interdict⁹ vl' excõicat⁹ ſiue ſuſpẽ/
ſus fuerit a diuinis vl' ab officio vel a cele/
bratiõe miſſe vel aliq̃d hmõi:ſi ꝯtra faciat
efficit̃ irregularis:vt ptꝫ de ſen.⁊ re iudi.
li.vj.cũ eterni:⁊ de ſen.excõ.lib.vj.is cui.
Preterea nõ ſolũ ſic ordinat⁹ ſꝫ ẽt ordĩator
illius a collatione ſi facti ꝯſcius fuerit aut
etiã ignorauerit nõ facta debita inq̃ſitiõe
⁊ p̃ſentator ab executiõe ꝑ trienniũ ſũt ſu/
ſpenſi:hinc etiã in collatiõe ſacri ordĩs fa/
ciẽdũ eſt diligentiſſimũ ſcrutiniũ:qꝛ vt di/ B
citur extra de elec.c.nihil eſt. Si ſecus fue
rit incaute p̃ſumptũ nõ ſolũ deijciend⁹ ẽ in
digne ꝓmotus:verũ etiã indigne ꝓmouẽs
puniẽdus. Qđ ſcrutiniuꝫ de iure cõmuni
ꝑtinet ad archidiaconũ:vt ptꝫ extra de of
fi.archid.c.vt nr̃m:q diligẽt̃ inq̃ret de ge/
nere patria.etate:titulo ad quẽ ordinat̃ de
loco in q ꝯuerſat̃:de ſcientia:fide ⁊ alijs q
ꝯtinent̃ in ap̃lica regula.j.ad Thimo.iij.
vbi dicit̃:q ep̃atũ deſiderat bonũ op⁹ de/
ſiderat:oportet ḡ ep̃m irrep̃henſibileꝫ eſſe
⁊c̃.quã regulã cũ alijs ꝯditiõib⁹ ſupaddi/
tis ꝓſequit̃ eccl'ia lõgo ꝓceſſu in multꝫ di/
ſtin.incipiẽs.xlviij.di.ca.j.ꝙ ſi q̃s ſine ex/
aminatiõe ſit ordinat⁹:vtpote qꝛ not⁹ ⁊ di/
gnuſ eſt:tũc nõ delinquit̃:qꝛ tales nõ ſunt
examinãdi.Si vero fuit indign⁹ dꝫ depõi
ar.ex̃ de corpo.viti.c.expoſuiſti. Põit eni
ibidẽ caſũ de quodã in abbateꝫ ꝓmoto: q
manu mutilatum ſe tacuit:qua propter pa
pa eũ deponi p̃cepit.Similit̃ ſi fuerit igno
tus deponi debet licet eſſꝫ dign⁹:qđ decre
tum eſt ad ignominiã ordinantis: q igno/
tos ordinare nõ debet:vt.xxiiij.diſ.c.ſi q̃s
p̃ſbyter:⁊ in glo.multomagis:igit̃ ſi fue/
rit ĩdign⁹. Ceteꝝ ordinãd⁹ ĩ examĩatiõe
ſua crimĩa ſeu ĩpedimẽta ꝓmotionẽ ſuã ĩ/
pediẽtia mãifeſtare tenet̃: niſi cũ eo fuerit
diſpẽſatũ:vt.l.di.c.ex pẽitẽtib⁹.Alioq̃n ſi
fraudulẽt̃ ſbticer̃ p̃ſũit defect⁹ nõ habebit
executiõeꝫ ordĩs ſic ſuſcepti:vt ptꝫ e.c.⁊ ex̃
de renũ.niſi cũ p̃dẽ.§.ꝑſone.Silit̃ ſi q̃s ex/
cõicatũ ſe ſciens ordines ſuſceperit:a ſuſce
ptis ordib⁹ ẽ perpetuo deponẽd⁹.Si tñ fa/

de ſymonia in ordine

ctū nō recoluit ꝓ quo excōicationē incidit
vel ſaltē iuris ignarus excōicatū ſe neſci/
uit: tūc cū eo ſi ſecularis eſt ſolus papa di/
ſpenſare poterit. Si vero regularis tūc ab
bas eius poſt penitētiā iniūctā ⁊ pactā cū
eo diſpenſare poterit niſi adeo graue ⁊ no/
tabile fuerit ꝙ merito eſſet aplica ſedes cō
ſulenda: vel niſi qui fecit adultus ⁊ diſcre/
tus fuerit ꝙ violent̃ ꝯtra obliuionē ⁊ igno
rantiā p̄ſumeret̃: vt patet extra de ſen. ex.
cū illoꝝ: vbi etiā ꝓſequit̃ de grauib⁹ ⁊ no/
tabilibus quoꝝ abſolutionē ſibi reſeruat:
ſcȝ mēbri mutilationē vel ꝯfuſioneȝ aut in
epiſcopū vl' abbatē violētas man⁹ iniectaſ
cū exceſſus tales ⁊ ſimiles neq̄āt ſine ſcan
dalo p̄teriri. Similiter ſi clericuȝ ꝑcuſſerit
ſecularē nō niſi per ſedē aplicā vt ſcādaluȝ
euitet̃ abſolutiōis gratiā poterit ꝓmereri
B rc. vide latius ibidē. Secundo p̄ncipali
ter quis recipit ordineȝ ab alieno ep̄o ſine
licentia ſui dioceſani: ⁊ hoc vt frequenter
impetrat p̄ce: p̄cio vel ſ̄uitio. Intelligitur
aūt eiuſ dioceſanus in cuius dioceſi eſt ori
undus: vel vbi beneficiū eccleſiaſticū ob/
tinuit: vel vbi domiciliū ſuū habet licet a/
licui natus fuerit: vt plane patet: li. vj. de
tēpo. or. c. cum nullus: vbi etiā addit̃ quis
illā licentiā dare poteſt: cum dicit̃. Inferi
ores prelati: religioſi aut alij niſi eis ꝙ ſu/
os ſubditos aut clericos poſſint a quo vo
luerint odinari a ſede aplica ſpecialit̃ ſit i/
dultū: vel officialis ep̄i cū ad hoc ſe ipſius
officiū nō extēdit hmōi nequeūt licentiā i.
partiri. Ep̄o aūt in remotis agente ipſius i
ſpūalib⁹ vicarius generalis vel ſede vacā/
te capitulū ſeu is ad quē tūc tēporis admi/
niſtratio ſpiritualium noſcit̃ ꝑtinere dare
poſſunt licentiā ordinandi: hoc ibi. Qui/
cunq̄ ergo clericū alienū ſine licētia ſcien/
ter vel craſſa negligentia ordinare p̄ſum/
pſerit per annū a collatione ordinis eſt ſu/
ſpenſus ac interim eius clerici abſq̄ ſua li
centia p̄ñt a vicinis ep̄is ordines recipere
vt eo. ti. li. vj. c. eos. Ordinat⁹ autē h̄ mō
priuatur executione ſui ordinis: poterit ta
men ꝑ ep̄m reſtitui: vt patȝ. ix. q. ij. c. Lug/
dunen̄. p̄cipue tñ li. vj. de tēpo. ord. in. c. ſe
pe. §. nos igit̃: diſtricte precipit̃ ne aliquis
ep̄us italie p̄ſumat aliquē clericū vltramō
tanū ordinare niſi cū licentia ſpeciali pape
vel ſui dioceſani: ꝙ ſi ꝯtrariū factū fuerit
tunc ordinati taliter abſq̄ ſpe diſpenſatio/
nis ſuꝑ hoc a ſede apoſtolica obtinēde ma
nere debent ſuſpenſi: ⁊ ordinantes illoſ di

gna penitētia puniri. Cauſa vero tam di/
ſtricte ꝓhibitionis ponit̃ li. vj. de tēpori/
ordi. vbi dicit̃. c. Sepe ꝯtingit ꝙ nōnulli
clerici vinculo excōicatiōis aſtricti aut apo
ſtate ſeu irregulares vel al's ordinū ſacro/
rū ſuſceptiōe indigni ſuā patriā in q̄ de hiſ
habet̃ notitia fugiētes ſe in remotis ꝑtib⁹
faciūt ad hmōi ordines ꝓmoueri: nos igi/
tur volētes aīaꝝ ip̄oꝝ periculis obuiare:
ſtatuim⁹ vt null⁹ ep̄oꝝ italie decetero ali/
quē vltramōtanū clericū ordinare p̄ſumat
niſi a nobis ſpecialē licētiam habeat vl' ab
ep̄o de cuius dioceſi traxit originē: vl' i cu
ius dioceſi beneficiatus exiſtit ꝑ eius pa/
tētes lr̃as cām rōnabilē cōtinētes q̄re ip̄m
nolit aut neq̄at ordinare. Tertio mō q̄s or
dinē furtiue ſuſcipit. Et hoc vt in pluribuſ
ꝑ munera ſolet īpetrari. Pro q̄ ſciēdū ſcd̄ȝ
Hoſti. ꝙ tripliciṫ q̄s dicit̃ furtiue ordīat⁹.
Uno mō cū q̄s ſine ꝯſciētia ꝓprij ep̄i ⁊ ſine
examinatiōe ꝓmouet̃ ex alicui⁹ fauore vel
cupiditate muneris: vñ vt in hmōi ordīati
onibus oīa rite fiāt odinatorib⁹ ꝓcedendi
modus prefigit̃ ex ꝯci. nauaten̄. ⁊ ponitur
xxiiij. di. vbi dicit̃. c. Qn̄ ep̄ſ ordīatiōes fa
cere diſponit oēs q̄ ad ſacꝝ miniſteriū ac/
cedere volūt feria quarta ante ip̄am ordīa
tionē vocādi ſunt ad ciuitatē vna cū p̄ſby/
teris q̄ eos rep̄ſentare debēt: ⁊ tūc ep̄us a
latere ſuo eligere dȝ ſacerdoteſ ⁊ alios pru
dentes viros gnaros diuine legis ⁊ exerci
tatos in eccl'iſticis ſanctiōib⁹: q̄ ordinādo/
rū vitā: gen⁹: patriā: etatē: inſtitutionē: lo
cū vbi educati ſunt: ſi ſint bñ lr̃ati: ſi ſint i/
ſtructi in lege dei ante oīa diligent̃ inueſti
gent: ſi fidē catholicam firmiter credāt: ⁊
x̄bis ſimplicib⁹ aſſerere q̄ant. Ipi autē q̄/
bus cōmittit̃ h̄ cura cauere debent ne aut
fauoris gratia: aut cuiuſcūq̄ muneris cu/
piditate illecti a vero deuiēt vt indignū et
minus idoneū ad grados ſacros ſuſcipien
dos ep̄i manib⁹ applicēt: q̄ȯ ſi fecerint: ⁊ il
le q̄ īdigne acceſſit ab altari remouebit̃: et
illi q̄ donū ſpūſſcī vēdere conati ſūt coram
deo iā ꝯdēnati eccl'iaſtica dignitate care/
būt: igit̃ ꝑ tres ꝯtinuos dies diligent̃ exa
minet̃: ⁊ ſic ſabbato q̄ ꝓbati ſunt ep̄o rep̄/
ſentēt̃: h̄ ibi. Alio mō furtiue q̄s dicit̃ ordi
nat⁹ cū p̄ter ꝯſciētiā ep̄i recipit eodem die
oēs ordines minores ſimul q̄ȯ fieri nō de/
bet niſi hoc obtineat eccl'ie ꝯſuetudo: ⁊ tūc
fieri pōt cū ꝯſciētia ep̄i. Uerutamē vn⁹ or/
do ſacer cū minorib⁹ vel duo ſacri vno die
nullo mō ꝯferendi ſunt vni: vt patet ex̄ de

tēpo.ordi.c.litteras. Hinc ordinās q̄ h̄ fe/
cerit ex certa ſcientia deponi debet: vt patꝫ
lj.di.c.q̄ in aliquo: ꝙ ſi ex negligētia fecit
tunc ꝓuari debet poteſtate ꝯferēdi talē or/
dinē: vt dicto.c.litteras. Ordinatus aūt h̄
mō ab executiōe ordīs ſic ſuſcepti ſuſpēſus
ē: vt ptꝫ.ibidē: īmo depōi dꝫ: vt ptꝫ.lxxvij.
di.c.ſbdiacon⁹: ⁊ ex̄ d̄ eo q̄ fur.or.c.īnotuit
Si tñ iux̄ p̄rie ꝯſuetudīeꝫ q̄ttuor ordib⁹ mi
norib⁹ ſiml' receptis ſubdiaconatū eodē die
furtiue receperit ꝑmitti pōt miſericorditer
ꝑ diſpēſationē in minorib⁹ tm̄ miniſtrare:
ꝙ ſi religionē īrauerit ac vita moreſq; ei⁹
exegerint: abbas ſi voluerit in alijs ordini
bus ſecū pōt diſpēſare: vt patet extra de eo
q̄ fur.ord.ſuſ.c.H.lator. Tertio modo cuꝫ
vno gradu omiſſo ſaltū facit. Pro q̄ ſcien/
dū ꝙ ordines ordinate recipi debent ſicut
enumerati ſunt.lxxvij.di.c.illud nos: vbi
ſubdit̄. Si q̄s ep̄us eē meret̄ ſit ꝑmo oſtia
rius: deinde lector poſtea exorciſta: inde ſa
cret̄ acolytus: demū vero ſubdiacon⁹: dein
de diaconus poſtea p̄ſbyter. Exinde ſi me/
retur ep̄us ordinet̄. Unde quattuor mino
res ordines qui ſunt primi reputāt̄ etiā ſa
cramentū ⁊ impmunt characterē. Uerūta/
men in q̄tū ordo ad ſacramentū ordinatur
nec ep̄atus nec pſalmiſtatus nec prima tō/
ſura reputantur inter ordines: ſecus autē
largo modo loquendo de ordine ꝓut ſcꝫ ē
quedā deputatio ad diuinū cultū. Quicū
q; igit̄ aliquo ordine p̄termiſſo de p̄dictis
ſeptē ad ſuperiorē aſcēderit licet characte/
rē recipit: de rigore tñ iuris deponi debet:
etiā ſi nō malicia ſed ignorantia vel negli/
gentia ordinē illū p̄termiſit: ⁊ ab executio
ne ſuperioris ſuſpenſus eſt quouſq; ꝑ dio/
ceſani diſpenſationē ad ordinē p̄termiſſuꝫ
ꝓmoueatur. Qꝫ ſi ante diſpēſationē h̄mōi
⁊ recuperationē omiſſi miniſtrauerit in or/
dine illo vel ſupiori credēs ꝙ gradatim ꝓ/
motus fuiſſet: poterit nihilominus cuꝫ eo
ep̄us diſpēſare: ſi tamē ſcienter ꝑ ſaltū pro/
motus in ordīe ſic ſuſcepto vel ſcient̄ omiſ
ſo ſine diſpēſatione miniſtrauerit ⁊ ordinis
omiſſi recuperatiōe: tunc ſolus papa ꝙ vl
terius aſcēdat cū eo diſpēſare poterit: licet
in ordine rite ſuſcepti ep̄i diſpēſatio ſuffici
at: ſicut etiā diſpenſare pōt cū nō ordinato
miniſtrāte: vt patꝫ ex̄ de cle.nō ordi.miſ.c.
ex lr̄is: vbi dicit̄ de quodā diacono q̄ cele
brauit nō ordinatus cū q̄ ep̄us diſpenſare
potuit vt in ordīe ſuſcepto miniſtraret im/
poſita prius penitētia ſalutari cū ſuſpēſiōe
ab officio biennio vl' triennio iuxta ꝓuiſio
nē ep̄i: nunq̄ tñ auctoritate ep̄i poterit vl/
terius ꝓmoueri. Concor. Ray. Hoſ. Guil.
Cū beneficio tñ retinēdo ſilit̄ ep̄us diſpē/
ſare potuit: ne ſuſtētatione priuat⁹ ad ſecu
laria reuerti cogat̄. Salubrius tñ faceret
ſi ad religionē tranſiret: hoc patet in dicto
c.ex litteris. Deniq; licitū eſſe videt̄ ſi cle/
ricus in ordinibus minorib⁹ tātūmodo cō
ſtitutus legat epiſtolā in miſſa ſine ſolēni/
tate cantus cū ornamentis ad hoc ordina/
tis: vt extra de vi.⁊ ho.cleri.c.vt quiſq;: et
in glo. Quarto principalit̄ q̄s ordinem
ſuſcipit extra tp̄s ab eccl'ia ꝯſtitutū. Pro
quo ſciendū ꝙ ordines generalit̄ conferri
pn̄t in ſex tp̄ibus anni: ſcꝫ in ſabbatis q̄t/
tuor tēpoꝝ: in ſabbato āte dn̄icā in paſſio/
ne: ⁊ in ſabbato paſche: vt patꝫ.lxxv.di.c.
vlti. Ratio quare ſemꝑ in ſabbato ꝯferun/
tur ordines eſt ſm̄ Hoſt. qꝛ ſabbatū ſignat
requiē: ⁊ q̄ tranſit irreuocabilit̄ ad clerica/
tū ſcꝫ ꝑ ſuſceptionē ſacri ordīs: trāſit de la/
bore ſecularium negotioꝝ ad vacādū ſp̄ūali
bus: qꝛ ſꝫ ap̄lꝫ.ij.Timo.ij. Nēo militās do
īplicat ſe negotijs ſecl'aribus: vñ.lxxxviij.
di.c.fornicari: ſubdit̄. Anteq̄ȝ eccleſiaſtic⁹
q̄s ſit licet ei negotiari facto iam non licet.

Hic queri poteſt: vtrū ne ordines etiam
alio tp̄e ꝯferri pn̄t. Dicendū ꝙ ſic in tribus
caſibus. Primo ſi papa voluerit ſubdiaco
natū ⁊ dn̄icis ⁊ p̄cipuis feſtiuitatib⁹ ꝯfer/
re pōt: vt patet extra de tēpo.or.c.j. Secū/
do pōt ep̄us eiſdē diebus ꝯferre miores or
dines ſi voluerit: aliq̄b⁹ tñ ⁊ nō mlt̄ꝫ ne vi/
deat̄ ordinationē facere generalē: vt e.ti.
c.de eo: vbi ſubdit̄. Licet ep̄is dn̄icis die/
bus ⁊ alijs feſtiuis vnū aut duos ad mino
res ꝓmouere ordines: ſed ad ſubdiacona/
tū nō niſi in quattuor tēporibus aut in ſab
bato ſctō: aut in ſabbato an̄ dn̄icā de paſſi/
one nulli epoꝝ p̄terq̄ȝ romano pōtifici lice
at aliq̄s ordinare. Tertio ſm̄ Ray. ſi ī ſab/
bato ordinationū taꝫ ordinās q̄ȝ ordinād⁹
ꝯtinuaret ieiuniū vſq; in diē dn̄icā: tūc ma
ne diei dn̄ice poſſet ꝯferri ſacer ordo: quia
tūc mane diei dn̄ice intelligit̄ trahi ad ſab
batū ꝓpter ꝯtinuationē ieiunij. Qꝫ ſane in
telligendū eſt de eodē ordine nō de diuer/
ſis: vtpote ſuſcepturus erat ordinē diacōa
tus in ſabbato: ſed ꝑpeditus ꝓtūc eūdē ſu
ſcipit modo p̄dicto in dn̄ica: quod tamē fa
cere non expedit niſi legitima neceſſitate.
Concor. Hoſtiē. Inno. ⁊ alij qō traxerunt
ex capitulo lr̄as: extra de tēpo.ord. vbi po

nitur caſus ꝑ oppoſitū de quodā ſcʒ qui fuit in ſabbato ordinatus in diaconuʒ ⁊ die dñica ſequēti cōtinuato ieiunio fuit ordīatus in pſbyterꝫ: ꝓ quo epūs ordinās a collatione ordinū diaconij ⁊ pſbyterij ac ordinatus ab executiōe ſacerdotalis officij fuit ſuſpenſus donec de illis papa aliť diſponeret: vnde licet ordinatꝰ extra tēpora ſtatuta characterē recipiat: in ſuſceptis tñ ordinibus permitti miniſtrare nō debet: niſi poſt penitentiā ꝯdignā epūs cū eo diſpenſet: vt patet plane: eo. ti. c. ꝯſultatiōi. Et licet hoc capitulū tm̄ loqͣ videať de ſacrˀ ordinibus: tamē. c. cū quidā loquiť de ordinibus in cōi: ⁊ ex hoc videť ꝙ in dicto. c. lr̃as veſtras: papa ſibi ſpecialiť diſpenſationē reſeruauit: qđ aliquādo facit ex certa ſcientia vt alij magis terreanť: ⁊ ipi delinquētes puniant: vt dicit ibidē glo. verum tamē in ordinibꝰ ſuſcipiendis ſm̄ quoſdā epūs diſpēſare nō poteſt ſi ante diſpēſationē miniſtrauerit: verius tamē videť ꝙ poteſt: vt. ix. q. ij. lugduneñ. niſi forte ſibi fuiſſet interdicta executio ⁊ nihilominus miniſtraſſet: quia oīs ſuſpenſus: interdictꝰ vel excōicatus ſe diuinis ingerens efficiť irregularis: nec ſubleuari poteſt niſi ꝑ papā: vt patet de ſen. ⁊ re iudi. cū eterni: lib. vj. ⁊ de ſen. excōmu. cū medicinalis: li. vj. Quinto principaliter quis ordinē ſuſcipit ſimpliciter mediante munere aliquo cū ſimoniaca prauitate: de quo munere dictuʒ eſt in ſermone p̄cedēti. Generaliť tamē notandū eſt ꝙ principaliť confert aliqđ ſpirituale ꝓ pecunia vel re tpali: vel etiā obſequio ſibi īpenſo ad cōmodū ꝓpriū: aut etiam ꝓ fauore precū vel laudū ſimoniā committit: ⁊ qͥ ꝓ aliquo ſpūali p̄ncipaliť offert vel exhibet pecuniam vel obſequiuʒ ſimoniā cōmittit. Qui vero porrigit p̄ces ꝓ ſe vel alio indigno aut in idoneo iā factum ē ſimoniacū ex intētiōe: qꝛ reſpectū principalē habet nō ad honorē dei vľ ad vtilitatem eccľie: vľ ad dignitatē pſone: ſʒ ad fauoreʒ hūanū vľ ad p̄uatū cōmodū: nā ſola intentio facit ſimoniacū: vt patet plane: e. ti. tuanos. Sed ſimonia mētalis pōt ſola penitētia purgari: vt eo. ti. c. mādato: qꝛ eccleſia nō iudicat de occľto in foro ꝯtentioſo: qͥ tñ maxime ſimoniā p̄ſequiť dūmō fuerit manifeſta: vñ ex̄ eo. ti. c. ſicut ſimoniaca peſtis ſua magnitudīe alios morbos vincit. Gloſa: qꝛ reſpectu eius cetera ꝓ nihilo reputātur: ita ſine dilatiōe morꝫ vt eiꝰ ſigna ꝑ ali‑

quā pſonā claruerūt de eccľia dei dʒ eliminari atqꝫ ꝓpelli. Nimirū cū dicať. c. ſe. tāta ē labes huius crimīs ꝙ etiā ſui aduerſus dños ⁊ qͥlibet criminoſi admittunť ad accuſationē eiꝰ: ēt infames ⁊ notorij: īmo meretrix: glo. qͥ alˀs nō ē admittēda ad accuſationē vľ teſtimōiū ꝓpť vilitatē eiꝰ. Nullius eñ refutať accuſatio ſup̄ h̄ crimīe: niſi qͥ ꝓbata nō de zelo iuſticie ſʒ de malignitatis fōte ꝓcedere videť: vt e. ti. c. lʒ heli. in fi. Ad laudē dei.

De ſimonia in collatione vľ adeptione beneficiorum vel dignitatum: Sermo XV

Non furtum facies Exo. xx. Scribit Greg. vniuerſis epīs hiſpanis di. ⁊ habeť. j. q. iij. c. audiuimꝰ dilectiſſimi ꝙ nos audiſſe oportuit ſʒ audiſſe ꝑfecto nō libuit: qͥſdā. ſ. eſſe ſacroꝝ ordinū ꝓfeſſores: qͥ ſub muneꝝ datiōe vľ acceptiōe dei eccľias vľ eaꝝ ſibi bñficia vſurpāt: qđ qͥdē ſcelꝰ iā vos nō dudū acriť correxiſſe admiramur: iuſte enī vterqꝫ corripiēdꝰ ē: ⁊ a ſcē liminibꝰ eccľie ſubmouēdꝰ: ⁊ qͥ ꝓ eccľie ambitu munera largiť: ⁊ qͥ vt eccľiam adeat qͥcqꝫ p̄ſumit accipere: iſte qͥppe donū dei emere: h̄ aūt vendere p̄ſumit a ſacrilegio qͥppe h̄ facinꝰ nō diſpar dixerī: cū id qđ ſpōte a ſacro deliberatiōis arbitrio gratˀ fieri dͤbuit ſub pecunie pactiōe cauſať: h̄ ibi. Et qđ execrabiliꝰ ē. Greg. ſimoniā dicˀ eē hereſim: vt ptʒ. j. q. j. c. qͥ ſacros: vbi ſubdiť. Cū liqͣt hāc hereſim añ oēs a radice peſtifera ſubrepſiſſe: atqꝫ in ipa ſua origīe aplīca eē deteſtatiōe dānatā: cur nō caueať: cur non ꝓpēdiť: qꝛ bñdictio illi ī maledictiōeʒ ꝯuertiť qͥ ad h̄ vt hereticꝰ fiat ꝓmoueť. glo. ꝯſecutiue fit hereticꝰ. Vñ ꝯcludit Ambro. vbi ſupra cū ordīareť eps qđ dedit auꝝ fuit: qđ ꝑdidit aīa fuit: cū āt ordinaret qđ accepit auꝝ fuit: qđ dedit lepra fuit: cito turpem dedit lepra mercedē ſcʒ in Giezi: ⁊ pecūia male qͥſita corpꝰ aīamqꝫ cōmaculat. Ad euitādū igitur ferā hāc peſſimā ⁊ fetidiſſimā de ea breuiť ꝓſeqͣmur. Nā poſt declaratiōeʒ ſimōie in ſuſceptiōe ordīs: vidēdū ē de ea qͥ cōmittiť in collatiōe bñficioꝝ vľ dignitatū: ī qͣꝝ adeptiōe qͥnqꝫ p̄ncipaliť ſūt ꝯſiderāda ad euitādā ſimoniacā prauitatē ⁊ diuinā maledictionē. Primū ē ipa ītētio qͥ dʒ p̄ncipaliť ferri ad honorē diuinū ⁊ cōeʒ vtilitateʒ

tē eccleſie ꝑfectūq ſpiritualē illius qui ꝓ-
motionē recipit: nam ſola intentio ſimōia-
cum facit: eo. ti. tua nos: vbi ponit caſus
de quodā qui ſua bona obtulit vt illa poſt
modū ꝑ p̄benda retineret ⁊ in canonicū re
ciperet. R̄ndet papa ſi ꝯditio vel pactū in
teruenit ſimonia eſt: ſi pure ſine pacto vel
ꝯditione obtulit: deinde rogās vt recipe-
retur ⁊ ſua bona retineret ꝑ p̄benda ⁊ ca-
nonici pure ꝯſentiūt tūc licet: ſi tamē is q̄
talē deuotionē facit ea intētiōe ducat vt ꝓ
oblata ſpiritualia valeat adipiſci: ⁊ cano-
nici nō eſſent eū niſi cōmoda tpalia perci-
perent admiſſuri ſine dubio culpabiles am
bo iudicant corā deo: h̄ ibi. Et idē ſciēdū
eſt ꝓportionabilit de munerib⁹ a lingua et
ab obſequio: vt in ſ̄mōe p̄cedenti: hinc be-
neficia patrū filij habere nō pñt: q̄ p̄ſumi-
tur vix vnq̄ in illa collatiōe intētionē fuiſ
ſe rectificatā: vt extra de fi. p̄ſby. in diuerſis
capitulis: p̄cipue in. c. ad extirpādas: vbi
ſubdit: ſi q̄ filij p̄ſbyteroꝝ ꝓuintie tue te-
neant eccl'ias in q̄bus patres eoꝝ tanq̄ ꝑ-
ſone vl' vicarij nulla ꝑſona media miniſtra
runt eos ſiue geniti ſunt in ſacerdotio ſiue
nō ab eiſdem eccl'ijs nō differas amouere.
Glo. quilibet repellit qui quaſi iuris ſuc-
ceſſores ſibi eccl'iam vēdicare itēdit: quia
ibi nō hab3 locū ſucceſſio etiā ſi fuerint de
legitimo thoro: ſecus tamē ſi media ꝑſo-
na iterceſſerit: q̄ de iure cōi ibi ⁊ alibi poſ-
ſent p̄fici. Ac tñ illis q̄ in fraudē ꝯferūt a-
liquā p̄bendā alteri: vt ſic vlterius ꝯferat
filio ſuo: verūtamē legitim⁹ fili⁹ in eadem
eccl'ia bñficiu3 aliud obtinere pōt: eo. ti. c.
ad hec: ſed illegitim⁹ non: vt. c. cū decorē:
vbi dicit filijs canonicoꝝ p̄bēdas in eiſdē
eccleſijs ꝯferri nō ſinatis quoꝝ ſunt cano-
nici patres eoꝝ: cū indecoꝝ ſit vt in altaris
officio illegitim⁹ filius ipudico patri mini
ſtret: in quo vnigenit⁹ filius eterno patri
ꝓ ſalute humani generis victimat. Et no-
ta generaliter q̄ periculoſiſſimū eſt paren
tibus ac ꝓximis amicis gerere ſollicitudi-
nē de ꝓuiſione ſpirituali filioꝝ vel nepotū
ſuoꝝ etiā ꝑ ſolas p̄ces aut fauores: q̄ vix
inuenit hmōi q̄ debitā habeat intentionē
aut ſimoniacā ſubterfugiat prauitatē. Nā
ſcd̄m doctores canonici q̄ mutuo cōueniūt
dicētes: canonizem⁹ nepotulos nr̄os: pla-
ceat tibi de meo: mihi placebit de tuo: vel
qui dicunt nunq̄ me viuente fiat aliq̄s ca-
nonicus hic niſi fiat talis ꝓ quo rogaui ſi
moniā cōmittūt: q̄ omnis pactio ⁊ ꝯuen-
tio ac aliena intētio ceſſare debet. Et gene
raliter quicunq̄ bñficiū ꝯfert ꝯſanguineo
vl' ipetrat vt ipe ꝯferēs vl' ipetrās magni-
ficet aut potentior efficiatur: vel vt ei⁹ pa-
rentela exaltet ſimoniā cōmittit: q̄ tēpo-
ralē vtilitatē q̄rit. Secūdo principaliter
attendēdū eſt ipa etas tali ſtatui ꝯueniēs:
ꝓ quo ſciendū q̄ ſunt duo genera benefici
orū. Primū eſt ſine cura animaꝝ ſicut ſim
plex capellania p̄bende ⁊ mlt'e dignitates.
Secundū eſt cū cura animaꝝ: ſicut eccleſie
parrochiales: ep̄atus ⁊ ſimilia. Cum igit
ap'l'us. j. Thi. iij. prohibeat ꝓmouere neo-
phitū. i. in fide nouellū vl' in religiōe noui
tiū: ⁊ hoc ꝓpter duas rōnes. Primo ne in-
cidāt in ſupbiā putātes q̄ fides chriſtiana
vel religio multū eis indigeat. Secūdo q̄
nō ſunt exꝑti ſtatus eccl'ie vl' religiōis nec
ſciunt modū ꝑſonaꝝ: nec ꝓbauerūt nec ꝓ-
bati ſunt: que rōnes tangunt. xlviij. di. c.
j. ⁊. c. qm̄. Ex hoc queri pōt de etate ꝯgrua
p̄ficiendoꝝ. Ad hoc dicendū q̄ eccl'ia de ꝓ
pria ꝯſcientia loquēs decernit tales eſſe ꝓ-
mouendos ad eccleſiaſtica bñficia q̄ reperi
unt idonei ad executionē debitā illoꝝ per
agendā. Hinc gratian⁹ in decretis i mlt'is
diſtinctiōibus longo ꝓceſſu declarat: qua
lis debeat eſſe in ſacerdotē ordinand⁹: ꝓſe
quēs illud ap'li. j. Thi. iij. vbi ponit. xiij. cō
ditiones ad h̄ neceſſarias ſi deo debet eſſe
accepta ꝓmotio dicēs: Oportet ep̄m (q̄d
vlterius extēdit ad ſacerdotes) eſſe irrep-
henſibilē: vnius vxoris virū: id eſt non bi-
gamū: ſobriū ⁊c. Et addit eccl'ia adhuc de-
cē ipedimēta in iure poſitiuo que parit fa-
ciunt. xxiij. requiſita circa ordinandos: de
quibus gratia breuitatis ſupſedeo: q̄ ne-
ceſſe eſt q̄ ſacerdos ſicut ſtatu ſic ⁊ vita ſu-
pemineat ceteris: alioq̄n vt ſcribit Gre. ad
reges francoꝝ Theodericū ⁊ Theobertū
in quoꝝ regno regnabat peſtis ſimoniaca
⁊ habet. j. q. j. c. fert. vbi ſubdit: vulnera-
to paſtore quis curādis ouib⁹ adhib3 me-
dicinā: aut quomō ppl'm oratiōis clipeo tu
eatur q̄ iaculis hoſtiū ſeſe feriendū expōit
aut qualē fructū de ſe ꝓducturus eſt cuius
peſte graui radix infecta eſt: maior q̄ metu
enda eſt locis illis calamitas vbi tales in-
terceſſores ad locū regiminis adducūt qui
dei magis in ſe iracundiā ꝓuocent q̄ ꝑ ſe
metipſos placare debuerant. Et idem pat3
extra de preben. ⁊ dignit. c. graue nimis et
abſurdū eſt q̄ quidā eccl'iaꝝ prelati cū poſ
ſint viros idoneos ad eccleſiaſticū benefi-

cium ꝓmouere: aſſumere non verent̃ indi
gnos: quibꝰ nec morũ honeſtas nec littera
rũ ſciẽtia ſuffragant̃ carnalitatis ſequẽtes
affectũ nõ iudiciũ rõnis. Vñ quãta eccl'ijs
damna ꝓueniãt nemo ſane mẽtis ignorat.
Volẽtes igit̃ huic morbo mederi: p̄cipimꝰ
vt p̄termiſſis indignis idoneos aſſumant
qui deo ⁊ eccleſijs velint ⁊ valeãt gratũ im
pẽdere famulatũ ⁊c. Et. c. penul. ponit̃ ca/
ſus de quodã cui epũs portuenſis dũ eſſet
legatꝰ in almania: dedit quãdam p̄bendã
deuolutã ad ſedẽ aplicã in eccl'ia argẽtinẽ/
ſi rogãs ſummũ pontificã vt illã collatõez
benigno ꝓſequeret̃ affectu: ꝓcurator autẽ
capituli argẽtiñ. ꝓpoſuit ex aduerſo cõſue
tudinẽ ex antiquo inuiolabilit̃ obſeruatã
ꝙ nullũ niſi nobilẽ: liberũ ⁊ ab vtraqꝫ pte
illuſtrẽ honeſte cõuerſationis ac eminẽtis
ſciẽ in ſuũ cõſortiũ hactenꝰ admiſerant. Et
infra rñdet papa. Nos attendẽtes ꝙ non
generis ſed virtutum nobilitas viteqꝫ ho/
neſtas: gratũ deo faciũt ⁊ idoneũ ſeruitorẽ
ad cuiꝰ regimẽ nõ multos ſ̃m carnẽ nobi/
les ⁊ potentes elegit ſed etiã ignobiles et
paupes: eo ꝙ nõ eſt pſonaꝝ acceptio apud
deũ: ⁊ vix ad dominia dignitatũ nedũ ad
p̄bendas viri eminẽtis ſciẽtie valeãt repi/
ri: quapropt̃ mãdamꝰ vt ipm ad eam recipi
faciatis. Glo. qꝛ nõ ſanguini ſed vite meri/
tis bñficia ſunt cõferenda: et ſic de alijs in
multis locis repies. Verũtamẽ cũ eccl'ia i
aliquibꝰ paſſibꝰ cõdeſcendere videat̃: hoc
vtiqꝫ nõ ex aĩo ſ̃ pmiſſiue cũ dolore decla/
rat admittere ad euitandũ maiꝰ malũ: cum
accreſcente mundana malicia multa cogit̃
diſſimulare que nõ p̄ualet extirpare. Exẽ/
pli gratia: iura antiqua decreuerũt ꝙ in ſa
cerdotiũ ꝓmouẽdus eſſet annorũ. xxx. vt
patet. lxxviij. diſt. ſicut diffiniuit Bonifa/
cius papa dicẽſ. c. Si qs. xxx. etatis ſue nõ
impleuerit annos nullo mõ p̄ſbyter ordi/
net̃ etiã ſi valde ſit dignꝰ. Et cõcil'. Neoce/
ſariẽn. c. p̄ſbyter ante. xxx. annoꝝ etatẽ nõ
ordinet̃ q̃uis ꝓbabilis ſit vite: ſed obſer/
uet̃ vſqꝫ ad p̄finitũ tempꝰ: dñs enĩ. xxx. an
no baptizatus eſt: ⁊ tũc p̄dicauit. Et Leo
papa ibidẽ. Quid eſt manꝰ cito imponere
niſi ante etatẽ maturitatis: ante tempꝰ exa
minis: ante meritũ obediẽtie: ante expitiã
diſcipline ſacerdotalem honorem tribuere
nõ ꝓbatis: ⁊ quid eſt cõicare peccatis alie/
nis niſi talẽ effici ordinantẽ q̃lis ille eſt qui
nõ meruit ordinari. Qꝛ ſi neceſſitas coege
rat nõnullos añ tempꝰ illud ordinabãt: vt
patet ibidẽ. §. hoc regulariter. vbi ſubdit̃:
Paulus aplũs in adoleſcẽtia a dño electꝰ
⁊ ad p̄dicandũ miſſus aſſeritur. Eccl'ia ſilr
neceſſitate exigẽte nõnullos ante. xxx. an/
nũ ordinare cõſueuit. Et. c. Si. xxx. annoꝝ
nõ repiunt̃ ⁊ neceſitas expoſcit a. xxv. an/
nis ſacerdotes ordinent̃. Et. lxxvij. diſ. di/
cit̃ ex cõci. Carthaginẽſi. c. Placuit vt añ
xxv. annos nec diaconi ordinent̃ nec ꝟgi/
nes cõſecrent̃. Et ex concilio Agathẽn. c.
epũs. ex cõci. quoqꝫ Toletano. c. in veteri.
Porro ſubdiaconi anno. xx. ordinabant̃:
vt eo. ti. ex ſexta ſynodo. c. ſubdiaconꝰ. nõ
minor. xx. annoꝝ ordinet̃. Si qs ꝟo in ali/
quo ordine ſacerdotali p̄ter cõſtituta tẽpo/
ra ordinatꝰ fuerit deponat̃: hec ibi. Nunc
autẽ ambitiõe p̄ualente patrimonia cruci/
fixi ſibi quiſqꝫ p̄occupare conat̃ per phas
nephaſqꝫ eccl'iaſtica ſtatuta violãdo: eccle
ſiaſtica bona inuadendo: p̄ce: fauore: p̄cio
obſequio: ⁊ quotidie videt̃ impleri: denuo
illud. iij. Regũ. xiij. Hieroboã fecit de no/
uiſſimis populis ſacerdotes excelſoꝝ: qui/
cũqꝫ volebat implebat manũ ſuã et fiebat
ſacerdos excelſorũ. Sic etiã ad tantã ceci/
tatẽ venit eccleſia dei in pleriſqꝫ mũdi cli/
matibꝰ: ꝙ pueris eccl'ias regẽdas cõmiſe/
runt: ambitiõe ceca ꝓmotores detenti ad
exaltandũ ſuos: q̃propt̃ tũc papa pmiſſiue
eccl'iaſtica ſtatuta relaxare ſinebat: vt patꝫ
extra de eta. ⁊ qual. in or. p̄fici. Vbi ſcribit
papa archiepõ Cantuariẽn. ⁊ ſuo ſuffraga
neo. c. indecorũ eſt vt hi debeãt eccl'ias re/
gere q nõ nouerũt gubenare ſeipõs: cũ ad
eccl'iaꝝ regimẽ tales pſone ſunt admitten/
de que diſcretiõe p̄eminent: ⁊ morũ fulge/
ant honeſtate: nolentes igitur ſuſtinere vt
paruulis regimẽ eccl'iaꝝ cõmittat̃: mãda/
mus quatenꝰ nemini infra annũ. xxiiij. cõ/
ſtituto pſonatũ cuiuſlibet eccl'ie concedere
p̄ſumatis: ſcituri ꝓcerto ꝙ ſi cõtraire p̄ſũ/
pſeritis: qd̃ inde feceritis irritabimꝰ ⁊ in/
obedientiã veſtrã grauiter puniemꝰ. Vbi
dicit glo. ꝙ licꝫ ſpecialiter ꝓhibet ꝓmoue/
re cõſtitutos infra. xxiiij. annũ: nõ tñ cõce/
dit in. xxv. vel in. xxvj. imo vſqꝫ ad annũ
xxv. ꝓhibent̃ ordinari: vt plane ptꝫ ex̃ de
elec. c. cũ in cũctis. ſed poſtq̃. xxiiij. annũ
habuerint diſſimulãdo ſuſtinebit: ſic diſſi/
mulãdo ſuſtinet ſacerdotes q ſunt notorij
fornicatores quos vbiqꝫ in cõi iure multi/
plici damnatiõe ⁊ depoſitiõe mulctauit: vt
patet. xxxij. di. c. Nullꝰ miſſã audiat p̄ſby/
teri quẽ ſcit cõcubinã indubitãter hre. Et

c.ſe.ꝛ extra de coha.cleri. ꝛ mu.c.queſitū. Nūc aūt intantū hec peſtis excreuit euidē tia facti: ꝙ eccl'ia diſſimulās quaſi corrige/ re nō valēs: ſtatuit in cōcil'. Conſtātieñ. ꝙ null' ſacerdos quātūcūqꝫ notori' euiden/ tia facti debeat in diuinis vitari ꝙdiu to/ leraṫ ab eccl'ia. O gen' electū regale ſacer/ dotiū: gens ſancta ꝛ ꝑplus acquiſitiōis: ad quātā degeneratōez deduxit te maledicta peſtis auaricie: cui reſeruaṫ illud Malac. ij. Ecce nūc ad vos mādatū hoc o ſacerdo/ tes: ſi nolueritis audire ꝛ ſi nolueritis po/ nere ſup coꝛ veſtrū vt detis gloriā nomini meo. ſ. bn̄ viuēdo: vt dicit glo. mittā i vos egeſtatē: ꝛ maledicā bn̄dictionib' veſtris. Tertiū attēdendū ꝑncipaliter eſt mun' a manu: obſequio vel lingua ꝑut clari' ta/ ctū eſt in ſermone ꝑcedēti. Quartū autē eſt virtus: qꝛ dicit Chryſ. de dignitate ſa/ cerdotali li. iij. Agiṫ in terris ſed officium celeſtib' negocijs cōtineṫ: nō eni hō nō an gelus: nō archangel': nō aliqua alia crea/ tura: nō virt': ſed ipſe ſpūſſanct' hoc mun' inſtituit: ꝛ adhuc manētes in carne miſte/ rio fungi ꝑſtitit angeloꝝ: ergo in ꝓmotiōe attēdere debēt nō pſonā ſꝫ virtutē: alioqn parētes vl' ꝓmouētes ꝓmoti poꝛtabūt ini/ quitatē: ſicut hely q̄ filijs ſacerdotib' ſꝫ ma le agētib' duplicē recepit a dn̄o vindictā: qꝛ cadēs retroꝛſum fractis ceruicib' expi/ rauit: ꝛ ꝓ peccatis filioꝝ ſuoꝝ damnat' eſt vt dicit Hiero. Mirum cū dicat Gregori' omel'. xvj. ꝙ nullū ab alijs maius ꝑiudiciū q̄ a ſacerdotib' tolerat deus qn̄ eos quos ad alioꝝ coꝛrectionē poſuit dare exempla prauitatis cernit ex inoꝛdinata nāqꝫ ꝛ in/ diſciplinata multitudine ſacerdotū hodie daṫ cōtemni nr̄e redēptiōis venerabile ſa/ cramētū. Et Aug'. in ep'la quadā: ꝛ habeṫ lxxxiij. di. dicit ſic: ꝙ nemo ampli' nocet q̄ q̄ ꝑuerſe agens nomē vel oꝛdinē ſanctitat' vl' ſacerdotis habet. Delinquētē nāqꝫ hūc null' redarguere ꝑſumit: ꝛ in exemplū cul pa vehemēter extendiṫ: qn̄ ꝓ reuerētia oꝛ/ dinis peccatoꝛ honoraṫ. Attendāt ḡ q̄ in/ giter inhiāt ꝓuidere filijs ꝛ nepotib' ſuis de ꝑrimonio crucifixi: in quib' necdū nul/ lū relucet ꝓbitatis indiciū: nulla idonei/ tas: nulla argumēta virtutū: nec vereṅ i hoc terrificū futurū iudiciū illi' q̄ dicebat in ꝑabolis. Ue vobis ſcribe ꝛ phariſei qui circūitis mare ꝛ aridā ad faciēdū vnū ꝓſe litū: ꝛ cū fact' fuerit facit' eū filiū gehēne duplo q̄ vos. Diſſimulāt nunc collatores i ſcrutinio: ſꝫ nō diſſimulabit chriſt' i iudi/ cio: cū ecōtra in ꝑmitiua eccl'io diſtricta vi gebat cenſura. Sed nūc q̄d? Utiqꝫ infectis paſtoꝛib' inficiṫ vniūſitas greg': oēs aua/ ricie ſtudēt a maximo vſqꝫ ad minimū: oēs q̄ ſua ſunt querūt atqꝫ ſuoꝝ: ꝛ his q̄ ꝑmatū diligūt de cognatis ſuis ꝓmouēdis: ditā/ dis ꝛ exaltādis cura maioꝛ: chriſt' aūt ſolo ſterniṫ ꝛ cōtemniṫ. Adeo nāqꝫ inualuit hꝰ cōſuetudo maledicta. ſ. ꝓmouēdi ſm affe/ ctū nō ſm rōnem: in acceptiōe pſonaꝝ non virtutū vt vix inueniaṫ q̄ ꝑ oſtiū in ouile ouium ingrediaṫ: eo ꝙ caro ꝛ ſanguis ſibi totū vendicāt ꝑncipatū: ꝛ ſi parietē foderi tis ad videndū hoꝛrenda in domo dei vix aliquē ꝓmotū poteritis inuenire q̄ deteſta bilē ſimonie labē ꝑualeat euadere. Nā plu res occurrūt coꝛruptele obſeruāde q̄s lau/ dabiles cōſuetudines vocāt: aut in bñficij collatiōe: aut i eiuſdē cōfirmatiōe vel etiā i intronizatiōe ꝛ ſil'ibus. Dn̄a auaricie ſibi poteſtatiue ptē vēdicat. O ꝙuera ſn̄ia pſ cv. dicētis: Immolauerūt filios ſu. demo. Quintū deniqꝫ attendendū eſt ſcia ad fa/ ciendā debitā executionē aſſūpti officij: vt habeṫ ex de eta. ꝛ qli. in oꝛ. ꝑfi. c. cū ſit ars artium regimē aīaꝝ: diſtricte ꝑcipimus vt ep̄i ꝓmouēdos in ſacerdotes diligēter in/ ſtruant ꝑ ſe vel alios viros idoneos ſuper diuinis officijs ꝛ eccl'iaſticis ſacris qualiṫ celebrare valeāt: quoniā ſi decetero rudes ꝛ ignaros oꝛdinare ꝑſumpſerint: ꝛ oꝛdina toꝛes ꝛ oꝛdinatos vltioni graui decernim' ſubiacere: ſancti' eni eſt maxīe in oꝛdina/ tione ſacerdotū paucos bonos q̄ multos malos habere miſtros: qꝛ ſi cecus cecū du/ cat ambo in foueā dilabunṫ. Et. c. ſe. ep̄us clarineñ. ꝓpter ſuā ruditatē ꝛ clericature modicitatē deponiṫ. Qui ḡ ꝑdictis nō at/ tentis ꝛ ſil'ibus q̄ cōcernūt diuinū honorē ꝓpriā ſalutē ꝛ eccl'ie cōem vtilitatē pſonam accipit: carnē diligit: ſanguinē erigit cum Gyezi ꝛ Simone diuine maledictiōis im/ ꝑcationē incurrit. Ad laudē dei.

De ſimonia in locatiōe bñficio/ rū vel eccleſiaꝝ: ꝛ collatiōe ſacroꝝ vel ſacramentaliū: Ser. XVI

n

Non furtum facies: Exo. xx. Dicit Aug'. ꝛ habeṫ. j. q. j. c. Si iuſtus miſter fuerit com puto eū cū Paulo q̄ gloriā ſuā nō querit

di.j.Coꝛ.iij.Ego plātaui:appollo rigauit:
deꝰ aūt incrementū dedit. Qui vero ſupbꝰ
miniſter fuerit cū zabulo cōputat̄:ſ3 nō cō/
taminat̄ donū xp̄i:qꝛ ꝑ illū purus fluuius
trāſit venitq3 ad fertilem terrā.Scio qꝛ la/
pis ex aqua fructū ferre nō pōt ⁊ ꝑ lapide/
as cānales trāſit aqua ad areolas ⁊ in cā/
nali lapideo nihil generat: ſed oꝛtus mul/
tū fructū affert. Spūalis eni virtꝰ ſacr̄i vt
lux pura ab illuminādis excipit̄:ſ3 ꝑ imū/
dos trāſiens nō inq̄nat̄. In quibꝰ verbis
oſtēdere vult Augꝰ. ꝙ ſacr̄a ab impijs ſa/
cerdotibꝰ miſtrata nō poſſūt obeſſe iuſtis:
dūmō ſe criminū ꝑticipes nō faciūt ea reci
piendo nō vt opoꝛtet. Ad cuiꝰ euidentiā
tertio loco videndū eſt de ſimonia in mini/
ſtratiōe ſacr̄aliū. De quo q̄ri pōt: vtrū ſꝑ
ſit illicitū dare pecuniā vel qōcūq3 munus
qō pecunia mēſurari pōt ꝓ miſtratiōe ſa/
cramētoꝝ ⁊ ſacr̄aliū: p̄ſertim cū dic̄ aplꝰs
j.Coꝛ.ix.Neſcitis qm̄ q̄ in ſacrario opant̄
q̄ de ſacrario ſūt edūt:⁊ q̄ altari deſeruiūt
cū altario ꝑticipant̄. Ad hoc rn̄det Tho.
ſcōa 2e.q.c. ꝙ accipe pecuniā ꝓ ſpūali ſa/
cramētoꝝ gr̄a crimen eſt ſimonie:qō nulla
ꝯſuetudine pōt excuſari:qꝛ cōſuetudo non
p̄iudicat iuri naturali vel diuino. Per pe/
cuniā aūt intelligit̄ om̄e illud qō pecunia
eſtimari pōt: vt dicit phus.iiij.Eth. Acci/
pere vero aliq̄ ad ſuſtētatiōe3 eoꝝ q̄ ſacra mi
niſtrāt ſc̄m oꝛdinatiō3 eccl̄ie ⁊ ꝯſuetudines
approbatas nō eſt ſimonia nec peccatū: nō
eni accipit̄ tanq̄3 p̄ciū mercedis ſ3 tanq̄3 ſti
pendiū neceſſitatis. Unde ſuꝑ illud.j.ad
Thimo.v. Qui bn̄ p̄ſunt p̄ſbyteri duplici
honore digni habeant̄:dic̄ glo.Aug.Ac/
cipiāt ſuſtētationē neceſſitatis a ꝑplo:mer/
cedē diſpēſatiōis a dn̄o.Un̄ Tho.in q̄libe
tis eandē q̄ſtionē mouēs cōcludit ibidē di
cens: ꝙ cū in diſpēſatiōe ſacroꝝ vel alioꝝ
aliq̄ recipiunt̄:vt in eo ſimonia euitet̄ tria
ſunt neceſſaria. Primo vt h̄ fiat ex cōceſſi/
one iuris diuini vel hūani aut ſaltē pie cō/
ſuetudinis.Secūdo ꝙ intentio ſit pia non
coꝛrupta: id eſt ꝙ deſit intentio emēdi vel
vendēdi: ſ3 intētio referat̄ ad ſolā cōſuetu/
dinis obſeruātiā. Tertio vt ſit foꝛma ho/
neſta:vt.ſ.nō req̄rant̄ vel artent̄ ꝑ ſacroꝝ
ſubtractionē nec etiā an̄ officij exhibitionē
ne pctm̄ incurrere videat̄:ſ3 expleto officio
poterunt exigi:⁊ ſi ſubditi dare recuſant ꝑ
ſupioꝛē ſūt cogēdi: vt p3 ex̄ de ſimo.c. Ad
aplicā audiētiā frequēti relatiōe ꝑuenit ꝙ
quidā clerici ꝓ exequijs moꝛtuoꝝ ⁊ bn̄di/
ctiōe nubētiū ⁊ ſilibꝰ pecuniā exigūt ⁊ ex/
toꝛquēt:⁊ ſi foꝛte eoꝝ cupiditati non fuerit
ſatiſfactū:impedimēta ficticia fraudulēter
opponūt.Ecōtra vero quidā laici laudabilē
ꝯſuetudinē circa ſanctā eccl̄iā pia deuotio
ne fideliū introductā ex fermento heretice
prauitatis nitunt̄ infrīgere ſub p̄textu ca/
tholice pietatis: quapꝛopt̄ ſuꝑ his prauas
exactiōes fieri ꝓhibemꝰ: ⁊ pias ꝯſuetudi/
nes obſeruari p̄cipimꝰ: ſtatuētes vt libere
cōferant̄ eccl̄iaſtica ſacr̄a:ſ3 ꝑ ep̄m loci ve/
ritate cognita cōpeſcant̄ q̄ malicioſe nitūt̄
laudabilē cōſuetudinē īmutare. Predicte
vero exactiōes praue potiſſime vident̄ ex h̄
introducte: qꝛ frequēt̄ eccl̄iaꝝ p̄lati faciūt
eas ꝑ alios deſeruire ſub tā exigua poꝛtiōe
ꝙ ex ea cōuenientēr nequeūt ſuſtētari: vnde
diſpēdiū nō modicū ſpūalis ꝓfectus ſuſti
net xp̄iana religio: ſic̄ oſtēdit̄ ex̄ de p̄ben.
⁊ digni.vbi d̄r.c.Extirpande ꝯſuetudinis
vitiū in quibuſdā ꝑtibꝰ inoleuit:ꝙ ſc3 par
rochialiū p̄roni eccl̄iaꝝ ⁊ alie quedā ꝑſone
ꝓuētus ipaꝝ ſibi penitꝰ vendicātes p̄ſby/
teris eoꝝ ſuitijs deputat̄ relinquūt adeo
exiguā poꝛtionē ꝙ ex ea nequeūt ſuſtētari.
Sequit̄: Un̄ fit vt in his religiōibus pene
nullꝰ inueniat̄ ſacerdos parrochialis qui
vllā vel modicā h3 peritiā lr̄aꝝ. Cum igit̄
os bouis ligari nō debeat triturātis:ſed q̄
ſeruit altario de altari viuere debet:ſtatui/
mus vt cōſuetudine q̄libet ep̄i vel patroni
ſeu cuiuſlibet alterꝰ nō obſtāte poꝛtio p̄ſby
teris ipſis ſufficiēs aſſignet̄:h̄ ibi. Prob/
pudoꝛ caſus p̄dictus pluribꝰ ī locis tā in/
oleuit. Paſſim eni collegia ſibi incoꝛpoꝛāt
bn̄ficia ⁊ ea faciūt tenui p̄cio deſeruire:ce/
tera ſibi reſeruātes in iudicium aīaꝝ ſuaꝝ.
Secūda vero cā p̄dicte coꝛruptele emanare
videt̄ ex eo ꝙ quidā p̄lati cōferūt eccl̄ias
retētis ſibi fructibꝰ vel aliq̄ ſaltē ꝑte eoꝝ vl̄
etiā bn̄ficia:qō fieri nequaq̄3 pōt vt tali pa
cto cōceſſo.ſ. bn̄ficio ſibi fructꝰ retineat ex
donatiōe.ſ.bn̄ficij ꝓuētus ꝑcipiēs: vt ex̄ vt
eccl̄iaſtica bn̄fi.ſine dimi.cōfe.c.vt noſtrū.
vbi etiā ad maioꝛē diſtinctionē ⁊ euidētiā
huiꝰ materie ſubdit̄ in fine. Nā cū in La/
teran̄.cōcil̄. ſit ꝓhibitū ne quis cōferendo
beneficiū eccleſiaſticū partē ꝓuentuū ſuis
vſibus retinere p̄ſumat. Et alibi reperiat̄
in canone ꝙ eccleſiaſtica bn̄ficia debēt ſine
diminutiōe cōferri: credimus diſtinguen/
dum vtrum qui dat ſpirituale beneficiū ꝓ/
uentus ipius ante donationē percipiat ſc3
ex cā iuſta:nā ſi ꝓuētꝰ an̄ donationē non

pcepit ſed alius.ſ. yconomus ⁊ ex donati/
one cōſequit̃ vt ipſe ꝑuent⁹ pcipiat: nō eſt
dubiū int̃cedere ſimoniacā prauitatē. Si
vo ante donationē pcepit ipe ꝑuent⁹ cre/
dim⁹ diſtinguēdū vtrū ante donationē cō
ſtituat.ſ.cū ſuo capitulo vt ipi ꝑuent⁹ re/
tineāt ad temp⁹ ꝑ iuſta cā ⁊ neceſſaria.ſ. ꝑ
debitis eccľie releuādis: an cōueniat cum
ipo q̄ accepit beneficiū ſeu cū mediatore q̄/
cūq̧ vt officio illo cōceſſo retineat ipe pro/
uētus: primū eni mēbrū credim⁹ eſſe licitū
ſm aūt dicim⁹ nō licere: hoc ibi: vide caſū
plane in glo.lōgo ꝓceſſu q̄ cōtigit in eccle/
ſia Mediolanēſi.⁊ ex̃ de cenſi.ꝓhibemus.

B Hic qri pōt: vtrū liceat clerico eccľaȝ ſuā
locare in totū: ſicut via facti freqūter vi/
demus. Ad hoc dicendū ſm Guil.ꝙ loca/
tio ⁊ ꝯductio hic locū nō habēt. Sed pſby
ter debet gratis facere officiū ⁊ ille gratis
expēſas ꝓuidere: ita ꝙ alr̃ pōt honeſte vi/
uere ſine extorſione a ſubditis: ⁊ ſic ſi loco
tibi eccleſiā: ⁊ tu cū ſis pſbyter locas opas
tuas vt ibi officies: non habiturus ibi alīs
aliquā iuriſdictionē nō cōmitto ſimoniā.
Nō tñ fieri pōt vltra temp⁹ vite locātis: qꝛ
clericus in bñficio compat̃ vſufructuario
qui nō eſt niſi ad vitā: niſi locatio facta fu/
iſſet nomīe eccľie ⁊ vtiliter: tūc eni ſm In/
nocē.ſucceſſor tenet̃ ad illā.xij.q.ij.c.que/
cūq̧ ſuffragio. Poteſt etiā locator illi quē
cōducit vel cui locat fructus eccleſie cōmit
tere curā animaꝝ: vt putat Hoſti.dūmodo
ſine pactiōe gratis fiat cū auctoritate epi.
Et hoc pōt etiā ſine auctē epi modico tem/
pore ex cauſa rōnabili nō tñ diu: qꝛ nec pe/
grinari pōt ſine licētia epi: vt de cōſe.di.v.
c.nō oportet. Verūtñ nec epus nec ordina/
rius nec alius plātus ſub annuo cenſu cō/
mittere pōt vices ſuas: vt patet ex̃ ne pla.
vi.ſuas vel eccle.ſub an.cēſu cōcedant.c.j.
vbi tangit̃ de decanis ruralib⁹: et.c.ij. q̄a
hoc redūdat in grauamen ſubditoꝝ. Et.c.
iij. vbi tangit̃ de his q̄ ſic ſtatuūt ad regi/
mē eccleſiaꝝ. Nā in illo.c. eccleſia accipit̃
ꝓ plātura ipi⁹ eccľie q̄ ſub annuo cenſu cō
cedi ꝓhibet̃: qꝛ quoddā ſpūale eſt: cū in.c.
ſequēti id eſt quarto cōcedit̃ eccleſia poni
ad firmā ſub annuo cenſu reddēdo qd̓ licȝ
in pmo caſu: qꝛ ibi eccleſiā ſignat obuētio/
ones ꝓueniētes occaſione ipi⁹ eccľie: ⁊ ſic
nullū ſpūale locat̃. Et ſic ex illo.c. trahit̃
ꝙ licitum eſt vendere beneficij fructus ad
tempus. quia papa ibi cōcedit: imo nō eſt
prohibitū hoc facere ad totū tempus vite

ſue: licȝ nō eſſet honeſtum. Semp tamē ita
intelligendū eſt ꝙ nihil ſpūale interueniat
vt extra de rerū pmu.c.ad q̄ſtiones: vbi dr̃
in glo. ꝙ ſic ſpūale cū ſpūali pōt cōmutari:
ſic tpale cū tpali. Vide ibidē in textu nota/
bilē caſum de pmutatiōe duarū eccleſiarū

Porro q̄tum ad collationē ſacroꝝ primo
qri pōt de ſacro baptiſmatis: an liceat pro
eo pecuniā dare ſi ſacerdos noluerit gra/
tis baptizare ⁊ puer ſit in articulo mortis:
pſertim cū baptiſm⁹ ſit ianua ſacroꝝ ⁊ ad
ſalutē neceſſari⁹. Ad hoc rñdet Tho.ſcda
2e.q.c.ꝙ ſacra noue legis ſunt maxīe ſpiri
tualia inquātuȝ ſunt ſpūalis grē cā q̄ pcio
eſtimari nō pōt: ⁊ eius rōni repugnat ꝙ nō
gratuito det̃. Accipe ḡ pecuniā pro ſpūali
ſacroꝝ grā eſt crimē ſimonie qd̓ nulla con/
ſuetudine pōt excuſari vt dictū eſt. Si ḡ ſa/
cerdos noluerit baptizare niſi dato pcio:
tūc ille q̄ gerit curā pueri in tali caſu poſſet
illū baptizare: vel a quocūq̧ alio facere ba
ptizari. Nā qꝛ nullo mō peccandū eſt: ⁊ in
caſu neceſſitat̃ q̄libet baptizare pōt: ideo
ꝓ eodē habendū eſt ac ſi nō eſſȝ ſacerdos.
Nā ſi adult⁹ eſt q̄ petit baptizari iminente
iam mortis piculo: nec adeſt niſi ſacerdos
petens pciū ꝓ baptiſmo: debet poti⁹ abſq̧
baptiſmo decedere: qꝛ tunc ſuppleret̃ ei ex
baptiſmo flamis qd̓ ex ſacro deeſſet. Dato
tñ gratis bñficio baptiſmatis: pōt eū ſacer/
dos admonere de laudabili tenēda cōſue/
tudine. Secūdo qri pōt de ſacro cōfirma
tiōis q̄tū ad materiā.ſ.de chriſmate: vtrū
licitū ſit dare nūmos chriſmales. Ad hoc
rñdet̃ ex cōci.lateran. ⁊ habet̃ ex̃ de ſimo.
c.ea que de auaricie. vbi dicit̃: Audiuim⁹
ꝙ nūmos ꝓ chriſmate ab eccľijs extorq̄tis
quos nūc cathedraticos aliqn̄ paſchalem
pſtationē: interdū epalem cōſuetudinē ap/
pellatis. Glo. variatio nomīs nihil ꝓdeſt:
⁊ bona denomīatio malū nō excuſat: quia
quodcūq̧ nomen imponas ſimoniacū eſt:
vñ ſequit̃: Quia vo h̓ ſimoniacū eē dino/
ſcit̃: mādam⁹ quaten⁹ ptextu alicui⁹ ꝯſue/
tudinis vł plātiōis pdictos denarios nul/
laten⁹ exigatis. Glo. Cōſuetudo iſta quā/
tūcunq̧ longa nō excuſat ſed magis accu/
ſat: hoc ibi. Sed edictum hoc nō cōpeſcuit
mēte reprobos: ſicut p ſilitudinē oſtendit
Chryſ.i omel.ſup euāgel. Mat.xxij Abeū
tes phariſei cōciliū inierūt vt caperēt ieſū
in ſermone: quēadmodū inq̄t ſi q̄s claude/
re voluerit aq̄ currētis meatū: ſi fuerit ex/
cluſa aliq̄ violētia: aliūde ſibi ſemitā rūpit

ſic eoꝝ malignitas ex vna pte cõcluſa aliũ ſibi aditũ adinuenit: hoc ibi. Sic etiã iſtorũ auaricia cõciliũ aliud poſt mãdatũ p̃dictũ ſpoliãdi eccl'ias adinuenit: vt pꝫ clariꝰ infra eo. ti. vbi dicit̃ .c. intantũ. Sane puenit ad audientiã noſtrã q̃ olim quidã ſuffraganei tui ꝑ chriſmate certã cõſueuerũt accipe pecunie quãtitatẽ: nõ metuẽtes penã canonicã: ⁊ correptionẽ tuã illudere cupientes: tp̃us faciẽde ſolutiõis anticipãt: recipiẽtes in media q̃drageſime qḋ recipe cõſueuerũt poſt paſcha: vt cãm decipiendi diſſilẽt: nomẽ denarioꝝ variãt: q̄s prius chriſmales: ſecũdo paſchales dicebãt. cõſuetudinẽ medie q̃drageſime nũcupantes. Et infra. Cũ enĩ expꝛſſius exp̃mat vẽditionis ſpeciẽ q̄ p̃us recipit q̃ rẽ cõferat p̃cioſã ⁊ gratis ſit gr̃a cõferẽda mãdamꝰ quatenꝰ tales exceſſus corrigas: ſupradictos ſuffraganeos tuos ⁊ eoꝝ officiales a tam illicita exactiõe cõpeſcens: q̃ alioꝝ culpa tibi non imputet̃ ad penã: hoc ibi. Tertio q̄ri põt de ſacro penitẽtie: vtrũ ꝑ abſolutiõe poterit aliq̄d exigi vel exactũ dari. Ad quod r̄ñdet canon ex̃ de ſimo. c. Ad aures nr̃as ꝑueniſſe nouerĩ: q̃ cũ. H. quidã noĩe ꝓpter pecuniã quã debebat vinculo fuiſſet excõmunicatiõis aſtrictꝰ creditoribꝰ ſatiſfecit: ſed excõicatoribꝰ. x. libras ꝑ abſolutiõe q̄rẽtibus nõ valuit abſolutiõis bñficiũ obtinere. Glo. bñficiũ abſolutiõis cũ ſit eccl'iaſticũ myſteriũ ⁊ ſp̃uale nihil eſt exigenduꝫ ꝑ ip̃o p̄ſtando. Et ideo qui p̃ciũ ꝓpter hoc recipit eſt ſimoniacꝰ. Sed id dubitari poteſt: vtrũ ſi dediſſet aliquid ꝑ abſolutione ip̃ius: ſimoniam cõmiſiſſet. Poteſt dici q̃ nõ: q꞉ iniuſte ſibi abſolutio denegabat̃ ex quo ſibi ſatiſfecit cũ vexationẽ ſuã redimerat: hec glo. Sequit̃ textꝰ: Cũ igit̃ indignũ eſt ⁊ eccl'ie romane ɔ̃riũ vt abſolutiõis bñficiũ redimat̃: diſtricte vobis mãdamꝰ quatenꝰ ſi p̄fatus. H. debitũ ſoluit ipſum gratis faciat̃ abſolui ſi excõicatores id nõ fecerint req̄ſiti. Glo. nihil ẽ iudici ꝑ abſolutiõe directe dandũ eſt: ſecus ſi aduerſarius ꝓpter eius cõtumaciã fecit ſumptꝰ: q꞉ illos debet ſoluere anteq̃ abſoluat̃. Sil'r ſi iudex ꝓpter hoc feciſſet expẽſas: q꞉ tũc nõ dat̃ intuitu abſolutiõis: ſi tñ illum iniuſte excõicaſſet ſine omni difficultate ⁊ grauamine debet abſolui. Uerũtñ ſm Tho. ſcḋa 2ᵉ. q. c. Si ꝑ crimĩe fuiſſet excõicatus ⁊ in abſolutiõe aliq̄d exigeret̃: nõ quaſi p̃cium abſolutionis ſed quaſi pena culpe p̃cedentis: ꝑ qua fuit excõicatus: hoc licitũ eſſet dũmõ rõnabiliter fieret. Quarto queri poteſt: vtrũ ꝑ ep̃is: abbatibus ſiue ꝑ quibuſcũq̧ ꝑſonis eccl'iaſticis ponẽdis ĩ ſedẽ ſiue introducẽdis p̄ſbyteris ĩ eccleſiã: aut canonicis ĩ p̄bendã: aut ꝑ ſepulturis: exequijs: bñdictiõibꝰ ⁊ alijs ſacris aliq̄d põt exigi vel dari: ꝑſertim cum ab antiq̄ fuerit introducta cõſuetudo. Ad hoc r̄ñdet cõci. Lateranẽ.: ⁊ habet̃ ex̃ de ſimo. c. cũ in eccleſie. vbi ſubdit̃: Horribile nimis eſt q̃ in q̄buſdã eccleſijs locũ venalitas ꝓhibet̃ hr̃e ita vt ꝑ ep̃is vel abbatibꝰ ſiue quibuſcũq̧ ꝑſonis eccl'iaſticis ponẽdis in ſedẽ ſiue introducẽdis p̄ſbyteris ĩ eccleſiã necnõ etiã ꝑ ſepulturis ⁊ exequijs mortuorũ ⁊ bñdictiõibus nubentiũ ſiue alijs ſacris aliquid requirat̃. Putãt aũt plures ex hoc licere: q꞉ legẽ mortis: id eſt peccatũ de longa inualuiſſe cõſuetudine arbitrant̃: nõ attẽdẽtes q̃ tanto grauiora ſunt crimina quãto diutius infelicẽ animã detinẽt alligatã: ne igit̃ decetero fiãt ⁊ ne vel ꝑ ꝑſonis eccl'iaſticis deducẽdis in ſedẽ vel ſacerdotibus inſtituẽdis vel ſepeliẽdis mortuis aut bñdicendis nubẽtibus: aut alijs ſacris aliq̄d exigant diſtrictiꝰ inhibemꝰ. Si q̄s autẽ cõtra hoc venire p̄ſumpſerit: portionẽ cũ Gyezi ſe nouerit habiturũ. Ubi arguit glo. videt̃ q̃ talis ɔſuetudo nõ ſit reprobãda vbi ꝑ receptõe canonica vl' introductõe ꝑſone in eccleſiã aliq̄d recipiat̃: vt in auc̃. de ſan. ep̃is. §. ꝑ ɔſuetudiĩbꝰ: dũ tñ nõ det̃ ex pacto vel exigat̃ ẜ ſpõte ex poſtfacto offerat̃: ſed ħ req̄rebat̃ ex cõſuetudine qḋ eſt penitus reprobandũ etiã ſi tm̃ paſtus req̄rat̃: vt infra eo. ti. vbi dicit̃ .c. Jacobꝰ canonicꝰ eſculanus ꝓpoſuit q̃ cũ ip̃e in eccl'ia aprineñ. ſit receptus ĩ canonicũ ⁊ in fratrẽ: canonici eiuſdẽ loci partẽ ꝓuentuũ ac p̄bẽde ſibi aſſignare recuſant: quãdã ɔſuetudinẽ p̄tendẽtes q̃ prandiũ hr̃e ſolebant a canonico recepto nouo: quo circa mãdamꝰ quatenꝰ ſi ita eſt dictos canonicos vt tali conſuetudine nõ obſtãte ſibi ſic vni ex alijs in ꝓuẽtibus ⁊ p̄benda ꝓuideant appellatiõe remota cõpellas. Glo. ibidẽ: Talis cõſuetudo nõ excuſat ĩmo potiꝰ ſimoniã inducit q꞉ ꝑ paſtu vel paſtellis aliq̄d exigi nõ debet ꝑ hmõi ſp̃ualibus. Denicq̧ queri põt vtrũ ſacerdos poſſet celebrare vel alia diuina facere ꝑ pecunia. Ad ħ r̄ñdet Ray. q̃ ſi ad illa tenebat̃ tũc aliq̄d exigere ſimoniacũ eſt: vt pꝫ. j. q. iij. c. vendentes. vbi dicit̃:

In templo vendētes ſunt qui hoc qđ quibuſdā iure cōpetit ad p̄miū largiunt: ꝙ ſi non tenent ad h̄ ⁊ eis ſumpt⁹ deficit aliq̄d accipe poſſūt ſicut ⁊ locare opas ſuas ſiue ad diem ſiue ad annū ſicut p̄dictū eſt. Qđ ſane intelligendū eſt ꝙ ip̄e gratis officiare debeat ſine pacto p̄cedēte cauſa plus extorquēdi: ⁊ alter grat̄ ſibi dꝫ ꝓuidere de honeſto victu illi⁹ diei: qꝛ ſacerdos paup non debet ſuis ſtipēdijs militare: ⁊ dignus eſt mercēnari⁹ mercede ſua. Nec iuxta p̄ceptū legis veteris alligabis os bouis triturantis. Un̄ ſi q̄s inducit hm̄oi ſacerdotē ad celebrādū: nec eū remunerat digno p̄cio detentor mercedis eſt: peccatū acclamās vindictā cēſet: ꝙ ſi ſumpt⁹ hꝫ ⁊ ad h̄ nō tenet: debet gratis facere vel ceſſare: al's enim ex auaricia facere videt: ꝙ ſi forte nō eſſet ſimonia ſaltē mētalis: tn̄ eſſet turpe lucrum habēs ſpeciē mali. ſ. auaricie defraudans pauperculos ſacerdotes. Quod a nobis auertat ieſus chriſtus: Amen.

De ſepultura ⁊ eius loco: electione: canonica portione: ⁊ de exequijs: ac de ſimonia circa funera: Sermo XVII.

On furtum facies: n Exo. xx. Quia ſm̄ Grego. vltima volūtas defunctoꝝ cōſeruāda eſt ꝓ illoꝝ volūtate corpa eoꝝ ſunt tumulāda nō ꝑ arbitrio nr̄e diſpoſitiōis: iō de ſepulturis. iiij. ſūt p̄ncipalit̄ ꝓſequēda. Primū eſt ꝙ de loco ſepulture: de quo dic̄ Ray. ꝙ ius ſepulture eſt qđ cōpetit eccl'ie ad ſepeliendū aliq̄s in cimiterio ſuo. Et ꝓuenit ex pontificis aſſignatiōe ⁊ cōſecratiōe: vt pꝫ xiij. q. j. c. eccl'ias. Competit aūt generalit̄ eccleſijs parrochialib⁹ ⁊ etiā illis quib⁹ a iure vel ꝑuilegio cōceſſū eſt ⁊ nō alijs: attēto tn̄ illo qđ habet li. vj. de pac. vbi dicit̄ c. pactū cū rectore p͛rochialis eccl'ie factū a nobis ne aliq̄s vel certos ip̄ius eccl'ie parrochianos recipiat̄ ad eccl'iaſticā ſepulturā oīno ſeruare debetis q̄uq̄ꝫ ſepultura libera ſit monaſterio vr̄o ab ap̄lica ſede indulta: ⁊ illi apud vos elegerint ſepulturā: cū p̄dictū pactū indulto hm̄oi deroget: h̄ ibi. et. c. qꝛ ex eo. Hic queri pōt vtrū talis ſepultura pōt emi vel vendi: p̄ſertim cū legit̄ Geñ. xxiij. ꝙ abraam emit ab Ephron ſpelūcā duplicē i ſepulturā vxoris ſue. Ad hoc dicendū ꝙ ip̄a ſepultura emēda ſi ē terra l cimiteriū cōſecrata: vel ſi fuit ibi aliq̄s ſepult⁹ tūc vendi nō pōt: vt. ff. de rei ven. q̄ religioſis. Et ſil'r ē de tūba in q̄ fuit aliq̄s ſepult⁹: qꝛ loc⁹ iā fact⁹ ē religioſus: vt. ff. d̄ rel. ⁊ ſūp. fu. l. ij. ⁊. xiij. q. ij. c. Queſta ē nob̄ nereida clariſſima femīa: ꝙ ab ea ſolidū ꝓ filie ſue ſepultura fraternitas vr̄a velit exigere: hoc aūt vitiū eſt: ⁊ infra. Memores qꝛ dn̄ abraā a filijs Ebron ſepulchrū p̄cio ad humandū corp⁹ cōiugis poſtularet: precīu accipe rēnuit: ne cōmodū videat̄ de cadauere ꝯſecut⁹. Si ḡ tante ꝯſideratiōis pagan⁹ vir fuit: quātomagis nos q̄ ſacerdotes dicimur hoc facere nō debem⁹. Et ꝓſequit̄ ibidē: ꝙ ſi ꝯtingat aliquē in eccl'ia ſepeliri oblata libalit̄ p̄ſit accipi: h̄ p̄cipit ne debeāt exigi: ne aut venalis dicat̄ eccleſia aut eaꝝ rectores de mortuis gl'iari videāt̄ dūmō ex cadauerib⁹ ſibi cōmodū vendicare ſtudeāt. Et ibidē. c. ſeq̄n. ⁊ ex̄ de ſepul. c. abolēde. Si vo ſepultura emēda eſt terra pura nōdū ad vſuꝫ ſepulture deputata ſed deputāda: ⁊ ſil'r tūba: tūc vtiq̄ꝫ vendi licet ⁊ emi: ſic fecit abraā q̄ emit terrā non cōſecratā ad vſū ſepulture vt ibidē inſtitueret ſepulchra. Et addit ſanct⁹ Tho. ſc̄da 2ᵉ. q. c. ꝙ apud gētiles loca ſepulture deputata religioſa reputabant̄. Et iō ſi Ephrō ꝓ iure ſepulture p̄ciū intēdit accipere peccauit vendēs: licꝫ abraā non peccauit emens: qꝛ nō intēdebat emere niſi cōem terrā. Qꝛ ſi ḡ querit̄ q̄d de eccleſijs vbi diuerſa ſunt cimiteria vel loca ⁊ taxatū eſt ꝓ quāta pecunia q̄s ponat̄ in tali vel tali loco. Ad hoc rūdet Hoſti. ꝙ ſimonia eſt ex̄. e. ti. audiuimus. et. c. ſicut. Patet etiā. xiij. q. ij. ex cōci. Valēſi. c. p̄cipiēdū eſt. et ex cōci. Triburieñ. c. eccl'iaſtico. vbi ſubdit̄. Nō hoīs eſt terra ⁊ plenitudo ei⁹. Si terrā vēdis inuaſiōe rei dn̄ice re⁹ teneberis: grat̄ accepiſti a deo grat̄ da ꝓ eo: q̄re interdictū ſit oīb⁹ oīno xp̄ianis terrā mortuis vendere ⁊ debitā ſepulturā denegare: niſi forte ꝓximi ⁊ amici defuncti ꝓpter nomē ⁊ redemptionē aīe defuncti gratis dare aliq̄d velint: hoc ibi. Et in diuerſis alijs. c. ibidē. Sic etiā ſi crux ſpecialis portet̄ vel quecūq̄ꝫ ſil'ia gr̄a maledicti queſt⁹ adinuēta: vt dicto. c. audiuim⁹. Deinde queri pōt vbi ſepeliri cebeat q̄ decedit nulla ſepultura electa. Ad h̄ rūdet Jo. an. de ſepul. in. c. aīaꝝ. li. vj. ꝙ talis ſepeliri dꝫ in ſepulcro parentū ſuorū exēplo p̄riarchaꝝ: vt. xiij. q. ij. c. Ebron. vl'

Sepultura an vendi potest

Vbi debet quis sepelliri

ĩ eccl'ia ſua prochiali. qȯ magis ſuadendū
eſt ad cõſeruandā cõem pacē: maxīe q2 iā h̃
ↄſuetudo ĩualuit. Q2 ſi domiciliū hñs ĩ ci
uitate qñq3 ſe trāſferat ad villam ruralē cā
recreatiõis vel exercitatiõis: ibiq3 decedat
nõ electa ſepultura: debet ĩ eccl'ia ſua par/
rochiali trāſferri. Mulier aūt ſine electiõe
ſepulture decedens cū viro ſuo vltimo cui⁹
domiciliū ⁊ honorē retinet ē tumulāda: vt
eo. ti. li. vj. is q̃. Preterea ſi q̃rit̃: vtrū hi
q̃ alienū in caſu nõ cõceſſo ſepeliūt teneāt̃
ad reſtitutionē. Ad h̃ rñdet Alex. papa. iij.
ex̃ de ſepul. c. cū ſit liberū. dicēs: Mādam⁹
ꝙ ſi ita eſſe inueneritis p̃fatos cõpellatis:
vt oſſa p̃fate mulieris ⁊ bñficia q̃ occaſiõe
eius ſepulture recepiſſe noſcunt̃ memora/
tis fratrib⁹ cū integritate reſtituāt: ⁊ dece/
tero ſil'ia attentare nõ p̃ſumāt. Et idē p̃ci/
pit Inno. in. e. ti. c. in nr̃a p̃ñtia. Secūdū
p̃ncipalit̃ ꝓſequēdū eſt de electiõe ſepultu
re: de q̃ li. vj. de ſepul. c. aīaꝝ p̃iculis. Pre/
cipit̃ vniuerſis clericis tā ſecularib⁹ q̃ꝫ re/
ligioſis in v̄tute obediētie ⁊ ſub intermīa/
tiõe maledictiõis eterne: ne inducāt aliq̃s
ad vouēdū: iurādū: aut int̃ poſita fide ſeu
al's ꝓmittendū: vt apud eoꝝ eccl'ias eligāt
ſepulturā: aut iā electā nõ ĩmutēt: al's ele/
ctio talis ē irrita: ⁊ q̃ ſic elegerint nec ſepe/
liri pñt apȯ eccl'ias ſic electas nec alibi eli/
gere: ſ3 oĩno ſepeliēdi ſūt apud eccl'ias apȯ
quas ſepeliēdi fuiſſent ſi ſepulturā nõ ele/
giſſent. Cui etiā ↄſtitutiõi ſupadditū eſt in
clem̃. de penis. c. cupiētes. ꝙ q̃ ↄ̃riū facere
p̃ſūpſerit: alios inducēdo ad iurandū: vo/
uendū: ꝓmittēdū vt aqud eos eligant aut
electā nõ ĩmutēt: ip̃o facto ſñiaꝫ excõicati/
onis incurrāt: a q̃ ſolū a papa niſi ĩ mortis
articulo valeāt abſolui. Et addit̃ in dicto
c. aīaꝝ. ꝙ religioſi vel clerici q̃ p̃dictos in
ſuis eccl'ijs vl' cimiterijs ſepelire p̃ſūpſerit:
tenent̃ ad reſtõeꝫ corporū ſi petant̃: ⁊ etiā
oīm que occaſiõe ſepulture eorū ꝓuenerūt
quõlibet ad eoſdē faciendā integralit̃: ⁊ h̃
infra. x. dies: quā niſi fecerit eccl'ie ip̃e apȯ
q̃s ſepulti fuerīt ⁊ cimiteria earūdē extūc
ſint ⁊ tādiu manēt inť dicta: donec fiat re/
ſtitutio p̃dictoꝝ. Sec⁹ tñ dicendū eſt qñ q̃s
motu ꝓprio voueret vel iuraret in tali loco
eligere ſepulturā: q2 ſ3m Hoſti. teneret̃ hoc
ſeruare: niſi ex cā noua p⁹ orta excuſaret̃:
vt q2 fact⁹ eēt ep̃us vel religioſus: vel loc⁹
ille q̃ſi diſſipat⁹ ē ⁊ ſil'ia: ſic p3 ſupi⁹ de cõ/
ditiõibus ſubintellectis ĩ voto vel iuramē
to ꝓmiſſorio: ꝙ ſi ꝓpri⁹ ſacerdos violēter

rapuerit corpus illi⁹ q̃ elegit alibi ſepeliri
ſ3m Hoſti. ius qȯ in eius mortuario habet
⁊ oſſa reſtituet: vt dicto. c. cū liberū. De/
inde queri pȯt: vtrū patres eligere pñt ſe/
pulturā filijs ſuis moriētib⁹ cū in paterna
cura ⁊ p̃tāte nutriant̃. Ad hoc rñdet Bo/
nifaci⁹ papa. viij. de ſepul. li. vj. dicēs. c. l3
pater minores filios q̃ nequeūt anteq̃ꝫ ad
annos pubertatis ꝑueniāt eligere ſepultu
rā poſſit ſi ↄſuetudo terre id habeat q̃ vo/
luerit ſepelire: hoc tñ nõ pȯt vbi hmõi cõ/
ſuetudo nõ habet̃: ſ3 ſunt cū ſuis maiorib⁹
vel in eccl'ia parrochiali tumulādi. Quis
aūt filiusfamilias abſq3 patris aſſenſu ſibi
poſſit eligere ſepulturā: pro aīa tñ ſua p̃ter
illi⁹ aſſenſū niſi peculiū caſtrēſe aut q̃ſi ca/
ſtrēſe habeat: aliq̃d legare nõ pȯt: hoc ibi.
Deniq3 pactio pecuniaria ſup electione ſe/
pulture fieri nõ pȯt ſ3m Hoſti. q2 quicq̃d tē
porale daret̃ vel ꝓmitteret̃ vt talis electio
fieret: oĩno reprobandū eēt tanq̃ꝫ ſimonia/
cū. j. q. ij. q̃ pio. Tertiū p̃ncipaliter ꝓſe/
quēdū eſt de portione canonica qñ q̃s ele/
git alibi ſepeliri: de q̃ p̃mo queri pȯt: vtrū
in iure ſit aliq̃ taxa determīata ꝓ portione
canonica: vt p eam ſopiat̃ oīs cõtrouerſia.
Ad h̃ dicendū: ꝙ de his q̃ ſepulturas eli/
gūt apud fratres p̃dicatores vel minores:
declarata ē certa taxa ne materiā habeant
litigādi cū p̃latis in. c. ſup cathedrā. §. vez
de ſepul. in clem̃. vbi dicit̃. Statuim⁹ ⁊ or/
dinam⁹ eadē vt dictoꝝ ordinū frēs de ob/
uētiõibus omnib⁹ tā de funeralib⁹ q̃ꝫ de q̃/
buſcūq3 ⁊ quõcūq3 relictis diſtincte vel in/
diſtincte ad quoſcūq3 certos vel determīa
tos vſus de q̃b⁹ quarta ſiue canonica por/
tio dari vel exigi nõ cõſueuit vel nõ debet
de iure: necnõ de datis vl' qualitercūq3 do/
natis in morte ſeu mortis articulo in infir/
mitate dantis vel donātis ↄceſſerit de qua
deceſſerit quomõcūq3 directe vel indirecte
fratribus ip̃is vel alijs pro eiſdem quartā
partē auctoritate ap̃lica taxamus ⁊ limita/
mus parrochialib⁹ ſacerdotib⁹ ⁊ eccleſia/
rū rectorib⁹ ſeu curatis largiri integre te/
neant̃. Verūtñ vt ibidē ꝓſeqnit̃ de datis
vel legatis ante temp⁹ infirmitatis in qua
legans decedit non oportet dare quartā ſi
ſine dolo vel fraude dant̃ vel legant̃ ante
temp⁹ illud. Si tamē cum dolo ⁊ fraude ta
lia ꝓcuraret: obligarent̃ ad quartā cura/
tis dandā ac ſi legata fuiſſent in mortis ar
ticulo. Porro vltra portionē hmõi nõ poſ/
ſunt parrochiales exigere: nec frēs tenent̃

amplius impedire: nec ad hoc a quoq̈ poſſunt aliqualiter coherceri. Ex quo ſequitur q cū ad eorū eccleſiā funera portant ſi nō defraudant a bñficijs debitis ac ſi in eorū eccleſia ſepelirent propter q̄ bñficia vt papa ꝑmiſit in eodē.c. canonica portio dat: tūc etiā ad quartā dandā frēs ꝑdicti nō obligant: als eñ plus tollerent q̄ quartā: qd papa hic ꝓhibet: et de electiōe ſepulture in eccl'ia aliena cōmodū reportarēt. Secūdo queri pōt qualis ſit exhibēda portio canonica de his q̄ in alijs eccleſijs ſibi ſepulturā exigūt. Rñdet ad hoc Clemens papa iij. ex̄ de ſepul. dicto.c. certificari voluiſti a nobis quō illa clauſula q̄ in ꝑuilegijs ſolet apponi: ſalua iuſticia illarū eccliarū a quibus mortuorū corpa aſſumunt intelligi debeat et exponi: cū aūt ſup h̄ articulo diuerſa noſtrorū anteceſſorū manauerit inſtituta Leone iuſticiā illā q̄nq̄ tertiā: vt.e.ti.c.j. q̄nq̄ mediā partē: vt eo.ti.c. relatuꝫ. et Urbano quartā fore cenſente. Glo.c. Urbani nō habemus ſed Lucij tertij: vt patet.c. cū ſup aliquo. Sequit: Nos tale ꝓbemus in hac varietate reſpōſum: vt ſicut beatus Hiero. inq̄t vnaqueq̄ ꝓuincia in ſuo ſenſu abūdat ſm rationabilē ꝯſuetudinē regionis illa iuſticia circa medietatē vel tertiā aut quartā ꝓ locorū diuerſitatibus attēdat: hoc ibi. Sꝫ q̄d ſi cōſuetudo nō appareat. Rñdet Tho. ſpectandā eſſe cōſuetudinē eccleſie metropolitane: q ſi nec illa appareat: ſpectanda eſt ꝯſuetudo vicinarū: que ſi varia eſt: tunc dicit glo. in dicto.c. certificari. q tūc de minori ſūma erit intelligendū: q2 in illa oīs cōcordant. Dicit Hoſt. q tunc q̄rta debet.

Tertio queri pōt de quibus rebus dari debet canonica portio. Ad hoc rñdet Ray. cui cōcor. Hoſti. q nō tm̄ de oblatiōibus cereis et alijs hmōi: que eccl'ia in q̄ ſepelit recipit in die funeris: ſed etiam de alijs q̄ defunctus illi eccl'ie ꝓ anima ſua reliq̄t. Addit Guil. h̄ intelligendū eſſe de his q̄ relinquunt occaſione eccl'ie vel loci: ſecus autē ſi intuitu pſone q̄uis eccl'iaſtice: dūmō tm̄ in fraudē nō fiat. Et hoc intelligit tam de mobilibus q̄ imobilibus. Excipiunt tm̄ ornamēta eccl'ie et quedā alia q̄ ponunt extra d̄ teſta. vbi dicit.c. de his q̄ in ornamētis vel ꝓ eis ſeu fabrica: lumīaribus anniuerſario: ſeptimo: triceſimo: ſiue alijs ad ꝑpetuū diuinū cultū legant eccl'ijs vel reliq̄s pijs locis canonica portio: dūmō ī fraudē nō fiat vt ea epus. Glo. ſi ē cōſuetudo: ſiue parrochialis eccleſia debeat defraudari deduci nō debet. Glo. hoc dictū eſt ꝓpter reuerentiā diuini cultus: multa ꝓpter religionem cōmitti ſolēt: nā ſumma ē ratio q̄ religionē facit. Sed objicit illud extra de ſepul. in.c. in noſtra pñtia. vbi ſubinfert: parrochialis eccl'ia de oblatiōibus legitimis et alijs q̄ defunctus ꝓ aīa ſua in vltima diſpoſitiōe reliq̄t ꝑterq̄ de equis et armis recipiat q̄rtā ptē. Ad hoc rñdet glo. ibidē: q hoc inductū fuit in fauorē terre ſancte: ſic de his q̄ relinquūt in ornamētis eccl'ie ſiue ad cultū diuinū nihil deducit. Erat enī ipſis hoſpitalarijs hoc ſpecialiter indultū in ſubſidiū terre ſancte: vt patet ī textu dicti.c. Et nota generaliter q portio canonica debet illi eccl'ie vbi ꝯſueuit accipe ſacrā: vt de ſepul.c.j. Quarto queri pōt: ſi defunctus eccl'ie ſue reliq̄t.x. et alteri eccl'ie in q̄ elegit ſepeliri centū vtrū eccl'ia ſua pōt agere ad canonicā portionē. Ad hoc rñdet Ray. q ſi legauit hoc mō q eccl'ia ſua eſſet illis cōtenta: et ſacerdos ſciens cōditionē ſuſcepit legatū: videt renūciaſſe iuri ſuo: nec debꝫ vltra petere portionē. Si vō defunctus abſolute reliq̄t et ſacerdos abſolute recepit: poterit nihilominus de ceteris portionē ſibi vendicare: vel ſaltē aget ad ſupplementū cōputatis illis.x. vt patꝫ plane ex̄ de teſta. c. officij. et in glo. Et ſi ſepulturā elegit in eccl'ia ꝓpria nihil illi legās: et alijs eccleſijs multa: tūc ab alijs eccleſijs nihil petere poteſt. Sed ſi eſt ꝯſuetudo q eligētes in eccleſia ꝓpria ſepulturā ſemp aliq̄d relinquant: pōt tūc eccl'ia repetere ab heredibus: nō iure actiōis: nec differēdo ꝓpter hoc ſepulturā: ſed implorādo officiū ſupioris: extra de ſimo. ad apoſtolicā. Si tamē nō eſt cōſuetudo: tūc nihil petere pōt ſed ſolis funeralibus debet eſſe contenta: q2 tenet ex officio eū ſepelire: extra de ſimo. nō ſatis. Quīto deniq̄ queri pōt: ſi quis ſepulturā eligeret apud religioſos q̄ poſt hoc illā religionē intrat et decedit: vtrū locus illius religionis tenebit eccl'ie illius ad canonicā portionē. Ad hoc dicendū p diſtinctionē: q2 aut talis intrat ī infirmitate in q̄ morit: et tunc tenet ad illā portionē: vt pꝫ plane eo.ti.c. de his. Si vō tranſit in ſanitate vel etiā in īfirmitate de q̄ tm̄ nō morit: tūc aut accipit in cōfratrē alicuius loci religioſi: nō oblatis bonis ſuis ſ ſibijpſi retētis et ibi ſepulturā eligit: nō liberat ſm Hoſt. a canonica portiōe: ſicut nec eximit ab epali iuriſdictiōe

etiā ſi ipſi religioſi ſint exempti: extra de ꝓ uile. cū ⁊ plantare. §. de cōfratribus. c. vt ꝓ uilegia. Idē Hoſti. Si vero recipit in confratrē reſignando bona ſua oīa: etiā vſūfructū ⁊ mobilia: tūc nō tenet ad canonicā portionē eccl'ie parrochiali: etiam ſi tēpore nouiciatus moriat: qꝛ licet exire potuerit tñ nō exiuit ſed in religione deceſſit: ⁊ hoc ſufficit ad quarte retētionē: extra eo. ti. de his Quartū deniqꝫ p̄ncipalit̄ ꝓſequendū eſt de exequijs defunctoꝝ: de quo queri poteſt: vtrū ſimonia cōmittat aliqd̄ recipiendo ꝓ exequijs mortuoꝝ vel ex eo ꝙ q̄s interſit exequijs vl' extreme vnctioni. Ad hoc rn̄det Hoſ. ⁊ Hoſti. ꝙ ꝓ hmōi nihil d̄z exigi: pie tñ cōſuetudines debēt obſeruari Unde extra de ſimo. c. ad nr̄az: ſubdit. Diſtricte vobis mādamꝰ q̄tenꝰ ꝓ miniſterio eccl'iaſtico exercēdo nullatenus pecuniam exigas: ⁊. c. cū in eccl'ie. Hec tñ ſane ſūt intelligēda de tali qui fuit ex officio ſuo obligatus ad eas faciēdas: qui vero nō ē obligatus ad hmōi locare pōt opas ſuas modo ſcꝫ qm̄ p̄fixꝰ eſt in p̄cedentibus. Et in ſimilibus idē eſt iudiciū: vt dū q̄s vigilat ſuꝑ defuncto: vel dicat pſalteria vel miſſas. Preterea ſtatuta que fiunt ad faciendum aliquid ad qđ non obligant cū appoſitione certi taxus. Exempli gratia: q̄ tūc legauerit eccl'ie habebit crucē argenteā aut ꝓceſſionē ⁊ ſimilia. Si ſtatutū illud faciūt ꝑ verba affirmatiua nō eſt ſimonia: ſecus ſi ꝑ verba negatiua: qꝛ tūc tollit officium pietatis ſcꝫ ꝙ ꝓceſſio nō fiat gratis: vl' ꝓ minori p̄cio qđ nō licet. Ad honorē dei.

De ſimonia ꝑ ingreſſū religiōis quō videlicet licitū ſit ab ingredientibus aliquid exigi ⁊ quomodo non: Sermo XVIII

Non furtum facies Exo. xx. Cū habeat ex concilio Toletano. xj. ꝙ q̄cquid inuiſibil' gratie ꝯſolatiōe tribuit: nūqꝫ q̄ſtibꝰ vel q̄buſcūqꝫ p̄mijs venūdari penitꝰ d̄z: vt. j. q. j. quicqd: merito q̄rit Gratianꝰ in p̄n. j. q. ij. An ꝓ ingreſſu mōaſterij pecunia ſit exigenda vl' exacta ꝓſoluēda: cū vtrūqꝫ licitū vtriuſqꝫ teſtamēti ſerie cōprobat. Legitur eñ. j. Regū ꝙ Anna detulit ſecū Samuelē poſtqꝫ ablactatꝰ fuerat in tribus vitulis ⁊ tribus modijs farine ⁊ amphora vini ad domū dñi in ſylo. In actibꝰ q̄ꝫ apl'oꝝ legūtur ꝙ multitudinis credentiū erat cor vnū ⁊ anima vna: nec aliqd̄ eoꝝ q̄ poſſidebant q̄ſqꝫ ꝓpriū eſſe dicebat: ſed erāt illis oīa cōmunia: ſinguli vendebāt p̄dia ſua ⁊ ponebant precia eoꝝ ante pedes apoſtoloꝛuꝫ quoꝝ vnus Ananias. ſ. dū ꝑtē ſibi reſeruaret cū vxore ſua Saphira ſentētia maledictionis accepta ante pedes apl'i cecidit mortuus. Hinc liq̄do apparet ꝙ ingreſſuri monaſteriū ſua debēt offerre rectoribus nec aliter ſunt recipiendi niſi ſua obtulerīt Ad hoc ibidē rn̄det ꝙ aliđ eſt ſua ſpōte offerre: aliud exacta ꝓſoluere. Anna mater Samuelis nō exacta neqꝫ petita ſꝫ ſponte munera ſacerdotibus obtulit. Credentes ſua ſpōte offerebāt apl'is vt indigentiū neceſſitatibus deſeruirēt: q̄ inſtāte ꝑſecutiōe infideliū eis poſſidere nō libebat. Ananias q̄ꝫ nō ideo dānatus eſt qꝛ ſua nollet offerre: ſed qꝛ ſpūiſctō mētitus: p̄cia eoꝛuꝫ q̄ apl'is obtulerat ex ꝑte fraudabat. Non ergo his auctoꝛitatibꝰ ꝑmittit rectoꝛibꝰ ab īgreſſuris aliqd̄ exigere ſed ſpōte oblata ſuſcipere: qꝛ illud dānabile eſt: h̄ vero mineme: h̄ ibi. Uerūtñ ad amouēdas ſcrupuloſitates quoꝛundā ſimpliciū materiā hanc ꝓfundius aſſumēdo ⁊ eā clarioꝛibꝰ declarationibus ꝓſequēdo: ſaluo ſanioꝛi iudicio dici pōt ꝑ diſtinctionē ꝙ ſꝫ Hein. boyc: duplex eſt religio: ſcꝫ oꝛdinis approbati et ꝯfraternie ſecularis. Si ḡ loq̄mur de religione nō q̄dē oꝛdinis appꝛobati: ſed ꝯfraternie ſecularis q̄ generalit̄ ſūpto vocabulo religio dici pōt: tūc dicūt Ray. ⁊ Jo. in ſumma ꝯfeſ. ꝙ ſiue in ſtatutis ſiue in oꝛdinationibꝰ alicuiꝰ cōfraternie ita dictū ē ꝙ ſcꝫ bis vel ſemel in anno ꝯueniāt fr̄es oēs ſimul ad tractādū de ſalute animaꝝ ad audiendū verbū dei: ad celebꝛandū miſſas ⁊ oꝛatiōes ꝓ viuis ⁊ defunctis: ⁊ ponūt certā q̄ntitatē ſingulis annis ex qua reficiātur ⁊ ꝓuideant paupes h̄ ē bonū dūmodo ſit ex intētione munda ⁊ pure in deo fixa. Abſit eñ vt ea q̄ ꝓpter bonū ac licitū facimus aut habemus: ſi qd̄ ꝑ hoc pret̄ nr̄am voluntatē cuiqꝫ mali acciderit nob̄ imputet: vt d̄z. xxiij. q. v. c. de occidēdis. Si vero ꝯfraternitates ita ſint ꝯſtitute ꝙ nullus recipiat niſi ꝓmittat ſe daturū ſingul' annis. x. tūc ſi fiat ꝓpter honeſtā cauſā: vtpote ꝓ alendis pauperibꝰ: redimēdis captiuis ⁊ ſimilibus: nō eſt ſimonia nec ſunt reꝓbāde: vt d̄z. xlij. di. c. Si q̄s deſpicit eos

eos q̄ fideliꝰ agapes.i.cōuiuia pauperibꝰ
exhibēt ⁊ ꝓpter honorē dn̄i ꝯuocāt fr̄es: et
noluerit cōicare huiuscemodi vocatiō ibꝰ
ꝯuiuēdēs qd̄ geritr anathema sit. Si vero
loq̄mur de religiōe ordīs approbati: tūc di
cēdū ꝙ in acceptatiōe ad ordinē duo sūt in
spicienda. Primū est ipa collatio ⁊ cōmūica
tio sacre religionis cū assumitr ad ꝓbā vel
ad ꝓfessionē ⁊ sic ꝓ eo nullo mō dandū est
aliqd̄ munus tēporale: q2 sp̄uale est qd̄ da
tur: sed pure debet gratis dari solū haben
do respectū ad honorē dei ⁊ ꝓfectū ꝯuētꝰ.
Et ideo oportet ꝙ in feruida ⁊ nō ficta ad
deū affectione recipiat ꝑsonas idoneas re
ligioni: idoneas dico regi ⁊ si non regere.
Que idoneitas ṗncipalr ꝯsistit in exem
plari ⁊ pacifica cū ꝓximo ꝯuersatiōe: ī vo
luntaria ⁊ ꝓmpta supioris subiectione: ne
ꝑ eius insolentias rigor ordinis tepescat.
Infirmitates aūt corporales ⁊ defectꝰ na
turales pie supportande sunt: vt impleatr il
lud apl̄i. Alter alterius onera portate. In
hoc aūt casu potissime peccant monasteria
q̄ dotata certis ꝓuētibus fundata ꝯsistūt
in certis ꝑsonis: ita ꝙ vna persona mortua
alia loco eius subrogetr: in q̄bus vt vulgo
dicitr panis gratis datr: sed in receptiōe: in
diuisiōe ⁊ ꝓfessione taxa cōsueta exigitr: et
sic dato qd̄ est tp̄ale ꝓ collatiōe sp̄ualiū mu
nus exigitr. Hic q̄ri pōt an ꝯsuetudo taxe
q̄ntū scz ingrediēs dare debeat seu ipsa ta
xatio ꝑ ꝯsuetudinē introducta reprobetr.
Et vtrū dando qd̄ ꝯsuetū est simonia com
mittatr. Ad hoc r̄ndz Hein.boyc: extra de
simo.c.in tm̄: ꝑ distinctionē dicēs: ꝙ si q̄ri
tur vtrū dādo ꝙ ꝯsuetū est simonia cōmit
tatr. Dicendū ꝙ si datr ex cōuētiōe vl' cōpul
sione tūc est simoniacū: q2 si pactū intrpōa
tur de tali ꝯsuetudine obseruāda simonia
cū est: vt pz e.ti.c.veniēs ad nos. F. ꝑsby
ter ꝓposuit ꝙ abbas ⁊ fr̄es sci. R. noluerūt
eū in monachū recipere q̄usqz.xxx.solidos
dare ꝯuēit: ꝯuētiōe aūt facta seq̄nti die mo
nasticū habitū induerūt eū: ⁊ ijdem mona
chi.xxx.solidos: abbas.x.⁊ famuli.xij.ꝓ
pastu asserētes hoc esse de ꝯsuetudine mo
nasterij postulauerūt: ⁊ infra. Mandamus
q̄tenus si ita esse inueneris abbatē ⁊ mona
chos ad restituendā pecuniā p̄fato. F. tam
indigne acceptā cōpellas: ⁊ abbatē ⁊ ma
iores ꝑsonas monasterij ꝓ tante prauitatis
excessu ab officij executiōe suspēdens p̄ci
pias p̄dicto. F. vt in alio monasterio in ha
bitu monastico dn̄o studeat deseruire: hoc
ibi. Unde Urbanus papa in extrauaganti
q̄ incipit. Ne in vinea dn̄i sup hmōi terribi
lē sentētiā fulmīauerit: nā ibi p̄cipit oībus
p̄latis ⁊ rectoribꝰ: capitul' ⁊ ꝯuētibꝰ quoꝝ
cunqz locoꝝ religiosoꝝ vl' eccl'iasticoꝝ: ne
a ꝑsonis ingredi volētibꝰ ⁊ recipi apd̄ eos
pastus: prādia: pecūias: iocalia vl' alia ad
quēcunqz vsū deputata vl' deputāda dire
cte vl' indirecte exigere p̄sumāt: ꝙ si secus
egerint si sūt ꝑsone singulares tūc tā dātes
ꝙ recipiētes excōicat a sede ap̄lica dumta
xat absoluēdos. Si vero sunt capitula seu
ꝯuētus tūc eos suspēdit a summo pōtifice
dūtaxat releuandos: h̄ ibi. Or si gratis q̄
dē talis ingrediens recipitr: sed postea ad
talē ꝯsuetudinē obseruādā cōpellitr: tūc si
militr est simonia: vt e.ti.c. Jacobꝰ. Si ve
ro cessāte oīni ꝯuētiōe ⁊ cōpulsiōe gratꝭ da
tur qd̄ est ꝯsuetū: tūc nō cōmittitr simonia
q̄ ad eccl'iam militantē: q̄uis h̄ sit simonia
cū q̄ ad deū.i.peccatū: ⁊ h̄ ex affectu malo:
vt est exp̄ssū e.ti.c.in mādato: vbi subditr:
ꝙ ad resignationē sp̄ualiū ⁊ tp̄aliū nō extē
dit mandatū q̄ nullo pactu ꝟ affectu animi
p̄cedēte vtcūqz talitr acq̄runtr: in q̄ casu de
linquētibꝰ sufficit ꝑ solā penitētiā suo satis
facere creatori. Glo. solus affectꝰ animi nō
facit aliquē simoniacū: licet al's peccet. Si
vero dat intētiōe sincera nō peccat. Se
cūdū ṗncipalr inspiciendū in acceptatiōe
ad ordinē est ipa ꝓuisio corpal' necessitatis
q̄ debetr illi q̄ recipitr ad statū religionis: ⁊
tūc q̄ri pōt: vtrū sp̄ualibus gratis oblatis
ꝑnt recipiētes aliq̄d exigere ī subsidiū cor
poral' sustētatiōis illiꝰ q̄ recipitr cū monaste
riū nō sit fundatū in certo numero ꝑsonaꝝ
cū sufficienti ꝓuisione reddituū: nec est ibi
taxatio ꝑ ꝯsuetudinē introducta. Ad h̄ re
spōdet Hein.boyc: ex̄ de simo.in.c.qm̄ si
mōiaca: ꝙ si talis receptio fit sub pacto cō
ditiōe vl' modo: tūc nō est licitū: q2 oīs pa
ctio ⁊ ꝯuētio in sp̄ualibꝰ cessare dz: vt.j.q.
ij.c. q̄pio: in fi. extra de pac.c.vlt. ⁊ in glo.
e.ti.c.tua nos: glo.ij. vbi dicit ꝙ ꝑ illō ca
pitulū apparet ꝙ nō licet sub illa forma re
cipe quēpiā: recipimꝰ te in fr̄ez si detuleris
tecū vn̄ viuas: q2 tūc sp̄ualia nō offeruntr li
bere. Si vero talis receptio fit sub ꝓuisiōe
seu intimatiōe sine pacto ꝯditiōe vl' modo:
tūc si monasterium abūdat etiā ꝓ tali rece
pto vel recipiēdo idē ē cū casu p̄cedēti ī fo
ro ꝯsciētie. Dic em̄ Guil. ꝙ si recipiētes fa
ciūt exp̄ssionē de dādo: ⁊ recipiēdꝰ tacet et
recipitr: nō poterit ibidē ꝑmanere: q2 q̄ ta

cet ꝯſentire videt᷑: vñ habēdus ē ꝓ ꝯſētiē/
te in foro penitētiali. Nec in iſto caſu reci/
piētes: qꝛ tpalibus abundant ad tpalia re
ſpectū habere debēt. Veruntñ lꝫ abundat
monaſteriū: īgredīētes tñ ſi habuerint ſal
tē ꝓ ſuſtētatiōe victus ſui monaſterio ꝓui
dere debēt: ne cogant᷑ nutriri pauperꝝ ele/
moſynis: ꝑſertim ſi monaſteriū bonis iam
abundant᷑ aggregatis nō abutat᷑ .ſ. ſuper/
flue dilapidando vl' auare ꝯſuādo. Vñ ar
gumētū habem⁹ .j. q. ij. c. clericos: vbi ſub
dit᷑. Qui bonis parentū ⁊ opib⁹ ſuſtētari
pñt: ſi qȯ pauperꝝ eſt accipiūt: ſacrilegium
ꝓfecto cōmittūt: ⁊ ꝑ abuſionē taliū iudici/
um ſibi mādurcāt ⁊ bibūt: ⁊ trib⁹. c. ſequē.
Quicq̄d eñ ſupfluū eſt tā eccl'ie ꝙ̄ religio
ni pauperꝝ ē. Quō aūt mōaſteriū ſuccedit
in teſtamēto ⁊ ab inteſtato ac alia plura de
iſta materia vide ſupius in .vj ſmōe. iiij ꝑ/
cepti. Si vero monaſteriū eſt adeo tenue ⁊
pauptate depſſū ꝙ redditus nō ſufficerēt:
tūc rñdere pñt tpalia nobis nō ſufficiūt li/
bent᷑ te recipiem⁹ ad ſpūalia ſ₃ ad tpalia nō
poſſum⁹ niſi pl'es haberem⁹ poſſeſſiōes: et
tūc recipiēdus offerat ſe ⁊ ſua: h̄ eñ licituꝫ
eſt dūmō aſſint debite circūſtātie: vt ex̄ de
B ſimo. c. tua nos: ſm Ray. ⁊ Archi. Pro
q̄ ſciendū ꝙ vt habet᷑ de ſtatu mona. ⁊ re/
gu. c. periculoſo: li. vj. Bonifaci⁹. viij. ibi/
dē cōſtitutiōe īꝑpetuū irrefragabilit᷑ va
litura ꝑcepit oēs moniales cuiuſcūq₃ reli/
gionis vl' ordinis in q̄buſlibet mūdi ꝑtib⁹
exiſtētes ſub ꝑpetua ī ſuis monaſterijs de/
bere decetero ꝑmanere clauſura: ita ꝙ nul
li eaꝝ religioni tacite vl' expreſſe ꝓfeſſe ſit
vel valeat eē q̄cūq₃ rōne vel cā monaſteria
ipa deinceps egrediēdi facultas ⁊c̄. q̄ ibi/
dē ꝓſequit᷑. Et poſtea ſubinfert. Sane vt
h̄ ſalutare ſtatutū cōmodi⁹ valeat obſuari
diſtrictius inhibem⁹ ne in monaſterijs or/
dinū nō mēdicātiū aliq̄ decetero recipian/
tur in ſorores: niſi q̄t poterūt de ipoꝝ mo/
naſterioꝝ bonis ſiue ꝓuētib⁹ abſq₃ penu/
ria ſuſtētari: ſi ſec⁹ actū fuerit irritū decer/
nentes: h̄ ibi. Ex q̄b⁹ v̈bis p̄rio ꝯcludit᷑ ꝙ
parētes ſi facultas ſuppetit alere tenent᷑ fi
liā ingredientē tale monaſteriū: qȯ nō ha/
bet reddit⁹ ſufficiētes ad recipiendū pl'es
ꝑſonas: ac comode ſine penuria ꝓuidēduꝫ
ſub interminatione maledictionis eterne.
Si eñ in ſeculo tenent᷑ eā alere ⁊ etiā dota
re poſtq̄₃ nubit: q̄ntomagis dū nubit eterno
ſponſo. Alioquin videt᷑ hic ex inaffectione
⁊ vindicta quodammodo ꝓcedere: nō fa/
uens filie dño ſuſcēti qȯ illi faueret mūdo
inherēti. Argumentū expſſū habem⁹. xvj.
q. vj. c. de lapſis ſacerdotib⁹ q̄ trudunt᷑ in
aliquā religionē ad faciendū penitētiā q̄ꝝ
bona parit᷑ tradi debēt: vt ipi ex reb⁹ eoꝝ
ſubſidiū habeant: q̄ de correctiōe eoꝝ ſol/
licitudinē gerūt: ne locis in q̄bus dati fue
rint ſint oneroſi: vide longū ꝓceſſū. Secū
do dico ꝙ omnia bona ad filias deuoluta
ante ꝓfeſſionē tenentur parentes vel tuto
res aſſignare mōaſterio ſine omni diminu/
tione: niſi filie ſecus diſpoſuerint cū boniſ
illis: alioquin ſacrilegiū cōmittūt ⁊ male/
dictionē eterne dānationis incurrūt. Ter
tio dicunt ꝙ tenent᷑ ſuccedere ab inteſtato
ac ſi in ſeculo remanſiſſent ſine diminutio/
ne. Nec pñt ꝯtra hoc ſtatuta cōdi q̄ ſint ali
cuius momenti: qꝛ noſcit᷑ eſſe ꝯtra ius na/
ture ⁊ cōtra ius diuinū. Qꝛ ſi in ſeculo ma
nētes egerint furtū: rapinā ⁊ ſacrilegiū cō
mittūt. Quarto dico ꝙ nō pñt exhereda/
re religionē intrātes nec defraudare ſua le
gitima portiōe: ēt ſi in ſeculo poſiti meruiſ/
ſent exheredationē: hec patēt. ſ. in ſmone
vj. iiij. ꝑcepti. Nūc aūt qꝛ parētes ⁊ amici
carnales multiphariē fraudes meditant᷑
ꝯtra dñm et ſuos eius ꝓ poſſe ſubtrahen/
tes oīa in religiōe poſitis adijciētesq₃ ſecu/
lo deditis: qꝛ carnales carnalia ſapiūt ⁊ di
ligūt. Ideo ꝑmo dico ꝙ ad hmōi monaſte
ſteriū ꝑſonas recipiētes oblatis prius libe
ralit᷑ ſpūalibus ex eo ꝙ poſſeſſiones nō ſuf
ficiāt ꝓ recipiēdis: licite pñt exigere ab ea
vel eius parētib⁹ q̄ petit ibidē deo ſeruire
ſubſidiū bonoꝝ tpaliū: nō tanq̄₃ principa/
lit᷑ intentū: nec quaſi ꝑciū religiōis ſ₃ vt ha
beat monaſteriū vñ poſſit comode ꝓuide/
re ꝑſone ꝑdicte in oībus neceſſarijs. Et h̄
ſentit Tho. in. iiij. di. xxv. maxīe tñ in iſtis
requirit᷑ recta ītētio ꝙ ſcꝫ talit᷑ recipiētes
nihil requirāt in rebus dādis niſi ꝓfectuꝫ
ſpūalē augmētandi diuinū cultum in illo
monaſterio: nā tpalia ſunt quaſi q̄dā āmi/
nicula q̄bus iuuamur ad tēdēdū in beati/
tudinē inq̄ꝫtū ꝑ ea vita corporalis ſuſtēta/
ta nobis organice deſeruiunt ad actus vir
tutū. Et ideo defectus tpaliū ducit ad ni/
miā ſollicitudinē vel exceſſiuū laborē: q̄b⁹
ſpūs obruit᷑ ⁊ a ſpiritualiū ꝓfectu prepe/
ditur. Intantū igit᷑ dūtaxat querāt tpalia
inq̄ꝫtum ſpirituali profectui deſuire pñt:
dicētes cū ſapiēte. ꝓū. xxx. Diuitias ⁊ pau
ꝑtates ne dederis mihi: ſ₃ tantū tribue vi
ctui meo neceſſaria. Alioquin ſi talia fie/

erent in fraudē auaricie ſub ꝑtextu paupertatis ſimoniacā labē nō effugerent: vt e. ti. c. q̄m ſimoniaca labes adeo pleraſq; moniales inficit vt vix aliquas ſine ꝑcio recipiant in ſorores ꝑtextu paupertatis nitunt̄ huiuſmodi vitiū palliare: ne id decetero fiat penitus inhibem᷒. Et Tho. addit vbi ſupra q̄ ſi ſine grauamine pn̄t pſonā accipe: tūc ſimoniacū eſt aliq̄d ab ea exigere. Secundo dico q̄ ex q̄ monaſteriū ingreſſa ſe ⁊ ſua om̄ia dedicat deo: ideo oīa bona ei᷒ intelligunt̄ eſſe collata monaſterio: vt. C. de epi. ⁊ cleri. autē. ingreſſi: ⁊. xix. q. iij. vbi dr̄ c. q̄ꝛ ingredientib᷒ monaſterium ꝯuertēdi gratia vlterius nulla ſit licētia teſtādi: ſed vt res eoꝝ eiuſdē monaſterij ſint: apta leg̃ diffinitiōe decretum eſt. Et. §. ſi qua mulier aut vir monaſticā elegerit vitā ⁊ intrauerit monaſteriū: liberis nō extātib᷒ monaſterio q̄ð ingredit̄ res eius cōpetere iubemus. Sed ſi pſona liberos habens anteq̄ꝫ de rebus ſuis int̄ eos diſponat monaſterium intret: liceat glo. auctoritate hui᷒ legis q̄uis nō ſit dn̄a ⁊ poſtea int̄ eos diuidere legitima nulli diminuta. Et q̄ð eis non dederit monaſterio cōpetet. Sed ſi omnē ſubſtantiā int̄ filios diuidere voluerit: ſua ꝑſona filijs cōnumerata ꝑtem ſibi retineat q̄ monaſterio cōpetere debeat. Sed ſi poſt ingreſſū moriat̄ āteq̄ꝫ int̄ eos diuidat filij legitimā ꝑticipāt: reliqua ſubſtantia monaſterio cōpetēte: h̄ ibi. Tertio dico q̄ ſicˉ nō licet parentibus filios ſuos ad vitā ſolitariā trāſeuntes de monaſterio abſtrahere: vt e. q. §. vlti. ſic nō licet parētib᷒ liberos vl̄ liberis parētes ab hereditate ſua repellere monachos factos: q̄uis etiā dū laici fuerūt ingratitudīs cām inciderint, ꝓpt̄ quā exheredari potuerūt: vt patet ibidē. §. penul. Ex q̄bus oībus cōcludo q̄ inſpecta ꝓch dolor malicia tp̄is huius: in q̄ parentes ⁊ amici magis applaudētes in ſc̄l'o remanētibus q̄ꝫ amore celeſtiū religionē ingredientib᷒ ſuis verſutijs ⁊ fraudulentijs multipharie multiſq; modis actitare conātur: vt ip̄a monaſteria ſubſidijs ꝯgruis et portione ſibi debita defraudent̄ q̄ðq; dānabilib᷒ ē cōmunitates plurime ſtatuta iniqua: ne ſcꝫ religioſi ſuccedāt ab inteſtato ⁊ ſimilia ꝯtra religioſos in ꝑiudiciū legiſtā nature q̄ꝫ humane ꝯdere nō verent̄: ita q̄ monaſteria nec agere pn̄t ꝯtra parentes ꝓ alimentis filie: nec etiā parētib᷒ mortuis agere poſſunt ad ꝑtem hereditatis ſue.

Ideo dico ſaluo ſēp ſanioꝝ iudicio q̄ ip̄a monaſteria ſi nō ſufficiūt ꝓ recipiendis ad ꝓuidēdū de omnibus requiſitis abſq; penuria ⁊ abſq; nimia ſollicitudine ⁊ laboꝛe: q̄bus ſp̄us obruitur ⁊ diuinus cult᷒ ꝑpeditur: pn̄t licite in recipiendo pſonā habere parit̄ intentionē recipiendi tp̄alia tan q̄ꝫ ſubſidiū neceſſariū ꝓ ſp̄ūali ꝓfectu. Et hoc ſentit Ulricus q̄ addit q̄ ſp̄ūalib᷒ gratis oblatis etiā exp̄mere pn̄t ⁊ paciſci de aliq̄ certa ſumma tp̄aliū: nō ſolū ꝓ tp̄e pn̄ti ſed etiā ꝓ futuro: vtpote de legitima portione poſt obitū parentū: vt ſic ſeculariū heredū fraudulente cupiditates retūdant̄: ⁊ hm̄ōi monaſteria ſubſidijs opoꝛtunis non fraudent̄. Sat̄ ꝯcoꝛdāt Hoſti. Hoſ. Ray. Guil. ⁊ Tho. Ad laudē dei.

De ſimonia in iurepatronat᷒ in ꝑdicatiōibus. Et vtrū pecunia ſimoniace data reſtitui debeat ⁊ cui Ac de diſpenſatione ſimonie:

Sermo XIX

Non furtum facies Exo. xx. Ut cū ꝓpheta pſeq̄mur inimicos noſtros ⁊ cōp̄hendam᷒ eos nec reuertamur donec deficiāt: vulpeculas has peſſimas ſimonie deteſtabiles ꝑſcrutemur vſq; in finē. Et inq̄ram᷒ vtrū ſaltē licitū ſit pecuniā exigere vl̄ dare aut aliq̄ð munus q̄ðcunq; ꝓ his q̄ ſunt ſp̄ūalibus annexa: p̄ſertim cū oīa tp̄alia ſp̄ūalib᷒ annexa videant̄: q̄ꝛ tēpoꝛalia ſūt querēda ꝓpt̄ ſp̄ūalia. Si ḡ nō liceret vēdere ſp̄ūalib᷒ annexa videret̄ ex hoc q̄ nihil tēpoꝛale vēdere liceret. Ad hoc r̄ndet ſcūs Tho. ſcd̄a 2ᵉ. q. c. q̄ aliq̄d pōt eſſe ſp̄ūalib᷒ annexum duplicit̄. Uno mō ſicut ex ſp̄ūalib᷒ dependens: ſicut habere beneficia eccl'iaſtica dr̄ ſp̄ūalibus annexū: q̄ꝛ nō cōpetit niſi habētibus bn̄ficiū clericale: vn̄ hm̄ōi nullo modo pn̄t eſſe ſine ſp̄ūalibus: ⁊ ꝓpter h̄ ea vēdere nullo modo licet: q̄ꝛ eis vēditis intelligunt̄ etiā ſpiritualia venditioni ſubijci: j. q. iij. ſi quis obiecerit non cōſecrationem emi ſed res q̄ ex conſecratione perueniunt penitus deſipere ꝓbatur. Nā cū coꝛpoꝛal̄ eccl'ia vt epiſcop᷒ aut abbas aut tale aliq̄d ſine rebus tēpoꝛalibus innullo ꝓficiat: ſicut nec anima ſine coꝛpoꝛe coꝛpoꝛaliter viuit: q̄ſq̄s hoꝛum alterum vendit ſine quo nec alterum prouenit: neutruꝫ inuēditum

de iurepatronatus